

2. 12. 5

SBORNÍK
ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÝCH VĚD

Zemědělská ekonomika

4-5

ROČNÍK XXVIII – PRAHA, ZÁŘÍ 1955

CENA 20 Kčs

Předseda redakční rady:
Председатель редакционной коллегии:
Head of the Editing Circle:

Dopisující člen ČSAZV prof. Dr Ing. Jiří Kofátka

Redakční rada:
Редакционная коллегия:
Editing Circle:

Ing. Andrej Červený, dopisující člen ČSAZV Dr Ing. Alois Hrubeš, dopisující člen ČSAZV doc. Dr Ing. Jan Krblich, dopisující člen ČSAZV Ing. Ladislav Sobotka, Karel Svoboda, Dr Martin Ostrovský

Sborník ČSAZV, řada Zemědělská ekonomika vychází 6krát v roce. Přináší zprávy o vyřešených úkolech a dílčích výsledcích výzkumu v oboru zemědělské ekonomiky, organizace socialistických zemědělských závodů a plánování zemědělské výroby; obsahuje ekonomické studie a rozbor hospodářské činnosti socialistických zemědělských závodů a zabývá se i ekonomikou závodů jednotlivě hospodařících rolníků. Celoroční předplatné 60 Kčs. Vydavatel: Československá akademie zemědělských věd. Redakce a administrace: Praha XII, Slezská 7, telefon 57541, 57751-5. Expedice: Praha II, Václavské nám. 47, telefon 235341-9.

Сборник ЧСАСХН, «Экономика сельского хозяйства», выходит шесть раз в год. Публикует сообщения о результатах научно-исследовательской работы в области экономики сельского хозяйства, организации социалистических сельскохозяйственных предприятий и планирования сельскохозяйственного производства. Годовая подписка 60 крон, цена отдельного номера 10 крон. Издатель: Чехословацкая академия сельскохозяйственных наук. Редакция и администрация: Прага XII, Слезска 7; телефон 575-41, 577-51—5. Экспедиция: Прага II, Вацлавская площадь 47; телефон 235-341—9.

The Annals of the CAAS the Series Agricultural Economics appear six times in a year. They publish the results about problems solved and partial results of research in the field of agricultural economics, organization of socialist agricultural enterprises and planning of agricultural production. The annual subscription rate 60 Kčs. Publisher: The Czechoslovak Academy of Agricultural Sciences. Editorial and executive offices: Praha XII, Slezská 7, tel. num. 57541, 57751-5. Expedition: Praha II, Václavské nám. 47, tel. num. 235341-9.

A 19784

Výzkum a rozbor hlavních ukazatelů provozu a hospodaření většího počtu STS za r. 1953

Исследование и анализ главных показателей работы и хозяйствования
значительного числа МТС в 1953 году

Research and Analysis of Chief Indices of Operation and Management of 26 Machine
Tractor Stations in 1953

Forschungsergebnisse und Analyse der hauptsächlichen Anzeiger in Betrieb und
Wirtschaftsführung einer grösseren Anzahl von MTS für das Jahr 1953

Ing. V. STÁREK

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky

I. Účel, cíl a metodika průzkumu

Účelem průzkumu bylo získat širší přehled o hospodářské a organizační činnosti většího počtu STS a podle provedeného rozboru činit závěry a návrhy na potřebná opatření.

Základní směrnicí při řešení úkolu bylo sledování plnění směrnic a úkolů daných vládními usneseními o STS a JZD, hlavně pak vládním usnesením o zlepšení práce STS z 3. a 7. 3. 1952.

Metoda zpracování rozboru spočívá v roztržení celé látky do 3 hlavních kapitol:

1. Hlavní úkoly STS
2. Vlastní ekonomický rozbor
3. Závěr

Ad 1. V této kapitole jsou rozpracovány hlavní úkoly, které mají STS ve svém obvodu plnit, t. j. dosahování stále vyšších hektarových výnosů a růst mechanizace prací. Výsledky ze zkoumaného roku jsou pak srovnávány s výsledky roku minulého a tak jest sledován vývoj ve zkoumaných STS.

Ad 2. V této části jsou rozebrány všechny vlivy, které mají podstatný vliv na konečný výsledek práce STS, jak je o něm hovořeno v předcházející kapitole. Patří sem:

a) Pracovní podmínky STS. Je to především půda a její rozdělení podle kultur (orná, louky, pastviny atd.), podle sektorů (JZD, státní statky a soukromý sektor) a její zařazení podle výrobní oblasti (kuříčná, bramborářská atd.).

Dále je to spojení STS s JZD vyjádřené počtem JZD, obsluhovaných jednou traktorovou brigádou, počtem traktorů na 1 JZD, počtem úsekových agronomů, velikostí JZD a pod.

b) **Plánování.** Zde je posouzena dosavadní úroveň plánování v STS a je poukázáno jak na dobré výsledky v plánování, tak také na některé zásadní nedostatky.

c) **Smlouvy STS s JZD.** Tato část obsahuje zhodnocení dosavadní praxe v uzavírání smluv na traktorové práce. Mimo jiné je též poukázáno na význam správného smluvního zajišťování prací pro rovnoměrné a plynulé plnění plánu.

d) **Plnění plánu a smluv** je sledováno jak v celkovém globále všech prací, tak i podle jednotlivých druhů hlavních polních prací. Rovněž je věnována pozornost plnění jednotlivých sezónních plánů (jarních, žníchových a podzimních).

e) **Využití strojního a traktorového parku.** Na tuto činnost je nutno dívat se jako na hlavní osu v provozu STS. Zde jsou zhodnoceni nejdůležitější činitelé, mající vliv na výkony traktorů jako: obtížnost práce, nasazení traktorů v práci, opravě a klidu, využití pracovní doby, velikost JZD a jeho parcel, struktura traktorového parku, vzorní traktoristé atd.

f) **Kombajnová sklizeň obilovin.** Tento oddíl je zpracován podobně jako předcházející stať o využití strojního a traktorového parku. Při zhodnocení práce kombajnů byly posuzovány rozhodné okolnosti pro jejich maximální využití během krátké doby jejich použitelnosti; na př.: ha výnosy sklizeného obilí, využití kombajnů v práci, klidu a v opravě, průměrná délka směn, výkony vzorných kombajnérů a pod.

g) **Výmlat.** U tohoto druhu práce je sledována hlavně rychlost výmlatu. Hlavní vliv zde vykonávají počet a velikost mlátiček, doba jejich použití ve výmlatu, počet kombajnů a výkony jejich mlátiček.

h) **Doprava.** Tato je posuzována jako doplňková činnost STS. Jsou sledovány hlavně: plnění plánu dopravy, její provozování v jednotlivých měsících, podíl jednotlivých druhů dopravy a vliv dopravy na provozování polních prací.

i) **Kádry.** Toto je nejdůležitější činitel, který vykonává rozhodující vliv na celý provoz STS. Zde je nutno sledovat hlavně: zastoupení jednotlivých kategorií zaměstnanců a vyčíslení produktivních a neproduktivních. Dále je třeba posoudit síť úsekových agronomů a mechaniků.

j) **Finanční výsledky.** Hlavním cílem je zde výpočet nákladů a tržeb na 1 ϕ ha v polních pracích a v dopravě. Toto je nejspolehlivější ukazatel výrobních nákladů. Za tím účelem je nutno rozvést všechny hlavní položky podle jejich účtů (na př. mzdy traktoristů v polních pracích nebo spotřeba pohonných hmot v dopravě) a z těchto pak vypočíst patřičnou částku připadající na 1 ϕ ha jak v polních pracích, tak i v dopravě.

Dále jsou rozvedeny podrobněji dvě hlavní nákladové položky, a to mzdy a platy a spotřeba pohonných látek a mazadel.

Ad 3. V závěru jest poukázáno na nejdůležitější výsledky předkládaného rozboru zároveň s návrhy, jak tyto poznatky uplatnit v široké praxi.

Vlastní zpracování získaného materiálu spočívá v tom, že materiál byl roztříděn podle provozních a hospodářských podmínek jednotlivých stanic do dvou skupin a vyjádřen v běžných měrných jednotkách (1 ha, 1 ϕ ha, 1 traktorová jednotka, 1 zaměstnanec a pod.).

Z výsledných čísel byly pak sestaveny analytické tabulky, jež sloužily teprve ke zkoumání vzájemných vztahů různých činitelů a staly se základem

dem předloženého rozboru. Seznam STS a jejich rozřídění podle provozních a hospodářských podmínek je následující:

Tab. 1. Přehled o zkoumaných STS

STS	Okres	Počet traktorových jednotek v STS	Plocha obvodu STS v ha	% orné půdy v soc. sektoru	% orné půdy z celkové plochy okresu	Na 1 trakt. připadá orné půdy v ha	Výrobní oblast
I. skupina							
Břevnov	Praha	85,4	23680	92,0	76,4	128	řepařská
Břežno	Ml. Boleslav	91,9	40627	83,6	67,7	192	řepařská
Dun. Streda	Dun. Streda	186,5	47798	99,7	68,2	156	kukuřičná
Galanta	Galanta	134,6	31912	87,0	84,3	129	kukuřičná
Gbelce	Štúrovo	144,1	53208	75,6	68,2	150	kukuřičná
Horš. Týn	Horš. Týn	121,3	52696	74,3	46,5	127	bramb.
Cheb	Cheb	103,6	39968	90,0	43,9	89	bramb.
Jindř. Hradec	Jindř. Hradec	108,9	63463	59,1	35,3	102	bramb.
Opava	Opava	106,1	45151	67,8	59,6	148	řepařská
Roudnice n./L.	Roudnice n./L.	107,6	44773	81,3	71,4	200	řepařská
Štvtok n./O.	Štvtok n./O.	145,2	39610	98,0	78,3	171	kukuřičná
Pezinok	Pezinok	72,7	32148	46,1	36,1	61	kukuřičná
Žatec	Žatec	81,0	29798	76,5	69,7	130	řepařská
Součet		1.488,9	544832				
Průměr		114,5	41910	81,3	60,2	141	
II. skupina							
Bystrice n./P.	Bystrice n./P.	47,0	37214	33,9	48,3	102	bramb.
Havl. Brod	Havl. Brod	50,1	47513	39,8	55,1	158	bramb.
Jablonec n./N.	Jablonec n./N.	20,8	18358	78,7	11,1	69	horská
Jaroměř	Jaroměř	53,2	23946	38,1	64,7	91	řepařská
Kežmarok	Kežmarok	56,8	35521	72,2	25,3	66	horská
Konopiště	Benešov	43,0	49060	38,7	54,1	168	bramb.
Lipt. Hrádok	Lipt. Hrádok	20,4	84913	18,2	7,7	52	horská
Myjava	Myjava	27,4	32958	6,7	46,5	37	bramb.
Rýmařov	Rýmařov	55,8	36558	46,1	33,6	68	horská
Trstená	Trstená	29,7	56520	3,9	42,7	32	horská
Tupadly	Čáslav	71,6	36034	52,0	61,9	104	řepařská
Turč. Teplice	Turč. Teplice	55,7	44509	75,7	23,6	122	bramb.
Turnov	Turnov	45,2	28210	90,5	48,8	263	bramb.
Součet		576,7	531314				
Průměr		44,4	40870	40,4	38,1	109	
I. a II. skupina — celkem		2.065,6	1.076.146				
průměr		79,4	41390	65,6	49,3	132	

Hlavním měřítkem při rozdělení zkoumaných STS do dvou uvedených skupin byla velikost stanice, vyjádřená počtem traktorových jednotek. Za hranici mezi oběma skupinami byla zvolena velikost 80 traktorových jednotek (TJ), což odpovídá při současné struktuře traktorového parku zkoumaných stanic přibližně 70 fyzickým traktorům.

Toto číslo vzniklo pomocným rozdělením II. skupiny platového řádu pro technické a administrativní zaměstnance STS, vydaného HS STS ministerstva zemědělství na podzim r. 1953. Tato skupina je tvořena množstvím inventovaných traktorů od 51—90. Pomocným rozdělením 3 platových skupin na 2 skupiny námi již výše uvedené, vznikne jedna skupina stanic do 70 inventovaných traktorů; STS této skupiny jsou charakterisovány menším množstvím absolutní práce oproti skupině druhé od 70 inventovaných traktorů výše, jejíž STS jsou charakterisovány značně větším množstvím absolutní práce ve srovnání se skupinou první. Jak již bylo výše

uvedeno, odpovídá 70 inventovaným traktorům přibližně 80 traktorových jednotek, a proto bylo toto číslo použito jako hranice mezi oběma námi určenými skupinami zkoumaných STS.

Aby byla potvrzena oprávněnost rozdělení vybraných STS do dvou výše uvedených skupin, byli posouzeni ještě další tři důležité ukazatele třídění, a to:

1. stupeň kolektivisace,
2. procento orné půdy z celkové plochy,
3. výrobní oblast. (Rozumí se vždy pro obvod té které zkoumané stanice.)

Důležitým hlediskem při rozdělování stanic do dvou výše uvedených skupin je procento socialisace zemědělství v okresech, v nichž zkoumané stanice pracují. Vycházeli jsme z předpokladu, že množství socialistického sektoru v obvodu STS má velký vliv na provoz strojních stanic, představovaný plánováním, agronomickou službou, smluvním zajišťováním úkolů i vlastní organizací práce traktorového a strojového parku. Nelze popřít, že i finanční hospodaření je do jisté míry ovlivňováno stupněm kolektivisace. Je nesporné, že v čím více kolektivizovaném okrese stanice pracuje, tím lépe se jejím orgánům plánuje, rovněž práce agronomické služby nabývá značného významu a uplatnění, ale co hlavně, je řádně využíván strojní traktorový park. Tam, kde stupeň kolektivisace byl vysoký, ale počet traktorových jednotek nízký, přidrželi jsme se vždy prvního měřítka, které bylo pro nás rozhodující. Charakteristickým příkladem je STS Turnov. Pracovní obvod této stanice je kolektivizován na 90,5 %, ale traktorových jednotek má pouze 45,2. Velký nedostatek traktorů je vidět i z toho, že v této stanici připadá na 1 traktorovou jednotku 263 ha orné půdy JZD, což je největší počet ha orné půdy JZD na 1 TJ z celého souboru zkoumaných STS.

Třetím měřítkem při rozdělení stanic bylo procento orné půdy. Dá se předpokládat, že s ubýváním procenta orné půdy stoupá roztržštěnost pozemků, což má značný vliv na využití traktorového parku a na spotřebu pohonných hmot, což se nepříznivě projevuje v provozních i finančních výsledcích STS.

Konečně čtvrtým a posledním ukazatelem třídění bylo převažující výrobní zaměření okresu. Jsme si vědomi toho, že toto nikterak pronikavě neovlivňuje provoz strojní stanice a je proto také posuzováno na posledním místě. V důsledku toho jsou ve skupině I., která je charakterisována jako výrobní oblast řepařsko-kukuřičná tři STS bramborářské výrobní oblasti: Horš. Týn, Cheb a Jindřichův Hradec a ve skupině II., která je charakterisována jako výrobní oblast bramborářská, jsou dvě STS z oblasti řepařské (Jaroměř a Tupadly).

U tohoto i třetího ukazatele platí, co již bylo řečeno výše, že totiž pro zařazení do té které skupiny byl vždy rozhodující počet traktorových jednotek a další ukazatelé byli jen kontrolující a pomocní.

STS I. skupiny je možno označit jako stanice v e l k é a STS II. skupiny jako stanice m a l é. Průměrný počet traktorových jednotek I. skupiny je 114,5 a je více než dva a půlkrát větší než činí počet skupiny II. Rozdíl mezi největší a nejmenší stanicí ve skupině I. je 113,8 traktorových jednotek a je více než dvakrát větší než ve skupině II., kde činí pouze 51,2 traktorových jednotek. Průměrná velikost jedné stanice z celého souboru zkoumaných stanic je 79,4 traktorových jednotek.

Celková plocha obvodu, připadající na jednu STS, je v průměru 41.390 ha a v rámci obou skupin se jen nepatrně liší od tohoto průměru.

Ve skupině I. jest průměr 41.910 ha a je jen o 2,5 % větší než obvod jedné STS ve skupině II. Značný rozdíl nalezneme ale uvnitř skupin, zvláště ve skupině II., kde maximum tvoří rozdíl mezi STS Liptovský Hrádok a STS Jablonec, a to 66.555 ha. Je zajímavé, že obě tyto stanice patří do horské výrobní oblasti a že uvedený rozdíl je větší než sama průměrná velikost jedné STS v této skupině. Tato skutečnost naznačuje, že STS II. skupiny budou mít horší provozní a hospodářské podmínky ve srovnání se skupinou I., kde tento maxim. rozdíl v ploše obvodu stanice jest jen 39.783 ha; je tedy skoro poloviční oproti skupině II.

V jiném světle se nám objeví zkoumané STS, srovnáme-li je podle procenta orné půdy z celkové plochy obvodu STS. Jestliže v průměru všech stanic činí procento orné půdy 49,3, což jest skoro přesná polovina, v rámci obou skupin přicházejí již značné rozdíly. V I. skupině zabírá orná půda v průměru 60,2 % celkové výměry, kdežto ve skupině II. snižuje se její výměra skoro na $\frac{1}{3}$ celkové plochy (38,1 %). Vyjádřeno v absolutních číslech, pak v I. skupině připadá v průměru na jednu STS 29.230 ha orné půdy a ve skupině II. o něco více než polovina, a to 15.571 ha. Rovněž jako při předešlém porovnání uvnitř skupin, i zde se jeví nepříznivější poměr ve II. skupině proti skupině I. Ve skupině I. se pohybuje procento orné půdy od 35,3 % do 84,3 %. Ve skupině II. je toto rozpětí větší, a to 57,0 % (od 7,7 % do 64,7 %).

Výše procenta orné půdy z celkové výměry je zároveň ukazatelem její roztržitosti. Je tedy roztržitost orné půdy ve skupině II. skoro dvojnásobná ve srovnání se skupinou I. I v tomto směru je tedy II. skupina stanic ve značné nevýhodě proti skupině I., kde jsou podmínky pro náležité využití traktorů a strojů po této stránce mnohem příznivější.

Neméně významným činitelem při posuzování zkoumaných stanic je též stupeň kolektivisace zemědělství v obvodu jednotlivých STS. V průměru všech stanic je zkolektivisováno 65,6 % orné půdy. V jednotlivých případech se však stupeň socialisace velmi různí. V pracovních obvodech STS I. skupiny dostoupila kolektivisace zemědělství v průměru vysokého stupně 81,3 %, při čemž v některých okresech se toto číslo blíží plným 100,0 %, jako na př. v okresech Dunajská Streda (99,7 %, Šamorín 98,0 % a Praha-západ 92,0 %). V těchto stanicích, nacházejících se převážně v kukuřičné, řepařské a částečně i bramborářské výrobní oblasti jsou daleko příznivější podmínky na velkých zcelených lánech k lepšímu využití traktorového a ostatního strojového parku STS, k zvyšování výkonů strojů zapojováním vhodných agregátů do sezónních prací, pro stupňování produktivity práce, k úspoře pohonných látek, a tím i k celkovému snižování nákladů na 1 průměrný hektar. Naproti tomu ve skupině II. je kolektivisace o více než dvojnásobek nižší než ve skupině I. a činí v průměru 40,4 %, vyjádřeno ornou půdou. V této skupině stanic nacházejí se okresy se značně vysokým procentem socialistického zemědělského sektoru, jako je na př. Turnov (90,5), ale většinu tvoří okresy, kde je kolektivisace na nízkém stupni, po případech v začátcích; na př. Trstená (3,9 %), Myjava (6,7 %) a pod. Jedná se většinou o stanice v hornatějších polohách, v jejichž obvodu tvoří převahu individuálně hospodařící rolníci většinou s nepatrnými výměrami pozemků rozdrobených na více parcel. Z praxe je známo, a i v další části tohoto rozboru je dokázáno, že tyto okolnosti nepříznivě ovlivňují celkovou činnost STS, zejména plánování a řízení traktorových prací. Častými přejezdy a častými otáčkami na souvracích malých honů vzrůstají neproduktivní časy, které snižují hospodárné využití traktorového a strojového parku STS a zvyšují spotřebu pohonných látek, čímž se snižuje produktivita práce pra-

čovníků STS a kromě toho se zvyšují celkové náklady v přepočtu na 1 průměrný hektar.

Z výše uvedené charakteristiky obou skupin zkoumaných STS tedy vyplývá, že pracovní obvod je jedním z podstatných činitelů ovlivňujících výkony, stupeň produktivity práce, spotřebu pohonných hmot a náklady na průměrný hektar.

II. Hlavní úkoly STS

Nejdůležitějším úkolem zemědělství je všestranný vzestup hektarových výnosů, celkové sklizně zemědělských plodin a celé zemědělské výroby na podkladě ustavičného zvyšování úrovně zemědělství a mocného využívání výsledků pokrokové agronomie.

Pěstování hlavních zemědělských plodin (obilí, brambory, řepa), na němž závisí zdar všech ostatních odvětví, zůstává nadále klíčovým odvětvím zemědělství. Je nesporné, že výše uvedený úkol je možno řešit a vyřešit mimo jiná opatření, hlavně neustálým zvyšováním a zdokonalováním mechanisace zemědělství. Zabýváme se v tomto rozboru hlavně činností strojních stanic v polních pracích, abychom odhalili příčiny úspěchů a nedostatků, které se v práci našich STS objevují.

Hlavním úkolem našich STS je:

1. zajištění plánovaných hektarových výnosů JZD,

2. neustálé zvyšování mechanisace polních prací v JZD, a to hlavně těch prací, které jsou stále ještě prováděny ručně, neboť v důsledku neustálého úbytku zemědělských pracovníků se prodlužují trvale agrotechnické lhůty při různých výrobních procesech, a to samozřejmě nepřispívá ke zvyšování hektarových výnosů, právě naopak způsobuje jejich snižování.

Do jaké míry se zkoumaným stanicím v r. 1953 podařilo tyto úkoly zajistit, nám ukáží následující tabulky.

1. Hektarové výnosy

Ukazatele plnění plánovaných hektarových výnosů nám poskytuje tabulka 2.

Tab. 2. Plnění plánu hektarových výnosů v procentech

Skupina STS	Ukazatel	Ozimé obiloviny			Jarní obiloviny			Řepka ozimá		
		v průměru okresu	v JZD	v JZD hektar. výnosy vyšší o %	v průměru okresu	v JZD	v JZD hektar. výnosy vyšší o %	v průměru okresu	v JZD	v JZD hektar. výnosy vyšší o %
I.	% splnění	90,9	91,6	3,5	91,8	91,8	3,6	80,1	79,5	-0,9
II.	% splnění	91,3	92,6	0,6	93,5	95,0	1,7	74,7	78,2	4,6
Celkem	% splnění	91,1	91,8	2,3	92,7	93,3	3,3	78,1	78,7	0,9
I.	% splnění	brambory			řepa					
II.	% splnění	85,5	79,3	-2,7	83,7	84,6	-10,5			
Celkem	% splnění	94,5	99,8	5,7	87,2	89,7	9,6			
	% splnění	90,0	90,0	1,6	85,5	87,1	6,3			

Z přehledu je zřejmé, že ani v celkovém průměru všech obvodů zkoumaných stanic, ani v průměru jednotlivých skupin nebyly plánované výnosy dosaženy u žádného druhu plodin, po případě skupin plodin, ať již v měřítku celookresním, nebo pouze v sektoru JZD.

Tabulka však dokazuje, že skoro ve všech případech v sektoru JZD jsou plány hektarových výnosů plněny výše, než je tomu v měřítku celookresním.

Jednou z příčin, proč naše JZD dosahují vyšších hektarových výnosů než soukromě hospodařící rolníci, je jistě, mimo jiné, práce vykonávaná STS na družstevních polích. V následující tabulce ukážeme, že existuje určitá závislost mezi množstvím práce STS, vložené do polní výroby a zvyšováním hektarových výnosů.

Tab. 3. Vliv práce STS na zvyšování hektarových výnosů

Skupina STS	Na 1 ha orné půdy připadá Ø ha práce STS v polních pracích			Zvýšení ha výnosů v JZD oproti celookresnímu průměru v %				
	v okrese	v JZD	% zvýše- ní v JZD	ozimů	jařin	řepky	bramb.	řepy
I.	2,36	3,05	29,7	3,5	3,6	-0,9	-2,7	10,5
II.	0,90	2,02	124,4	0,6	1,7	4,6	5,7	9,6
Celkem	1,86	2,84	52,6	2,3	3,3	0,9	1,6	6,3

I když nelze z těchto výsledků tvořit jednoznačné závěry o vlivu stupně mechanizace na zvyšování hektarových výnosů, poněvadž zde hraje důležitou roli ještě velká řada různých agrotechnických opatření zvláště se strany JZD, dovolujeme si tvrdit, že kvalitní a včas provedené práce strojních stanic tvoří jeden ze základních předpokladů neustálého zvyšování produkce našich polí.

Určitým nedostatkem při posuzování výsledků práce strojních stanic je nemožnost jejich porovnání s výsledky minulých let. Je to zaviněno jednak tím, že tento rozbor je prováděn po prvé, takže VÚZE nemá výsledky z minulých let, a také tím, že jejich opatření pomocí našich externích spolupracovníků na příslušných ONV naráželo na značné potíže, takže jsme byli nuceni od tohoto srovnání ustoupit. Toto srovnání jsme chtěli provést proto, poněvadž se domníváme, že důležitějším ukazatelem pro posouzení výsledků práce strojních stanic by v současné době zatím nedokonalého plánování bylo to, že hektarové výnosy mají rok od roku stoupající tendenci. Zatím však je nutno spokojit se s méně vyhovujícím ukazatelem dosažovaných plánovaných výnosů, i když víme, že často dochází k mechanickým rozpisům plánů, že se nepřihlíží k důležitým ekonomickým podmínkám plánovacích jednotek, v důsledku čehož pak stanovený plánovaný výnos je často nereálný a někdy i nesplnitelný.

Až doposud jsme se zabývali výsledky plnění plánovaných výnosů v celkovém globálu, po případě v rámci dvou nám již známých skupin. Následující přehled nám ukazuje, jaká situace vznikne při individuálním posuzování zkoumaných stanic a jejich pracovních obvodů.

Přesto, že v celkovém měřítku v obvodech zkoumaných stanic nebyl plán hektarových výnosů splněn, při individuálním posouzení vychází nájevo, že v řadě STS, resp. v jejich obvodech, splněn byl a často i značně překročen. Největší počet okresů splnil plánované výnosy u jařin, a to

Tab. 4. Plnění plánu ha výnosů v obvodu jednotlivých STS

Splnění plánu ha výnosů v %	Ozimé obiloviny				Jarní obiloviny				Řepka			
	okresy		sektor JZD		okresy		sektor JZD		okresy		sektor JZD	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
100—výše	6	23,1	6	23,1	10	38,5	10	38,5	2	11,1	2	11,1
90—100	11	42,3	11	42,3	6	23,1	7	26,9	5	27,8	5	27,8
80—90	7	26,9	7	26,9	6	23,1	6	23,1	2	11,1	2	11,1
do 80	2	7,7	2	7,7	4	15,3	3	11,5	9	50,0	9	50,0
Celkem	26	100,0	26	100,0	26	100,00	26	100,0	18	100,0	18	100,0
100—výše	5	19,2	6	23,1	5	22,7	6	28,6				
90—100	9	34,6	9	34,6	4	18,2	5	23,8				
80—90	3	11,6	2	7,7	8	36,4	4	19,0				
do 80	9	34,6	9	34,6	5	22,7	6	28,6				
Celkem	26	100,0	26,0	100,0	22	100,0	21	100,0				

skoro plných 40,0 %. Přibližně stejně byly splněny výnosy u ozimů, brambor a řepy (kolem 23,0 %) a nejhorsí výsledky vykazuje hlavní zástupce technických plodin řepka, pouze 11,1 %. To jen dokazuje, že této plodině a jiným technickým plodinám nevěnují naše STS ještě tolik pozornosti a péče, kolik si zasluhují. Velká vina spočívá na agronomické službě stanic. Hlavní příčiny doposud nízkých výnosů této plodiny spočívají velmi často v pozdním zasetí, nedokonalém ošetření během podzimu i jara, zvláště pak v plečkování, v malých dávkách hnojiv, jak před setím, tak i během vegetace, a hlavně pak ve značných ztrátách při sklizni a výmlatu.

Ještě třeba podotknout, že značné procento stanic, lépe řečeno jejich obvodů, pohybuje se na samé hranici plnění plánu ha výnosů ve skupině od 90—100,0 %. U ozimů přes 40,0 % a u brambor kolem 35,0 % STS.

Také tato tabulka potvrzuje lepší hospodaření jednotných zemědělských družstev. I přes to, že u všech plodin jsou družstvům naplánovány vyšší hektarové výnosy oproti okresním průměrům, družstevní sektor splnil tyto plány na stejné procento a u brambor a řepy dokonce ještě výše než okresy ve svém průměru.

2. Stupeň mechanisace

Již vpředu jsme uvedli, že dalším hlavním úkolem našich STS, mimo dosahování plánovaných hektarových výnosů na polích JZD, jest neustálé zvyšování mechanisace polních prací v našich JZD, hlavně těch, které stále ještě spočívají na ruční práci. Velký úbytek pracovních sil ze zemědělství způsobil, že pracovní úkony, které nejsou doposud mechanisovány, prodlužují trvale agrotechnické lhůty, což nepřispívá k zvyšování hektarových výnosů, právě naopak způsobuje jejich stagnaci a někdy i snižování. Potřeba stálého zvyšování mechanisace jest zvláště potvrzena v usnesení strany a vlády z 3. a 7. března 1952 o opatřeních ke zlepšení práce strojních a traktorových stanic, kde se praví, že „organisační a hospodářské upevnění JZD, rozvoj rostlinné a živočišné výroby v JZD, a tím i zvyšování produktivity práce je možné zejména při důsledné mechanisaci polní výroby. Upevnění JZD je přímo závislé na výrobě a organisační pomoci STS. Tam, kde STS špatně pracují a hospodáří, je proces upevňování JZD brzděn a v některých případech, zejména v pohraničí, dokonce ohrožován. Taková práce současně způsobuje zpomalení přechodu JZD z nižších typů na vyšší a zakládání nových JZD“. Potud vládní usnesení.

V následujících tabulkách ukážeme, do jaké míry je výše uvedené usnesení našimi strojními stanicemi plněno.

Tab. 5. Stupeň mechanisace polních prací v procentech

Skupina STS	Mechanisace polních prací v procentech	
	v JZD	obvod STS celkem (bez státních statků)
I.	64,8	52,7
II.	44,2	19,4
Celkem	63,2	40,9

Jinak též možno vyjádřit stupeň mechanisace v množství průměrných hektarů, připadajících na 1 ha orné půdy, jak nám ukazuje následující přehled.

Tab. 6. Stupeň mechanisace polních prací v Ø ha na 1 ha orné půdy

Skupina STS	Na 1 ha orné půdy připadá průměrných hektarů			
	v JZD		celkem v obvodu STS (bez státních statků)	
	při 100% mechanisaci	skutečně vy- konané práce	při 100% mechanisaci	skutečně vy- konané práce
I.	4,45	3,05	4,47	2,36
II.	4,55	2,02	4,60	0,90
Celkem	4,47	2,84	4,53	1,86

Je třeba osvětlit způsob, kterým jsme tato čísla získali. Nejdříve jsme vypočetli skutečnou potřebu všech polních prací v průměrných ha na základě údajů o struktuře a velikosti osevních ploch a za předpokladu provedení všech prací podle zásad správné agrotechniky. Z těchto prací jsme vynechali pouze výmlat, poněvadž o něm bude pojednáno dále v samostatné kapitole. Potřeba všech prací byla vypočtena jak pro celý okres, tak také pouze pro sektor JZD. Z těchto výpočtů byly vypuštěny státní statky, poněvadž ty disponují na své půdě samostatným traktorovým parkem, jehož úkolem jest provést práce včas a kvalitně, aby nebylo zapotřebí výpomocné práce STS.

Přepočet na průměrné hektary bylo nutno provést, poněvadž výkony STS jsou udávány rovněž v Ø ha. Námí vypočtená potřeba práce se rovná stoprocentní mechanisaci. Z ní pak jsou vypočtena čísla ve výše uvedeném přehledu.

Z tabulky 5 vidíme, že polní práce jsou zkoumanými stanicemi v jejich pracovních obvodech mechanisovány na 40,9 % v rámci celého obvodu a na 63,2 v jednotlivých zemědělských družstvech.

Jeví se zde již značný rozdíl ve prospěch JZD, který vynikne ještě více při vzájemném srovnávání skupin, zvláště skupiny II., kde stupeň mechanisace v JZD je více než dvojnásobný proti celookresním průměrům.

Ještě v lepším světle se nám ukáže práce STS ve prospěch JZD, vyjádříme-li množství práce STS, připadající na 1 ha orné půdy v JZD, státních statcích a soukromém sektoru a vyjádříme-li procenticky množství práce, připadající na práci pro JZD, st. statky a soukromý sektor z celkového výkonu stanic. Takový přehled nám poskytuje tabulka 7 a 8.

Tab. 7. Množství polních prací STS připadající na 1 ha orné půdy

Skupina STS	Na 1 ha orné půdy bylo vynaloženo práce STS v ø ha			
	v JZD	ve státních stat.	soukromý sekt.	celkem v obvodu STS bez státních statků
I.	3,05	0,62	0,05	2,36
II.	2,02	0,93	0,22	0,90
Celkem	2,84	0,69	0,15	1,86

K této tabulce je nutno podotknout, že čtvrtý sloupec vyjadřuje množství práce vložené do veškeré orné půdy v propočtu na 1 ha v obvodu STS mimo ornou půdu státních statků. U státních statků totiž předpokládáme dostatečné vybavení vlastním strojovým a traktorovým parkem, takže by vlastně práce STS zde nemělo být vůbec třeba. Skutečnost je taková, že státní statky z různých příčin používají v mnohých případech služeb STS, a proto jsme také toto množství práce v přepočtu na 1 ha orné půdy státních statků uvedli ve druhém sloupci. Je vidět, že toto množství práce je v průměru více než 4krát větší proti práci vykonané pro soukromě hospodařící rolníky. Zvláště výrazně se tato skutečnost projevuje v I. skupině zkoumaných stanic, kde množství práce pro státní statky tvoří $\frac{1}{5}$ práce pro JZD a je více než 12krát větší než práce STS pro soukromě hospodařící rolníky, přepočteno na práci na 1 ha orné půdy toho kterého sektoru.

Procentické rozdělení veškeré vykonané práce pro zmíněné již sektory nám ukazuje následující tabulka.

Tab. 8. Rozdělení výkonů STS v polních pracích pro jednotlivé sektory

STS	Pro jednotlivé sektory bylo vykonáno polních prací v %			
	JZD	státní statky	soukr. sektor	celkem
I.	94,3	5,2	0,5	100
II.	75,3	11,1	13,6	100
Celkem	91,0	6,2	2,8	100

V průběhu činnosti strojních stanic se vyskytuje mnoho různých vlivů a příčin, které působí příznivě nebo nepříznivě na jejich provoz a tím ovlivňují též do značné míry stupeň mechanisace. V následující tabulce ukážeme na některé z nich.

Tab. 9.

Stupeň mechanisace polních prací v %	Počet STS	Struktura osevních ploch v %					Na 1 středisko připadá JZD	Stupeň kolektivisace v %	% orné půdy	Na 1 trakt. jedn. připadá orné půdy v ha
		obiloviny a řepka	brambory a řepa	pícn. na orné půdě	ostatní plodiny	celkem				
80 a více	4	34,3	6,7	25,6	13,4	100,0	1,6	90,0	74,8	151,5
60—80	7	52,1	16,3	21,9	9,7	100,0	3,7	55,7	38,6	97,9
40—60	8	49,8	18,7	21,5	10,0	100,0	3,4	56,3	53,1	110,6
0—40	4	54,1	21,0	20,7	4,2	100,0	7,3	61,1	55,3	183,2

Je vidět, že nejdůležitějším činitelem, ovlivňujícím stupeň mechanisace polních prací, je struktura osevních ploch, zvláště pak množství brambor a řepy v osevním postupu. Brambory a řepa jsou proto rozhodujícím faktorem, poněvadž vyžadují největší množství mechanické i ruční práce ze všech ostatních plodin. Některé z těchto prací, jako na příklad meziřádková kultivace a j., jsou našimi strojními stanicemi doposud prováděny jen v nepatrném měřítku (viz tab. 12). Proto také stanice, v jejichž obvodu připadá největší procento půdy na tyto dvě plodiny, vykazují nejnižší stupeň mechanisace, jak se nám ukazuje v našem případě ve čtvrté skupině stanic s mechanisací menší než 40%, kterou tvoří STS Roudnice n. L., Bystřice n. P., Konopiště a Turnov, tedy stanice s nejvyvinutějším řepářstvím a bramborářstvím. Naproti tomu první skupina stanic s největším stupněm mechanisace je tvořena pouze jihoslovenskými STS (Dun. Streda, Galanta, Gbelce a Štvrtok na Ostrove), v jejichž obvodech se pěstuje brambor a řepa méně než $\frac{1}{3}$ množství těchto plodin ve skupině čtvrté. Další $\frac{2}{3}$ plochy okopanin zabírá z největší části v této jihoslovenské kukuřičné výrobní oblasti kukuřice, která však zdaleka nevyžaduje pro sebe tolik mechanické práce, jako brambory a řepa. Kukuřice žádá pro sebe tolik mechanické práce jako obiloviny, a proto nebyla také zvlášť v tabulce uvedena, nýbrž započítána mezi ně. Ostatní plodiny zřejmě nemají podstatný vliv na stupeň mechanisace, poněvadž jejich množství je ve všech skupinách přibližně stejné, až na ostatní plodiny, kde rozdíl mezi první a čtvrtou skupinou činí 9,2 %, při čemž první tři skupiny jsou přibližně vyrovnány. Z toho tedy lze usuzovat, že množství ostatních plodin v osevním postupu rovněž nikterak pronikavě stupeň mechanisace neovlivňuje. Působí na ni ale příznivě též počet JZD, připadající na 1 středisko traktorové brigády, jak je rovněž z tabulky zřejmé. Ve skupině s nejnižší mechanisací připadá na 1 traktorovou brigádu více než $4\frac{1}{2}$ krát více JZD, než je tomu u jihoslovenských stanic, které tvoří skupinu první, při čemž u obou středních skupin je tento počet přibližně stejný a tvoří střed mezi skupinou první a čtvrtou.

Pro posouzení potřeby mechanisace práce pro jednotlivé plodiny předkládáme tabulku koeficientů, která nám vyjadřuje, kolik mechanické práce je třeba vynaložit v průměrných hektarech pro tu kterou plodinu na 1 ha plochy při 100 % mechanisaci.

Tab. 10. Tabulka koeficientů pro výpočet potřeby práce v $\varnothing$ ha k jednotlivým plodinám při 100% mechanisaci

Na 1 ha orné půdy je třeba při 100% mechanisaci $\varnothing$ ha u									
ozimů	jařin	řepky	brambor	řepy	kukuřice	jetelů a jete- lorrav	vojtěšky	směsky zimní a letní	ostatních plodin
3,72 4,72*	4,61	4,92	6,80	7,90	4,81	2,00	2,10	2,00	4,60

*) Kde se neseje cukrovka, hnojí se chlévskou mrvou pod pšenici.

Předem nutno poukázat na to, že uvedené koeficienty rozumějí se zde bez výmlatu. Tato tabulka nám potvrzuje to, co bylo dokázáno již v tabulce 8, že totiž okopaniny, speciálně brambory a řepa, vyžadují největší množství strojové práce ze všech ostatních plodin. Zvláště je nutno poukázat na rozdíl mezi řepou a kukuřicí. Kukuřice je charakteristickou plodinou pro STS, které tvoří první skupiny tabulky 8, jak již bylo vpředu uvedeno. Řepa a brambory jsou charakteristické plodiny pro poslední skupinu STS s nejnižším stupněm mechanisace. Abychom ještě lépe dokázali vliv struktury osevních ploch na mechanisaci polních prací, porovnali jsme dvě STS s přibližně stejnými podmínkami. Jedná se o STS Gbelce a STS Roudnice n. L.

Tab. 11. Vliv některých činitelů působících na mechanisaci

STS	% mech. pol. prací	Struktura osevních ploch v %					Na 1 střed. připadá JZD	Stupeň ko- lektivisace v %	% orné půdy	Počet ha orné půdy na 1 trakt. jedn.
		obiloviny a řepka	brambory a řepa	pícn. na orné půdě	ostatní plodiny	celkem				
Gbelce	80,7	53,4	6,4	30,8	9,4	100,0	1,6	75,6	68,2	150
Roudnice n. Lab.	39,5	57,8	20,2	17,0	5,0	100,0	6,7	81,3	71,4	200

Rovněž tato tabulka potvrzuje správnost výše uvedených závěrů, ale ještě navíc ukazuje a dokazuje závislost mechanisace na množství orné půdy, připadající na 1 traktorovou jednotku, i přes to, že se jedná o jednu z jihoslovenských stanic, které byly při tomto důkazu, vyvozovaném z tabulky 8, vypuštěny.

Z tabulky vidíme, že více než poloviční stupeň mechanisace v STS Roudnice n. L. proti STS Gbelce je způsoben více než trojnásobnou výměrou brambor a řepy, čtyřnásobným počtem JZD, připadajícím na jednu traktorovou brigádu a o 25 % vyšší výměrou orné půdy na 1 traktorovou jednotku.

Pro dokonalejší přehled o mechanisaci polních prací předkládáme ještě následující tabulku, kde je vyjádřena mechanisace hlavních druhů polních prací jednak pro celý obvod STS, jednak pro JZD.

Rozdělíme-li tabulku na horní a dolní část, dostaneme dvě skupiny prací s rozdílným stupněm mechanisace. Prvá skupina počíná smykáním a končí setím obilovin. Jedná se zde hlavně o práce spojené s pěstováním obilí. Naproti tomu v druhé skupině, počínající sázením brambor a končící setím řepy, přicházejí práce spojené výhradně anebo z velké části s pěstováním okopanin, hlavně řepy a brambor. Také v porovnání STS Gbelce s STS Roudnice n. L., k tabulce připojeném, svědčí o této skutečnosti, neboť jestliže celková mechanisace v JZD v obvodu STS Gbelce je více než dvojnásobná proti JZD v okrese Roudnice n. L. a přitom ani jedna z uvedených hlavních druhů prací nepřesahuje dvojnásobnou mechanisaci v STS Gbelce proti STS Roudnice, je zřejmé, že tento dvojnásobný rozdíl je způsoben malým množstvím práce pro plodiny s největšími nároky, jako je tomu u brambor a řepy.

Tab. 12. Stupeň mechanisace hlavních polních prací v procentech

Druh práce	Skupina STS				Úhrnem		STS			
	I.		II.				Gbelce		Roudnice	
	celkem	JZD	celkem	JZD	celkem	JZD	celkem	JZD	celkem	JZD
Smykování	54,8	70,2	13,8	37,1	37,6	63,3	58,2	81,7	37,0	41,8
Orba hlavní	80,2	97,8	24,2	59,7	57,7	89,9	80,9	100,0	58,7	62,5
Sklizeň obilovin	60,3	77,4	30,9	75,7	49,1	76,9	63,8	89,7	58,1	65,2
Z toho komb.	8,9	11,5	2,2	6,3	6,3	10,4	8,2	11,5	6,3	7,1
Vláčení	57,8	74,4	16,3	47,9	42,2	69,2	69,9	84,1	38,6	43,7
Podmítka	56,3	72,7	18,0	45,3	41,8	67,7	76,4	100,0	53,3	59,8
Setí obilovin	38,5	49,2	9,6	25,9	28,0	43,2	38,9	54,7	36,9	41,2
Z toho kříž.	23,9	30,2	5,9	13,4	17,3	26,1	28,7	40,4	26,1	29,2
Sázení bramb.	30,4	43,5	5,2	16,3	16,6	34,7	34,4	48,4	36,2	40,2
Vyorávání řepy	21,2	28,0	8,1	22,6	17,3	27,1	6,8	9,3	10,8	12,0
Z toho komb.	1,0	1,3	0,1	0,3	0,7	1,1	1,4	2,0	0,5	0,6
Rozm. um. hnoj.	20,3	26,6	4,7	14,8	14,3	24,1	22,7	30,0	19,0	21,2
Rozm. mrvy	13,5	15,1	22,1	38,3	17,0	20,0	1,8	2,6	0,8	1,0
Plečkování	9,1	11,9	1,0	2,3	6,6	10,3	14,7	20,3	0,9	1,0
Vyoráv. brambor	3,5	4,9	1,4	4,7	2,4	4,9	3,0	4,2	1,5	1,7
Oborávka řepy a brambor	2,0	2,1	0,1	0,3	1,1	1,6	—	—	0,8	0,9
Mechanisace všech polních prací celkem	52,7	68,4	19,4	44,2	40,9	63,2	58,1	80,7	34,9	39,5

Abychom zjistili vzrůst výkonů zkoumaných STS, sestavili jsme porovnání stupně mechanisace v r. 1952 a 1953, jež je zřejmé z tabulky 13. Toto porovnání platí pouze pro české země, poněvadž údaje ze Slovenska nebylo možno získat. Tento přehled byl sestaven pouze z čísel platných pro celé pracovní obvody zkoumaných stanic, poněvadž záznamy o výkonech z roku 1952 pro JZD nebyly dosažitelné.

Tab. 13. Růst mechanisace polních prací v českých zemích

Skupina STS	Mechanisace polních prací celkem v obvodu STS		% zvýšení proti roku 1952
	1952	1953	
I.	52,7	37,2	15,5
II.	19,4	11,9	7,5
Celkem	40,9	28,2	12,7

Je vidět, že mechanisace polních prací pokračuje rychleji v I. skupině stanic než ve skupině druhé.

Závěrem této kapitoly nutno konstatovat, že zkoumané STS plní své hlavní poslání, které bylo již vpředu formulováno s různým úspěchem. Vyskytují se stanice, v jejichž obvodech jsou dosahovány státem stanovené hektarové výnosy a v nichž i mechanisace polní výroby je na vysokém stupni. Na druhé straně jsou ale STS, které doposud plní špatně své povinnosti vůči našemu zemědělství a zůstávají mu hodně dlužny. V další části tohoto pojednání, ve vlastním ekonomickém rozboru je naším úkolem jednak poukázat na chyby i nedostatky STS, ale též vyzdvihnout klady

a úspěchy, které některým zkoumaným strojním stanicím dopomohly ke značným úspěchům na poli budování mechanizace našeho zemědělství.

III. Ekonomický rozbor

1. Pracovní podmínky

a) Půda

Jedním ze základních hledisek při posuzování pracovních podmínek strojních stanic je půda; její druh (orná, louky, pastviny atd.), rozdělení mezi jednotlivé sektory (JZD, státní statky, soukromý sektor) a její zařazení v zemědělské výrobní oblasti (řepařská, bramborářská atd.).

Následující tabulka nám ukazuje strukturu veškeré půdy v obvodu zkoumaných STS.

Tab. 14. Struktura půdy v procentech

Skupina	Na jednotlivé druhy půdy připadá v %					Na 1 ha ostatní zemědělské půdy připadá ha orné půdy
	celkem	orná	ostatní zemědělská	zemědělská celkem	nezemědělská	
I.	100,0	60,2	14,0	74,2	25,8	4,3
II.	100,0	38,0	22,0	60,0	40,0	1,7
Celkem	100,0	49,2	17,9	67,2	32,8	2,7

Jsou vidět značné rozdíly v procentu orné půdy z celkové plochy obvodu zkoumaných STS v obou skupinách. Zatím co ve skupině II. je výměra orné půdy o něco větší než $\frac{1}{3}$, pak ve skupině I. dosahuje téměř $\frac{2}{3}$ z celkové plochy. Není jisté bez zajímavosti, že v průměru všech STS nedosahuje orná půda ani polovinu z celkové výměry.

U ostatní zemědělské půdy je situace opačná. Této půdy připadá na STS II. skupiny o $\frac{1}{3}$ více než na STS I. skupiny. Vzájemný poměr orné půdy k ostatní zemědělské ukazuje poslední sloupec tabulky, kde je vyjádřen počet hektarů orné půdy, připadající na 1 ha ostatní zemědělské půdy. Ve skupině I. je podíl orné půdy 2,5krát větší proti skupině II. Všechny uvedené okolnosti včetně té, že na celkovou zemědělskou půdu připadá o 14,2 % více plochy než ve skupině II. mají značný vliv na využití strojné traktorového parku a na výkony traktorů v přepočtu na 15 HP, jak nás o tom přesvědčuje následující přehled.

Tab. 15. Výkony traktorů v Ø ha v polních pracích a dopravě

Skupina STS	Výkon v Ø ha na 15 HP			% z celkového výkonu v			% z výkonu na 15 HP v		
	polní práce	doprava	celkem	polní práce	doprava	celkem	polní práce	doprava	celkem
I.	478	92	570	83,9	16,1	100,0	162,9	50,3	119,5
II.	294	183	477	61,6	38,4	100,0	100,0	100,0	100,0
Celkem	426	117	543	78,4	21,6	100,0	×	×	×

Z uvedených čísel vidíme, že ve skupině I. je výkon na jednu traktorovou jednotku vyšší o 62,9 % v polních pracích a o 19,5 % v celkovém výkonu (polní práce a doprava). Poloviční výkon v dopravě v této skupině STS proti skupině II. je způsoben tím, že tyto stanice nemají na dopravu čas, chtějí-li plnit plán polních prací včas, to znamená v agrotechnických lhůtách, což nutno považovat za kladný zjev. STS II. skupiny věnují mnohem více dopravě na úkor polních prací. Důkaz o tom nám podává tato tabulka:

Tab. 16. Spotřeba času v polních pracích a v dopravě

Skupina STS	% spotřeby času v hodinách			% spotřeby času v dopravě z celkové spotřeby času ve špičce polních prací		
	v polních pracích	v dopravě	celkem	jarní práce	žňové práce	podzimní práce
I.	85,0	15,0	100,0	3,1	1,9	2,2
II.	71,1	28,9	100,0	4,5	4,3	4,4
Celkem	81,0	19,0	100,0	3,5	2,6	2,8

Neméně důležitým činitelem při posuzování pracovního obvodu STS je rozdělení orné půdy podle sektorů. Přehled o tomto rozdělení je následující.

Tab. 17. Rozdělení orné půdy podle sektorů v procentech

Skupina STS	Na jednotlivé sektory připadá orné půdy v %					
	JZD	státní statky	socialistický sektor celkem	soukromý sektor a ostatní	celkem	celkem bez státních statků
I.	63,9	17,2	81,1	18,9	100,0	82,8
II.	31,1	9,3	40,4	59,6	100,0	90,7
Celkem	51,4	14,2	65,6	34,4	100,0	85,8

V obou skupinách se jeví velký rozdíl mezi soukromým a socialistickým sektorem. Zatím co v I. skupině převládá socialistický sektor pouze s 18,9 % soukromé orné půdy (z velké části půda záhumenkářů), ve skupině II. je v převaze půda soukromě hospodařících rolníků co do výměry téměř dvojnásobná proti orné půdě v JZD. Rovněž u státních statků je mnohem menší podíl orné půdy z celkové výměry ve skupině II., takže socialistický sektor se v této skupině stanic podílí na orné půdě pouze 40,4 %, zatím co ve skupině I. více než dvojnásobkem, 81,1 %. Toto jsou také jedny ze základních ukazatelů, charakterisujících pracovní obvod zkoumaných STS a budou podrobněji rozvedeny v následující kapitole „Spojení STS s JZD“.

b) Spojení STS s JZD

Ve vládním usnesení o opatřeních ke zlepšení práce strojních a traktorových stanic ze dne 3. a 7. března 1952 je konstatováno, že i když STS dosáhly některých dobrých výsledků ve své práci, dokazují zkušenosti

z provádění prací strojními a traktorovými stanicemi, že vývoj STS se zpožďuje za rozvojem jednotných zemědělských družstev.

Jedna z hlavních příčin vážných nedostatků v práci STS spočívá v tom, že význam traktorové brigády jako základní výrobní jednotky je podceňován. Při budování traktorových brigád se málo přihlíželo k potřebám JZD. V důsledku toho traktorové brigády nejsou ještě pevným článkem spojení STS s JZD.

Správná organizace práce v traktorové brigádě zajišťuje podstatné zlepšení využití strojů, jehož výsledkem musí být zvyšování výnosů na polích JZD. Hlavním úkolem traktorové brigády je splnit smlouvy mezi STS a JZD a jakostní práci pomáhat organizačně hospodářskému upevnění JZD. Předpokladem správné činnosti traktorové brigády je její nejtěsnější spolupráce s JZD, pro která traktorová brigáda pracuje. Aby byl zajištěn úzký styk traktorové brigády s JZD a byla zlepšena jakost prováděných prací, bylo uloženo ředitelům stanic a vyšším nadřízeným orgánům mimo jiné:

Provést revisi rozmístění středisek traktorových brigád s hlediska potřeb JZD tak, aby jedna traktorová brigáda obsluhovala zpravidla 2—3 JZD, při tom celková plocha obsluhované orné půdy JZD nebude převyšovat 800—1000 ha, a podle toho stanovit i počet traktorů v brigádách tak, aby v jedné brigádě bylo 6—8 traktorů. O tom, do jaké míry bylo toto vládní usnesení splněno, svědčí tento přehled:

Tab. 18. Spojení s JZD

Počet JZD obsluhovaných jednou traktorovou brigádou	Skupina STS	Počet STS	%	Na 1 traktorovou brigádu připadá			Na 1 traktorovou jednotku připadá			Index	Spotřeba pohonných hmot na 1 Ø ha v I	Index
				orné půdy JZD v ha	traktorů		orné půdy JZD v ha	výkon v Ø ha pol. prací				
					fys.	jednotkových						
1—3	I.	6	23,1	1020	6,2	7,5	136	547	128,0	10,46	82,1	
	II.	6	23,1	479	6,2	6,8	58	261		13,11		
	celkem	12	46,2	750	6,2	7,1	97	480		11,78		
3—5	I.	5	19,2	1106	6,2	7,9	115	381	101,3	11,74	84,2	
	II.	2	7,7	910	6,5	7,2	131	376		12,89		
	celkem	7	26,9	1012	6,3	7,7	120	380		12,07		
5—více	I.	2	7,7	1601	5,8	8,1	196	460	100,0	15,96	100,0	
	II.	5	19,2	1240	7,5	7,7	145	295		13,70		
	celkem	7	26,9	1334	7,1	7,9	159	375		14,34		

Možno tvrdit, že směrnice výše citovaného vládního usnesení splnilo pouze 23,1 % z celkového počtu zkoumaných stanic. Jsou to stanice I. skupiny s počtem 1—3 JZD obsluhovaných 1 traktorovou brigádou. Tato skupina stanic se přiblížila nejvíce požadavku vládního usnesení a dosáhla také nejvyššího výkonu na 15 HP. Tento výkon je o 28 % vyšší než činí výkon na 15 HP ve II. skupině STS s více než 5 JZD připadajícími na jedno středisko. Rovněž ve spotřebě pohonných hmot má tato skupina stanic nejlepší výsledek, poněvadž vykazuje nejnižší spotřebu pohonných látek na 1 ha, která je o 17,9 % nižší než ve skupině stanic již vpředu srovnávaných. Sledujeme-li požadované ukazatele v jednotlivých skupinách podle počtu obsluhovaných JZD, pozorujeme, že čím více JZD připadá na 1 trak-

torovou brigádu, tím více se STS vzdalují od dodržení vládních směrnic. Stoupá výměra orné půdy na 1 středisko, stoupá počet ha orné půdy připadající na 15 HP, a poněvadž pomaleji přibývá traktorů, stoupá i spotřeba pohonných hmot na 1 $\emptyset$ a přitom neustále klesají výkony v přepočtu na 15 HP. Je proto třeba znovu zdůraznit, že o výkonech i o platné pomoci našim JZD se rozhoduje především v traktorových brigádách, které jsou v bezprostředním a neustálém styku s družstevníky. Předcházející tabulka nám ukázala, že úspěšná činnost traktorové brigády záleží na tom, pracuje-li tato brigáda pro jedno nebo více JZD. V prvním případě má tato brigáda jednoduchý rozvrh jízd a její traktory nemusí přejíždět často z místa na místo. Traktoristé nemusí měnit své stanoviště ani družstevníky, obsluhující závěsné nářadí. V druhém případě je pak třeba práci traktorů tříštit, vypracovávat složité rozvrhy jízd a přejezdů, měnit stanoviště traktoristů, a co je velmi důležité, navazovat znovu vztahy s pracovníky JZD, kterýžto článek je jedním z rozhodujících faktorů spojení STS a JZD.

Na příkladu STS Rýmařov a STS Turčanské Teplice si prakticky ukážeme, jaký význam má správné rozmístění traktorových brigád. Předem je třeba podotknout, že STS Rýmařov pracuje v horších podmínkách než STS Turčanské Teplice, poněvadž je v horské výrobní oblasti a stupeň kolektivisace činí 46,1 %, zatím co STS Turčanské Teplice leží v bramborářské oblasti a stupeň kolektivisace dosahuje 75,7 %.

Tab. 19. Srovnání výkonů STS Rýmařov a STS Turč. Teplice

STS	Na 1 traktorovou brigádu připadá				Na 1 traktorovou jednotku připadá			Index	Spotřeba pohon. hmot na 1 $\emptyset$ ha taž. prací	Index	Počet traktorových jednotek
	JZD	orné půdy JZD v ha	traktorů		orné půdy JZD v ha	výkon v $\emptyset$ ha pol. prací					
			fys.	jednotkových							
Rýmařov	1,9	381	5,2	5,6	68	310,7	139,2	11,99	100,0	55,8	
Turč. Teplice	6,0	1357	9,7	11,1	122	188,9	100,0	14,88	124,1	55,7	

Čísla tabulky ukazují, jak dvě naprosto stejné strojní stanice (měřeno počtem traktorových jednotek), které pracují v přibližně stejných podmínkách, si různě organisují práci. V STS Turčanské Teplice připadá více než trojnásobné množství JZD na jednu traktorovou brigádu proti STS Rýmařov, kde na tuto brigádu připadají necelé dvě JZD. V důsledku špatné organisace provozu v STS Turčanské Teplice připadá velké množství orné půdy JZD na jednu brigádu (více než trojnásobné vzhledem k STS Rýmařov), dále velký počet traktorů v jedné brigádě, což má za následek, že práce traktoristů nemůže být vedoucím brigády řádně kontrolována. Totéž platí o technické údržbě traktorů, a konečně i to, že na jednu traktorovou jednotku připadá dvojnásobek výměry orné půdy JZD proti STS Rýmařov. Výsledkem pak je to, že tato stanice má výkon na traktorovou jednotku v polních pracích o 39,2 % nižší a spotřebu pohonných hmot na 1 $\emptyset$ ha o 24,1 % vyšší, přestože, jak jsme již vpředu uvedli, pracuje v lepších podmínkách než STS Rýmařov.

Musí být proto snahou všech pracovníků STS, hlavně jejich ředitelů, správně organisovat práci traktorových brigád v duchu vládního usnesení, a tím zajišťovat stále lepší a lepší hospodářské výsledky našich JZD.

Jedním z dalších ukazatelů, charakterisujících vzájemné vztahy STS

a JZD, je velikost obsluhovaných jednotlivých zemědělských družstev, vyjádřená v hektarech orné půdy. Příznivější podmínky pro využití strojního a traktorového parku jsou v těch STS, které obsluhují poměrně větší družstva. Tato JZD umožňují zvýšit stupeň mechanizace výrobních procesů a mechanizovat větší počet různých prací. O tom nás přesvědčuje již i tabulka 18, a další zdůvodnění bude uvedeno ještě v kapitole o využití strojního traktorového parku v další části tohoto rozboru. Z tabulky č. 18 vidíme, že STS II. skupiny zkoumaných stanic spadající do skupiny 1—3 JZD obsluhovaných jednou traktorovou brigádou mají předpoklady k tomu, aby jejich traktorový park byl řádně využit. Skutečnost je taková, že jejich výkony jsou nejhorší ze všech roztríděných skupin a spotřeba pohonných hmot na $\varnothing$ ha je rovněž značně vysoká. Příčina spočívá v tom, že tyto STS obsluhují malá JZD, neboť na jednu traktorovou brigádu připadá v této skupině pouze 479 ha orné půdy a na traktorovou jednotku 58 ha, což jsou rovněž nejnižší čísla ze všech skupin.

Přehled o velikosti a počtu JZD, připadajících na jednotlivé skupiny zkoumaných stanic, podává následující tabulka:

Tab. 20. Přehled o velikosti a počtu JZD připadajících na STS

Skupina STS	Na 1 STS připadá průměrně					Na 1 středisko traktorové brigády připadá průměrně		
	JZD	orné půdy ha			traktorových brigád	JZD	orné půdy ha	
		JZD	celkem	1 JZD			JZD	celkem
I.	47,4	16.116	20.887	340	15,1	3,1	1.069	1.673
II.	26,0	4.843	14.114	186	6,2	4,2	777	2.496
Celkem	36,7	10.479	19.750	286	10,7	3,4	984	1.914

Při srovnávání obou skupin zkoumaných STS vidíme, že II. skupina stanic obsluhuje mnohem menší počet JZD, při čemž celková výměra těchto JZD nedosahuje ani $\frac{1}{3}$ celkové výměry JZD skupiny I. Rovněž průměrná velikost 1 JZD II. skupiny je téměř poloviční proti skupině I. Tato skutečnost se odráží nepříznivě pro II. skupinu, zvláště v provozu jejich středisek traktorových brigád, neboť jak tabulka ukazuje, připadá na jedno středisko II. skupiny mnohem méně orné půdy JZD, ale mnohem více celkové výměry v obvodu střediska, při čemž je třeba zdůraznit, že roztržitost orné půdy je u II. skupiny STS dvojnásobná proti I. skupině, čímž se dále zvětšuje pracovní obvod těchto středisek, ovšem k jejich velkému neprospěchu. K dokreslení celkové situace pracovního obvodu celého souboru 26 zkoumaných STS je třeba ještě podat přehled o rozmístění traktorového parku. Poskytuje nám jej následující tabulka.

Tab. 21. Rozmístění traktorového parku

Skupina STS	Počet traktorů připadajících na				Na 1 traktor STS				Výkon na 1 trakto- rovou jednotku v Ø ha		
					skutečný		jednotkový				
	1 JZD		1 středisko		připadá ha orné půdy						
	skuteč- ných	jednot- kových	skuteč- ných	jednot- kových	JZD	celkem	JZD	celkem	v polních pracích	v dopra- vě	celkem
I.	1,9	2,4	6,1	7,6	176	275	141	220	478	92	570
II.	1,6	1,7	6,8	7,0	113	365	109	350	294	183	477
Celkem	1,8	2,2	6,3	7,5	156	303	132	257	426	117	543

Především se ukazuje, že počet traktorů, ať fyzických nebo jednotkových, připadajících na jedno JZD, je vyšší v I. skupině STS. Rovněž vyšší je v této skupině výměra orné půdy v přepočtu na 1 traktor (fyzický i jednotkový). Tato skutečnost má nemalý vliv na výkon jednotkového traktoru v polních pracích, v dopravě, a tím i na celkovou výkonnost traktorů. Ze srovnání je patrné, že traktory I. skupiny mají značně vyšší výkony v polních pracích proti skupině II., zatím co traktory této skupiny mají dvojnásobné výkony v dopravě proti skupině I. Při porovnání celkového výkonu (polní práce + doprava) je vidět, že I. skupina stanic zaručuje lepší využití traktorového parku než skupina II.

2. Plánování v STS

Hlavním úkolem plánu traktorových prací je zajistit co nejúplnější využití strojového a traktorového parku STS a družstevních potažních prostředků k bezpodmínečnému splnění státních plánů.

Správně plánovat znamená především správně pochopit vzájemný poměr mezi STS a JZD, neboť strojní a traktorové stanice vydatně pomáhají družstvům ve výrobě a mají velký vliv na rozvoj družstevního hospodářství.

V četných STS však nedosahuje plánování dosud úrovně těch úkolů, které má nyní řešit socialistické zemědělství. Hlavní příčinou vážných nedostatků v plánování STS je, že plány traktorových prací nejsou náležitě koordinovány s potřebami družstevní výroby a nejsou zaměřeny především na pomoc JZD. V důsledku toho jsou STS odváděny od svého hlavního úkolu — včasného provedení prací na polích JZD. Takto je uvedena první z hlavních příčin vážných nedostatků v práci STS ve vládním usnesení o opatřeních ke zlepšení práce STS.

K odstranění těchto nedostatků se v témže usnesení ukládá ředitelům STS a všem nadřízeným orgánům provést tato opatření:

1. Určit skutečný objem prací pro JZD II.—IV. typu v souhlase s výrobními potřebami JZD.
2. Určit skutečnou potřebu prací pro obdělání půdy, která je obhospodařována národními výbory podle zákona 55/47 Sb. a potřebu prací pro neobdělávanou půdu v pohraničí.
3. Určit skutečnou potřebu prací pro státní statky.
4. Určit skutečnou potřebu prací pro JZD nižších typů.

Na základě této bilance je třeba stanovit tak odpovídající výrobní plány jednotlivých STS.

Jak vypadala v tomto směru situace v r. 1953, ukazuje následující tabulka.

Tab. 22. Plánování polních prací STS v r. 1953

Skupina STS	Polní práce v $\varnothing$ ha v JZD		% krytí potřeby plánem	Výkon v $\varnothing$ ha v JZD v polních pracech	% plnění plánu
	potřeba	plán			
I.	932.725	622.943	66,8	711.709	114,2
II.	286.414	182.109	63,6	169.622	93,1
Celkem	1.219.139	805.052	66,0	881.331	109,5

Přestože zajištění potřeby prací plánem je v obou skupinách přibližně stejné (rozdíl pouze 3,2 %), I. skupina zkoumaných stanic plán vysoko překročila, kdežto II. skupina stanic plán nesplnila. Možná říci, že v prvním případě byl plán nízký a v druhém případě vysoký. Jak se jinak projevuje

plán, ukážeme si přepočtením plánovaných hodnot na 1 ha orné půdy a na traktor 15 HP. O tom nás zpravuje tato tabulka:

Tab. 23. Někteří ukazatelé plánu traktorových prací

Potřeba $\varnothing$ ha na jeden ha orné půdy JZD při 100% mechanisaci	Počet STS	Na 1 ha orné půdy JZD		Na 1 traktorovou jednotku		
		plánováno $\varnothing$ ha	provedeno $\varnothing$ ha	plánováno $\varnothing$ ha	provedeno $\varnothing$ ha	připadá ha orné půdy v JZD
3,90—4,52	9	2,99	2,96	403,9	368,6	135,2
4,54—4,61	9	2,86	2,40	378,5	317,1	132,3
4,62—5,12	8	2,99	3,03	384,9	386,9	128,8

Především si musíme povšimnout toho, že dosud nejsou dodržovány zásady správného plánování tak, jak praví vládní usnesení, neboť, jak tabulka ukazuje, jsou stanoveny stejné úlohy pro STS, jež pracují v JZD s nízkou potřebou mechanické práce, jako u STS s nejvyšší spotřebou práce. Důkazem toho jsou i údaje čtvrtého sloupce tabulky, kde je vyčísleno skutečné množství práce STS v $\varnothing$ ha, vynaložené na 1 ha orné půdy JZD. Ve skupině stanic, jež obsluhují JZD s nejnižší potřebou mechanické práce, klesá skutečně provedené množství práce na 1 ha orné půdy JZD vzhledem k plánovanému množství na tutéž jednotku, naproti tomu skupina těch stanic, jež pracují v JZD s nejvyššími požadavky, vykazuje množství provedených prací na 1 ha vyšší než stanoví plán. Možno říci, že v první skupině byl plán reálný, poněvadž mohl být splněn, kdyby využití traktorů této skupiny dostoupilo stupně využití skupiny třetí, měřeno výkonem na 15 HP. Předpoklady k tomu byly, jak svědčí další sloupec tabulky, neboť ve skupině prvé připadá více orné půdy na traktorovou jednotku, než ve skupině třetí. Tato skupina měla nízkou stanovený plán, poněvadž při níkterak vynikajícím průměrném výkonu na 15 HP (386,9 $\varnothing$ hektaru) daný úkol překročila. Zcela zvláštně se chová střední skupina STS s průměrnou potřebou mechanické práce. Dalo by se předpokládat, že hodnoty této skupiny se budou pohybovat uprostřed mezi hodnotami obou krajních skupin. Nízký plán je způsoben především tím, že většina STS této skupiny patří do II. skupiny zkoumaných stanic, kde je všobecně nižší plán a nízké splnění plánu je zaviněno nedostatečným využitím traktorů (výkon na 15 HP pouze 317,1 $\varnothing$ ha), což je rovněž ovlivněno méně příznivými provozními podmínkami II. skupiny STS.

Jistý vliv na plánování zde vykonává i koordinace a plnění plánu v polních pracích a v dopravě. O tom nás přesvědčuje následující přehled.

Tab. 24. Ukazatelé plánu v polních pracích a v dopravě

Skupina STS		Plán na 1 traktorovou jednotku		Výkon na 1 traktorovou jednotku		Rozdíl v %
		v $\varnothing$ ha	index	v $\varnothing$ ha	index	
I.	v polních pracích	418	78,2	478	83,9	14,3
	v dopravě	116	21,8	92	16,1	-20,7
	celkem	534	100,0	570	100,0	6,7
II.	v polních pracích	315	62,4	294	61,6	- 6,7
	v dopravě	190	37,6	183	38,4	- 3,7
	celkem	505	100,0	477	100,0	- 5,6
Celkem	v polních pracích	390	74,0	426	78,4	9,2
	v dopravě	137	26,0	117	21,6	-14,6
	celkem	527	100,0	543	100,0	3,0

Z uvedených čísel vidíme, že plán dopravy byl stanoven značně vysoko, neboť v I. skupině se podílí na celkovém plánu více než jednou pětinou, ve II. skupině STS více než jednou třetinou a v průměru celého souboru 26 zkoumaných STS více než jednou čtvrtinou z celkového plánovaného ročního výkonu. Že tento plán je skutečně vysoký, o tom svědčí to, že v celkovém průměru nebyl plán dopravy splněn hlavně z toho důvodu, že se na jeho úkor zvyšovaly výkony v polních pracích, což možno považovat za potěšitelný zjev. V průměru všech stanic je výkon v dopravě nižší o 14,6 % proti plánu, zatím co výkon v polních pracích stoupl o 9,2 %. Zvláště výrazný je tento rozdíl v I. skupině STS, kde se výkon v dopravě snížil o 20,7 % proti plánu a výkony v polních pracích stouply o 14,3 %. Ve skupině II. sice klesl výkon v dopravě proti plánu, ale ještě více klesl výkon v polních pracích vzhledem k plánovanému výkonu, takže snížení výkonů v dopravě v tomto případě zlepšuje celkovou bilanci výkonu jedné traktorové jednotky. Uvedli jsme důkazy o tom, že plány traktorových prací na STS nejsou doposud sestavovány tak, aby odpovídaly skutečnému provozu, což je z velké části zaviněno u plánovacích kádrů neznalostí ekonomických podmínek v jednotlivých obvodech STS.

Velkým nedostatkem při sestavování plánů traktorových prací dnes je, že jejich rozsah je často určován nikoliv podle rozvrhu na každé JZD, ale podle průměrných neodpovědných údajů v krajích nebo v lepším případě — celkově podle STS bez důkladného prozkoumání zvláštností a možností každého družstevního hospodářství, odhadu možností dalšího rozvoje, bez zkušeností čelních pracovníků a bez ohledu na dosaženou úroveň při využití traktorů a jiných strojů. Takovýto postup přirozeně značně snižuje hodnotu plánování. Je třeba si všimnout takových případů, kdy zemědělské referáty krajských národních výborů stanoví pro jednotlivé STS zřejmě snížené plány v některých druzích traktorových prací. Následující tabulka nás upozorňuje na některé důležité závady při plánování jednotlivých druhů prací.

Tab. 25. Plánování jednotlivých druhů prací v STS pro JZD

Druh práce	I. skupina STS			II. skupina STS			Celkem STS		
	z celkové potřeby v %		% splnění plánu	z celkové potřeby v %		% splnění plánu	z celkové potřeby v %		% splnění plánu
	plánováno	provedeno		plánováno	provedeno		plánováno	provedeno	
Smykování	68,6	105,8	154,2	40,2	59,6	135,4	61,9	96,0	151,5
Vláčení	46,1	74,4	161,3	34,7	47,9	127,5	46,2	69,2	153,8
Křížový a úzkořádkový osev	16,2	30,2	186,6	13,2	13,4	85,7	15,5	26,1	167,9
Sklizeň obilovin samovazem	58,5	77,4	112,6	97,1	75,7	70,0	66,3	76,9	101,0
Orba hlavní	104,8	97,8	92,9	91,0	59,7	65,6	101,8	89,9	88,1
Podmítka	84,4	72,7	86,1	108,8	45,3	40,8	89,3	67,7	75,9
Setí obilovin	56,0	49,2	87,8	43,4	25,9	49,5	53,5	43,2	81,7
Vyorávání řepy	40,8	28,0	68,5	25,0	22,6	90,3	38,2	27,1	70,9
Sklizeň obilovin kombajnem	18,6	11,5	61,5	8,0	6,3	78,6	16,5	10,4	63,2
Rozmetání umělých hnojiv	48,4	26,6	54,9	38,5	14,8	40,6	46,1	24,1	52,6
Sázení brambor	83,6	43,5	55,4	52,7	16,3	30,6	69,2	34,7	49,4
Oborávka řepy a bramb.	4,3	2,1	49,5	0,9	0,3	29,2	3,4	1,6	49,9
Rozmetání mrvy	41,5	15,1	36,3	50,1	38,3	57,1	46,3	20,0	42,4
Plečkování	38,4	11,9	31,0	28,2	2,3	8,7	36,7	10,3	28,2
Vyorávání brambor	36,5	4,9	13,5	27,2	4,7	18,4	33,2	4,9	14,7

Při porovnání obou skupin je z přehledu vidět, že stanicím II. skupiny je určován poměrně nižší plán vzhledem ke stanicím skupiny I., což je vcelku správné, poněvadž provozní i ekonomické podmínky jsou ve II. skupině STS horší, jak už o tom bylo dříve pojednáno. Všimneme-li si však plánování jednotlivých druhů prací, v našem případě jsou to hlavní druhy polních prací, shledáme určité chyby v jejich plánování, které se projevují především t. zv. minimalismem.

Minimalismus spočívá ve stanovení nižších plánovaných úkolů, než dávají skutečné možnosti. Takové úkoly nejen že nemobilisují k dosažení co nejlepších výsledků, nýbrž demobilisují traktoristy i vedoucí pracovníky STS.

Jednou z nebezpečných forem minimalismu je t. zv. „opatrné plánování“ nebo „plánování s rezervami“. Tato forma spočívá v určování plánů, o nichž se předem ví, že budou překročeny bez zvýšeného úsilí. V našem případě se to týká hlavně smykování, vláčení, úzkořádkového a křížového setí obilovin a sklizně obilovin. Důkaz o tom podávají čísla tabulky: v průměru všech zkoumaných stanic je plán křížového a úzkořádkového setí plněn na 167,9 %, plán vláčení na 153,8 % a plán smykování je plněn na 151 %. V první skupině STS je výše plnění plánu těchto prací ještě vyšší. Není jisté bez zajímavosti, že z celého souboru 26 zkoumaných STS jen 5 STS nesplnilo plán smykování a z těchto 5 splnily 3 STS na méně než 90 % (Trstená, Kežmarok a Bystřice n. Pernšt.). Ve vláčení nesplnily plán pouze 3 STS, z toho 1 STS na méně než 90 %. Stanovení plánu s rezervami nejenže brzdí úspěšné využití všech výrobních možností, ale brzdí i výkony pracovníků.

Jedním z motivů sníženého plánování je snaha po získání prémie za překročení plánu, i když nepoctivým řízením provozu. Proto musí být jak systém schvalování plánu, tak i odměňování upraveno tak, aby se těmto snahám čelilo.

V následující tabulce ukazujeme, k jakým výsledkům vede snížené plánování.

Toto srovnání je pro nás poučné především proto, že nám ukazuje, jak klamné může být posuzování výkonů STS podle výše plnění výrobního plánu. Obě stanice pracují v okresech, kde stupeň kolektivizace přesáhl 90 %; možno tedy plán těmto stanicím uložený krajskými národními výbory považovat za zjištěnou potřebu mechanické práce pro jednotná zemědělská družstva, jež leží v obvodu obou stanic, které přirovnáváme. Obě stanice překročily značně celkový plánovaný úkol a v obou STS byly koncem roku vypláceny vedoucím pracovníkům slušné prémie za překročení plánu. Při bližším porovnání však zjišťujeme, že STS Turnov dosáhla tohoto „úspěchu“ velmi lacino, poněvadž měla nízko stanovený plán ve všech hlavních druzích prací. Nelze si nepovšimnout, že ty druhy prací, u nichž byl plán vysoko překročen, byly přímo minimálně naplánovány. Tak u smykování bylo plánováno pouze 11,1 % z celkové potřeby jarního smykování. Přibližně tak tomu bylo i ve vláčení, kde byl úkol jen nepatrně vyšší, a u vyorávání řepy, kde bylo plánováno dokonce jen 5,1 % z celkové potřeby.

Je třeba pozastavit se zvláště u smykování. Tato práce je jednou z nejdůležitějších při jarním setí. V STS Turnov přispěla rozhodující měrou ke splnění celoročního plánu, neboť smykování bylo splněno na 585,5 %. Při tom je však absurdní, že tato stanice provedla smykování na polích JZD pouze z 31,9 %, to znamená, že více než na $\frac{2}{3}$ půdy ponechala STS Turnov tuto práci na bedrech družstevníků, lépe řečeno na jejich koních. Rovněž

Tab. 26. Plánování hlavních druhů polních prací v STS Turnov a Štvtrok n. O.

Druh práce	STS Turnov			STS Štvtrok na Ostr.		
	z celkové potřeby v %		% splnění plánu	z celkové potřeby v %		% splnění plánu
	pláno- váno	prove- dono		pláno- váno	prove- dono	
Smykování	11,1	31,9	585,5	75,3	84,9	186,3
Vláčení	11,4	40,0	352,6	38,7	94,4	267,2
Sklizeň obilovin samovazem	36,1	38,9	107,8	61,3	72,4	124,8
Orba hlavní	30,9	32,0	105,2	115,0	135,6	117,9
Podmítka	52,6	39,2	74,5	103,4	108,4	118,6
Setí obilovin	46,9	12,8	27,2	51,2	58,4	120,4
Vyorávání řepy	5,1	5,4	106,7	44,4	11,2	28,2
Sklizeň obilovin kombajnem	2,8	2,4	87,2	22,7	14,9	66,8
Rozmetání umělých hnojiv	28,8	10,0	35,0	52,6	49,4	94,5
Sázení brambor	34,0	5,8	17,2	56,1	64,8	118,4
Oborávka řepy a bramb.	—	—	—	—	—	—
Rozmetání mrvy	36,0	21,5	59,8	7,2	0,9	12,4
Plečkování	18,3	1,8	10,1	87,1	9,7	11,3
Vyorávání brambor	7,5	4,7	62,7	59,1	5,4	9,2
Celkem			115,30			133,00
Výkon na 15 HP	×	×	378,98	×	×	764,52

ve vláčení „získala“ si tato stanice slušný počet průměrných hektarů pro konečnou příznivou bilanci plnění plánu. Není jisté bez zajímavosti, že mechanisace hlavních druhů prací nepřekročila ani v jednom případě číslo 40.

Zcela jiná situace je v STS Štvtrok na Ostrove. V této stanici je plnění plánu v hlavních druzích prací daleko vyrovnanější z toho důvodu, že potřeba prací je naplánována reálně, tak, jak toho potřeba jednotlivých zemědělských družstev vyžaduje. Pouze v případě vláčení a setí obilovin je snad plán nižší. U smykování je naplánováno provedení ze 75,3 %, což je skoro 7krát více než v STS Turnov, u vláčení a orby hlavní je stanoven plán více než 3krát větší, u vyorávání řepy více než 8krát větší, u plečkování více než 10krát větší a u vyorávání brambor více než 7krát větší proti STS Turnov. U některých prací je dokonce naplánováno více prací, než činí theoreticky vypočtená potřeba. Vysvětlit se to dá tím, že na př. u podmítky byla pravděpodobně odečtena příliš velká plocha na podsevy, o jejichž plochu se celková potřeba podmítky zmenšuje. Na podsevy jsme odečítali jednorázově 20 % z celkové plochy oseté obilovinami. Přesto však i v těch případech, kde je plán stanoven velmi vysoko, je plněn a překračován. Mechanisace hlavních druhů prací je vysoká a u orby překračuje značně 100 %. Vysvětlení je v tom, že se traktoristé této stanice po splnění úkolů ve svých brigádách rozjeli po okolních okresech na výpomocné brigády v zimní orbě. Celková mechanisace všech polních prací dosahuje v obvodu STS Štvtrok na Ostrově 89,4 %, což je více než u STS Turnov. Je nutno říci, že prémie za dosažení a překročení plánu byly v této STS zcela na místě a naproti tomu prémie u STS Turnov byly vyplaceny nezasloužené.

Je nutno znovu zdůraznit, že vina nespočívá jen na vedoucích STS, kteří předkládají svým nadřízeným orgánům návrh plánu, nýbrž že hlavní

vina spočívá na plánovacích orgánech, které buď z neznalosti ekonomických podmínek nebo úmyslně poškozují a dopouštějí se hrubých přestupků proti zásadám správného plánování.

Plánování vyžaduje schopnosti předvídat a vytvářet jiné podmínky, než jaké dosud existují. Proto při sestavování plánu se musíme umět povznést nad stávající poměry a těžkosti, je třeba vidět perspektivu vývoje.

V nynější vývojové etapě je vážným nedostatkem plánování na STS tento minimalismus.

Snížování plánů má hluboce oportunistický charakter a zmenšuje možnost dalšího vývoje strojních stanic.

Proto také nesmí minimalismus charakterisovat plánovatele, naopak jejich znakem musí být iniciativa, revoluční směrnost v kladení a řešení problémů a zároveň marxisticko-leninská realnost v odhadu situace.

3. Smlouvy STS a JZD

Smlouva je hlavním článkem spojení mezi STS a JZD. Na včasném a plném zajištění plánovaných úkolů smlouvami závisí také pravidelné a rovnoměrné plnění plánu polních prací. Uzavírání smluv je jedním z nejdůležitějších úkolů agrotechnické služby STS, speciálně úsekových agronomů. Poněvadž organizace agrotechnické služby na STS není doposud dokonalá, hlavně pokud se týká vybudování sítě úsekových agronomů, vyskytují se ještě značné závady v uzavírání smluv. Všimá si toho i vládní usnesení o zlepšení práce STS, kde se praví: „Smlouvy s JZD a zejména výnosové smlouvy se dosud nestaly základem vzájemného vztahu mezi STS a JZD a ani uzavřené smlouvy nebyly často STS splněny, zejména pokud jde o jakost práce a dodržování agrotechnických lhůt. Mnohé stanice ve snaze splnit vysoko plán vyhledávaly ty práce, které vedly k rychlejšímu, kvantitativnímu splnění plánu místo toho, aby se soustředily na pomoc JZD v boji za dosažení vysokých hektarových výnosů. Až potud vládní usnesení. Do jaké míry byly uzavírány v r. 1953 smlouvy ve zkoumaných 26 STS, ukazuje následující přehled.

Tab. 27. Přehled o smlouvách a jejich plnění

Skupina STS	Smluvní zajištění plánu				Splnění smluv				Splnění plánu v %
	v %				v %				
	jarní práce	žňové práce	pod- zim. práce	cel- kem	jarní práce	žňové práce	pod- zim. práce	cel- kem	
I.	96,9	98,1	88,1	93,1	128,7	121,7	119,5	122,7	114,2
II.	89,4	80,2	68,0	76,5	120,6	105,2	132,1	121,7	93,1
Celkem	95,3	93,6	84,1	89,4	127,1	118,2	121,8	122,5	109,5

Čísla tabulky ukazují, že v průměru všech zkoumaných STS nebyly zajištěny na 100 % plány ani v jedné sezóně. Rovněž v obou skupinách je situace stejná, při čemž v I. skupině bylo uzavřeno smluv mnohem více než ve skupině II. STS II. skupiny zajistily celoroční plán pouze ze $\frac{3}{4}$, kdežto STS I. skupiny na 93,1 %.

Posuzujeme-li jednotlivé sezóny, vidíme, že v průměru všech stanic byly nejlépe zajištěny a také nejvyšším procentem splněny jarní práce. Pak následují smlouvy na žňové práce, které byly splněny nejnižší a konečně nejhůře byly zajištěny smlouvami plány podzimních prací, ale jejich plnění bylo vyšší než u žňových smluv.

Mezi I. a II. skupinou je stav přibližně stejný až na smlouvy žňových prací ve skupině I., které byly uzavřeny na 98,1 %, což jest vůbec nejvyšší procento uzavřených smluv, posuzováno podle jednotlivých sezón.

Uvnitř skupin dochází ke značným rozdílům ve smluvních závazcích. Některé STS postupovaly opatrně a uzavíraly poměrně malé množství smluv, které pak v průběhu prací vysoko překračovaly. Takovou stanicí je na př. STS Tupadly. Tato stanice uzavírala smlouvy pro jarní práce na 66,2 %, splnila je na 226,3 %, pro žňové práce na 87,1 % a splnila na 105,4 %, pro podzimní práce na 66,6 % a splnila na 138 %. Sumárně roční plán zajistila na 71,8 % a smlouvy splnila na 146,6 %. Roční výrobní plán splnila na 105,3 %.

Opakem jsou stanice, které přecenily své síly a smluvním závazkům nemohly později dostát. Sem patří především STS Rýmařov, která uzavírala smlouvy na jarní práce na 124,2 % a splnila pouze na 90,9 %, při čemž plán jarních prací splnila na 112,8 %, dále sem patří STS Liptovský Hrádok, která si v průběhu jarních prací počínala rovněž nesprávně. Uzavřené smlouvy na 110,1 % splnila na 96,1 % a plán prací splnila na 106,4 %. Nutno konstatovat, že oba způsoby uzavírání smluv jsou nesprávné, poněvadž v prvním případě je ohroženo správné plánování prací v traktorových brigádách a v druhém případě je podlamována důvěra družstevníků ve včasné splnění všech smluvních závazků STS vůči JZD.

Nejvíce smluv bylo uzavřeno na jarní práce. Z celého souboru zkoumaných družstev 10 STS stoprocentně zajistilo plán smlouvami, což jest 38,5 %, v žňových pracích bylo 8 případů, 30,8 % a v podzimních pracích 1 případ, 3,8 %. Celoroční úkol, t. j. souhrn jarního, žňového a podzimního plánu, byl stoprocentně smluvně zajištěn pouze na 3 STS, což činí 11,5 %.

Příčiny tohoto nedostatku je třeba hledat v tom, že smlouvy jsou uzavírány většinou v prvních měsících roku zároveň s vypracováním celoročních výrobních plánů jednotlivých zemědělských družstev. Při tom tendence u JZD je taková, uzavřít smlouvy vždy jen na nejbližší sezónu, poněvadž plán a odhad prací je vždy méně přesný, čím déle je před touto sezónou činěn. Tak se stává, že jsou uzavřeny smlouvy jen na část prací, i když družstevníci vědí, že budou mít pro STS práce mnohem více. Toto přichází zvláště u výnosových smluv, neboť ty je nutno po uzavření ihned registrovat na ONV.

Jiným neméně závažným momentem, majícím vliv na množství smluv a jejich plnění, je dostatek úsekových agronomů. O tom nás přesvědčuje následující tabulka.

Tab. 28. Vliv množství úsekových agronomů na uzavírání smluv

Ukazatelé	Počet STS	% STS	Na úsekového agronoma připadá				Počet ve skupině	
			JZD	orné půdy JZD ha	orné půdy celkové ha	středisek traktor. brigád	I.	II.
STS, které zajistily plán na 100 % a plán splnily	3	11,5	2,7	1853	2806	1,5	2	1
STS, které nezajistily smlouvami plán na 100 %, ale plán splnily	13	50,0	7,4	2053	3600	1,9	8	5
STS, které nezajistily plán smlouvami, ani plán nesplnily	10	38,5	6,0	1214	3626	1,6	3	7

Tabulkou dokazujeme skutečnost, že v těch STS, kde není dostatečný počet úsekových agronomů, vážně především smluvní zajišťování úkolů. Z celkového počtu zkoumaných stanic nedosáhlo 100 % zajištění smlouvami u 23 STS, což je 88,5 %. V těchto stanicích připadá na 1 úsekového agronoma 6 až 7,4 JZD. Uvážíme-li, že povinností tohoto předního pracovníka je zúčastnit se vypracování celoročních výrobních plánů JZD a na základě těchto plánů pak uzavírat smlouvy, dojdeme k závěru, že je to úkol velmi těžko splnitelný. Vypracování CVP i s uzavřením smluv v jednom JZD trvá zpravidla 14 dní. V 7 družstvech je to 98 dní, čili více než 3 měsíce. Začne-li úsekový agronom s prací v půli ledna, mohl by být hotov v půli dubna. Ovšem za předpokladu, že nebude dělat nic jiného. V půli dubna jsou však již ve většině míst jarní práce skoro hotové anebo vrcholí. Tou dobou tedy musí být úsekový agronom na polích JZD a ne ve své kanceláři. Jinak se situace vyvíjí tam, kde připadá málo JZD na 1 úsekového agronoma. V našem případě $2,7 \times 14$ dní jest měsíc a 10 dní. Čili začne-li uzavírat smlouvy v půli ledna, je již 5 dní před koncem února hotov, takže může sebe a svěřenou traktorovou brigádu připravit do jarních prací mnohem lépe než tentýž v prvním případě. Další výhodou pro něho je to, že má v průměru přiděleno méně středisek, čímž se jeho práce tak netříští, jako je tomu u úsekového agronoma, který má přiděleno více JZD i více středisek traktorových brigád.

Další tabulka nám ukazuje, do jaké míry si vzaly STS poučení z nedostatků uvedených již v dříve citovaném vládním usnesení.

Tab. 29. Zajištění hlavních druhů polních prací smlouvami a plnění smluv s JZD

Druh práce	I. skupina			II. skupina			Celkem		
	Smluvně zajištěno z plánu %	Výnosových smluv v JZD %	% splnění smluv s JZD	Smluvně zajištěno z plánu %	Výnosových smluv v JZD %	% splnění smluv s JZD	Smluvně zajištěno z plánu %	Výnosových smluv v JZD %	% splnění smluv s JZD
Vláčení	100,3	83,0	167,7	101,6	42,1	154,6	100,5	77,1	165,8
Seť křížové a úzkorádkové	133,1	88,9	143,3	64,2	70,0	155,8	120,4	87,3	144,4
Smykování	126,8	82,5	124,6	113,0	54,4	129,1	124,8	77,9	125,2
Sklizeň samovazy	104,9	74,1	110,9	110,9	30,8	101,7	106,6	65,3	109,1
Oborávka řepy a bramb.	45,1	71,7	109,8	66,7	100,0	43,7	46,7	74,4	102,4
Seť obilovin	81,6	85,0	108,9	69,2	49,8	135,5	79,5	81,8	111,3
Orba hlavní	100,5	79,5	97,0	83,5	29,5	90,0	99,5	72,3	96,0
Vyorávání řepy	73,9	93,4	92,7	93,2	6,8	97,6	76,0	81,7	93,4
Podmítka	106,2	74,4	83,5	83,0	40,5	68,2	100,5	69,5	81,3
Sázení brambor	70,2	60,9	83,3	53,0	49,1	72,9	66,0	59,8	81,6
Rozmetání umělých hnojiv	76,3	81,8	75,3	56,3	42,8	93,1	73,1	77,7	77,1
Sklizeň obilovin kombajnem	93,1	77,7	74,7	136,5	53,1	71,3	97,4	74,6	74,3
Rozmetání mrvy	49,6	67,6	67,8	97,4	35,9	108,1	63,6	58,4	79,5
Plečkování	78,2	99,2	39,7	21,0	67,6	46,9	71,0	98,2	39,9
Vyorávání brambor	37,3	56,8	36,6	49,8	42,6	41,7	41,0	52,7	38,1

Ukazuje se, že ani v r. 1953 nebyla ve zkoumaných STS tendence v uzavírání smluv lepší než o jaké hovoří vládní usnesení. I v tomto roce uzavíraly ST smlouvy na práce, které vedly především k rychlejšímu kvantitativnímu splnění plánu místo toho, aby svůj zájem upřely především na zvyšování hektarových výnosů. Máme na mysli hlavně smykování a vlá-

čení. V průměru všech zkoumaných stanic bylo smluvní zajištění plánu obou těchto prací překročeno a tyto smlouvy pak byly splněny ještě hodně nad 100,0 %. V rámci obou skupin STS je situace obdobná. Uvnitř skupin dochází však někdy ke značným rozdílům v uzavírání smluv na tyto práce. Tak na př. STS Kežmarok uzavřela smlouvy na vláčení pouze z 61,4 % a smlouvy na smykování z 55,7 %. Při tom celoroční plán splnila na 87,2 %. Naproti tomu STS Konopiště splnila celoroční plán na 108,1 %. Zásahu na tom mimo jiné má jistě i to, že u smykování byly smlouvy uzavřeny na 259,2 % a u vláčení na 187,6 %.

O tom, že jsou opomíjeny práce, podmiňující zvyšování hektarových výnosů, svědčí třeba to, jak zajišťují STS rozmetání hnojiv, ať přirozených nebo umělých. V I. skupině byl plán rozmetání mrvy zajištěn pouze na 48,6 % a tyto nízké smlouvy byly splněny jen ze 67,8 %.

Údaje z II. skupiny STS nás přesvědčují o tom, že je možné věnovat se této práci v takové míře, jak předepisuje plán, a že je možné tento plán i překročit. V této skupině byl smlouvami zajištěn plán na 97,4 % a smlouvy s JZD splněny na 108,1 %.

Výnosové smlouvy byly v r. 1953 uzavírány v různém rozsahu. V průměru všech zkoumaných STS bylo nejvíce výnosových smluv uzavřeno na plečkování (98,2 %), pak na křížové seti (87,3 %). Nejméně bylo smlouvami na výnos zajištěno rozmetání mrvy (58,4 %) a vyorávání brambor (52,7 %). Ostatní druhy polních prací byly tímto druhem smlouvy zajištěny hodnotami, pohybujícími se mezi plečkováním a vyoráváním brambor. Přibližně stejná situace je i v I. skupině STS, kdežto STS druhé skupiny zatím zůstávají v uzavírání značně pozadu proti skupině I., neboť plečkování bylo zajištěno výnosovými smlouvami na 67,6 % a křížové a úzkořádkové seti na 70,0 %. Nejnižší množství výnosových smluv v této skupině ukazuje orba hlavní, pouhých 29,5 %, což je velkým nedostatkem pracovníků agronomické služby v STS první skupiny. Jediným druhem práce, zajištěným výnosovou smlouvou na 100,0 %, je v této skupině oborávka řepy a brambor. Jinak je vesměs v II. skupině STS procento výnosových smluv nižší proti skupině I. Na vysvětlenou je třeba ještě dodat, že výše procent v tomto odstavci uvedená se rozumí z celkového množství smluv uzavřených mezi STS a JZD.

4. Plnění plánu a smluv

V kapitole I. usnesení strany a vlády o opatřeních ke zlepšení práce STS je vyslovena zásada, že plán možno považovat za splněný jen v tom případě, když STS splní plán jmenovitých úkolů v jarním seti, meziřádkové kultivaci, sklizni obilovin, podzimní seti a hluboké orbě s dodržením dohodnutých agrotechnických lhůt u prací pro JZD.

Z celého souboru 26 zkoumaných stanic ani jedna STS tyto podmínky nedodržela, proto podle výše uvedené zásady ani jedna stanice nesplnila roční výrobní plán.

Posuzujeme-li plnění plánu podle dosaženého výkonu v ϕ ha bez ohledu na druhy prací, v kterých bylo výkonu dosaženo, zjišťujeme, že ze souboru zkoumaných stanic splnilo plán na 100,0 % a více celkem 16 STS, což je 61,5 %. Toto hodnocení podle splnění globálního plánu není správné, neboť tím se zakrývá podprůměrné, případně vysoké plnění plánu jednotlivých druhů prací. Při takovémto způsobu hodnocení si stanice vyhledávají úmyslně takové druhy prací, které mají nejprůběžnější přepočítací koeficient na ϕ ha, nejnižší spotřebu pohonných látek, které se nejsnadněji plní a nevyžadují od vedení STS žádných organizačních zásahů. Stanice by sle-

dovaly jen cíl globálně plnit plán bez ohledu na splnění těch důležitých druhů polních prací, kterými se podstatně zvyšují hektarové výnosy JZD, což je základním posláním strojních a traktorových stanic.

I přes to, že vládní usnesení o zlepšení práce STS i nově zavedený prémieový řád způsobily v tomto směru značný obrat k lepšímu, je ještě hodně stanic, které zůstávají stranou v tomto snažení a přidržují se vytrvale starých způsobů práce i jejího posuzování. O tom nás přesvědčuje následující přehled, který ukazuje, jak by měla vypadat struktura výkonů v polních pracích a jak ve skutečnosti na zkoumaných STS vypadá.

Tab. 30. Podíl jednotlivých druhů hlavních polních prací na celkovém výkonu v polních pracích v % (vypočteno z ø ha)

Druh práce	Podíl jednotlivých druhů hlavních polních prací na celkovém výkonu								
	I. skupina			II. skupina			Celkem		
	podle potřeby v %	skutečný		podle potřeby v %	skutečný		podle potřeby v %	skutečný	
		jednot- livě %	skupi- ny %		jednot- livě %	skupi- ny %		jednot- livě %	skupi- ny %
Orba hlavní	23,4	36,2	36,2	22,4	35,5	35,5	23,1	36,1	36,1
Vláčení	8,6	9,9		7,6	8,2		8,2	9,6	
Smykování	2,8	4,7	14,6	2,8	3,4	11,6	2,8	4,5	14,1
Sklizeň obilovin	6,3			5,6			6,0		
Z toho: samovazačem	6,3	6,3		5,6	9,8		6,0	6,9	
kombajnem	6,2	1,2	7,5	5,5	0,8	10,6	5,9	1,1	8,0
Rozmetání mrvy:	6,7	1,8		6,5	8,9		6,6	3,1	
strojených hnojiv	5,7	2,4	4,2	5,6	1,8	10,7	5,7	2,3	5,4
Podmítka	5,1	5,6	5,6	4,5	4,8	4,8	4,8	5,4	5,4
Seť obilovin	4,8	3,6	3,6	4,0	2,5	2,5	4,5	3,4	3,4
Sázení brambor	1,7	1,1	1,1	3,0	1,0	1,0	2,3	1,1	1,1
Plečkování	1,5	0,3		1,0	0,1		1,3	0,2	
Oborávka řepy a bramb.	3,0	0,1	0,4	3,6	—	0,1	3,3	0,1	0,3
Vyorávání: řepy	1,8	0,7		1,1	0,5		1,5	0,7	
brambor	1,9	1,3	2,0	3,4	0,3	0,8	2,5	0,5	1,2
Ostatní práce	26,7	24,8	24,8	28,9	22,4	22,4	27,4	25,0	25,0
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Čísla přehledu nás přesvědčují o tom, že není doposud správný poměr mezi prováděnými jednotlivými druhy hlavních prací a jejich skutečnou potřebou, poněvadž jsou dosud prováděny práce lehčí na úkor těžších a důležitějších.

V této tabulce je možno hlavní druhy prací rozdělit na 2 skupiny. 1. skupinu tvoří práce, které vykazují větší zastoupení než určuje skutečná potřeba, 2. skupinu tvoří práce, jež vykazují nižší podíl proti theoretické skutečnosti. Do první skupiny patří orba, vláčení, smykování, sklizeň obilovin, podmítka. Do druhé skupiny patří rozmetání mrvy, rozmetání hnojiv, seť obilovin, sázení brambor, meziřádková kultivace a vyorávání okopanin. Vyšší podíl prací 1. skupiny je umožněn nižšími výkony v pracích skupiny druhé. V rámci všech stanic nejnápadnější rozdíl je v orbě, která se podílí 36,1 % na celkovém výkonu STS, zatím co při rovnoměrném plnění jednotlivých druhů prací na orbu připadá pouze 23,1 %, dále v seťové přípravě, u níž činí podíl na výkonu 14,1 % oproti 11 % potřeby; u meziřádkové kultivace je tomu naopak, neboť místo 4,6 % podílí se na výkonu pouze 0,3 %, práce spojené s rozmetáním hnojiv činí místo 12,3 % jen 5,4 % a vyorávání okopanin je účastno na výkonu pouze 1,2 % proti 4 %

skutečné potřeby. Mezi oběma skupinami stanic dochází k určité diferenci u rozmetání hnojiv, neboť stanice skupiny II. se značně přiblížily 10,7 % z výkonu potřebě, která činí 12,1 %, zatím co STS skupiny I. vykazují v této práci velmi nepříznivý poměr 4,2 % výkonu skutečného k 12,4 % výkonu potřebného. U vyorávání okopanin je tomu naopak, poněvadž ve skupině I. je tento poměr 2 % skutečného výkonu k 3,7 % potřebného výkonu proti skupině II., kde je mnohem nepříznivější poměr, neboť místo 4,5 % podílí se tato práce na celkovém výkonu II. skupiny pouze 0,8 %. Z výše uvedených čísel je zřejmé, že naše STS neplní doposud své úkoly tak kvalitně, jak vyžaduje současná situace i potřeba v JZD i v ostatních zemědělských sektorech a že je nutno vyvíjet značné úsilí v tom směru, aby kvantita traktorových prací byla nahrazena jejich větší kvalitou hlavně pokud se týká druhu vykonávaných prací.

Zkoumané stanice plnily s různým úspěchem své úkoly během roku. Vyskytly se takové, které přes počáteční neúspěchy v jarních pracích přidaly v průběhu dalších dvou sezón na tempu a své úkoly splnily a naopak byly některé STS, které „usnuly na vavřínech“ a i když v jarních pracích plán překročily, během dalších sezón polevily, takže celoroční úkol pak nesplnily. Byly i takové STS, které si během roku udržely vysoký standard, takže všechny sezónní plány vysoko překračovaly, čímž docílily i vysoké plnění globálního celoročního plánu. O tom, jak byl plněn plán i smlouvy ve zkoumaných stanicích v průběhu sezón, nám říká tento přehled:

Tab. 31. Plnění plánu a smluv

Sezóna	Ukazatelé	I. skupina STS		II. skupina STS		Celkem STS	
		ø ha	%	ø ha	%	ø ha	%
Jarní práce	plán	176.231	28,3	46.924	25,8	223.165	27,7
	smlouvy	170.743	29,4	41.977	30,1	212.720	29,6
	výkony	219.736	30,9	50.629	29,8	270.365	30,7
	% plnění plánu	124,7		107,9		121,1	
	% plnění smluv	128,7		120,6		127,1	
Žňové práce	plán	135.347	21,7	44.564	24,5	179.911	22,3
	smlouvy	132.721	22,9	35.732	25,6	168.453	23,4
	výkony	161.511	22,7	37.596	22,2	199.107	22,6
	% plnění plánu	119,3		84,4		110,7	
	% plnění smluv	121,7		105,2		118,2	
Podzimní práce	plán	311.365	50,0	90.611	49,7	401.976	50,0
	smlouvy	276.526	47,7	61.640	44,3	338.166	47,0
	výkony	330.462	46,4	81.397	48,0	411.859	46,7
	% plnění plánu	106,1		89,8		102,5	
	% plnění smluv	119,5		132,1		121,8	
Celkem polní práce	plán	622.943	100,0	182.109	100,0	805.052	100,0
	smlouvy	579.990	100,0	139.349	100,0	719.339	100,0
	výkony	711.709	100,0	169.622	100,0	881.331	100,0
	% plnění plánu	114,2		93,1		109,5	
	% plnění smluv	122,7		121,7		122,5	

Z tohoto přehledu je patrné, že celý soubor zkoumaných STS splnil své úkoly jak v celoročním globále, tak také v jednotlivých sezónách. Celoroční plán byl splněn na 109,5 %. U sezónních úkolů jeví se v plnění plánu tendence sestupná. Tak plán jarních prací byl splněn na 121,1 %, plán žňových prací na 110,7 % a plán podzimních prací na 102,5 %, při čemž procentické zastoupení plánu v jednotlivých sezónách je toto: jaro

je přibližně stejné; jaro 30,7 %, žně 22,6 % a podzim 46,7 %.

Mezi oběma skupinami stanic dochází ke značným rozdílům. Zatím co STS skupiny I. splnily celoroční plán na 114,2 %, STS skupiny II. splnily plán nedostatečně, pouze na 93,1 %. Tendence plnění plánu je v I. skupině opět klesající od jarních prací k podzimním 124,7 % — 119,3 % — 106,1 %. Ve skupině II. je plnění nepravidelné, neboť plán jarních prací byl splněn na 107,9 %, žňových prací na 84,4 % a podzimních prací na 89,8 %. Nesplnění plánu je tedy zaviněno ve II. skupině hlubokým poklesem výkonů ve žních. Příčiny klesající tendence od jara k podzimu jak v souhrnu všech STS, tak i v obou skupinách spočívá především ve smluvním zajištění úkolů, které má rovněž sestupný ráz, jak nám dokazuje tab. 27.

V celém souboru zkoumaných STS je zajištění plánu smlouvami od jarních prací k podzimním následující: 95,3 % — 93,6 % — 84,1 %; v I. skupině 96,9 % — 98,1 % — 88,8 % a ve II. skupině 89,4 % — 80,2 % — 68,2 %. S klesajícím množstvím smluvně zajištěných plánů klesá rovněž jejich plnění. Nízký výkon ve žňové sezóně II. skupiny byl rovněž způsoben značným provozováním dopravy, jak bylo již dokázáno v tabulce 24.

Jak jsme dříve řekli, dochází uvnitř skupin k různému průběhu plnění plánu. Přehled o tom nám podává tato tabulka:

Tab. 32. Přehled o plnění plánu prací podle sezón

Ukazatelé	Počet STS, které splnily plán			
	jarních prací	žňových prací	podzimních prací	celkem práce
Počet	21	16	13	16
% z celkového počtu STS	80,8	61,5	50,0	61,5

Je vidět, že největší procento splnění sezónních plánů je v jarních pracích, pak následují žňové práce a nakonec podzimní práce, které splnilo na 100 % pouze 50 % zkoumaných STS.

Jak probíhalo plnění plánu v některých ST, ukazuje tab. 33.

Tab. 33. Průběh plnění plánu v některých STS

STS	% splnění plánu prací			
	jarních	žňových	podzimních	celkem
Dunajská Streda	152,7	115,6	134,2	133,8
Štvrtok na Ostr.	138,6	119,1	138,0	133,0
Turnov	98,4	122,5	120,5	115,3
Tupadly	149,8	91,8	92,5	105,3
Břevnov	135,6	100,1	83,5	110,8
Havlíčkův Brod	115,5	81,1	110,5	105,0
Pezinok	127,3	93,6	77,1	86,6
Lipt. Hrádok	106,4	63,0	35,9	59,5
Trstená	49,8	10,0	40,7	36,8

Ukazuje se, že některé stanice nastoupily z jara do polních prací velmi dobře připraveny, a proto se jim podařilo brzy splnit plán jarních prací a do konce sezóny jej ještě překročit. Ne všechny STS vydržely udané po-

čáteční tempo ještě ve žňové a podzimní sezóně. Jen několika stanicím se podařilo udržeti si svůj vysoký standard v plnění plánovaných úkolů během celého roku, a dosáhnout tím i vysokého plnění celoročního plánu. Sem patří především STS Dunajská Streda a STS Štvrtok na Ostrove, které vysoko překračovaly plánované úkoly v jarní a podzimní sezóně a jen poměrně nižší plnění žňových prací (i přes to, že je splnily na 115,6 % a 119,1 %) zavinilo, že celoroční plány byly splněny v prvním případě „jen“ na 133,8 % a v druhém případě na 133,0 %.

Některé ze stanic, které nasadily v jarních pracích prudké tempo v průběhu dalších dvou sezón značně polevily, takže nesplnily buď plán žňových nebo podzimních prací, nebo plán v obou sezónách, ale v důsledku vysokého výkonu na jaře neměl tento pokles výkonnosti vliv na splnění celoročního plánu. Tyto STS zastupují v našem případě STS Břevnov a Tupadly.

Byl-li pokles výkonnosti v druhé polovině roku větší než se mohlo vyrovnat zvýšeným výkonem v první polovině roku, došlo k nesplnění celkového ročního úkolu. V našem případě se jedná o STS Pezinok a Liptovský Hrádok. U těchto dvou stanic došlo k prudkému poklesu plnění plánu zvláště v podzimní sezóně, což mělo rozhodující vliv na neplnění plánu.

Pravým opakem těchto stanic jsou STS, které se z jara nemohou dostat do tempa, ale během roku své výkony neustále zvyšují, takže konečného cíle, t. j. splnění a překročení plánu je dosaženo. K těmto stanicím patří ze souboru zkoumaných stanic STS Turnov. Zajímavý je případ STS Havlíčkův Brod. Tato stanice překročila plán jarních i podzimních prací, ale ve žňových pracích dostavila se značná deprese. Jelikož byla jen dočasného rázu, neměla vliv na splnění celoročního plánu.

Trvalou celoroční depresi pozorujeme rovněž u několika zkoumaných stanic. Nejvýrazněji se projevuje v STS Trstená, kde jsou všechny tři sezónní plány plněny velmi nízko a celoroční plán je splněn pouze na 36,8 %.

5. Využití strojního a traktorového parku

Využití traktorového parku v polních pracích je hlavní osou činnosti STS.

Při posuzování využití traktorového parku je nutno řídit se výkonem na traktorovou jednotku v průměrných hektarech. Je to zatím nejspolehlivější měřítko, i když jsme si vědomi toho, že v dosavadním pojetí průměrného hektaru není správně vyjádřeno množství práce traktorem vykonané, poněvadž mnohem lehčeji se pracuje na půdách rovinných a písčitých s velkou výměrou obdělávaných honů, než na půdách kopcovitých a horských s malými parcelami. Značné úchyly se mohou zvětšovat a vyniknout zejména při porovnání stanic s rozdílnými obtížnostními skupinami a různým zastoupením jednotlivých druhů prací v celkovém souhrnu výkonů. O tom nás přesvědčuje následující tabulka.

Z uvedených čísel vidíme, že jsou značné rozdíly ve spotřebě času i pohonných hmot na 1 $\emptyset$ ha v jednotlivých skupinách polních prací, ve většině vždy v neprospekch stanic II. skupiny. Tak při orbě střední, která se stala základem pojmu průměrného hektaru, je spotřeba času u stanic II. skupiny o více než $\frac{1}{3}$ větší proti stanicím skupiny I. U orby hluboké je tento rozdíl téměř dvojnásobný, neboť potřeba hodin k výkonu 1 $\emptyset$ ha je ve II. skupině stanic skoro o $\frac{2}{3}$ větší než ve skupině I. Uvážíme-li, že orba střední a hluboká se podílí na celkovém výkonu stanic z 36,1 % (tabulka č. 30) vidíme, jak značně si často skresluje správnou představu o práci jednotlivých STS. Podobný úsudek si můžeme utvořit při posouzení celého souboru hlavních polních prací, které se podílejí na celkovém

Tab. 34. Posouzení obtížnosti výkonu na průměrný hektar

Druh práce	Spotřeba času na 1 ø ha v hodinách			Spotřeba poh. hmot na 1 ø ha v litrech		
	ve skupině		% zvýšení proti skupi- ně I.	ve skupině		% zvýšení proti skupi- ně I.
	I.	II.		I.	II.	
Orba střední	2,96	4,07	37,5	15,3	17,6	15,0
Orba hluboká	1,93	3,17	64,2	12,1	15,5	28,1
Rozmetání umělých hnojiv	2,54	4,22	66,1	7,9	9,9	25,3
Plečkování	3,40	5,55	63,2	13,0	13,2	1,5
Sečení samovazačem	4,06	6,14	51,2	13,4	16,2	20,9
Podmítka	3,60	5,32	47,8	17,0	18,6	9,4
Rozmetání mrvy	2,20	2,90	31,8	8,5	8,1	4,7
Setí obilovin	3,30	4,30	30,3	10,9	11,6	6,4
Sázení brambor	3,50	4,50	28,6	11,9	14,1	18,5
Smykování	3,15	4,00	27,0	10,8	14,8	37,0
Vyorávání brambor	6,20	7,60	22,6	18,0	20,9	16,9
Vláčení	2,56	3,11	21,5	8,1	9,9	22,2
Vyorávání řepy	4,65	5,53	18,9	14,5	15,7	8,3
Sečení obilovin kombajnem	3,86	4,50	16,6	41,4	48,4	16,9
Oborávka řepy a brambor	4,00	3,75	6,3	11,2	10,7	4,5
Vyorávání řepy kombajnem	3,66	3,19	12,9	13,0	19,7	51,5
Celkem	2,70	3,90	44,4	11,2	13,2	17,8

výkonu stanic z 75,0 % a u nichž je v průměru spotřeba času na 1 ø ha ve stanicích II. skupiny o 44,4 % vyšší vzhledem ke stanicím skupiny I. Jelikož by však hodnocení výkonů zkoumaných podle přesnějších koeficientů tento rozbor značně zauzlilo, znesnadnilo a zkomplikovalo, budeme se kvůli jednoduchosti — vědomi si tohoto nedostatku — i nadále přidržovat všeobecně používané hrubé jednotky ø ha.

Jak využívaly zkoumané STS svých traktorů v průběhu celého roku, vidíme z následujících údajů tabulky 35.

Tab. 35. Průměrné výkony na traktorovou jednotku

Skupina STS	Výkon na traktorovou jednotku v ø ha			Na 1 provozuschopný traktor připadá		STS pracovala průměrně denně hodin
	za sezónu	za 1 den pol. prací	za 1 hodinu	dni v pol. pracích	hodin v pol. pracích	
I.	478,01	2,54	0,30	188,27	1612,95	8,57
II.	293,82	2,13	0,25	137,85	1195,47	8,67
Celkem	426,55	2,28	0,27	172,28	1480,52	8,59

Je vidět značný rozdíl ve výkonech na traktorovou jednotku mezi oběma skupinami. Větší výkon u první skupiny je způsoben, jak čísla tabulky ukazují, vyšším výkonem za den i za jednu hodinu polních prací. Rovněž větší množství dní, a tím i hodin v polních pracích, připadajících na 1 provozuschopný traktor ovlivňuje příznivě výkon traktorů v I. skupině proti skupině II. Jak byly nasazeny traktory obou skupin v polních pracích, dopravě, opravě a klidu, vidíme z tohoto přehledu.

Tab. 36. Nasazení traktorů

Skupina STS	Nasazení traktorů v %						Výkon na trakt. jednotku v ø ha
	polní práce	doprava	práce celkem	oprava	klid	celkem	
I.	51,5	13,7	65,2	17,5	17,3	100,0	478,01
II.	39,4	22,6	62,0	15,0	23,0	100,0	293,82
Celkem	47,8	16,4	64,2	16,7	19,1	100,0	426,55

Z přehledu je vidět, že STS I. skupiny mnohem více využívaly traktory v polních pracích než tomu bylo ve II. skupině stanic, kde tyto traktory využívaly poměrně více v dopravě na úkor polních prací.

Nejvyššího výkonu 764,52 ø ha na traktorovou jednotku dosáhla z celého souboru zkoumaných stanic STS Štvrtok na Ostrove. Tato stanice měla své traktory nasazené v polních pracích z 51,8 %, v dopravě z 16,2 %, v opravě z 13,0 % a v klidu z 19,0 %. Každý její traktor odpracoval za rok v polních pracích průměrně 178,17 dní. Průměrný denní výkon jedné traktorové jednotky byl 4,29 ø ha, což je nejvyšší denní výkon ze všech 26 zkoumaných STS. Hodinový výkon traktorové jednotky byl 0,37 ø ha. Lepší výkon vykazuje pouze STS Dunajská Streda. Délka pracovního dne v STS Štvrtok na Ostrove byla rovněž nejdelší ze všech zkoumaných stanic — 11,59 hod. Z těchto čísel je vidět, že tato stanice dosáhla tak velkého výkonu proto, že její traktoristé se vyznačují vysokým využíváním pracovního času a přesnou organizací své práce a spolupráce s pracovníky - členy JZD na závěsném nářadí a konečně nemalý vliv na vysoké výkony u této stanice má časté používání agregátů.

Další stanicí v pořadí podle výkonu je STS Dunajská Streda s výkonem 668,04 ø ha na traktorovou jednotku a za ní následuje STS Březno s výkonem 501,85 ø ha. Nejhorší výkon ze souboru zkoumaných stanic vykazuje STS Trstená 66,03 ø ha polních prací na traktorovou jednotku. Nasazení jejich traktorů je následující: polní práce 16,7 %, doprava 47,4 %, oprava 12,8 %, klid 23,1 %. Její každý traktor odpracoval za rok v polních pracích průměrně 54,57 dní. Průměrný denní výkon jedné traktorové jednotky byl 1,21 ø ha, což je nejnižší výkon ze všech zkoumaných stanic. Hodinový výkon traktorové jednotky byl 0,28 ø ha. Délka pracovního dne u této stanice byla průměrně 4,26 hod.

Příčiny značně vysoké opravnosti traktorů, jak se nám jeví z tabulky 36, jsou různé. Jako jednu z hlavních možno označit nedostatečnou odbornost při zacházení se stroji a nedodržování pravidel technické údržby. Rovněž nedostatek úsekových mechaniků má nemalý vliv na častou poruchovost. Částečně se také podílí nedostatek součástek. Často jsou opravy nuceny čekat na objednané součástky, a tím opravy traktorů vážnou. Jindy si tyto součástky musejí opravy samy vyrobit, ovšem s většími časovými i finančními obětmi. Značně se v některých případech na vysoké poruchovosti podílejí pásové traktory, neboť STS trpí přímo chronickým nedostatkem jejich náhradních dílů. To se týká hlavně pásových součástek.

Nezdravým zjevem, charakterisujícím nedokonalou organizaci práce, je velké procento traktorů v klidu, které činí v I. skupině STS 17,3 % a ve II. skupině dokonce 23,0 %. Tato situace vzniká, když agronomická služba nezajišťuje dostatek prací pro traktory. Tento problém přichází zvláště u pásových traktorů v období mezi jarními a žňovými pracemi, kdy se jen velmi těžko nachází práce pro tento druh traktorů.

Špatné využití traktorového parku je zaviněno též nedostatkem úsekových agronomů. V kapitole o kádrech — tabulka 73 — je uvedeno obsazení středisek úsekovými agronomy. Je vidět, že síť úsekových agronomů je ještě nedokonalá, a že bude třeba tyto kádry doplnit. V neposlední řadě měl značný vliv též nedostatek traktoristů v řadě středisek traktorových brigád, zvláště v podzimní sezóně po jejich odchodu do vojenské presenční služby. Také potíže s traktoristy-členy JZD, jichž si STS v zimě vyškolily značné množství měly vliv na využití traktorového parku. JZD často nepochopila význam práce strojních stanic a v mnohých případech svého člena, vyškoleného traktoristu, v době sezónních prací pro práci v STS neuvolnila.

I přes uvedené nedostatky v tomto roce zvýšily zkoumané STS podstatně své výkony proti roku minulému. Svědčí o tom čísla této tabulky:

Tab. 37. Srovnání výkonů v polních pracích s r. 1952

Skupina STS	Výkon v $\varnothing$ ha v polních pracích			Výkon na trakt. jednotku v $\varnothing$ ha			Přírůstek traktorových jednotek v %
	1953	1952	% zvýšení proti r. 1952	1953	1952	% zvýšení proti r. 1952	
I.	711.709	523.272	36,0	478	378	26,4	7,5
II.	169.622	119.599	41,8	294	215	36,7	3,8
Celkem	881.331	642.871	37,1	426	331	28,7	6,4

Z čísel v tabulce uvedených je vidět, že STS I. skupiny zvýšily svůj výkon o 36,0 % a STS II. skupiny o 41,8 % proti r. 1952. V průměru všech zkoumaných stanic dosáhlo zvýšení výkonu v polních pracích 37,1 %. Potěšitelným zjevem jest, že toto zvýšení bylo dosaženo dvojím způsobem, což lze rovněž z této tabulky vyčíst. První příčinou je slabý růst traktorového parku v našich STS, který ve zkoumaných stanicích dosáhl v průměru o 6,4 % větší mocnosti proti roku minulému, měřeno v traktorových jednotkách, při čemž v I. skupině byl růst dvojnásobný proti skupině II.

Důležitější a při tom rozhodující příčinou je však zvýšení výkonu na traktorovou jednotku v polních pracích. Toto zvýšení, které v průměru dosahuje 28,7 % proti minulému roku, je vyšší ve stanicích II. skupiny. Je nutno poznamenat, že zvýšení celkových výkonů i výkonů na traktorovou jednotku ve stanicích II. skupiny je důležitým a potěšujícím znakem rychlejší konsolidace stanic v této skupině.

O tom, že stoupající výkony na traktorovou jednotku nejsou znakem časovým, ale trvalým, nás přesvědčuje tato tabulka.

Tab. 38. Růst výkonů na traktorovou jednotku

Skupina STS	Výkon v $\varnothing$ ha na 1 traktorovou jednotku v roce			% zvýšení vzhledem k roku 1951		
	1951	1952	1953	1951	1952	1953
I.	327	378	478	100,0	115,6	146,2
II.	208	215	294	100,0	103,4	141,3
Celkem	294	331	426	100,0	112,6	144,9

Je vidět neustálý růst výkonů, jak v průměru všech zkoumaných stanic, tak i v obou skupinách, při čemž v roce 1952 byl tento růst větší ve stanicích I. skupiny a v roce 1953 ve stanicích II. skupiny.

Na výkony traktorů v polních pracích v jednotlivých STS působí mnoho činitelů. Patří mezi ně využití pracovní doby, druh vykonávané práce, velikost obsluhovaných JZD, a tím jejich honů, doprava, množství orné půdy připadající na traktorovou jednotku, struktura traktorového parku a pod. Následující tabulka nám vysvětluje, jaký význam má pro zvyšování výkonů správné využití pracovní doby.

Tab. 39. Vliv využití pracovní doby na výkon traktorové jednotky v polních pracích

Skupina STS podle výkonu na trakt. jedn. v $\varnothing$ ha	Počet STS	Průměrný výkon za 1 hod. v $\varnothing$ ha	Nasazení traktorů podle dní v %			Průměrný výkon na 15 HP v $\varnothing$ ha	STS, které splnily plán		Plnění výrobního plánu v polních pracích
			polní práce	doprava	klid		počet	%	
50–240	5	0,21	28,2	31,3	26,7	175	1	20,0	67,5
240–370	8	0,31	43,5	17,8	23,3	320	3	37,5	98,8
370–470	9	0,32	51,1	13,3	18,2	405	8	88,8	109,4
470–více	4	0,41	52,0	15,3	17,2	619	4	100,0	124,1

Je vidět, že se stoupajícím nasazením traktorů v polních pracích stoupá i výkon těchto traktorů za jednotku času v polních pracích. Tato tabulka je poučná již proto, že ukazuje vliv nasazení traktorů v dopravě a v klidu na výkony v polních pracích. Skupina stanic s nejmenším průměrným výkonem 175 $\varnothing$ ha na 15 HP vykazuje největší množství traktorů v klidu a zároveň též největší množství traktorů v dopravě. Přitom nasazení v polních pracích je nejnižší. Právě naopak je tomu u skupiny stanic s nejvyšším průměrným výkonem 619 $\varnothing$ ha na 15 HP, pouze nasazení v dopravě je o něco větší než u předchozí skupiny s průměrným výkonem 405 $\varnothing$ ha.

Řekli jsme již, že značný vliv na výkon traktorové jednotky má též velikost JZD a s tím související i velikost jeho polních honů. Přesvědčivý důkaz o tom nám dává tento přehled:

Tab. 40. Vliv velikosti JZD na výkon 1 traktorové jednotky

Skupiny STS podle výměry orné půdy připadající průměrně na 1 JZD ha	Počet STS	Počet obsluhovaných JZD	Průměrně na 1 JZD připadá orné půdy ha	Výkon na traktorovou jednotku		Na 1 TJ připadá orné půdy v ha
				v $\varnothing$ ha	index	
do 160	5	149	131	294	100,0	87
160–250	12	436	206	341	116,0	114
250–400	5	244	288	408	138,8	150
400–více	4	125	744	602	204,8	153

Z výše uvedeného přehledu je patrné, že se zvyšující se výměrou JZD stoupá i výkon traktorů, které pracují v těchto družstvech. Třeba podotknout, že určitý vliv zde ještě vykonává množství orné půdy JZD, připa-

dající na traktorovou jednotku. Možno tedy tvrdit na základě čísel v tabulce uvedených, že stoupající výkon traktorové jednotky v polních pracích je podmíněn stoupající výměrou orné půdy JZD i množstvím orné půdy připadající na jednotkový traktor.

Jedním z dalších činitelů, ovlivňujících výkon traktorové jednotky v polních pracích je též druh práce traktorem vykonávané. O tom svědčí výkony v jednotlivých pracovních sezónách, jak lze vidět z předkládaného přehledu.

Tab. 41. Podíl jednotlivých sezón na výkonu traktorové jednotky

Ukazatelé	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Výkon v $\varnothing$ ha	% k celk. výkonu	Výkon v $\varnothing$ ha	% k celk. výkonu	Výkon v $\varnothing$ ha	% k celk. výkonu
Výkon na TJ z toho:	478,0	100,0	294,0	100,0	426,0	100,0
jarní práce	147,0	30,7	88,0	30,0	131,0	30,7
žňové práce	108,0	22,6	65,0	22,1	96,0	22,5
podzimní práce	223,0	46,7	141,0	47,9	199,0	46,8

Přesto, že jarní sezóna trvá déle než podzimní, je výkon v polních pracích na traktorovou jednotku v jarní sezóně značně nižší. Rovněž v porovnávání se žňovou sezónou ukazují se nižší výkony v neprospěch jarních prací, neboť jarní sezóna trvá téměř dvojnásobnou dobu než sezóna žňová a při tom výkony v jarní sezóně nejsou téměř dvojnásobné, nýbrž jen nepatrně vyšší. Je tedy vidět, že traktory vykonávají během roku různé druhy polních prací, které působí příznivě na zvyšování výkonů traktorů, jiné zase naopak působí nepříznivě. Ukazuje nám to názorně tabulka č. 42.

Čísla tabulky ukazují, že na zvyšování výkonů traktorů v polních pracích příznivě působí hlavně tyto práce: vláčení, setí obilovin, podmítka, plečkování, částečně též orba a smykování. Neutrálně k výkonům traktorů se chovají sečení samovazačem, rozmetání umělých hnojiv, vyorávání řepy a ostatní práce. Záporně na zvyšování výkonů traktorů působí: sázení brambor, vyorávání brambor, oborávání řepy a brambor a zvláště rozmetání mrvy. Vytvoříme-li skupiny z těchto prací, můžeme tvrdit, že přípravné práce k setí a setí obilovin samotné ovlivňuje příznivě výkony v polních pracích, kdežto práce, spojené s pěstováním okopanin značně brzdí zvyšování výkonů traktorů.

Nemalý význam má v tomto směru též provozování dopravy, zvláště ve špičkových sezónních pracích. Vládní usnesení o zlepšení práce strojné traktorových stanic pamatuje na tuto závažnou okolnost a zakazuje provádění dopravních prací až do ukončení sezónních prací. Jak špatně je toto usnesení plněno a jak lehkovážně berou vedoucí pracovníci důležitá vládní usnesení, ukazuje následující přehled o provozování dopravy v jednotlivých měsících.

Z této tabulky je vidět, že téměř z jedné poloviny byla doprava prováděna právě v době nejdůležitějších sezónních prací. Překvapuje, že v druhé skupině stanic, kde je doprava prováděna intenzivněji než ve skupině I., je množství dopravy v sezónních pracích nižší vzhledem ke skupině I. Svědčí to o tom, že vedoucí pracovníci těchto STS berou mnohem vážněji vládní usnesení o zlepšení práce strojních stanic než je tomu u vedoucích pracovníků STS skupiny I.

Tab. 42. Vliv jednotlivých hlavních druhů polních prací na výkon traktorové jednotky

Průměrný výkon na 1 traktorovou jednotku v Ø ha	Na jednu traktorovou jednotku připadá vykonané práce v Ø ha															Celkem	Počet STS
	Orba	Vláčení	Seti obilovin	Podmítka	Smykování	Plečkování	Sečení sam.	Rozmetávání umělých hnojiv	Vyorání řepy	Rozmetání mrvy	Sázení brambor	Vyorání brambor	Obor. řepy a brambor	Ostatní práce			
294	72,2	18,3	7,5	11,3	8,2	0,2	17,1	6,1	—	47,4	6,5	1,4	1,0	96,8	294	5	
341	117,0	27,8	9,7	13,6	14,7	0,2	28,3	8,7	1,4	11,8	5,0	1,0	0,5	100,4	340	12	
408	139,4	36,4	11,9	21,1	19,1	0,4	28,1	7,6	7,6	9,2	5,0	0,4	0,4	121,4	408	5	
602	204,3	54,5	21,6	35,1	24,3	2,3	30,6	12,1	1,8	1,4	1,7	0,1	—	212,2	602	4	

	Na jednu traktorovou jednotku připadá vykonané práce v %															
294	24,6	6,2	2,5	3,8	2,8	0,1	5,8	2,1	—	16,1	2,2	0,5	0,3	33,5	100,0	5
341	34,3	8,1	2,8	4,0	4,3	0,1	8,3	2,5	0,4	3,5	1,5	0,3	0,1	29,4	100,0	12
408	34,2	8,9	2,9	5,2	4,7	0,2	6,9	1,9	1,9	2,2	1,2	0,1	0,1	29,7	100,0	5
602	34,0	9,1	3,6	5,8	4,2	0,4	5,0	2,0	0,3	0,2	0,3	—	—	35,2	100,0	4

Tab. 43. Rozvržení dopravy na měsíce v procentech (vypočteno z hodin na dopravu)

Měsíc	Na jednotlivé měsíce připadá doprava v %			Ve špičkách jednotlivých sezón připadá %			V jednotlivých pololetích připadá %		
	I.	II.	Celkem	I.	II.	Celkem	I.	II.	Celkem
Leden	9,1	9,7	9,4						
Únor	9,8	9,5	9,7						
Březen	9,9	9,8	9,9	20,5	15,4	18,3			
Duben	10,6	5,6	8,4						
Květen	13,3	11,8	12,6						
Červen	10,6	14,6	12,4				63,3	61,0	62,4
Červenec	6,7	9,8	8,0	13,0	15,1	13,8			
Srpen	6,3	5,3	5,8						
Září	4,9	5,3	5,1						
Říjen	5,1	4,9	5,0	14,7	15,4	15,0			
Listopad	4,7	5,2	4,9						
Prosinec	9,0	8,5	8,8				36,7	39,0	37,6
Celkem	100,0	100,0	100,0	48,2	45,9	47,1	100,0	100,0	100,0

a) Struktura traktorového parku

Řekli jsme již vpředu, že na výkon traktorového parku má též značný vliv jeho vlastní struktura.

Při zakládání strojních a traktorových stanic, skládal se traktorový park, jak víme ze zkušeností, z různých značek traktorů, většinou cizí výroby, starších typů s malou výkonností a vysokou spotřebou pohonných hmot. Rozvojem STS a plánovitou výrobou našich traktorů zejména Š-30, Z-25 a Z-25 K se struktura traktorového parku měnila rok od roku a naše traktory postupně vytlačily a z převážné části nahradily cizí stroje, které se dnes používají na stanicích jako stabilní motory, po případě se úplně vyřadily z provozu strojních stanic jako vraky.

Na dnešní strukturu traktorového parku má příznivý vliv značný dovoz sovětských pásových traktorů. V této kapitole chceme poukázat hlavně na vybavení sledovaných stanic traktory, jednak co do počtu, ale též podle značek jednotlivých traktorů s přihlédnutím na procentické zastoupení pásových traktorů v celkové struktuře traktorového parku.

Následující tabulka nám poskytuje přehled o struktuře kolových a pásových traktorů.

Tab. 44. Přehled o struktuře kolových a pásových traktorů

Skupina STS	Z celkového počtu traktorových jednotek připadá na			
	kolové	pásové	kolové	pásové
	traktorových jednotek		%	
I.	934,2	554,7	62,7	37,3
II.	450,6	126,7	78,0	22,0
Celkem	1384,8	681,4	67,1	32,9

V průměru všech stanic podílejí se kolové traktory na skladbě traktorového parku $\frac{2}{3}$ a pásové traktory $\frac{1}{3}$ měřeno jejich silou na háku, t. j. v traktorových jednotkách. Mezi oběma skupinami dochází ke značnému

rozdílu, poněvadž I. skupina stanic je více vybavena pásovými traktory než skupina II.

Uvnitř skupin dochází rovněž ke značným rozdílům. Tak nejvyšší procento pásových traktorů má STS Žatec. Jak jsou zastoupeny jednotlivé značky traktorů v obou zkoumaných skupinách stanic, je vidět z tohoto přehledu.

Tab. 45. Přehled o zastoupení jednotlivých značek traktorů

Značka traktoru	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	traktoro- vých jednotek	%	traktoro- vých jednotek	%	traktoro- vých jednotek	%
Z-15	15,8	41,1	22,6	58,9	38,4	100,0
Z-25	283,2	58,1	204,1	41,9	487,3	100,0
Š-30	547,6	74,3	189,8	25,7	737,4	100,0
Ostatní kol.	86,7	72,0	34,1	28,0	121,7	100,0
Celkem kol.	934,2	67,5	450,6	32,5	1384,8	100,0
KD-35	84,4	61,9	51,9	38,1	136,3	100,0
DT-54	256,8	80,0	60,9	19,2	317,7	100,0
S-80	123,5	95,6	5,7	4,4	129,2	100,0
Ostatní pás.	90,0	91,6	8,2	8,4	98,2	100,0
Celkem pás.	554,7	81,4	126,7	18,6	681,4	100,0
Celkem	1488,9	72,1	577,3	27,9	2066,2	100,0

Z čísel v přehledu uvedených je vidět, že v I. skupině STS převládají silnější traktory kolové, hlavně Š-30, a silnější traktory pásové DT-54 a S-80. Ve II. skupině je tomu naopak, neboť tam jsou více zastoupeny slabší kolové traktory Z-25 a Z-15 a slabší traktory pásové hlavně KD-35. Traktorů Z-15 je dokonce ve II. skupině absolutně větší množství než ve skupině I. Ještě názorněji nám tato skutečnost vynikne, vyjádříme-li strukturu traktorového parku v obou skupinách zkoumaných stanic v procentech, jak je provedeno v této tabulce:

Tab. 46. Přehled o struktuře traktorového parku

Značka traktoru	Z celkového počtu traktorových jednotek připadá na jednotlivé značky %		
	I. skupina	II. skupina	Celkem
Z-15	1,1	3,9	1,9
Z-25	19,0	35,3	23,6
Š-30	36,8	32,9	35,7
Ostatní kol.	5,8	5,9	5,9
Celkem kolové	62,7	78,0	67,1
KD-35	5,7	9,0	6,6
DT-54	17,2	10,6	15,4
S-80	8,3	1,0	6,2
Ostatní pásové	6,1	1,4	4,7
Celkem pásové	37,3	22,0	32,9
C e l k e m	100,0	100,0	100,0

Tato tabulka potvrzuje, co již bylo řečeno dříve, že totiž nepoužívanějším traktorem v I. skupině je silnější traktor Š-30 a v II. skupině Z-25.

Z pásových traktorů je to v I. skupině silnější traktor DT-54 a v druhé skupině slabší KD-35 spolu s DT-54.

V průměru všech stanic je pořadí zastoupení jednotlivých značek traktorů toto:

1. Š-30, jakožto nejpoužívanější traktor v I. skupině a druhý v pořadí ve skupině II. V našem souboru stanic je zastoupen 35,7 %.

2. Z-25, který je nejpoužívanějším traktorem ve II. skupině stanic a druhý v pořadí ve skupině I. Jeho zastoupení v celém souboru činí 23,6 %.

3. DT-54. Tento traktor je nejvíce zastoupeným pásovým traktorem v obou skupinách a jeho podíl z celkové struktury činí 15,4 %.

4. KD-35, který je poměrně značně zastoupen ve II. skupině STS, ale nejméně z pásových traktorů v I. skupině. Podílí se 6,6 % na celkové struktuře traktorového parku.

5. S-80 je dosti zastoupen v I. skupině, ale nepatrně v II. skupině. Jeho podíl jest 6,2 %. Dále následují ostatní kolové traktory 5,9 %, ostatní pásové 4,7 % a konečně Z-15, který se podílí 1,9 % na celkové struktuře traktorového parku.

S provozního a ekonomického hlediska je důležité povšimnout si zastoupení různých značek traktorů, které jsou v předcházejících dvou tabulkách zahrnuty pod pojmem ostatní kolové a ostatní pásové traktory.

Je snahou každé stanice mít podle možnosti stejnorodý traktorový park, složený z co nejmenšího počtu značek, neboť různorodý traktorový park má proti stejnorodému značné nevýhody. Různorodý park ztěžuje opravy, klade větší nároky na kvalifikaci opravářů a vyžaduje skladování většího počtu náhradních součástek různých druhů. Starší a opotřebované traktory vykazují zpravidla vyšší spotřebu pohonných látek, poruchovost a celkovou režii s údržbou. Na to pamatovalo vládní usnesení o zlepšení práce strojních stanic, kde se v 1. bodu opatření ukládá nadřízeným složkám, aby při přesunech strojů se dbalo na to, aby STS měly stejnorodý traktorový park s co nejmenším počtem různých typů traktorů. Potud vládní usnesení. Značně vysoké procento traktorů cizích značek — 10,6 % — svědčí o tom, že se zkoumané stanice pomalu zbavují těchto málo produktivních strojů.

Při vzniku STS v r. 1946, při převaze soukromého sektoru a v začátcích socialisace, byla u nás všeobecná snaha vyrobit pro naše zemědělství dostatek kolových traktorů. Postupným vzrůstem JZD, jejich upevňováním a přestavbou naší zemědělské malovýroby na socialistickou velkovýrobu a též vlivem zkušeností s používáním pásových traktorů ukázalo se, že je potřeba změnit strukturu traktorového parku STS a nahradit značnou část kolových traktorů osvědčenými pásovými, které mají před kolovými traktory značné výhody. Uvádíme některé z nich. Výhodou pásových traktorů je malý specifický tlak na půdu, dále to, že se vyznačují velkou stabilitou na svahovitých a špatně sjízdných plochách, což jim umožňuje pracovat i tam, kam se kolové traktory nedostanou. Zvláště třeba zdůraznit u nich to, že tyto traktory mohou pracovat bez podstatnějších závad agrotechnických i na vlhčí půdě po mírných deštích, kde se za týchž podmínek kolové traktory použít nedají. Při výpočtu těchto předností nelze opominout uplatnění těchto traktorů v podzimní orbě velmi suchého podzimu 1953, kdy jedině pomocí pásových traktorů bylo možno provést zimní orbu včas.

Konečně nejdůležitější předností těchto strojů je to, že traktoristé na nich dosahují mnohem vyšší výkonnosti své práce, poněvadž tyto traktory spotřebují k vykonání 1 ø ha mnohem méně času než traktory kolové.

V důsledku těchto výhod počet pásových traktorů na našich STS rok od roku přibývá, což způsobuje pozvolnou změnu ve struktuře traktorového parku v neprospěch kolových traktorů. Vidíme to z následujících tabulek.

Tab. 47. Růst traktorového parku v traktorových jednotkách

Skupina STS	Počet traktorových jednotek v roce		
	1952	1953	% zvýšení proti roku 1952
I.	1386	1489,5	7,5
II.	556	577,3	3,8
Celkem	1942	2066,8	6,4

Tato tabulka nám ukazuje růst traktorového parku v r. 1953 proti roku 1952 v traktorových jednotkách celkem bez ohledu na kolové a pásové traktory. V průměru všech zkoumaných stanic vzrostl traktorový park o 6,4 %, při čemž růst v I. skupině byl dvojnásobný než ve II. skupině.

Jak se na tomto růstu podílely kolové a pásové traktory, je vidět z další tabulky:

Tab. 48. Růst parku kolových a pásových traktorů

Skupina STS	Počet traktorových jednotek kolových traktorů			Počet traktorových jednotek pásových traktorů		
	1952	1953	% snížení proti roku 1952	1952	1953	% zvýšení proti roku 1952
I.	1.008,0	934,8	7,3	378,0	554,0	46,6
II.	484,5	450,6	7,0	71,5	126,7	77,2
Celkem	1.492,5	1.385,4	7,2	449,5	681,4	51,6

Překvapující je zjištění o absolutním úbytku kolových traktorů proti stavu v r. 1952. V průměru všech stanic činí 7,2 % a v průměru obou skupin je přibližně stejné. Příčiny tohoto úbytku spočívají v neustálém vyřazování traktorů cizích značek i silně opotřebovaných traktorů domácích osvědčených značek Š-30, Z-25 a Z-15. Přisun nových kolových traktorů Z-25 K, který jediné přicházel v tomto roce do našich stanic, nemohl nahradit úbytek.

Naproti tomu vidíme z tabulky mohutný přírůstek pásových traktorů, který činil v průměru všech STS 51,6 % a v rámci obou skupin byl značně vyšší ve II. skupině. Tento značný přírůstek byl způsoben velkými dodávkami sovětských pásových traktorů, zvláště traktorů DT-54 a KD-35.

V důsledku změn počtu traktorů jak kolových, tak i pásových změnila se i struktura traktorového parku. Je vyjádřena v této tabulce:

Tab. 49. Porovnání struktury traktorového parku v r. 1953 a r. 1952 v procentech

Skupina STS	kolové		pásové	
	1952	1953	1952	1953
I.	72,7	62,7	27,3	37,3
II.	87,2	78,0	12,8	22,0
Celkem	76,9	67,1	23,1	32,9

Z tabulky je vidět, že procentické zastoupení kolových traktorů kleslo v roce 1953 přibližně o 10 % proti stavu v r. 1952 a právě o tuto hodnotu stouplo zastoupení pásových traktorů. Tím se změnil poměr těchto dvou druhů traktorů, který byl v r. 1952 $\frac{3}{4} : \frac{1}{4}$, na poměr $\frac{2}{3} : \frac{1}{3}$ v roce 1953.

b) Výkony a spotřeba pohonných hmot jednotlivých značek traktorů

Jak byly využívány jednotlivé značky traktorů, to znamená, jaké byly jejich výkony na 15 HP v jednotlivých sezónách i v souhrnu za celý rok nám ukazuje tento přehled:

Tab. 50. Využití traktorového parku podle značek

Značka traktoru		Na 1 traktorovou jednotku připadá ø ha			Spotřeba pohonných hmot v litrech na 1 ø ha		
		I.	II.	Celkem	I.	II.	Celkem
Z-15	jaro	88,4	60,3	71,8	9,1	9,5	9,3
	žně	87,8	71,6	78,2	9,2	14,7	12,1
	podz.	54,9	58,2	56,7	10,8	10,7	10,7
	celkem	231,1	190,1	206,7	9,5	11,8	10,8
Z-25	jaro	159,4	98,0	134,1	10,8	12,6	11,3
	žně	154,9	92,5	130,1	12,0	15,5	13,1
	podz.	168,1	106,0	141,7	9,9	12,6	10,8
	celkem	482,4	299,2	405,9	10,9	13,5	11,7
Š-30	jaro	204,4	109,1	180,0	10,1	11,6	10,3
	žně	161,8	117,1	150,3	10,7	13,2	11,2
	podzim	214,2	130,0	192,5	9,2	12,9	9,9
	celkem	580,4	356,2	522,8	9,9	12,6	10,4
Celkem kolová	jaro	186,7	101,0	158,6	10,3	12,0	10,6
	žně	157,8	103,9	140,0	11,1	14,3	11,6
	podzim	195,7	114,3	168,6	9,4	12,7	10,2
	celkem	540,2	319,2	467,2	10,2	13,0	10,8
KD-35	jaro	56,8	20,4	41,9	13,5	14,0	13,6
	žně	49,7	70,2	56,5	15,6	12,8	14,5
	podzim	84,9	68,5	78,5	12,0	12,3	12,1
	celkem	191,4	159,1	176,9	13,2	12,6	13,0
DT-54	jaro	151,2	79,1	136,3	11,8	14,8	12,1
	žně	124,7	97,3	119,4	12,2	13,5	12,4
	podzim	208,4	146,3	197,2	11,7	12,4	12,0
	celkem	484,3	322,7	452,9	11,8	14,0	12,1
S-80	jaro	65,8	47,1	64,4	13,8	19,5	14,1
	žně	65,2	79,0	65,7	13,3	16,1	13,9
	podzim	177,7	153,2	176,9	11,8	18,0	12,0
	celkem	308,7	280,4	307,0	12,5	18,0	12,7
Celkem pásové	jaro	112,8	56,5	101,2	12,3	15,1	12,6
	žně	94,6	86,0	93,0	12,8	13,4	12,9
	podzim	175,9	107,3	161,6	11,8	13,6	12,0
	celkem	383,3	249,8	355,8	12,1	13,8	12,4

Čísla přehledu nám ukazují, že jak v průměru všech zkoumaných stanic, tak i v průměru obou skupin dosahoval nejvyššího celoročního výkonu vždy traktor Š-30. Rovněž jeho výkony ve všech třech sezónách jej staví na první místo s výjimkou traktoru DT-54 a S-80, které jej před-

stihly v II. skupině zkoumaných stanic ve výkonech za podzimní sezónu a DT-54 i v průměru všech stanic za podzimní sezónu. Za traktorem Š-30 následuje pak ve výkonech DT-54, Z-25, S-80, Z-15, KD-35.

Tab. 51. Využití traktorů podle značek v jednotlivých výrobních oblastech

Značka traktoru	Výkon na 1 trakt. jedn. v $\varnothing$ ha				Spotřeba pohonných hmot na 1 $\varnothing$ ha v 1			
	jarní práce	žňové práce	podzimní práce	Celkem	jarní práce	žňové práce	podzimní práce	Celkem
kukuřičná výrobní oblast								
Z-15	52,4	—	17,5	69,9	8,0	—	9,4	8,4
Z-25	173,4	178,4	205,0	556,8	10,5	10,9	9,0	10,1
Š-30	219,3	187,0	259,6	665,9	9,9	9,6	8,1	9,1
KD-35	55,0	70,1	81,2	206,3	15,1	15,8	11,1	13,3
DT-54	186,5	14,5	254,0	586,0	11,2	11,2	11,7	11,4
S-80	55,5	88,2	275,7	419,4	14,3	11,6	8,6	10,0
řepařská výrobní oblast								
Z-15	81,3	99,6	54,9	234,9	9,4	11,4	12,3	10,9
Z-25	133,1	119,4	123,8	376,3	12,5	13,8	13,0	13,1
Š-30	182,8	127,8	154,0	464,6	11,3	13,3	16,6	13,6
KD-35	53,8	48,2	113,5	215,5	12,4	14,9	12,8	13,2
DT-54	151,4	136,5	213,8	501,7	13,6	13,1	12,2	13,3
S-80	60,3	60,6	172,0	292,9	16,4	15,2	15,7	15,8
bramborářská výrobní oblast								
Z-15	52,7	72,8	74,2	199,7	10,0	12,7	9,5	10,8
Z-25	110,9	118,8	128,3	358,0	11,7	14,1	11,4	12,4
Š-30	136,6	127,4	153,7	417,7	10,2	12,4	10,2	10,8
KD-35	19,2	67,4	58,7	145,3	14,2	13,1	11,8	12,5
DT-54	86,0	91,9	155,6	333,5	11,7	13,7	10,8	11,8
S-80	78,3	25,3	10,8	114,4	9,4	13,3	12,0	10,5
horská výrobní oblast								
Z-15	117,0	45,1	11,6	173,6	7,8	14,3	15,9	10,1
Z-25	106,9	76,5	59,5	242,9	11,0	14,5	13,8	12,8
Š-30	108,1	103,1	191,9	403,1	10,1	13,4	6,2	9,1
KD-35	48,9	32,4	50,3	131,6	12,2	13,4	12,3	12,3
DT-54	79,7	72,6	81,7	234,0	17,4	12,2	16,1	15,3
S-80	—	—	—	—	—	—	—	—

V kukuřičné výrobní oblasti vykazuje nejvyšší průměrný roční výkon 665,9 $\varnothing$ ha na traktorovou jednotku traktor Š-30.

Rovněž ve všech třech srovnáních má tento traktor nejvyšší výkony. Za ním následuje DT-54 s výkonem 586 $\varnothing$ ha, Z-25 má výkon 556,80 $\varnothing$ hektarů, S-80 419,4 $\varnothing$ ha, KD-35 206,3 $\varnothing$ ha a Z-15 má výkon 69,9 $\varnothing$ ha na traktorovou jednotku.

Nejnižší spotřebu PH na 1 $\varnothing$ ha má Z-15, následuje Š-30, S-80, Z-25, DT-54 a KD-35.

V řepařské výrobní oblasti má nejvyšší průměrný roční výkon na traktorovou jednotku traktor DT-54, a to 501,7 $\varnothing$ ha. Prvé místo má i ve žňové a podzimní sezóně. V jarní sezóně byl na prvním místě Š-30.

Příčinou nejvyšších výkonů traktoru DT-54 v řepařské výrobní oblasti jsou v častých případech těžké řepařské půdy, v nichž se pásový traktor mnohem lépe uplatňuje než traktor kolový, a to zvláště v podzimní sezóně při orbě. Právě suchý podzim 1953 nás dokonale přesvědčil o kvalitě DT-54, neboť jeho zásluhou byl v této oblasti úkol v orbě splněn, když kolové traktory naprosto selhaly. Za DT-54 následuje ve výkonu Š-30, Z-25, S-80, Z-15 a KD-35.

Ve spotřebě pohonných hmot je to opět Z-15, který vykazuje nejnižší spotřebu na ϕ ha, za ním následuje Z-25, KD-35, DT-54, Š-30 a S-80.

V bramborářské výrobní oblasti se ještě více uplatňují traktory kolové. Nejlepší roční výkon 417,7 ϕ ha má opět Š-30. Prvé místo si udržuje v jarní a žné sezóně, v podzimní sezóně je předstížen traktorem DT-54. Za Š-30 je toto další pořadí: Z-25, DT-54, Z-15, KD-35, S-80.

Nejnižší spotřebu pohonných hmot má S-80, za ním následuje Š-30 a Z-15 se stejnou spotřebou, dále DT-54, Z-25 a KD-35.

V horské výrobní oblasti se opět více uplatňují kolové traktory. Š-30 opět dosáhl nejlepšího průměrného ročního výkonu, a to 403,1 ϕ ha, a i v jednotlivých sezónách byl nejlepší. Po něm následuje Z-25, DT-54, Z-15 a KD-35.

Rovněž ve spotřebě pohonných látek je traktor Š-30 první. Za ním je toto pořadí: Z-15, KD-35, Z-25, DT-54.

Shrme-li vše, co jsme napsali o využití traktorového parku, můžeme říci, že pokud jde o vyšší pracovní výkony pásových traktorů v přepočtení na traktorovou jednotku, než jsou výkony kolových traktorů, tedy této přesnosti pásových traktorů nebylo ve zkoumaných stanicích plně využito. Právě v těch stanicích, kdy bylo vyšší zastoupení pásových traktorů, bylo dosaženo na traktorovou jednotku nižších výkonů, než ve stanicích s nižším počtem pásových traktorů. Důkaz o tom podává tato tabulka:

Tab. 52. Vliv pásových traktorů na celkovou výkonnost traktorového parku

Skupina STS	Počet STS	% páso- vých trakt.	Na 1 trakt. jednotku		Na 1 ϕ hektar	
			výkon v ϕ ha	%	spotřeba pohonných hmot v l	%
I.	6	32,0	540	100,00	10,04	76,7
	7	43,2	408	75,5	13,08	100,0
II.	7	15,6	306	100,0	12,60	100,0
	6	27,7	284	92,8	13,80	109,5

Základní příčiny menších výkonů pásových traktorů proti kolovým spočívají především v tom, že pásové traktory nejsou zpravidla zatíženy naplno, za druhé pak v tom, že není dbáno všech nezbytných podmínek jejich využití, jež předpokládají důkladnou přípravu předem: volbu a přípravu pozemků, vyznačení správných honů, velmi přesné rozvržení jízdy a přejezdů a stanovení přesného plánu zásobování pohonnými látkami. Při správném využití silných pásových traktorů musí být jejich výkony proti traktorům ostatních typů vyšší i v přepočtení na traktorovou jednotku. Avšak i tehdy, zůstane-li výkon pásových traktorů poněkud nižší než u kolových, je jejich hospodářská přednost nesporná, a to nejenom jakostí vykonávaných prací, nýbrž i co do úspory lidské práce.

V budoucnu bude nutno překonávat nedostatečné zatížení mocných pásových traktorů lepším sestavováním agregátů. Jistou úlohu bude hrát

také další zvyšování rychlosti pásových traktorů, poněvadž je známo, že kolové traktory, které vykazují větší výkony na traktorovou jednotku než pásové, mimo to, že jsou plně zatíženy závěsným nářadím, jsou také mnohem pohyblivější, což má v určitých výrobních oblastech a při jistých druzích prací ohromný význam.

c) Vzorní traktoristé

Výsledky práce vzorných traktoristů nás přesvědčují o tom, že traktorový a strojní park zkoumaných STS není doposud dostatečně využit, a ukazují na cestu, jak je možno získat tyto velké rezervy, spočívající v nízkém využití strojů.

Práce nejlepších traktoristů je charakterisována hlavně dosaženými vyššími výkony proti průměru těchto stanic a menší spotřebou času a pohonných hmot na 1 $\emptyset$ ha polních prací. O tom nás přesvědčují čísla následujících dvou tabulek.

Tab. 53. Srovnání průměrných výkonů stanic s průměrnými výkony nejlepších traktoristů

Skupina STS	Počet nejlepších traktoristů	Průměrný výkon na 1 traktorovou jednotku v $\emptyset$ ha			Plnění plánu výkonů v %	
		STS	nejlepší traktoristé	% zvýšení u nejlepších traktoristů proti STS	STS	nejlepší traktoristé
I.	11	478,0	791,1	65,5	114,2	171,7
II.	11	293,8	559,4	90,4	93,1	149,1
Celkem	22	426,5	746,1	74,9	109,5	160,5

Je vidět, že vzorní traktoristé II. skupiny mají vyšší výkony, než činí průměr v jejich STS vzhledem ke skupině I., neboť jejich výkon je téměř dvojnásobný proti STS. Naproti tomu v plnění plánu jsou lepší vzorní traktoristé I. skupiny, poněvadž ti plní své úkoly na více procent, než je tomu u skupiny II.

Vzorní traktoristé jsou příkladem pro nejlepší využití pracovního času i pro snižování spotřeby pohonných hmot, jak o tom svědčí údaje následující tabulky 54.

Tab. 54. Srovnání spotřeby času a pohonných hmot vzorných traktoristů a STS

Skupina STS	Počet traktoristů	Průměrná spotřeba času v hodinách na $\emptyset$ ha u			Spotřeba pohonných hmot na $\emptyset$ ha v litrech (průměrná)		
		STS	nejlepší traktoristé	% snížení u nejlepších traktoristů oproti STS	STS	nejlepší traktoristé	% snížení u nejlepších traktoristů oproti STS
I.	11	2,70	2,51	6,9	11,25	8,62	23,4
II.	11	3,91	2,95	24,5	13,19	9,93	24,7
Celkem	22	2,94	2,52	17,6	11,62	8,82	24,1

Je vidět, že v úspoře času i pohonných hmot jsou opět lepší vzorní traktoristé II. skupiny, kteří vykazují snížení v obou směrech téměř o jednu čtvrtinu vzhledem ke svým STS.

Nejdůležitější z příčin, které dopomohly těmto vzorným traktoristům

k tak vysokému plnění výkonů bylo především soustavné používání agregátů, dále intenzivní využití pracovní doby, dobrá pracovní kázeň, vzorná organizace práce pomocníka na závěsném nářadí a zapojení hodnotnými závazky do socialistického soutěžení. Vysokého využití pracovního času dosahují zkrácením doby na opravy během práce, při přejezdech a snížením režížních časů na nejnižší míru, hlavně dobře sladěnou spoluprací se členy JZD, pracujícími na závěsném nářadí.

Na snížení spotřeby pohonných látek proti staničnímu průměru mělo vliv hlavně udržování traktorů a používaného závěsného nářadí v dobrém technickém stavu, využití tažné síly traktoru vhodnými agregáty a správným zařazováním pracovních rychlostí na traktoru, odstraněním zbytečných přejezdů a racionální organizací práce a konečně šetrným tankováním pohonných látek bez nejmenších ztrát.

Jedni z nejlepších traktoristů našeho souboru stanic jsou:

Lůč Pavel z STS Štvrtok na Ostrove výkonem 1.436 ϕ ha na TJ,

Mach Jaroslav z STS Žatec výkonem 821 ϕ ha,

Kavánek Josef z STS Tupadly výkonem 768 ϕ ha a

Ileman Josef z STS Roudnice n. Labem výkonem 682 ϕ ha na traktorovou jednotku.

Tab. 55. Ukazatelé výkonů některých STS a jejich nejlepších traktoristů v pol. pracích

STS	Výkon na traktorovou jednotku v ϕ ha				Spotřeba času na 1 ϕ ha		Spotřeba pohonných hmot na 1 ϕ ha		Traktor pracoval v brázdě	
	za rok	%	za 1 hod.	%	hodin	%	litrů	%	hodin	%
Štvrtok	764	100,0	0,37	100,0	2,34	100,0	8,93	100,0	2059	100,0
Lůč Pavel	1436	187,8	0,58	156,8	2,03	86,4	9,11	102,0	2471	120,0
Žatec	416	100,0	0,21	100,0	3,40	100,0	13,95	100,0	2044	100,0
Mach Jar.	821	197,5	0,53	252,4	1,89	55,6	5,05	36,2	1550	75,8
Tupadly	341	100,0	0,23	100,0	3,85	100,0	15,07	100,0	1468	100,0
Kavánek J.	768	225,2	0,34	147,8	2,92	75,8	10,51	69,7	2242	152,7
Roudnice n./L.	422	100,0	0,22	100,0	3,08	100,0	16,39	100,0	1850	100,0
Ileman Josef	682	161,4	0,49	222,7	2,06	66,9	8,59	52,4	1403	74,2

Předem třeba podotknout, že výše traktoristova výkonu závisí:

1. na délce používání traktoru za období, což se dá vyjádřit počtem hodin odpracovaných traktorem v brázdě a

2. na výkonu traktoristově za 1 hodinu.

V prvním případě může traktorista dosáhnout vysokého výkonu za období hlavně prodloužením doby použití traktoru v době zemědělských prací tím, že zvýší počet odpracovaných směn při průměrném nebo průměrně nevysokém výkonu za 1 hodinu.

V druhém případě může dosáhnout vysokého výkonu především na základě vysokého nebo nadprůměrného výkonu za směnu při průměrné délce doby použití traktoru v brázdě za období.

Dovedné a současné zajištění obou podmínek, jež příznivě působí na pracovní výkon, je nejvýraznějším ukazatelem kvalifikace traktoristů a jejich vysokého mistrovství. Všichni čtyři traktoristé, výše uvedení, plnili v plné míře obě podmínky. Jejich opakem je skupina traktoristů, kteří byli ve svých stanicích označeni za nejlepší, ale ve skutečnosti nejsou. Při jejich

hodnocení přihlíželo se pouze na jejich výkony v přepočtu na traktorovou jednotku, při čemž byli opomenuti výše uvedení ukazatelé. V následující tabulce uvádíme některé z nich.

Tab. 56. Ukazatelé výkonů některých STS a jejich „nejlepších“ traktoristů v polních pracích

STS	Výkon na traktorovou jednotku v $\varnothing$ ha				Spotřeba času na 1 $\varnothing$ ha		Spotřeba pohonných hmot na 1 $\varnothing$ ha		Traktor pracoval v brázdě	
Traktorista	za rok	%	za 1 hod.	%	hodin	%	litrů	%	hodin	%
Dunaj. Streda	668	100,0	0,40	100,0	2,09	100,0	9,10	100,0	1163	100,0
Godány Lad.	1185	177,4	0,41	102,5	2,43	116,3	9,68	106,4	2888	173,7
Jablonec n./N.	238	100,0	0,21	100,0	4,98	100,0	14,85	100,0	1099	100,0
Vanca Jiří	426	178,6	0,16	72,7	6,35	127,5	13,80	92,9	2705	246,1
Rýmařov	311	100,0	0,31	100,0	3,00	100,0	11,99	100,0	1006	100,0
Pavlát Jos.	585	188,3	0,26	83,9	3,87	129,0	9,82	81,9	2262	224,8
Galanta	475	100,0	0,27	100,0	3,05	100,0	11,64	100,0	1776	100,0
Szabó Julius	667	140,3	0,27	100,0	3,75	123,0	10,51	90,2	2505	141,0

Rozbory prací strojních stanic nevěnují vždy náležitou pozornost této stránce otázky. Obvykle se přihlíží ke konečnému ukazateli využití traktorů, t. j. k výkonu traktorové jednotky v $\varnothing$ ha a přehlédnou se momenty, jež tento výsledek určují a jejichž znalost pomáhá vedoucím osobám správně zařídit využití strojů, správně zavést jeho evidenci a kontrolu a dosáhnout tak vysokého výkonu.

Naše tabulka nám ukazuje, že tito traktoristé mají sice značně vyšší výkony než činí průměr stanic, ale ve všech čtyřech případech vidíme, že spotřeba času na provedení jednoho průměrného hektaru je u nich značně vyšší proti průměru stanic. Co to znamená? Znamená to, že tito traktoristé nedovedou správně využít svého pracovního času a svých vysokých výkonů dosahují značným prodlužováním práce traktoru v brázdě, ať počtem směn, nebo jejich prodlužováním, jak je rovněž z tabulky vidět, nebo svých výkonů dosahují prováděním těžkých prací s výhodnými přepočítanými koeficienty, jako je na př. orba hluboká, orba úhorů a luk, rozorávání mezí a pod. Na tyto práce je třeba poměrně více času než na ostatní práce s méně výhodnými koeficienty.

Závěrem této kapitoly je nutno říci, že výsledky práce traktoristů uvedených v tabulce 55 jsou pro nás mnohem hodnotnější než práce vzorných traktoristů uvedených v tabulce 56. Bude třeba, aby se výsledky jejich práce na zkoumaných stanicích lépe a v širší míře zevšeobecňovaly, hlavně, aby vedení STS dbalo na názorné a praktické přenášení metod práce vzorných traktoristů na ostatní pracovní kolektivy. Je to jedna z hlavních cest k zvyšování výkonů v našich stanicích a ke snižování vlastních nákladů na 1 $\varnothing$ ha.

6. Kombajnová sklizeň obilovin

K uskutečnění vyššího stupně mechanisace naší zemědělské výroby pomáhá beze sporu sklizeň obilovin kombajny. Touto otázkou se zabýval také ministr zemědělství s. Uher ve svém referátě „Za další rozmach naší zemědělské výroby“, předneseném ve dnech 16. a 17. prosince 1953 na plenárním zasedání ÚV KSČ, kde řekl, že na zvýšení a zkvalitnění mecha-

nisace zemědělství se musí významnou měrou podílet též kombajnová sklizeň obilovin. Do jaké míry se kombajny zúčastnily ve zkoumaných stanicích žnových prací, je uvedeno v této tabulce.

Tab. 57. Přehled o sklizni obilovin kombajny

Skupina STS	Plánováno %	Smluvní zajištění %		% plnění				Stupeň mechanisace	
		plánu	výnosových smluv	plánu	smluv			celkem	v JZD
					celkem	v JZD	výnosových		
I.	14,4	93,1	77,7	71,4	76,6	74,7	75,7	8,9	11,5
II.	2,5	136,5	53,1	94,0	68,8	71,3	53,7	2,2	6,3
Celkem	9,9	97,4	74,6	73,6	75,6	74,3	73,7	6,3	10,4

Z tabulky vidíme, že stupeň mechanisace sklizně obilovin kombajny dosáhl ve zkoumaných stanicích výše 6,3 % v celém obvodu stanic a 10,4 % v JZD. Mezi oběma skupinami jeví se veliký rozdíl ve prospěch skupiny I., kde je mechanisace při posouzení celého obvodu STS 4krát větší než ve skupině II. a při posuzování JZD téměř dvakrát větší.

Plánované mechanisace nebylo dosaženo ani v celkovém průměru stanic, ani v obou skupinách. Jedna z příčin spočívá v nedostatečném smluvním zabezpečení, které zabezpečilo plán smlouvami přes 100 % pouze ve II. skupině stanic, kdežto v I. skupině ani v celkovém průměru nedosáhlo 100 %. Další příčina je v tom, že ani uzavírané smlouvy nebyly dodrženy, neboť byly v průměru splněny pouze ze $\frac{3}{4}$, při čemž stanice II. skupiny plnily své smluvní závazky hůře než stanice skupiny I.

Uvnitř skupin dochází v plnění plánu ke značným rozdílům. Z celého souboru zkoumaných STS splnily plán pouze 4 STS, což je 17,4 %. Nejvyššího plnění (168,6 %) dosáhla STS Rýmařov a mechanisovala tak sklizeň obilovin kombajny ve svém obvodu z 15,6 % a v JZD ze 40,5 %.

Další stanicí, která vykazuje též značné procento mechanisace je STS Chéč. Tato stanice splnila plán na 86,3 % a zmechanisovala sklizeň obilovin kombajnem ve svém obvodu na 18,3 % a v obsluhovaných JZD na 23,8 %. Nejnižší stupeň mechanisace sklizně kombajnem jak v obvodu stanic, tak i v obsluhovaných JZD dosáhla STS Konopiště, a to 2,3 % v JZD a 0,7 % v obvodu STS. Tři ze zkoumaných stanic vůbec kombajnů nepoužívaly. Jsou to dvě horské stanice: STS Jablonec n./Nisou, STS Trstená a dále STS Myjava, která patří do bramborářské výrobní oblasti.

Jak se zvýšila sklizeň obilovin kombajny proti roku 1952, ukazuje následující tabulka.

Tab. 58. Porovnání sklizně obilovin kombajnem v r. 1952 a 1953

Skupina STS	Sklizeno kombajny ha		Zvýšení proti roku 1952 o %
	1952	1953	
I.	10.104	15.578	54,2
II.	296	2.226	652,0
Celkem	10.400	17.804	71,2

Z tabulky je vidět, že podstatný vzestup nastává ve II. skupině stanic, kde zvýšení celkového množství posečeného obilí je 6,5krát větší, zatímco v první skupině stouplо množství posekaného obilí kombajnem proti roku minulému jen o jednu polovinu. V čem spočívají příčiny tohoto značného zvýšení výkonů ve II. skupině a poměrně malého zvýšení ve skupině I., nám říká následující tabulka.

Tab. 59. Růst kombajnového parku a jeho výkonů

Skupina STS	Počet kombajnů		% zvýšení oproti r. 1952	Výkon na 1 komb.		% zvýšení oproti r. 1952
	1952	1953		1952	1953	
I.	79	132	67,1	128	118,0	-7,9
II.	5	18	260,0	59	123,6	109,5
Celkem	84	150	78,6	124	118,9	-4,8

Z tabulky je vidět, že růst kombajnového parku je mnohem rychlejší ve skupině II. a rovněž ve zvyšování výkonu na 1 kombajn vykazuje II. skupina STS mnohem lepší výsledky než skupina I. Neblahým a málo potěšujícím úkazem je snížení výkonů kombajnů I. skupiny v roce 1953 proti roku 1952. Toto snížení je tak značné, že ovlivnilo celý soubor zkoumaných stanic v tom směru, že v jejich celkovém průměru se ukazuje snížení výkonů na 1 kombajn proti roku minulému o 4,8 %. Zjišťujeme-li tedy v tabulce číslo 58, že sklizeň pomocí kombajnů se zvýšila proti r. 1952 o 71,2 %, pak to bylo způsobeno jedinečně růstem kombajnového parku, který se zvětšil o 78,6 %, jak ukazuje tabulka 59 a nikoliv zvýšením výkonů na 1 kombajn.

Ve většině zkoumaných stanic došlo ke zvýšení plochy posečené kombajnem, poněvadž téměř všechny stanice obdržely nové kombajny. Pouze ve třech stanicích došlo k absolutnímu úbytku posečené plochy. V jednom případě, a to v STS Břevnov, kde došlo ke snížení o 35,7 %, měla stanice stejný počet kombajnů jako v minulém roce a v dalších dvou stanicích Štvrtok na Ostrove a Bystřice nad Perštýnem, kde došlo ke snížení v případě prvním o 14,8 %, měly stanice v roce 1953 více kombajnů proti r. 1952.

a) Využití kombajnů

Tab. 60. Přehled o využití kombajnů

Skupina STS	Výkon na 1 kombajn v ha za sezónu	Sezónní norma ha	% plnění	Výkon v ha za 1 hodinu	Výkon za směnu v ha	Směnová norma ha	% plnění	Výmlat za sezónu tun	ha výnos
I.	118,0	160	73,7	0,51	4,79	5,5	87,1	262	22
II.	123,6	160	77,2	0,44	4,00	4,5	88,9	287	23
Celkem	118,9	160	74,3	0,50	4,66	—	—	265	22

Doba použití kombajnů je, jak známo, omezena na dobu sklizně obilovin, jež za normálních okolností nemůže trvat déle než 20—30 dní, a tato doba může být prodloužena použitím kombajnů ke sklizni obilovin ve vyšších polohách, kde plodiny později dozrávají.

Proto základem pro hodnocení výkonů kombajnů se může stát požadavek každodenního splnění a překračování stanovených denních norem.

Čísla naší tabulky ukazují, že denní normy sklizně kombajnem nebyly plněny ani v celkovém průměru všech STS ani v obou skupinách. V důsledku toho nebyly splněny ani sezónní normy.

Uvnitř skupin se vyskytují značné rozdíly ve využití kombajnů. Sezónní normu 160 ha splnily v průměru pouze 3 STS, což jest 11,2 % sledovaných stanic. Nejvyšší výkon na 1 kombajn dosáhla horská stanice Rýmařov 272 ha, za ní následuje STS Cheb výkonem 183 ha a STS Horšovský Týn, který má výkon 173 ha.

Nejnižší plnění sezónních norem vykazují STS Bystrice n./Pernšt. výkonem 32,5 ha a STS Tupadly výkonem, 55,5 ha na 1 kombajn.

Na využití kombajnů ve žních 1953 měla vliv celá řada činitelů, z nichž někteří působily příznivě a jiní opačně. V následující tabulce si ukážeme na některé z nich.

Tab. 61. Někteří ukazatelé využití kombajnů

Skupina STS podle výkonu v ha na 1 kombajn	Počet STS	Počet kombajnů	Na 1 komb. připadá směn	Ø výkon na 1 komb. za sezónu v ha	Ø výkon za 1 hodinu v ha	Ø výkon za 1 směnu v ha	Ø délka 1 směny v hod.	Počet STS, které splnily plán	Plnění výrobního plánu
150—více	4	27	39,5	189,6	0,52	4,80	9,25	2	99,8
110—150	7	58	21,0	124,8	0,51	5,93	11,54	2	81,2
75—110	8	41	23,2	98,0	0,49	4,23	8,53	—	58,7
0—75	4	21	24,0	68,0	0,41	2,82	6,78	—	41,4

	Počet STS	% využití				Výmlat tun	Na 1 kombajn připadá tun	Na 1 ha posečené plochy připadá q	Spotřeba pohonných hmot na 1 ha
		pole	opra-va	klid	cel-kem				
150—více	4	81,0	8,7	10,3	100%	9576	354,7	18,7	20,2
110—150	7	61,6	9,2	29,2		16278	280,6	22,5	21,0
75—110	8	74,1	5,9	20,0		9410	229,5	23,4	22,7
0—75	4	69,4	11,4	19,2		3730	177,6	26,2	23,7

Z tabulky vidíme, že nejvyššího výkonu na 1 kombajn za sezónu dosáhly ty STS, které dovedly své kombajny uplatnit ve žňové sezóně nejvíce dní, jejich kombajnéri při tom dovedli dobře využívat pracovního času, takže jejich hodinový výkon 0,52 ha sklizeného obilí je rovněž nejlepší ze všech čtyř skupin. K tomu je nutno dodat, že tyto kombajny pracovaly na pozemcích s nejnižšími hektarovými výnosy, což se příznivě odráží na hodinovém výkonu kombajnu. Tuto závislost, čím vyšší jsou hektarové výnosy sklizeného obilí, tím nižší je hodinový výkon kombajnu, můžeme sledovat ve všech čtyřech skupinách. Je potvrzena i spotřebou pohonných hmot,

neboť se stoupajícími hektarovými výnosy stoupá spotřeba pohonných hmot na 1 ha sklizené plochy.

Procento využití kombajnů při vlastní sklizni je z celkového počtu možných dní v první skupině rovněž největší.

Zásluhu na tom mají jak kombajnéri, kteří snížili dobrou údržbou svých strojů poruchovost kombajnů na 8,7 %, tak i vedoucí kombajnové sklizně ve stanicích, kteří se postarali o to, aby kombajny byly co nejméně v klidu. V tabulce vykazovaných 10,3 % v klidu bylo způsobeno z největší části deštivým počasím.

Druhá skupina stanic s průměrným sezónním výkonem 124,8 ha na 1 kombajn vykazuje nejvyšší výkon na směnu 5,93 ha. Tohoto výkonu dosáhly sledované stanice hlavně prodlužováním směn, které trvaly v průměru 11,54 hod., což je vzhledem k ostatním skupinám nejdelší doba trvání směny. Hodinový výkon kombajnů v této skupině stanic byl jen nepatrně nižší, než ve skupině první s největším sezónním výkonem, což bylo způsobeno, jak jsme již uvedli, vyššími hektarovými výnosy sklizeného obilí.

Tato skupina stanic měla tedy nejlepší předpoklady dosáhnout také nejvyššího výkonu za sezónu na 1 kombajn. Že se tak nestalo bylo způsobeno tím, že z celkového počtu možných kombajnových dní, 29,2 % dní stály kombajny v klidu. Jejich využití bylo ještě dále sníženo 9,2 % dní v opravě, takže na vlastní práci v poli zbylo pouze 61,6 % dní. V propočtu na 1 kombajn připadá na vlastní sklizeň 21 dní, zatím co ve skupině s nejvyšším výkonem připadá na 1 kombajn 39,5 dní, což je téměř dvojnásobek. Příčiny tak nízkého využití kombajnů nutno spatřovat jednak ve špatném plánování sklizně těmito stroji a za druhé v nepříznivém počasí, které zvláště v první polovině žní značně znesnadňovalo sklizňovou práci, a tím i úspěšné nasazení kombajnů. Vždyť v této skupině stanic jsou hlavně zastoupeny STS Dunaj, Streda, Gbelce, Štvrtok na Ostrove a Pezinok. V dalších dvou skupinách s nízkými sezónními výkony na 1 kombajn jedná se většinou o stanice, které pracovaly za zhoršených podmínek, spočívajících buď ve sklizni bohatého a často polehlého obilí v řepařské výrobní oblasti, nebo v malých výměrách sklizených honů bramborářské a horské výrobní oblasti. V některých STS pracovali s kombajnem po prvé, takže kombajnéri museli své pracovní zkušenosti teprve získávat v průběhu žní. Někdy byla sklizeň zdržena nepříznivými podmínkami, jako na př. v STS Tupadly-Čáslav, kde se sklízelo v r. 1953 kombajny po prvé, při čemž bohaté obilí s průměrným hektarovým výnosem 26,2 ha bylo často polehlé a jehož sklizeň byla značně narušována častými dešti. Nelze se proto divit, že tato STS vykazuje jeden z nejhorších sezónních výkonů na 1 kombajn z celého souboru zkoumaných STS, a to 55,5 ha.

Při celkovém zhodnocení práce kombajnů ve žňové sezóně 1953 je třeba zvláště poukázat na toto:

Nejvyššího sezónního výkonu na 1 kombajn dosáhla skupina stanic STS Rýmařov, Cheb, Horšovský Týn a Havlíčkův Brod. Při sledování příčin, proč dosáhly nejlepších výsledků právě stanice horské a bramborářské výrobní oblasti, zjišťujeme, že:

1. Tři z uvedených čtyř stanic pracují v pohraničí, kde nedostatek pracovních sil nutí družstva používat co nejvíce služeb strojních stanic.

2. Zrání obilí v obvodech těchto stanic je v důsledku vyšší polohy pozdější, což mělo zvláště ve žňové sezóně 1953 veliký význam, protože ve druhé polovině žní nastalo pěkné počasí, slunce a sucho, což je jednou z podmínek úspěšné sklizně kombajnem.

3. Hektarové výnosy v těchto výrobních oblastech jsou nízké. Tato

skutečnost se projevuje velmi příznivě při práci s kombajnem S 4, který je konstruován na sklizně obilí s nižšími hektarovými výnosy, než jaké přicházejí v naší kukuřičné a řepařské výrobní oblasti. Zvláště výrazně se tento vliv uplatnil v STS Rýmařov. V obvodu této stanice jsou velmi nízké hektarové výnosy, což způsobilo, že sezónní výkon 1 kombajnem činí 272 ha, zatímco další nejvyšší výkon má STS Cheb výkonem 184 ha na kombajn.

4. Neméně důležitým činitelem je též značná zkušenost kádrů těchto stanic, neboť ve všech čtyřech stanicích již v minulých letech kombajnová sklizeň probíhala, takže kombajnéri těchto stanic mají již značné pracovní poznatky. Není jistě náhodou, že mezi nejlepšími stanicemi je v pořadí druhá též stanice Cheb, kde pracuje nejlepší kombajnér republiky Ladislav Loukota.

O některých příčinách nižších výkonů v ostatních zkoumaných stanicích bylo již hovořeno výše. K doplnění celkového obrazu chceme uvést ještě některé další. Především je třeba říci, že nemáme dostatek vyškolených a zapracovaných kombajnérů, kteří by ovládali jednak samotný kombajn po stránce technické, funkci jednotlivých mechanismů, údržbu a vlastní techniku kombajnové sklizně. Je to způsobeno tím, že kursy kombajnérů jsou většinou prakticky i theoreticky nedostačující, krátkodobé, takže nepřipravují dostatečně kombajnéry na zvládnutí úkolů. Rovněž samotný výběr kombajnérů do kursů se neprováděl ve všech případech s takovou vážností, jak si věc zaslouhuje. Často byli vysíláni do kursů méně schopní pracovníci, jen aby byla dodržena kvota frekventantů.

Další příčinou nízkých výkonů kombajnů je malá péče při výběru honů pro kombajnovou sklizeň. Doposud se téměř nikde nevybíraly parcely pro kombajny ihned při seti, neupravoval se zvláště jejich povrch, hlavně po rozoraných mezích a po hlubokých brázdách. Tyto nedostatky byly častými příčinami poškození a poruch kombajnů, vyšší spotřeby pohonných látek, nižších směnových, a tím i sezónních výkonů.

Mezi nedostatky, které snižovaly sezónní výkony našich kombajnů patří též nedostatečná organizace a řízení kombajnové sklizně ve většině zkoumaných STS. Kombajny často pracovaly bez předem připravených plánů práce i bez plánů přejezdů. Kombajnér po sklizni přidělené parcely často nevěděl, kde bude dále pracovat. Téměř žádný důraz se nekladal na to, aby si kombajnér napřed prohlédl hony, které bude v sezóně sklízet, aby se tak předem seznámil jednak s tvarem, ale hlavně s překážkami, tyto si označil, a tím předešel poruchám, ke kterým často dochází, když kombajnér není s pracovištěm podrobně seznámen.

Velké nedostatky se vyskytovaly hlavně při odvozu obilí od kombajnů. Nedostatečné zabezpečení odvozu obilí od kombajnu patří dosud k jednomu z hlavních organizačních nedostatků JZD a STS, které snižovaly výkony kombajnů. Rovněž nedostatečná organizace opravářské služby, nedostatek náhradních dílů na kombajny a nedostatečné vybavení pojízdných dílen se nepříznivě odráželo ve výkonech kombajnů.

Jako specifický nedostatek, který měl vliv na výkon kombajnů, je třeba označit značnou nedůvěru některých JZD v kvalitu práce kombajnů. Právě pro nedostatek technické vyspělosti a slabé pochopení zásad moderní agrotechniky, přidělovala mnohá JZD kombajnům nevhodné parcely se zapleveleným nebo polehlým obilím, kde tyto nemohly dosáhnout takové výkony, jaké se od nich očekávaly.

Uvedli jsme několik hlavních příčin, které způsobily, že sezónní výkony našich kombajnů byly ve žňové sezóně 1953 většinou neuspokojivé.

b) Výkony nejlepších kombajnérů

Pracovní výkony nejlepších kombajnérů se projevují především vysokým výkonem za sezónu. Poněvadž doba sklizně je omezena, jak již bylo řečeno dříve, určitým počtem dní, musí vzorní kombajnéri dosahovat vysokých výkonů za směnu a za 1 hodinu práce. Základem pro hodnocení pracovních výkonů vzorných kombajnérů se musí stát požadavek každodenního splnění a překračování stanovených denních norem při průměrném výmlatu obilí z jednoho hektaru, který nemá být nižší než je plánovaný sklizňový výnos. Proto musí být pojaty mezi ukazatele, určující pracovní výkony nejlepších kombajnérů kromě výkonů dosažených za den a období, také množství namláčeného obilí a sklizňový výnos polí kombajnérům sklizených. O pracovním výkonu kombajnéra si totiž můžeme učinit správnou představu srovnáním sklizené plochy s množstvím vymláčeného obilí a s průměrným výmlatem z jednoho hektaru.

Velký denní výkon, vyjádřený sklizenou plochou při nevelkém nebo dokonce nízkém výmlatu obilí, může být výsledkem buď velkých ztrát, nebo nesprávného plánování kombajnové sklizně, kdy jsou kombajnérům přidělovány pozemky s menším sklizňovým výnosem. Takové výsledky by dokazovaly nevelké pracovní výkony kombajnérů, pokud se pracovním výkonem rozumí množství vynaloženého času na jednotku výroby, nebo naopak, jako množství výrobků na jednotku vynaloženého času. Při nízkém výmlatu a vysokém pracovním výkonu, vyjádřeném velikostí sklizené plochy, případně na jednotku pracovní doby menší množství produktu.

Při vysokém výmlatu obilí, avšak nízkém, nebo nevelkém denním pracovním výkonu posečeného obilí může být výsledek stejný, protože v tom případě se spotřebuje na jednotku výroby více pracovní doby. Takové využití kombajnu by svědčilo o tom, že kombajnér se nedovede vypořádat s prací na bohatém obilí, často v době práce zastavuje, a proto se doba sklizně protahuje a vzniká nebezpečí ztrát na výnosech. Je proto při hodnocení výkonů kombajnérů nezbytně nutno přihlížet jak k údajům o denním výkonu, vyjadřovaným velikostí sklizené plochy, tak i k množství vymláčeného obilí.

Srovnajme proto výsledky práce některých vzorných kombajnérů s průměrnými výsledky jejich mateřských stanic.

Tab. 62. Výsledky práce vzorných kombajnérů

STS kombajnér	Sezónní výkon ha*)	% plnění sezónní normy	Směnový výkon ha	Směnová norma ha	% plnění směnové normy	Výkon v ha za 1 hod.	%	Výmlat v tunách za sezónu	ha výnos	Spotřeba PH na 1 ha	
										litrů	%
Cheb	184	115,0	5,41	5,5	98,4	0,54	100,0	293,0	16,0	19,7	100,0
Loukota	501	313,1	11,13	5,5	202,4	1,19	220,4	685,0	13,7	10,9	55,3
Jindř. Hr.	83	51,9	3,46	4,5	76,9	0,53	100,0	176,0	21,0	27,7	100,0
Frühaufer	250	150,3	6,10	4,5	135,6	1,07	201,9	530,0	21,2	14,4	52,0
Dun. Str.	140	87,5	7,04	5,5	128,0	0,58	100,0	304,0	22,0	18,9	100,0
Göncöl	264	165,0	7,76	5,5	141,1	0,85	146,6	599,0	22,6	16,9	89,9
Kežmarok	114	71,3	3,03	4,5	67,3	0,46	100,0	221,0	18,0	25,8	100,0
Gergel	263	164,4	4,70	4,5	104,4	0,60	130,4	442,0	16,7	18,8	73,0

*) sezónní norma činila 160 ha.

Z tabulky je vidět, že uvedení kombajnéri jsou opravdu vzornými pracovníky, kteří splňují všechny podmínky vpředu uvedené, to znamená, že překročili sezónní normu, denně překračovali směnovou normu a jejich hodinové výkony jsou značně vyšší než činí celostaniční průměry jejich mateřských stanic. Ve výmlatu dosahují vyšších hektarových výnosů než činí průměr v obvodě jejich stanic kromě kombajnéra Gergela z STS Kežmarok a Loukoty z STS Cheb. Tito dva kombajnéri pracovali se svými kombajny ještě dlouho v podzimní sezóně ve vysokých horských polohách s nízkými hektarovými výnosy, takže průměrné hektarové výnosy mají nižší než jejich mateřské stanice. Rovněž ve spotřebě pohonných hmot se zrcadlí jejich vysoké mistrovství v řízení kombajnu.

7. Výmlat

Přehled o plnění plánu výmlatu ve zkoumaných stanicích vidíme z následující tabulky:

Tab. 63. Přehled o plnění plánu výmlatu

Skupina STS	Potřeba výmlatu v tunách	Plán výmlatu v tunách	Plánováno z celkové potřeby %	Vymláčeno tun.	% splnění plánu	% mechani- sace v obv. STS
I.	337.536	189.721	56,2	154.161	81,3	45,7
II.	175.033	72.070	41,2	48.336	67,1	27,6
Celkem	512.569	261.791	51,5	202.497	77,4	39,5

Přesto, že ve většině obvodů zkoumaných stanic byly vykoupeny všechny velké vysokovýkonné mlátičky, podíl výmlatu prováděný zkoumanými stanicemi ve vlastních obvodech je stále velmi malý. Z tabulky vidíme, že v průměru našeho souboru stanic byl naplánován těmito stanicím výmlat na 51,5 % z celkové potřeby výmlatu v jejich obvodech. Tento plán byl splněn pouze na 77,4 % a tím byla dosažena mechanisace výmlatu 39,5 %. Rozdíl mezi oběma skupinami v plánu není příliš velký, ale již dosti velký je v jeho plnění ve prospěch I. skupiny stanic. Tato skupina měla naplánováno 56,2 % a II. skupina 41,2 % z celkové potřeby, při čemž I. skupina STS splnila svůj úkol na 81,3 % a zmechanisovala tak výmlat ve svých obvodech ze 45,7 %, kdežto II. skupina splnila svůj nižší úkol pouze na 67,1 % a zmechanisovala tak výmlat obilí svého obvodu pouze z 27,6 %. Uvnitř skupin se vyskytují mezi jednotlivými stanicemi značné rozdíly, jak ve výši plánu, tak i v jeho plnění, a tím i v různém stupni mechanisace.

Ze všech zkoumaných stanic pouze STS Galanta splnila plánovaný úkol výmlatu na 102,5 %, čímž dosáhla 82,9 % mechanisace výmlatu ve svém obvodu. Všechny ostatní stanice své úkoly nesplnily. Nejnižší plnění plánu 34,4 % vykazuje STS Roudnice nad Labem a nejnižší stupeň mechanisace pouhých 7,5 % dosáhla STS Konopiště.

Důležitým požadavkem při výmlatu je jeho rychlé provedení, pokud možno přímo z pole, aby byl umožněn včasný výkup předepsaných dodávek. Toto byl také jeden z požadavků, vyslovených v provolání ÚV KSČ a vlády ke žním v r. 1953. Jak zkoumané stanice vyhověly v tomto směru uvedenému prohlášení, říká tabulka 64.

Tab. 64. Přehled o výmlatu do konce žňové sezóny

Skupina STS	Z celkového výmlatu provedeno do 10. 9. 1953 %	Z celkového počtu mlátiček připadá na mlátičky 32" a větší %	% výmlatu kombajnem	Jednou mlátičkou vymláceno za sezónu průměrně tun	Jedním kombajnem vymláceno za sezónu průměrně tun	Výkon na 1 kombajn při mlácení vyšší o %
I.	93,1	62,5	21,9	118,0	262,0	122,0
II.	77,3	22,5	12,8	66,0	287,0	334,8
Celkem	89,6	47,0	19,7	98,0	265,0	168,3

Z tabulky vidíme, že do konce žňové sezóny, t. j. do 10. 9. 1953 provedly stanice ve svém průměru výmlat na 89,6 %, při čemž lépe si vedly stanice skupiny I., které provedly téměř všechny svůj výmlat do tohoto data, zatím co stanice skupiny II. vymlátily pouze tři čtvrtiny obilí svého celkového výkonu. Příčin je několik. Jedna spočívá v tom, že ve většině obvodů stanic I. skupiny proběhly žně přibližně o 3 týdny dříve než ve skupině II., takže tyto mohly též skončit výmlat dříve. Určitou roli hrála též kombajnová sklizeň, neboť z celkového výmlatu do 10. 9. 1953 bylo vymláceno kombajny v I. skupině stanic 21,9 % obilí a v II. skupině pouze 12,8 %.

Rovněž rozmístění mlátiček mělo nemalý význam. Tabulka ukazuje, že v I. skupině, kde připadá na 1 mlátičku výmlat 118 tun, je 62,5 % mlátiček velkých t. zn. 32" a větších, kdežto ve II. skupině bylo těchto mlátiček pouze 22,5 % z celkového počtu. Proto též výkon na 1 mlátičku je značně nižší, pouze 66 tun, což jest proti mlátičkám I. skupiny výkon téměř poloviční. Z jednotlivých stanic splnilo všechny svůj výmlat do tohoto data 8 STS I. skupiny a 6 STS II. skupiny, celkem tedy 14 STS, což jest 53,9 % z celého souboru zkoumaných stanic. Nejhuře si vedla STS Tupadly, která měla k tomuto dni vymláceno pouze 17,5 %. Z velké části to bylo zaviněno velmi špatným průběhem kombajnové sklizně v této stanici, neboť pomocí kombajnu bylo vymláceno pouze 3,9 % všeho vymláceného obilí. Pravým opakem v tomto směru je STS Jindřich. Hradec, která vymlátila pomocí kombajnů 83,8 % obilí z celkového svého výmlatu, a ten také do 10. 9. 1953 skončila.

Jak velký význam pro výmlat má kombajnová mlátička, vidíme rovněž z tabulky č. 64. V průměru vykazuje tato o 168,3 % vyšší výkon za sezónu, než mlátička obyčejná. Při tom ve II. skupině stanic, kde jsou většinou malé mlátičky, činí toto zvýšení výkonu 334,8 %, v I. skupině pouze 122,0 %.

Abychom si učinili představu o tom, do jaké míry se zvýšil nebo snížil výmlat do konce žňové sezóny proti roku minulému, porovnali jsme tyto výkony v následující tabulce:

Tab. 65. Srovnání výkonů ve výmlatu do 10. 9. 1953 s r. 1952 u STS v českých zemích

Skupina STS	V r. 1952 vymláceno tun	V r. 1953 vymláceno tun	% snížení výkonů proti r. 1952
I.	42.780	41.917	2,0
II.	17.444	10.755	38,3
Celkem	60.244	52.672	12,6

Z tabulky je vidět, že v letošním roce došlo ke značnému snížení výmlatu v celkovém průměru obou skupin. Ve II. skupině jeví se zvláště prudký pokles, který činí 38,3 % proti roku minulému. Největší vinu na tomto snížení nese STS Tupadly, která měla v roce 1952 k tomuto dni vymláčeno 9.000 tun a v roce 1953 zásluhou špatné organizace výmlatu pouze 1.382 tun. Další stanicí, která podstatně snížila svůj výkon, je STS Konopiště, která v roce 1953 vymlátila do 10. 9. 1953 pouze 1554 tun, zatím co v roce 1952 měla k témuž datu vymláčeno již 2475 tun.

V následující tabulce ukážeme na některé činitele, které měly vliv na stupeň mechanisace výmlatu v našem souboru zkoumaných STS.

Tab. 66. Vliv některých činitelů na stupeň mechanisace výmlatu

Stupeň mechanisace výmlatu v obvodu STS v %	Počet STS	Plánováno %	% mlátiček 32" a větš. z celk. počtu mlátiček	Na 1 mlátičku připadá orné půdy ha	Na 1 kombajn připadá orné půdy ha	Na 1 JZD připadá mlátiček	Na komb. připadá výmlatu v %	Splnění plánu v %	Výkon v tunách na 1 mlátičku
80 — více	4	93,3	83,9	226	2.191	3,4	13,1	88,5	200,0
20 — 80	16	51,4	45,8	276	2.844	1,6	22,5	73,2	92,0
0 — 20	5	20,9	19,0	369	7.448	1,2	23,1	49,1	31,0

Vcelku možno říci, že plánování výmlatu je reálné, poněvadž odpovídá skutečnosti. Nelze tedy v tomto směru hledat příčinu nízké mechanisace výmlatu. Hlavní nedostatek spočívá v rozmístění mlátiček co do počtu a jejich velikosti.

Z čísel v tabulce uvedených vidíme, že nejvyššího stupně mechanisace výmlatu dosahují ty strojní stanice, kde na jednotku plochy orné půdy připadá nejvíce mlátiček, při čemž velký počet těchto mlátiček jest velkých, t. zn. 32" a větších.

Naproti tomu nejnižší procento mechanisace je v těch STS, kde na jednotku plochy orné půdy připadá málo mlátiček, z čehož jen málo mlátiček je velkých. Je třeba ještě říci, že stupeň mechanisace výmlatu je částečně ovlivněn kombajnovou sklizní ve prospěch mlátiček malých, jak rovněž z tabulky vysvítá. Mimo těchto hlavních příčin vyskytují se v průběhu výmlatu ještě některé další nepříznivě působící příčiny, o kterých se zmíníme.

Na plnění plánu v některých STS nepříznivě působilo zapojení značného počtu malých družstevních mlátiček do výmlatu. Tyto mlátičky používala zvláště ta JZD, kde se projevuje nedostatek pracovních sil a kde sestavení 1 směny pro velkou mlátičku naráželo na značné obtíže.

Jiným nedostatkem byla značná poruchovost mláticích garnitur. Byla zaviněna často značným počtem starších mlátiček, získaných výkupem od soukromníků, na kterých v průběhu práce docházelo i při šetrném zacházení k častým poruchám.

Závažným nedostatkem, vyskytujícím se při výmlatu, byl poměrně vysoký podíl režijního času z celkové pracovní doby. Byl způsoben tím, že členové JZD nebyli v mnoha případech ochotni pracovat déle než jednu směnu. Při přestavování mlátiček nedostávalo se vždy mlátičkářům se strany JZD účinné pomoci. Všeobecně se jevil nedostatek pracovníků — členů

JZD k obsluze velkých mlátiček. Taktéž nedostatek povozů na svoz obilí k mlátičkám zvyšoval režijní čas.

8. Doprava

Podíl dopravy v provozu strojních a traktorových stanic byl vymezen vládním usnesením o zlepšení práce STS z 3. a 7. III. 1952, kde se praví, že stanicím se zakazuje provozovat dopravu 14 dní před započatím jednotlivých sezónních prací až do jejich ukončení. Prakticky to znamená, že STS mohou provozovat dopravu v měsících lednu, únoru, snad jeden měsíc mezi jarní a žňovou sezónou a v prosinci. O tom, jak je toto vládní usnesení dodržováno, bylo pojednáno již v kapitole o využití traktorového parku, a patřičné hodnoty byly vyjádřeny v tabulce 43.

V následující tabulce ukážeme, jak byl ve zkoumaných stanicích plněn plán dopravy.

Tab. 67. Plnění plánu dopravy

Skupina STS	Plán dopravy v $\varnothing$ ha	Výkon v dopravě v $\varnothing$ ha	° splnění plánu	Výkon v dopravě na 1 TJ v $\varnothing$	Nasazení traktorů podle dní v %		Splnění plánu pol. prací v %
					v poli	dopr.	
I.	173.271	136.867	79,0	92,0	51,5	13,7	114,2
II.	109.763	105.757	96,3	183,0	39,4	22,6	93,1
Celkem	283.034	242.624	85,7	117,0	47,8	16,4	109,5

Z čísel v tabulce uvedených vidíme, že v průměru všech stanic byl plán dopravy splněn na 85,7 %. Mezi oběma skupinami je značný rozdíl v plnění ve prospěch skupiny II., jejíž stanice plán téměř splnily, kdežto STS I. skupiny zůstaly značně pozadu. K jejich chvály nutno konstatovat, že prvním jejich zájmem bylo plnění plánu polních prací na úkor dopravy. Stanice II. skupiny se zaměřily více na splnění plánu v dopravě a nakonec nesplnily ani jeden z obou plánů.

Abychom si udělali správnou představu o množství dopravy v obou skupinách, je nutno porovnat výkon v dopravě na 1 traktor. jednotku. V tab. čís. 67 je rovněž vyjádřen tento rozdíl. Vidíme, že stanice II. skupiny provádějí dvojnásobné množství dopravy proti stanicím skupiny I. Dvojnásobnému množství $\varnothing$ ha v dopravě na 1 traktorovou jednotku by mělo odpovídat též dvojnásobné množství dní nasazení traktorů v dopravě. Z tabulky vidíme, že tomu tak není, neboť stanice II. skupiny na tento dvojnásobný výkon spotřebovaly méně než dvojnásobný počet dní proti skupině I. Zdálo by se tedy, že stanice II. skupiny umějí lépe využívat své traktory v dopravě než stanice skupiny I., což jest klamně, neboť zdánlivě lepší využití traktorů II. skupiny je způsobeno větším množstvím kolových traktorů, v přepočtu na traktorovou jednotku, proti skupině I., která má více pásových traktorů, jež jsou pro dopravu nepoužitelné a zkreslí tak výkony kolových traktorů při přepočtu výkonů na veškeré traktorové jednotky stanice. Celkem splnilo plán v dopravě 11 STS, což jest 42,3 % z celého souboru STS. Z tohoto počtu jen 6 STS splnilo zároveň plán polních prací. Jsou to tyto STS: Březno, Dunaj, Streda, Galanta, Jindřichův Hradec, Turčanské Teplice a Turnov. Čtyři první STS patří do I. skupiny a další dvě STS patří do II. skupiny. O vedoucích pracovnících těchto stanic i jejich traktoristech možno říci, že přistupují ke své práci s plnou

odpovědnosti, neboť se snažili bez rozdílu plnit všechny úkoly, které jim státní plán uložil. Zásluhou velmi nízkého úkolu vykazuje nejlepší plnění plánu dopravy na 415,2 % STS Turčanské Teplice. Nejhorším v tomto směru je STS Gbelce, která svým úkolům v dopravě dostala pouze ze 30,5 %.

Kterými druhy dopravy a v jakém poměru se zkoumané stanice v roce 1953 zabývaly, nám ukazuje následující přehled.

Tab. 68. Podíl jednotlivých druhů dopravy na celkové dopravě

Skupina STS	Podíl jednotlivých druhů v dopravě z celkového výkonu v dopravě v %					
	lesní	stavební	zeměděl. a ostatní	Celkem za úplatu	vlastní	úhrnem
I.	11,3	28,3	39,3	78,9	21,1	100,0
II.	25,9	22,5	40,5	88,9	11,1	100,0
Celkem	17,7	25,8	39,8	83,3	16,7	100,0

Z přehledu vidíme, že největší rozdíl se jeví v provozování dopravy lesní a dopravy vlastní. Vcelku nezdravým zjevem je vysoký podíl, připadající na vlastní dopravu v I. skupině stanic, jež činí 21,1 %. Příliš mnoho vlastní dopravy často zbytečně prováděné, nikterak nepřispívá ke snižování vlastních nákladů, právě naopak je zvyšuje, jak o tom bude pojednáno v kapitole o finančních výsledcích. Obdobně je tomu s dopravou lesní, která je provozována ve značné míře stanicemi II. skupiny. Rovněž tento druh dopravy má velkou nevýhodu v tom, že značně zvyšuje náklady na opravy traktorů, které jsou při práci na lesních cestách velice namáhány.

Doprava stavební, zemědělská a ostatní byla provozována ve zkoumaných stanicích v přibližně stejném poměru. Potěšujícím je úkaz, že největší množství dopravy v obou skupinách připadá na dopravu zemědělskou, která v celkové dopravě za úplatu se podílí téměř jednou polovinou.

Z jednotlivých zkoumaných stanic připadá na dopravu lesní největší podíl na STS horské výrobní oblasti. Tak v STS Trstená činila 49,1 %, u STS Liptovský Hrádek 43,4 % a v STS Jablonec n./Nisou 42,4 % z celkového výkonu v dopravě. STS Břevnov vykazuje největší množství dopravy stavební 67,3 %, což je způsobeno tím, že dotyčná stanice leží na obvodu Prahy. V zemědělské dopravě je na prvním místě Cheb (84,1 %) a v dopravě vlastní vykazuje největší podíl 41,3 % STS Roudnice n. Labem.

Na závěr této kapitoly je třeba říci, že doprava, jakožto práce doplňková, pomalu z našich STS mizí a že se čím dále tím více bude provozovat pouze doprava zemědělská. O stálém snižování výkonů v dopravě nás přesvědčují následující dvě tabulky:

Tab. 69. Srovnání výkonů na 1 traktor. jednotku v dopravě s r. 1952

Skupina STS	Výkon na traktorovou jednotku v dopravě		
	1952	1953	% snížení oproti roku 1952
I.	136	92	38,4
II.	226	183	19,0
Celkem	162	117	27,8

Z čísel v tabulce uvedených vidíme, že proti roku 1952 nastalo značné snížení výkonů na traktorovou jednotku v dopravě, které v I. skupině stanic činilo téměř jednu třetinu výkonu z r. 1952 a v II. skupině stanic téměř jednu pětinu téhož výkonu.

V průběhu roku 1953 projevovala se zřejmá tendence upouštění od dopravy tím, že nebyl dodržen již dosti snížený plán dopravy, jak vidíme z následujícího přehledu.

Tab. 70. Srovnávání plánů a výkonů v polních pracích a v dopravě

Skupina STS	plán v %			Výkon v %		
	polní práce	doprava	celkem	polní práce	doprava	celkem
I.	78,2	21,8	100,0	83,9	16,1	100,0
II.	62,4	37,6	100,0	61,6	38,4	100,0
Celkem	74,0	26,0	100,0	78,4	21,6	100,0

Z přehledu je vidět, že plánovaný podíl polních prací na celkovém výkonu stoupl ve skutečnosti o 4,4 % a o tutéž hodnotu se snížil plánovaný podíl dopravy. Z přehledu je rovněž vidět, že z celkového objemu prací v průměru všech zkoumaných STS se podílela doprava 21,6 %, tedy asi jednou pětinou. Značný rozdíl je mezi oběma skupinami stanic, neboť STS I. skupiny provozovaly dopravu pouze ze 16,1 %, kdežto STS druhé skupiny více než dvojnásobně 38,4 %.

9. Kádry

Vysoká úroveň mechanisace našeho zemědělství předpokládá, že bude dostatek kádrů z potřebných oborů s patřičnou kvalifikací. Naše zemědělská výroba potřebuje nezbytně kvalifikované kádry traktoristů, kteří by kromě řízení traktorů dovedli provádět i jejich opravy a kteří by kromě toho měli dostatečnou zásobu agrotechnických vědomostí. Na takovýchto lidech závisí úspěch strojních a traktorových stanic při budování našeho socialistického zemědělství. Otázkou kádrů se zabývalo také vlád. usnesení z 3. a 7. března 1952, ve kterém se poukazuje na značnou fluktuaci kádrů a na jejich slabou odbornou a politickou vyspělost. Péče o kulturní a sociální potřeby a zvláště o odborně politický růst kádrů našich STS zdůrazňuje se na více místech tohoto usnesení.

Aby STS mohly s úspěchem plnit úkoly kladené na ně stranou a vládou, musí se získat a především udržet dobré kádry technické, agronomické, opravářské a dobré kádry traktoristů.

Přehled o zastoupení jednotlivých kategorií zaměstnanců v celkovém počtu nám ve zkoumaných stanicích podává tato tabulka.

Tab. 71. Přehled o zastoupení jednotlivých kategorií zaměstnanců

Skupina STS	Z celkového počtu zaměstnanců připadá v % na					
	traktori- sty	opraváře	techn. zaměst.	admin. zaměst.	ostatní	celkem
I.	40,9	16,4	15,7	11,0	16,0	100,0
II.	39,3	16,1	17,7	13,6	13,3	100,0
Celkem	40,4	16,3	16,3	11,8	15,2	100,0

Z přehledu vidíme, že ve II. skupině stanic je poměrně vyšší počet administrativních a technických sil než ve stanicích skupiny I. na úkor traktoristů, opravářů a ostatních zaměstnanců. Poněvadž tato čísla nejsou pro srovnání příliš vhodná, v další tabulce toto srovnání provedeno v počtu TJ na 1 zaměstnance.

Tab. 72. Počet traktorových jednotek připadajících na 1 zaměstnance

Skupina STS	Na 1 zaměstnance připadá traktorových jednotek u					
	traktori- stů	opravářů	techn. zaměst.	admin. zaměst.	ostat. zaměst.	celkem zaměst.
I.	1,17	2,91	3,04	4,34	2,98	0,48
II.	1,04	2,55	2,33	3,02	3,09	0,41
Celkem	1,13	2,80	2,80	3,87	2,98	0,46

Z této tabulky vidíme, že STS I. skupiny vykazují ve všech kategoriích vyšší počet zaměstnanců, připadajících na jednu traktorovou jednotku až na skupinu „ostatní zaměstnanci“, kde se jeví nepatrně menší počet proti stanicím skupiny II. Tento rozdíl je způsoben do určité míry tou skutečností, že každá STS musí mít určitý počet technických i administrativních sil bez ohledu na množství traktorových jednotek. Čím menší je stanice, tím nevýhodnější je tento poměr, zvláště v kategoriích technických a administrativních zaměstnanců.

Nevhodnou strukturu zaměstnanců má STS Opava, která má 26,5 % traktoristů, 21,3 % opravářů, 19,9 % technických zaměstnanců, 14,7 % administrativních zaměstnanců a 18,5 % ostatních zaměstnanců. Pravým opakem je STS Břevnov, kde je takováto situace: traktoristů 50,3 %, opravářů 10,8 %, technických zaměstnanců 15,9 %, administrativních zaměstnanců 12,8 % a ostatních zaměstnanců 10,2 %.

Další činitel, který se při tomto porovnání uplatňuje, je dodržování normativu pracovních sil.

Bylo pro nás velmi obtížné provést srovnání skutečného stavu s normativem v kategorii traktoristů a opravářů. Do počtu traktoristů bereme totiž v tomto rozboru pouze stálé traktory, to znamená stálé zaměstnance STS a nikoliv traktory — členy JZD. Traktoristů z řad členů JZD mají naše stanice výskolené velké množství. Jejich velice nepravidelná docházka a velmi časté střídání na traktorech způsobuje však značný zmatek v evidenci skutečného počtu traktoristů, takže se nám nepodařilo najít vhodnou metodu, jak tento nedostatek odstranit.

V kategorii opravářů vznikla potíž při srovnávání skutečného stavu s normativem v tom směru, že normativ počítá pouze s kvalifikovanými opraváři, kdežto zkoumané stanice zaměstnávají v opravnách mnoho lidí bez jakéhokoliv odborného výcviku a školení, kteří jsou rovněž označováni za opraváře.

Tak stanice I. skupiny mají pouze 58,6 % kvalifikovaných opravářů a stanice II. skupiny 65,9 %; ostatních 41,4 % opravářů v I. skupině a 34,1 % v II. skupině vlastně opraváři nemohou být, poněvadž nemají odbornou kvalifikaci.

U technických zaměstnanců byl normativ dodržován dosti přesně až na úsekové agronomy a úsekové mechaniky. O úsekových agronomech se v normativu píše: „Úsekové agronomech se ustanovují podle počtu JZD

vyšších typů v pracovním obvodu STS a vzhledem k rozloze orné půdy, na které bude STS pro tyto JZD pracovat, tak, aby na 1 úsekového agronoma připadlo 3—5 JZD vyšších typů.“ V uvedeném normativu nepřihlíželo se ještě k výměře orné půdy JZD. Pro rok 1953, podle prohlášení tehdejšího ministra zemědělství s. Nepomuckého na celostátní konferenci JZD, má se jednomo úsekovému agronomovi přidělit pracovní obvod s výměrou cca 1.200—1.500 ha družstevní půdy.

Jak byl dodržován normativ a tyto směrnice v případě úsekových agronomů, vidíme z následující tabulky:

Tab. 73. Přehled o rozmístění úsekových agronomů

Počet JZD připadajících na 1 úsekového agronoma	Počet STS	% z celkového počtu STS	Na 1 úsekového agronoma připadá		Smluvní zajištění plánu v %	Z toho výnosovými smlouvami od—do %
			orné půdy JZD	středisek traktor. brigád		
1—4	7	26,9	1.548	1,64	97,6	11,2—100,0
4—9	15	57,7	1.651	1,68	85,6	13,4—99,6
9 a více	4	15,4	2.532	2,20	76,7	5,0—49,9

Čísla tabulky nás dokonale přesvědčují o tom, jak je důležité pro správný provoz strojních stanic zajistit a dodržet správný počet úsekových agronomů. Pouze 26,9 % zkoumaných stanic vyhovělo uvedenému normativu. V těchto stanicích byl tak plán zajištěn smlouvami téměř na 100 %, z čehož značné množství bylo smluv výnosových.

V ostatních stanicích s nedostačujícím počtem těchto pracovníků značně vážlo uzavírání smluv jak obyčejných, tak i výnosových. Třeba ještě dodat, že tento nedostatek se projevil i ve vlastní výrobě obsluhovaných JZD, poněvadž jedním z hlavních úkolů úsekového agronoma je přispívat vydatnou měrou svými odbornými vědomostmi při sestavování celoročních výrobních plánů JZD.

Je samozřejmé, že samotné dosazení počtu úsekových agronomů, podle normativu by nevyřešilo uvedené nedostatky. Je třeba podtrhnout, že je nutno, aby tito pracovníci byli dostatečně odborně i politicky vyskoleni na zvládnutí úkolů, které se od nich požadují. Všimněme si nyní stavu úsekových mechaniků. Když si uvědomíme, že podle normativu má připadat na každé 2—3 traktorové brigády jeden úsekový mechanik, vidíme, že zkoumané STS měly v roce 1953 málo úsekových mechaniků. Důkaz o tom podává tabulka 74.

Tab. 74. Přehled o stavu rozmístění úsekových mechaniků

Počet traktorů připadajících na 1 úsekového mechanika	Na 1 úsek mechanika připadá traktorových brigád	Počet STS	% z celkového počtu	Na 1 traktorovou jednotku spotřeba náhradních dílů	
				v Kčs	index
do 15	2,5	5	19,2	6.338	100,0
15 a více	4,39	18	69,3	8.607	135,8
—	bez úsekových mechaniků	3	11,5	10.065	158,8

Z tabulky je vidět, že požadavky normativu splnilo pouze 19,2 % zkoumaných stanic. V těchto stanicích, kde připadá na 1 úsekového mechanika nejméně traktorů, jsou také nejnižší náklady na náhradní díly, což prakticky znamená též nejnižší náklady na opravy strojné traktorového parku. Zarážející je skutečnost, že 11,5 % STS vůbec nemělo na svých střediscích úsekové mechaniky. V těchto STS jsou také náklady na opravy nejvyšší. Proti uvedené skupině jsou vyšší o 58,8 %.

Třeba připomenout, že i 6.338 Kčs na náhradní díly ve skupině s nejpriznivějším počtem úsekových mechaniků jest částka značně vysoká. Příčinu nutno hledat v tom, že tito mechanici nemají většinou ještě žádoucí technickou úroveň a nejsou vybaveni potřebným náčiním na odstranění nejběžnějších poruch traktorů a závěsného nářadí. Naskytá se otázka, nebylo-li by vhodnější nahradit úsekové mechaniky menším počtem přiměřeně vybavených pojízdných dílen, které se na některých zkoumaných STS velmi dobře osvědčily (STS Štvrtok na Ostrove a jiné), jež by úspěšně zvládly poruchy menšího rázu, které se dají opravit přímo na místě. Normativ administrativních zaměstnanců byl v průměru všech stanic i obou skupin přibližně dodržován. Jevil se menší nedostatek hospodářů traktorových brigád. V některých případech zas byl o málo větší počet kancelářských sil. Abychom si učinili správnou představu o celkovém vývoji kádrového obsazení zkoumaných stanic, provedli jsme srovnání s rokem 1952 v STS českých zemí. (Slovenské údaje nebyly k dispozici.) Tento vývoj je vyjádřen v několika následujících tabulkách.

Tab. 75. Srovnání počtu zaměstnanců na traktorovou jednotku v r. 1953 a 1952 v STS v českých zemích

Skupina STS	Na 1 zaměstnanec připadalo traktorových jednotek		
	1952	1953	Zvýšení proti r. 1952 v %
I.	0,46	0,53	15,2
II.	0,37	0,42	13,5
Celkem	0,42	0,48	14,3

Vidíme, že dochází k potěšitelnému zjevu, že se totiž zvyšuje počet traktorových jednotek na jednoho zaměstnance. Jedna z příčin spočívá v růstu traktorového parku, jak bylo již uvedeno v tabulce 47, a druhou příčinou je absolutní úbytek zaměstnanců ve zkoumaných stanicích v roce 1953 proti r. 1952. Údaje jsou v následující tabulce.

Tab. 76. Srovnání počtu zaměstnanců v r. 1953 a 1952 v STS českých zemí

Skupina STS	Počet zaměstnanců		Snížení počtu zaměstnanců v %
	1952	1953	
I.	1593	1515	4,9
II.	1011	926	9,4
Celkem	2604	2441	6,3

Vidíme, že v průměru celého souboru našich STS došlo ke snížení počtu zaměstnanců o 6,3 %, při čemž úbytek ve II. skupině STS je téměř dvojnásobný proti skupině I. Další tabulka nám osvětluje, které kategorie zaměstnanců opouštějí zkoumané STS.

Tab. 77. Přírůstek a úbytek jednotlivých kategorií zaměstnanců proti roku 1952 v STS v českých zemích

Skupina STS	Počet zaměstnanců v jednotlivých druzích kategorií											
	traktoristů			opravářů			techn. zaměstn.			admin. zaměstn.		
	1952	1953	%	1952	1953	%	1952	1953	%	1952	1953	%
I.	704	541	76,8	286	280	97,9	204	266	130,4	152	196	128,9
II.	444	372	83,8	144	141	97,9	160	164	102,5	113	129	114,2
Celkem	1148	913	79,5	430	421	97,9	364	430	118,1	265	325	122,6

Z čísel v tabulce uvedených vidíme, že ve zkoumaných stanicích dochází k velmi nezdravému zjevu, že totiž značnou měrou odcházejí traktoristé a v přibližně stejném poměru přibývají administrativní síly. Je celá řada příčin, které způsobují, že traktoristé opouštějí službu ve strojních stanicích. Nejdůležitější z nich jsou: nerovnoměrnost výdělku během roku, poměrně nízké platy traktoristů proti ostatním řidičům motorových vozidel, zdraví ohrožující práce na traktoru, nepříznivé pracovní a ubytovací podmínky a jiné. Bude třeba, aby se odpovědní činitelé touto otázkou zabývali co nejdůkladněji, poněvadž odchod traktoristů z STS jest jedním z nejvážnějších problémů současné doby, zvláště proto, že se v poslední době klade největší důraz na to, aby si strojní stanice opatřily své vlastní kádry stálých traktoristů a nespolehaly se na traktoristy — členy JZD. Z celkového počtu 16 STS v českých zemích pouze ve 3 STS došlo ke zvýšení počtu traktoristů proti r. 1952. Ostatních 13 STS vykazuje jejich snížení, které se projevilo největší měrou v STS Roudnice nad Labem, odkud odešlo 52 traktoristů, což činí 46 % jejich stavu z r. 1952.

Jaké byly průměrné výkony v polních pracích na 1 zaměstnance v obou letech, je vidět z tohoto přehledu.

Tab. 78. Srovnání výkonů v polních pracích v $\emptyset$ ha na 1 zaměstnance v STS českých zemích proti r. 1952

Skupina STS	Výkon na 1 zaměstnance v $\emptyset$ ha		
	1952	1953	% zvýšení
I.	141	213	51,1
II.	86	144	67,4
Celkem	120	187	55,8

Z tabulky je vidět, že stanice II. skupiny zvýšily svůj výkon v polních pracích na 1 zaměstnance větší měrou než STS I. skupiny. V průměru všech stanic je zvýšení proti roku 1952 55,8 %, tedy více než poloviční. Jsou dvě hlavní příčiny: jednak je to snížení počtu zaměstnanců proti roku minulému (viz tab. 76), jednak podstatné zvýšení výkonů na traktorovou jednotku, jak je uvedeno v tabulce 78.

10. Finanční výsledky

Ve zpracování finančních výsledků jsme se omezili pouze na rozbor výnosů a tržeb zkoumaných STS. Základem se stala účtová osnova pro finanční účetnictví STS, platná pro rok 1953. Výchozí účetní materiál byl získán z prosincových obrátových předvah, kde jsou zaznamenány všechny tržby i náklady od počátku do konce roku.

Jako hlavní cíl jsme si uložili výpočet nákladů a tržeb, samozřejmě tím i zisku, nebo ztráty na 1 ϕ ha v polních pracích a 1 ϕ ha v dopravě. Zároveň tím chceme vyjádřit pokud možno přesně strukturu nákladů i tržeb v polních pracích i dopravě, to znamená procenticky vyjádřit, jak se jednotlivé nákladové i výnosové položky podílejí na nákladech a tržbách.

Výpočet nákladů i tržeb a jejich struktury na 1 ϕ ha, jak v polních pracích tak i dopravě, považujeme za jeden z nejspolehlivějších ukazatelů výrobních nákladů, jež jsou nejdůležitějším hospodářským znakem, který charakterizuje práci STS. Tento souhrnný znak vyjadřuje všechny úspěchy i nezdary, pokud jde o úsporu surovin a peněžních prostředků v STS.

Všechny hlavní položky byly rozvedeny podrobně podle jejich účtů (na př. mzdy traktoristů v polních pracích nebo spotřeba pohonných hmot v dopravě) a z těchto částek na jednotlivých účtech vydělením celkovým počtem průměrných hektarů, buď v polních pracích, nebo dopravě byla vypočtena částka připadající na 1 ϕ ha v polních pracích nebo dopravě. Součtem všech částek připadajících na 1 ϕ ha v polních pracích získali jsme celkový náklad i výnos na tuto měrnou jednotku. Podobně bylo postupováno i u dopravy.

V případě, že se některá částka jednotlivých účtů podílela jak na polních pracích, tak na dopravě, jako je tomu na př. u platů administrativních zaměstnanců, nebo u spotřeby pneu a duši pro traktory, rozdělili jsme tuto částku v tom poměru, v jakém poměru času v hodinách byly k sobě v té které STS polní práce a doprava. Teprve po tomto rozdělení byl proveden již vpředu uvedený výpočet.

Je nutno ještě podotknout, že výpočet nákladů a tržeb na 1 ϕ ha v obou druzích prací je částečně zkreslen průběžnými položkami, jako na př. nákup a prodej samovazačového motouzu nebo nákup a prodej textilu a obuvi. Tyto položky však nemají žádný vliv na zisk nebo ztrátu, proto je můžeme pominout.

V následující tabulce jsou vyčísleny náklady na 1 ϕ ha v polních pracích a jejich struktura.

Tab. 79. Náklady na 1 ø ha v polních pracích a jejich struktura

Nákladové položky	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
Náklady na 1 ø ha pol. prací	136,02	100,0	220,53	100,0	152,64	100,0
Z toho: mzdy traktoristů: v pol. pracích	8,54	6,28	17,36	7,87	10,24	6,71
ostatní	5,73	4,21	7,89	3,58	6,13	4,02
prémie za úsporu PH	0,30	0,22	0,51	0,23	0,34	0,22
prémie za ušetření strojů	0,23	0,17	0,01	0,04	0,02	0,01
mzdy trakt. - členů JZD	2,64	1,94	0,98	0,44	2,19	1,43
mzdy opravářů	9,32	6,85	14,20	6,44	10,30	6,75
platy techn. zaměstn.	8,42	6,19	16,59	7,52	10,13	6,64
platy admin. zaměstn.	4,92	3,62	9,52	4,32	5,88	3,85
mzdy a platy ostatní	6,20	4,56	9,28	4,21	6,81	4,46
Spotřeba pohonných látek a mazání:						
v polních pracích	24,20	17,79	29,44	13,35	25,21	16,51
při startování	4,32	3,18	5,24	2,37	4,46	2,92
na opravy a zajištění	1,28	0,94	1,59	0,73	1,33	0,87
ostatní	0,19	0,14	0,61	0,27	0,28	0,18
Spotřeba náhradních dílů a součástí:						
pro traktory	9,38	6,90	15,31	6,94	10,57	6,92
pro zemědělské stroje	3,50	2,57	6,64	3,01	4,10	2,69
ostatní	0,86	0,63	1,89	0,86	1,08	0,70
Spotřeba pneu a duší:						
pro traktory	1,08	0,79	3,22	1,46	1,54	1,01
pro zemědělské stroje	0,07	0,05	0,27	0,12	0,11	0,07
ostatní	0,08	0,06	0,29	0,13	0,12	0,08
Spotřeba ostat. mater.:						
pro traktory	0,75	0,55	0,84	0,38	0,76	0,50
pro zemědělské stroje	0,99	0,73	1,65	0,75	1,12	0,73
ostatní	1,30	0,96	2,66	1,21	1,59	1,04
Odpisy z investic:						
traktorů	8,63	6,34	15,41	6,99	10,02	6,56
zemědělských strojů	4,26	3,13	9,16	4,15	5,20	3,41
ostatní	2,38	1,75	4,73	2,14	2,87	1,88
Udržování investic:						
traktorů	1,54	1,13	1,55	0,70	1,52	1,00
zemědělských strojů	0,74	0,54	1,47	0,67	0,88	0,58
ostatní	1,23	0,90	2,34	1,06	1,46	0,96
Spotřeba základ. materiálu	0,15	0,11	—	—	0,12	0,08
Ostatní náklady	22,79	16,77	39,88	18,06	26,26	17,22

Aby jednotlivé hlavní nákladové položky lépe vynikly, provedeme v následující tabulce jejich souhrn:

Tab. 80. Náklady na 1 ø ha polních prací a jejich struktura

Nákladové položky	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
mzdy a platy	46,30	34,04	76,34	34,65	52,04	34,09
spotřeba pohon. hmot	29,99	22,05	36,88	16,72	31,28	20,48
spotřeba náhradních dílů a součástí	13,74	10,10	23,84	10,81	15,75	10,31
spotřeba pneu a duší	1,23	0,90	3,78	1,71	1,77	1,16
spotřeba ostat. materiálu	3,04	2,24	5,15	2,34	3,47	2,27
odpisy investic	15,27	11,22	29,30	13,28	18,09	11,85
udržování investic	3,51	2,57	5,36	2,43	3,86	2,54
spotřeba základ. mater.	0,15	0,11	—	—	0,12	0,08
ostatní náklady	22,79	16,77	19,88	18,06	26,26	17,22
Celkem	136,02	100,00	220,53	100,00	152,64	100,00
%	100,00		162,13			

V následující tabulce vyčíslíme tržby na 1 ø ha polních prací a jejich strukturu.

Tab. 81. Tržby na 1 ø ha polních prací a jejich struktura

Výnosové položky	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
tržby za polní práce	77,07	82,87	101,61	76,97	81,79	81,37
tržby za práci dílen	0,65	0,70	1,65	1,26	0,85	0,85
tržby ostatní	15,28	16,43	28,75	21,78	17,87	17,78
Celkem tržby	93,00	100,00	132,01	100,00	100,51	100,00

Poněvadž tržby jsou z největší části ovlivňovány tržbami za polní práce a dopravu, které jsou pevně stanoveny vládou a jsou odstupňovány tak, aby práce za ně byla přiměřeně honorována, to znamená, že za práce provedené s větší námahou dostávají STS větší odměny, znamená to, že rozhodujícím činitelem působícím v našem případě na vyšší ztrátu ve II. skupině stanic jsou vyšší náklady. Při porovnání jednotlivých nákladových položek v obou skupinách v tabulce 79 vidíme u některých značné rozdíly v neprospěch stanic skupiny II. Tak na př. mzdy traktoristů v polních pracích jsou ve II. skupině STS více než dvojnásobné. Předpokládáme-li, že traktoristé I. skupiny pracují většinou v II. obtížnostní skupině a traktoristé II. skupiny většinou ve IV. obtížnostní skupině, měly by být odměny za provedení stejného počtu průměrných hektarů ve IV. skupině též dvojnásobné, neboli jinak řečeno směnová norma IV. obtížnostní skupiny by měla být poloviční proti normě ve II. obtížnostní skupině. Jelikož tomu tak nebylo, je zřejmé, že traktoristé II. skupiny byli za svoji práci výhodněji odměňováni než jejich soudruzi ve skupině I. Obdobná situace je též u mezd opravářů. Dvojnásob vyšší je též podíl platů technických a administrativních zaměstnanců, i když víme, že menší stanice jsou v tomto směru v určité nevýhodě proti stanicím velkým, poněvadž některých zaměstnanců je potřeba stejný počet jako pro stanici velkou. Neopodstatněnou je rovněž téměř dvojnásob vyšší potřeba peněz na náhradní díly, na pneumatiky a duše a na spotřebu ostatního materiálu.

Rovněž ostatní náklady jsou značně vyšší ve II. skupině stanic a jsou po mzdách a platech nejvyšší nákladovou položkou.

Horší výsledky II. skupiny stanic jsou převážně odrazem provozní a organizační činnosti zkoumaných STS. Třeba se ještě zmíniti, že samotný charakter pracovního obvodu stanic II. skupiny nezůstal bez vlivu na finanční výsledky. Z předešlých kapitol víme, že tyto stanice se nacházely v mnohem nevýhodnějším postavení proti stanicím skupiny I., neboť v obvodech těchto stanic byla v r. 1953 převaha soukromého sektoru s rozdrobenými parcelami, na kterých nebylo možno tak hospodárně využít traktory a ostatní mechanizační prostředky, jako tomu bylo ve stanicích skupiny I. Rovněž zastoupení vyšších obtížnostních tříd uplatnilo zde svůj vliv, hlavně v poruchovosti, a tím v nákladech na opravy traktorů a strojů.

Jakých výsledků ve snižování nákladů bylo ve zkoumaných stanicích dosaženo v dopravě, vidíme rovněž z několika následujících tabulek.

Tab. 82. Náklady na 1 $\emptyset$ v dopravě a jejich struktura

Nákladové položky	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
Náklady na 1 $\emptyset$ ha v dopravě	133,48	100,0	148,54	100,0	137,55	100,0
Z toho:						
mzdy trakt. v dopravě	15,69	11,75	17,19	11,57	16,34	11,88
ostatní	5,26	3,94	5,14	3,46	5,23	3,80
mzdy trakt.- členů JZD	2,43	1,82	1,57	1,06	1,86	1,35
mzdy opravářů	8,55	6,41	9,26	6,23	8,77	6,37
platy techn. zaměstn.	7,73	5,79	10,82	7,28	8,62	6,27
platy admin. zaměstn.	4,52	3,39	6,20	4,17	5,01	3,64
mzdy a platy ostatní	5,69	4,26	6,05	4,07	5,80	4,22
Spotřeba pohonných látek a mazadel:						
v dopravě	20,89	15,65	21,02	14,15	20,94	15,22
na startování	3,95	2,96	3,42	2,30	3,80	2,76
na opravy a zajíždění	1,18	0,88	1,03	0,69	1,12	0,81
ostatní	0,18	0,13	0,39	0,26	0,24	0,17
Spotřeba náhradních dílů a součástek:						
pro traktory	8,61	6,45	9,98	6,72	9,01	6,55
pro vozy na dopr.	1,34	1,00	1,00	0,67	1,19	0,86
ostatní	0,58	0,43	1,23	0,83	0,92	0,67
Spotřeba pneu a duší:						
pro traktory	0,99	0,74	2,10	1,41	1,31	0,95
pro vozy na dopravu	1,93	1,44	2,20	1,48	2,05	1,49
ostatní	0,07	0,05	0,19	0,12	0,10	0,07
Spotřeba ostat. mater.:						
pro traktory	0,68	0,51	0,55	0,37	0,64	0,46
pro vozy na dopravu	0,64	0,48	0,58	0,39	0,61	0,44
ostatní	1,19	0,89	1,74	1,17	1,35	0,98
Odpisy investic:						
traktorů	7,92	5,93	10,05	6,76	8,54	6,21
vozů pro dopravu	6,74	5,05	4,81	3,24	5,90	4,29
ostatní	2,19	1,64	3,08	2,07	2,45	1,78
Udržování investic:						
traktorů	1,42	1,06	1,01	0,68	1,30	0,94
vozů na dopravu	0,93	0,70	0,48	0,32	0,73	0,53
ostatní	1,13	0,84	1,52	1,02	1,24	0,90
Spotřeba zákl. mater.	0,14	0,10	—	—	0,10	0,07
Ostatní náklady	20,91	15,71	25,93	17,51	22,37	16,32

Rovněž jako u nákladů na 1 ø ha polních prací, i v tomto případě shrneme jednotlivé částky hlavních nákladových položek.

Tab. 83. Náklady na 1 ø ha v dopravě a jejich struktura

Nákladové položky	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
mzdy a platy	49,86	37,36	56,23	37,84	51,63	37,53
spotřeba pohon. hmot	26,21	19,62	25,86	17,40	26,11	17,96
spotřeba náhradních dílů a součástek	10,53	7,88	12,21	8,22	11,12	8,08
spotřeba pneu a duší	2,99	2,23	4,49	3,01	3,46	2,51
spotřeba ostat. mater.	2,51	1,88	2,87	1,93	2,60	1,88
odpis investic	16,85	12,62	17,94	12,07	16,89	12,28
udržování investic	3,48	2,60	3,01	2,02	3,27	2,37
spotřeba zákl. materiálu	0,14	0,10	—	—	0,10	0,07
ostatní náklady	20,91	15,71	25,93	17,51	22,37	16,32
Celkem	133,48	100,00	148,54	100,00	137,55	100,00
%	100,00		111,21			

V následující tabulce vyčíslíme ještě tržby na 1 ø ha v dopravě a jejich strukturu.

Tab. 84. Tržby na 1 ø ha v dopravě a jejich struktura

Výnosové položky	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
tržby za dopravu	52,56	78,22	71,52	78,29	60,83	78,27
tržby za práci dílen	0,61	0,91	1,08	1,18	0,81	1,04
tržby ostatní	14,02	20,87	18,75	20,53	16,08	20,69
Celkem tržby	67,19	100,00	91,35	100,00	77,72	100,00
%	100,00		135,80			

Poněvadž zde nepřicházejí v úvahu rozdílné provozní podmínky, způsobené vyšším stupněm kolektivisace nebo vlivem obtížnostních skupin, jako je tomu u polních prací, jsou zde jiní činitelé, kteří ovlivňují výši vlastních nákladů v dopravě. Mezi nejdůležitější z nich patří provozování vlastní dopravy. Tento druh dopravy nepřináší stanicím žádný finanční užitek, a proto náklady na ní, jež se projevují hlavně ve formě mezd, spotřeby pohonných látek a opotřebení strojů, do značné míry zředňují celkové tržby za dopravu v přepočtu na 1 ø ha veškeré dopravy. Důkaz o tom podává následující tabulka:

Tab. 85. Vliv dopravy vlastní na tržby v dopravě

Skupina STS	% vlastní dopravy z dopravy celkem	Tržby v Kčs na 1 ø ha v dopravě	Tržby v Kčs na 1 traktorovou jednotku kolových traktorů
I.	21,1	52,56	7.701,60
II.	11,1	71,52	16.787,04

V další části tohoto rozboru budeme se zabývatí nejdůležitějšími nákladovými položkami, jimiž jsou: mzdy a platy a spotřeba pohonných hmot.

a) Mzdy a platy

Odměňováním traktoristů se zabývala strana a vláda již ve svém usnesení o zlepšení práce strojních a traktorových stanic ze dne 3. a 7. března 1952, kde je konstatováno, že do té doby platný způsob odměňování nemobilisuje traktoristy k splnění plánovaných úkolů v polních pracích, nepobízí k dosažení kvality práce a jejímu včasnému provedení a nepřispívá k podstatnému snížení ztrátových hodin a tím i ke snížení vlastních nákladů na traktorové práce, naopak svádí pracovníky k vykazování jejich velkého počtu.

K odstranění těchto nedostatků se předsednictvo ÚV KSČ a vláda usnesly, aby mimo jiné byla provedena tato opatření:

1. Současně se zavedením směnových norem se stanoví prémie za jejich překračování. Při splnění směnové normy obdrží pracovník normální úkolovou mzdu. Při překročení směnové normy nad 100,0 % se sazba za práci vykonanou nad směnovou normu zvyšuje o 50,0 %. Tato prémie může být vyplacena za podmínky, že pracovník splní nejméně dvanáct směnových norem za 14 kalendářních dnů t. j. za jedno výplatní období. Prémie budou vypláceny traktoristům a kombajnérům a jejich pomocníkům a mlátičkářům při polních pracích a výmlatu.

2. Pro z hospodárnění provozu, využití strojního parku a dosažení úspor ve spotřebě pohonných hmot bude zavedeno prémiování traktoristů a vedoucích zaměstnanců STS.

3. Aby byl důsledně uplatňován systém osobní odpovědnosti traktoristy za svěřený traktor, stroj a závěsné nářadí, zavede se vyplácení prémie za zachování strojů, až potud vládní usnesení.

Dříve než přikročíme k pojednání, jak je toto usnesení plněno, je třeba abychom si osvětlili, jaká je celková současná situace v odměňování pracovníků STS. Slouží nám k tomu následující tabulky:

Tab. 86. Struktura nákladů na mzdy a platy

	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	% z celk. počtu zam.	% z celk. mezd	% z celk. počtu zam.	% z celk. mezd	% z celk. počtu zam.	% z celk. mezd
Mzdy a platy celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mzdy traktoristů:						
v polních pracích		15,34		15,73		15,45
dopravě		5,42		9,70		6,79
ostatní		12,08		10,05		11,44
prémie za ušetření PH		0,55		0,46		0,52
prémie za ušetření strojů		0,04		1,01		0,03
Celkem mzdy traktoristů	40,9	33,43	39,3	35,95	40,4	34,23
Mzdy trakt. členů JZD		5,59		0,89		4,08
Mzdy opravářů	16,4	19,69	16,1	18,09	16,3	19,18
Platy techn. zaměstnan.	15,7	17,79	17,7	21,13	16,3	18,86
Platy admin. zaměstn.	11,0	10,40	13,6	12,12	11,8	10,96
Ostatní mzdy	16,0	13,10	13,3	11,82	15,2	12,69

Z této tabulky vidíme, že traktoristé patří stále ještě mezi nejhůře placené pracovníky STS, když nebereme v úvahu ostatní zaměstnance, neboť ve většině se jedná o příležitostné a pomocné dělníky. Zvláště v I. skupině je rozdíl v podílu mezd a v podílu traktoristů z celkového objemu zaměstnanců značně velký. Možno říci, že nejlépe placenou kategorií v této skupině jsou opraváři, pak techničtí pracovníci, administrativní zaměstnanci a nakonec traktoristé. Ani v II. skupině není tato situace o mnoho lepší přesto, že vlivem vyšších mezd v dopravě jsou mzdy traktoristů o něco lepší než je tomu ve skupině I. V této skupině jsou na tom o něco hůře opraváři, přestože, jak nám ukazuje následující tabulka, by tomu mělo být právě naopak.

Tab. 87. Přehled o kvalifikaci a mzdách opravářů

Skupina STS	Počet opravářů	z toho kvalifikovaných		Průměrná měsíční v Kčs
		počet	%	
I.	512	300	58,6	1524,00
II.	226	149	65,9	1499,00
Celkem	738	449	60,8	1517,00

Opraváři jsou placeni podle norem platných pro strojírenství a jsou zařazeni do IV., V. a VI. pracovní třídy Státního katalogu prací. Měla by tedy průměrná výše jejich měsíčního platu být odvislá od stupně pracovní kvalifikace. Z uvedené tabulky vidíme, že tomu tak není. K tomu přistupuje ještě další závažný moment. Výdělky opravářů jsou totiž průměrně značně vyšší, než výdělky traktoristů, přesto, že traktoristé mají rovněž průměrnou třídu V. Stát. katalogu prací a pracují průměrně více hodin než opraváři. Vysvětlení je možné jen černými mzdami v opravnách.

Jaká byla průměrná roční výše traktoristovy mzdy a jaké bylo její složení, vidíme z následující tabulky.

Tab. 88. Výše a složení mzdy traktoristů

Druh mzdy	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
v polních pracích	4290,0	41,3	4671,0	38,2	4399,0	40,2
prémie v pol. pracích	467,0	4,5	672,0	5,5	536,0	4,9
v dopravě	1683,0	16,2	3301,0	27,0	2167,0	19,8
prémie za úsporu PH	166,0	1,6	159,0	1,3	164,0	1,5
prémie za úsporu strojů	21,0	0,2	12,0	0,1	20,0	0,2
ostatní mzdy	3761,0	36,2	3412,0	27,9	3657,0	33,4
Celkem	10388,0	100,0	12227,0	100,0	10943,0	100,0
%	100,0		117,7			

Je vidět, že traktoristé v II. skupině zkoumaných stanic si vydělávají o 17,7 % více, než jejich soudruzi ve skupině I. Jednou z příčin tohoto vyššího výdělku je lepší využití času traktoristů II. skupiny pro práci v úkolové mzdě, v tomto případě vyšší využití traktoristů v dopravě, které jim přináší téměř dvojnásob vyšší mzdu za dopravu než činí tatáž mzda v I. skupině. Rovněž mzda za polní práce a prémie za překračování norem v polních pracích je u těchto traktoristů vyšší. Nutno se zmínit též o ostatních

mzdách, jež jsou odrazem hodinové práce traktoristů. Není dobrým vysvětlením pro stanice I. skupiny, že tato mzda se velmi blíží odměnám za polní práce a více než dvojnásob překračuje odměnu za dopravu. Hodinová práce traktoristů je většinou neproduktivní práce na středisku traktorové brigády, kde traktoristé buď vykonávají podřadné práce, nebo nedělají vůbec nic. V tomto směru je situace ve stanicích II. skupiny značně lepší.

Z tabulky 88 vidíme, že určitou měrou se na traktoristově mzdě podílejí prémie za překračování směnových norem v polních pracích. V následující tabulce si ukážeme, v jaké míře jsou tyto prémie na zkoumaných stanicích vypláceny.

Tab. 89. Prémie za překračování norem

Skupina STS	% z mezd traktoristů	Na 1 traktoristu připadá Kčs	Na 1 traktorovou jednotku Kčs	Na 1 ø ha polních prací
I.	4,5	467,41	409,15	0,85
II.	5,5	672,65	642,0	2,18
Celkem	4,9	536,30	474,21	1,11

Z tabulky je vidět, že ve II. skupině stanic jsou směnové normy více překračovány než je tomu ve skupině I., poněvadž prémie na 1 traktoristu jsou ve II. skupině o 40,9 % vyšší než ve skupině I. Rovněž v přepočtu na traktorovou jednotku a 1 ø ha polních prací je vidět značný rozdíl ve prospěch stanic skupiny II. Při hledání příčin tohoto úkazu jsme dospěli k názoru, že je způsoben převážně nesprávným zařazováním jednotlivých prací do obtížnostních skupin. Důkazy o tom podává přehled o vyplacených premiích v jednotlivých výrobních oblastech.

Tab. 90. Vliv výrobních oblastí (zařazování do obtížnostních tříd) na prémie v polních pracích

Výrobní oblast	Z mezd traktoristů v polních pracích činí prémie %	Na 1 traktoristu připadá Kčs	Na traktorovou jednotku připadá Kčs	Na 1 ø ha v polních pracích Kčs
kukuřičná	7,68	230,36	247,87	0,43
řepařská	13,23	997,67	730,16	1,97
bramborářská	10,83	641,06	509,91	1,49
horská	9,73	383,22	366,96	1,63

Přestože traktoristé v kukuřičné výrobní oblasti vykazují nejvyšší výkony v přepočtu na traktorovou jednotku, berou za svou práci nejnižší prémie. Řekli jsme již, že je to zaviněno vedoucími traktorových brigád, kteří zařazují raději práce na velkých rozlehlých lánách kukuřičné oblasti do nižších obtížnostních skupin z obavy, aby si traktorista příliš lacino nepřišel k penězům. V řepařské výrobní oblasti je tomu naopak. Zde postupují vedoucí brigád dosti benevolentně a nechávají traktoristům větší možnosti snadnějšího výdělku. V některých případech tak činí docela úmyslně a vědomě, poněvadž si chtějí udržet traktoristy, kteří by jinak odešli za větším výdělkem do jiného zaměstnání. Tato „praxe“ se vyskytuje zvláště v místech s velkou pracovní příležitostí, to znamená v okolí průmyslových měst. Náš průzkum toto plně potvrzuje, poněvadž nejvíce z celého souboru zkoumaných stanic překračovali normy v polních pracích traktoristé STS Břevnov, jimž činily prémie 10,50 % z mezd v polních pracích a traktoristé

STS Březno, u nichž podíl prémie na mzdách za polní práce činil 15,06 %. V prvním případě vykonávala svůj velký vliv blízkost hlavního města Prahy, v druhém případě průmyslové město Mladá Boleslav.

Nejnižší prémie vůbec, 1,7 % z mezd v polních pracích, měli traktoristé STS Gbelce, tedy stanice, která leží v jihoslovenské kukuřičné oblasti, kde není téměř žádného průmyslu.

Další druh prémie, který je rovněž součástí traktoristovy mzdy, jsou prémie za úsporu pohonných hmot.

Byly zavedeny teprve v podzimních pracích r. 1953 a jsou vypláceny jen se souhlasem KNV, když tento zjistí, že je ve stanici řádná evidence o spotřebě pohonných hmot. Prakticky to znamená, že při revisi musí souhlasit vykázaná spotřeba pohonných látek na „Denících výkonů“ se skutečnou spotřebou a musí také souhlasit příjem skladu střediska s výdejem a zásobou. Traktoristé a kombajnéri obdrží prémie ve výši 0,40 Kčs za každý litr pohonných látek ušetřených proti normované spotřebě. Do jaké míry byly tyto prémie vypláceny, vidíme z této tabulky:

Tab. 91. Prémie za úsporu pohonných hmot

Skupina STS	Počet STS	% STS z celkového počtu STS	% z mezd traktoristů	na 1 traktoristu připadá Kčs	Na traktorovou jednotku připadá Kčs	Na 1 ha v polních pracích Kčs
I.	8	61,50	2,85	351,39	256,55	0,61
II.	5	38,50	2,81	406,71	341,45	1,11
Celkem	13	50,00	2,83	365,69	276,30	0,70

Jak je vidět, byly tyto prémie vypláceny pouze v 50,0 % zkoumaných stanic, při čemž v I. skupině byly vypláceny v 8 STS, t. j. 61,5 % a v druhé skupině pouze v 5 STS, t. j. 38,5 % STS. Na mzdách traktoristů se podílely přibližně stejnou měrou. V přepočtu na jednoho traktoristu, na jednu traktorovou jednotku i na jeden ha polních prací jsou ve všech třech případech vyšší ve II. skupině zkoumaných stanic.

Jednou ze stanic, kde byly nejvyšší prémie za úspory pohonných hmot je STS Břevnov. Tím se potvrzuje naše předchozí tvrzení a zařazování prací v této stanici do výhodnějších obtížnostních tříd.

Nejnižší položkou, tvořící traktoristovu mzdu, jsou prémie za úspory v plánovaných nákladech na opravy traktorů a za prodloužení jejich provozuschopnosti nad plánovanou dobu. Tuto prémie přiznává rovněž KNV, a to pouze na základě řádné evidence, když se prokáží dosažené úspory nákladů na opravy a údržbu traktorů z plánovaného finančního limitu a dále se přiznává za překročení stanoveného počtu traktorem odpracovaných motorhodin do generální opravy. Přehled o vyplacených premiích vidíme z následující tabulky:

Tab. 92. Prémie za ušetření strojů

Skupina STS	Počet STS	% STS z celkového počtu STS	% z mezd traktoristů	Na 1 traktoristu připadá Kčs	Na traktorovou jednotku připadá Kčs	Na 1 ha připadá v polních pracích Kčs
I.	3	23,1	0,56	83,01	76,09	0,15
II.	2	15,4	0,16	20,28	18,44	0,06
Celkem	5	19,2	0,43	59,94	54,77	0,13

Tento druh prémie byl vyplácen na zkoumaných stanicích pouze z 19,2 %, při čemž v I. skupině byla vyplácena v 23,1 % STS a v II. skupině pouze v 15,4 % STS. Ostatní zkoumané stanice úsporu buď neprokázaly, nebo pro špatnou evidenci jim nebyla výplata povolena. Proti předchozím dvěma druhům prémie, je tato vyšší ve stanicích I. skupiny. Nejvyšší prémie dosáhli traktoristé STS Cheb, u nichž činila 1,41 % z jejich celkových mezd.

b) Spotřeba pohonných látek a mazadel

Po nákladech na mzdy a platy jsou vydání na spotřebu pohonných látek a mazadel největší výdajovou položkou v rozpočtu STS. Poněvadž na mzdách a platech zaměstnanců se mnoho ušetřit nedá, je tedy snížení výdajů za pohonné látky nejdůležitějším zdrojem zlevnění provozních nákladů traktorových prací. Sniží-li pracovníci STS byt' sebemeně spotřebu pohonných hmot a mazadel, vytvoří se tím rezervy pro krytí spotřeby při překročení plánovaných prací, a tím se sníží náklady na pohonné látky.

Jakou částkou se podílí spotřeba pohonných hmot a mazadel na celkových nákladech na 1 ha v polních pracích a v dopravě, vidíme z následujících dvou tabulek.

Tab. 93. Spotřeba pohonných hmot a mazadel na 1 Ø ha polních prací

Nákladové položky	I. skupina		II. skupiny		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
Spotřeba celkem	29,99	100,0	36,88	100,0	31,28	100,0
Z toho:						
v polních pracích	24,20	80,7	29,44	79,8	25,21	80,6
při startování	4,32	14,4	5,24	14,2	4,46	14,3
na opravy a zajištění	1,28	4,3	1,59	4,3	1,33	4,2
ostatní spotřeba	0,19	0,6	0,61	1,7	0,28	0,9

Vyšší náklady na spotřebu pohonných hmot ve II. skupině jsou způsobeny vyšší spotřebou těchto látek na 1 Ø ha polních prací. Bylo již řečeno, že příčiny vyšší spotřeby spočívají v horších provozních podmínkách v pracovních obvodech stanic této skupiny, projevující se hlavně v častých přejezdech traktorů a v práci v obtížnějších skupinách.

Tab. 94. Spotřeba pohonných hmot a mazadel na 1 Ø ha v dopravě

Nákladové položky	I. skupina		II. skupina		Celkem	
	Kčs	%	Kčs	%	Kčs	%
Spotřeba celkem	26,21	100,00	25,86	100,00	26,11	100,00
Z toho:						
v dopravě	20,89	79,7	21,02	81,3	20,94	80,2
při startování	3,96	15,1	3,42	13,2	3,81	14,6
na opravy a zajištění	1,18	4,5	1,03	4,0	1,12	4,3
ostatní spotřeba	0,18	0,7	0,39	1,5	0,24	0,9

Vlivem lepšího využití traktorů v dopravě dosahují traktoristé v STS II. skupiny nižších nákladů ve spotřebě pohonných hmot na dopravu proti svým soudruhům v STS skupiny I.

Velké zálohy pro snížení spotřeby pohonných látek tkví v samé organizaci naftového hospodářství STS. Nafta se dopravuje do skladů traktorových brigád, odtud na pracoviště a konečně se nalévá do nádrží traktorů. Na celé této cestě jsou možné velké ztráty, protože pohonné látky se několikrát přelévají a jsou uskladňovány nejrozmanitějším způsobem a v nádobách různé velikosti. Je proto pochopitelný význam snížení počtu přelévání z jedné nádoby do druhé, jakož i zdokonalený způsob takového přelévání.

Důležitým zdrojem úspory pohonných látek je úspora přímo při práci na poli. Ta je závislá hlavně na dobrém stavu traktorů a nářadí, plném zatížení traktoru, jehož se dosahuje správným sestavením agregátů, odstraňováním zbytečných přejezdů a konečně nejprísnejším dodržováním všech pravidel při nalévání pohonných látek do traktorů.

Přirozené ztráty naftových produktů výparem mohou být hodně sníženy řadou speciálních opatření, zejména natřením naftových cisteren světlym nátěrem, osázením naftových základů stromovým a vybudováním sklepních skladů pro sklad pohonných hmot i v traktorových brigádách.

Velmi důležitým opatřením pro zmenšení spotřeby mazadel v STS je sběr a regenerace použitých olejů. Velký význam tohoto opatření spočívá ve zmenšené spotřebě naftových výrobků, a tím se šetří peněžní prostředky.

Zkoumané STS rok od roku snižují spotřebu pohonných látek a dosahují tak značných úspěchů ve snižování vlastních nákladů na traktorové práce. Důkaz o tom nacházíme v následující tabulce:

Tab. 95. Srovnání spotřeby pohonných hmot na polní práce v r. 1951—1953

Skupiny STS	Spotřeba PH na 1 $\emptyset$ ha polních prací v litrech			Vyjádřeno v %		
	1951	1952	1953	1951	1952	1953
I.	14,23	13,27	11,25	100,00	93,3	79,1
II.	17,97	17,24	13,19	100,00	95,9	73,4
Celkem	15,12	14,01	11,62	100,00	94,7	76,9

Zvláště vynikajícím způsobem si vedly v tomto směru tyto STS:

Tab. 96. Srovnání spotřeby pohonných hmot na polní práce v některých STS v r. 1951—1953

STS	Spotřeba PH na 1 $\emptyset$ polních prací			Vyjádřeno v %		
	1951	1952	1953	1951	1952	1953
Štvrtok n. O.	18,59	12,35	8,93	100,00	65,4	47,3
Jaroměř	24,21	21,57	13,29	100,00	89,1	54,9
Horš. Týn	17,31	14,17	10,67	100,00	81,9	61,6
Kežmarok	21,77	19,77	13,04	100,00	90,8	59,8

IV. Z á v ě r

V závěru ukážeme na nejdůležitější výsledky předkládaného rozboru v tom pořadí, jak je přináší sed jednotlivých kapitol.

Bylo vyšetřeno celkem 26 strojních a traktorových stanic, které pracovaly ve všech výrobních oblastech našeho státu. Toto množství představuje 10,1 % všech STS k 31. XII. 1953. Zkoumané stanice obsluhovaly celkem 954 JZD II.—IV. typu, tedy téměř 13,0 % všech JZD II.—IV. typu v naší republice. Orná půda, těmito JZD obdělávaná, měří 272.464 ha a celková výměra orné půdy v pracovních obvodech zkoumaných STS měří 455.006 ha (bez stát. statků).

Podle obtížnosti provozních podmínek bylo všech 26 STS rozděleno do dvou skupin označených jako I. skupina a II. skupina. Do I. skupiny byly zařazeny STS s příznivějšími podmínkami provozními, to znamená velké stanice, v jejichž obvodech převládá socialistický zemědělský sektor s velkými výměrami orné půdy v JZD, a tím i malou roztržitostí této půdy, většinou v kukuřičné a řepařské výrobní oblasti. II. skupinu naopak tvoří STS s málo příznivými provozními podmínkami, tedy malé stanice, v jejichž obvodech převládá soukromý zemědělský sektor, s malými výměrami JZD i jejich honů, a tím i větší roztržitostí orné půdy, většinou v bramborářské a horské výrobní oblasti.

Hlavní úkoly STS

Nejdůležitějším úkolem strojních a traktorových stanic je jednak pomoc JZD při dosahování plánovaných sklizňových výnosů, a jednak neustálé zvyšování mechanisace polních prací v JZD, a to hlavně těch, které stále ještě spočívají v ruční práci, neboť tato práce ve většině znamená prodlužování agrotechnických lhůt, a tím i snižování hektarových výnosů.

Přesto, že v celkovém měřítku v obvodech zkoumaných stanic nebyl plán hektarových výnosů splněn, při individuálním posouzení stanic vychází najevo, že v celé řadě STS, respektive v jejich obvodech, byl plán splněn a často i značně překročen. Nelze tvrdit, že vinu za nedodržení plánovaných výnosů nesou strojní stanice, neboť ani sebelepší práce traktoristů nepřináší úspěch, jestliže se strany JZD nejsou podniknuta a zajištěna všechna nutná opatření k jejich dosažení.

Předkládaným rozbořem je právě naopak dokázáno, že čím více práce provede STS na 1 ha orné půdy, tím větší jsou hektarové výnosy plodin. Zásadu zvyšovat podíl práce STS v polní výrobě je tedy možno v plné míře doporučit.

Pokud se týká stupně mechanisace polních prací, bylo rozbořem dokázáno, že výše stupně mechanisace je závislá především na struktuře osevních ploch. Je tím menší, čím větší je ve struktuře osevních ploch podíl okopanin, zvláště brambor a řepy. Jsou dvě hlavní příčiny, které způsobují tento stav. Jedna spočívá v tom, že tyto dvě okopaniny vyžadují pro sebe během roku největší množství práce v přepočtu na jeden hektar a druhá příčina spočívá v nedostatku vhodných traktorů a závěsného nářadí, kterými by bylo možno toto větší množství práce splnit.

Doporučuje se proto všem odpovědným orgánům věnovat se v příštích letech zvýšenou měrou konstrukci a výrobě takových traktorů a závěsného nářadí, které by pomohly rozhodným způsobem našim družstevníkům zdolávat nejtěžší práce v polní výrobě, t. j. pěstování řepy a brambor. Rovněž se doporučuje věnovat zvýšenou pozornost a péči již od současné doby všem STS, které pracují v nejintenzivnějších řepařských a bramborářských výrobních oblastech a pomáhat jim všemožnými způsoby, aby i ony mohly rádně plnit své povinnosti vůči jim svěřeným JZD.

Radostné je zjištění, že proti roku 1952 zvýšila se mechanisace pol-

ních prací v průměru o 12,7 %, při čemž v I. skupině stanic dostoupilo toto zvýšení přibližně 15,5 % a v II. skupině pouze 7,5 %.

Pracovní podmínky

Pracovní podmínky zkoumaných stanic jsou dány dvěma hlavními ukazateli: 1. půdou, (jejím rozdělením mezi jednotlivé sektory, jejím druhem a umístěním ve výrobních sektorech) a za 2. spojením JZD s STS, které je vyjádřeno hlavně počtem JZD obsluhovaných jednou traktorovou brigádou, množstvím orné půdy JZD připadajícím na 1 traktorovou brigádu a množstvím traktorů STS připadajících na 1 JZD.

Výměra orné půdy z celkové plochy na zkoumaných stanicích je dána přibližně následujícím poměrem: $\frac{2}{3}$ orné půdy: $\frac{1}{3}$ ostatní půdy v I. skupině a $\frac{1}{3}$ orné půdy: $\frac{2}{3}$ ostatní půdy ve II. skupině. Při rozdělení podle jednotlivých sektorů (JZD, stát. statky a soukromý sektor) je tento poměr následující: přibližně $\frac{2}{3}$ orné půdy JZD: $\frac{1}{3}$ orné půdy ostatních sektorů v I. skupině a $\frac{1}{3}$ orné půdy JZD: $\frac{2}{3}$ orné půdy ostatních sektorů ve skupině II.

Rozborem bylo dokázáno, že toto rozdělení orné půdy nezůstalo bez vlivu na výkony traktorů zkoumaných STS jak v polních pracích, tak i v dopravě.

Príznivý poměr orné půdy v I. skupině se odráží ve vyšším výkonu traktorů v polních pracích, který je o 62,9 % vyšší, než výkon traktorů II. skupiny a naopak menší množství orné půdy ve II. skupině dává větší příležitost k provozování dopravy, což se také projevilo vyšším výkonem traktorů v dopravě proti traktorům skupiny I. o 49,7 %.

Rozborem ukazatelů, představujících spojení STS a JZD, bylo dokázáno, že nejlepších výsledků v provozu dosáhly ty STS, které se řídily směrnicemi vládního usnesení o zlepšení práce STS ze 3. a 7. března 1952, ve kterých se v souvislosti s tím mimo jiné praví, že je nutno provést revisi rozmístění středisek traktorových brigád s hlediska potřeb JZD tak, aby jedna traktorová brigáda obsluhovala zpravidla 2—3 JZD, při tom celková plocha obsluhované orné půdy JZD nemá převyšovat 800—1000 ha, a podle toho stanovit i počet traktorů v brigádách tak, aby v jedné brigádě bylo 6—8 traktorů. Z celkového počtu zkoumaných stanic splnilo tyto podmínky pouze 23,1 % STS, které také dosáhly nejvyšších výkonů na traktorovou jednotku a nejnižší spotřeby pohonných hmot na 1 $\emptyset$ ha polních prací.

Navrhujeme proto pokračovat dále v zakládání nových středisek traktorových brigád, a to urychleně zvláště v těch stanicích, jejichž traktorové brigády obsluhují vysoký počet JZD.

Plánování

Průzkumem a rozborem plánování prací pro STS, došli jsme k závěru, že plánovací praxe má dosud velké závady. Při rozpisu jednotlivých druhů polních prací setkáváme se ve většině zkoumaných stanic s tak zvaným minimalismem, který spočívá v ukládání nižších plánovaných úkolů, než jaké dávají skutečné možnosti. Takové úkoly nejen že nemobilisují k dosažení co nejlepších výsledků, nýbrž demobilisují traktory i vedoucí pracovníky STS. Jednou z nebezpečných forem minimalismu je „opatrné plánování“, nebo „plánování s rezervami“. Tato forma spočívá v určování plánů, o nichž se předem ví, že budou překročeny bez zvýšeného úsilí. Týká se to hlavně smykování, vláčení, úzkořádkového setí obilovin a sklizně obilovin samovazačí.

Doporučujeme proto všem plánovacím orgánům, zúčastněným na plánování prací pro STS, zavést takový systém schvalování plánů, který by čelil těmto snahám.

Smlouvy

Na včasném a plném zajištění plánovaných úkolů smlouvami, závisí také pravidelné a rovnoměrné plnění plánování úkolů. Uzavírání smluv jest jedním z nejdůležitějších úkolů agronomické služby a zároveň také hlavním článkem spojení mezi STS a JZD.

Průzkumem jsme zjistili, že uzavírání smluv nebyla ve zkoumaných stanicích věnována taková péče, jakou si tato forma činnosti pracovníků STS zaslужuje. Stoprocentního zajištění celoročního plánu nebylo dosaženo ani v průměru všech zkoumaných stanic, ani v průměru obou skupin. Bylo zjištěno, že zajišťování plánovaných úkolů klesá od jarních prací k podzimním, že tedy největší aktivitu projevují pracovníci STS na jaře, a v průběhu roku jejich úsilí slábne.

Rozbor také potvrdil závislost plnění plánu od množství uzavřených smluv. Čím lépe byl plán zajištěn smlouvami, tím vyšší bylo také jeho plnění.

Při zkoumání příčin, jež vedly k nedostatečnému uzavírání smluv bylo zjištěno, že jedna z nich spočívá v dosavadní praxi uzavírání smluv. Většinou jsou smlouvy uzavírány na jaře zároveň s vypracováním celoročních výrobních plánů. Při tom tendence v JZD je obvykle taková, uzavřít smlouvy vždy jen na nejbližší sezónu, poněvadž plán a odhad prací pro STS jest vždy méně přesnější, čím déle je před touto sezónou činěn. Tak se stává, že jsou uzavřeny smlouvy jen na část prací, i když družstevníci vědí, že budou mít pro STS práce mnohem víc. Tato práce je pak obvykle vykonávána bez smluvního zajištění. Zvláště u výnosových smluv přichází tento nedostatek zvlášť výrazně, neboť tyto je nutno po uzavření ihned registrovat na ONV, a každé další doplňování je spojeno s určitými potížemi.

Neméně závažným momentem, předloženým rozбором též potvrzeným, je nedostatečný počet úsekových agronomů pro uzavírání smluv. Pouze v 11,5 % zkoumaných STS, kde počet JZD na jednoho úsekového agronoma činil 2,7, podařilo se zajistit plán smlouvami na 100 %, a tento plán také splnit. V ostatních stanicích, kde na 1 úsekového agronoma připadalo více než 6 JZD, se nepodařilo dosáhnout stoprocentního zajištění plánu smlouvami, a z těchto STS 38,5 % nesplnilo proto ani plán.

Jako jedno z hlavních opatření k odstranění tohoto nedostatku navrhuje proto zajistit strojním stanicím dostatečný počet odborně a politicky vyškolených úsekových agronomů.

Plnění plánů a smluv

Posuzujeme-li plnění plánu podle zásady vyslovené v usnesení strany a vlády o zlepšení práce STS z 3. a 7. III. 1952, kde je uváděno, že plán je možno považovat za splněný jen v tom případě, když STS splní plán jmenovitých úkolů ve všech sezónách, zjišťujeme, že ani jedna ze zkoumaných stanic plán nesplnila. Při hodnocení podle dosaženého celkového výkonu v $\varnothing$ ha bez ohledu na druhy prací, zjišťujeme, že plán splnilo 61,5 % zkoumaných stanic.

V jednotlivých sezónních plánech byl nejlépe plněn úkol jarních prací, po něm žnových a nakonec podzimních. Řekli jsme již vpředu, že značný vliv na plnění plánu má jeho smluvní zajištění. S klesajícím smluvním zajiš-

těním plánů, klesá také jejich plnění. Závažným nedostatkem, který nepříznivě ovlivňoval v některých stanicích průběh polních prací bylo ještě značné procento dopravy, provozované ve špičkových pracích.

Je proto třeba náležitě zorganizovat a upevnit agronomickou službu ve stanicích v tom směru, aby se stalo běžným rovnoměrné uzavírání smluv ve všech sezónách. Dále je třeba dalšími opatřeními silně omezovat provozování dopravy během špičkových sezónních prací a trestními opatřeními stíhat t. zv. „černou dopravu“, která spočívá v tom, že do výkazu práce traktoristy se zapisuje polní práce, při čemž je vykonávána doprava.

Pokud se týká provozování jednotlivých hlavních druhů polních prací, je třeba provést některá důležitá opatření, a to:

u orby: zajistit dostatečný počet náhradních dilů k pluhům, poněvadž jejich nedostatek byl jednou z hlavních příčin nedostatečných výkonů v orbě.

U setí obilovin: je nutno, aby se pracovníci STS věnovali nejvyšší měrou organizaci úzkořádkového a křížového osevu. Průzkumem bylo dokázáno, že v našich JZD je přímo živelná touha používat tohoto pokrokového způsobu setí, avšak strojní stanice jim často nemohou vyhovět pro nedostatek úzkořádkových secích strojů. Je proto třeba zajistit mohutnější rozmach výroby těchto strojů a dosavadní širokořádkové stroje upravovat na úzkořádkové, podle dosud nejosvědčenějších způsobů.

Meziřádková kultivace: Plečkování a oborávání okopanin patří u nás dosud k nejméně mechanisovaným pracím. Hlavní příčina spočívá v naprostém nedostatku vhodných kultivačních traktorů a závěsného nářadí. Je proto nutné zařídit výrobu potřebných kultivačních traktorů a zkonstruovat dokonalejší druhy závěsného nářadí k meziřádkové kultivaci. Tímto nářadím pak přednostně zásobovat STS s intensivní řepářskou a bramborářskou výrobou. Jiným závažným činitelem v provozování meziřádkové kultivace zkoumanými stanicemi byla neochota mnoha JZD tuto práci zadávat strojním stanicím, poněvadž její doba spadá do období klidu mezi jarními pracemi a senosecí.

Rozmetání umělých hnojiv: U tohoto druhu práce bylo dosaženo nízkého plnění plánu i smluv především zásluhou naprostého nedostatku umělých hnojiv. Je proto třeba zvýšit podstatně výrobu umělých hnojiv, zvláště dusíkatých a fosforečných, poněvadž u těchto dvou druhů byla situace nejkritičtější.

V podmínce: Tady došlo v některých stanicích ke značnému snížení výkonů proti předešlému roku. Průzkumem bylo zjištěno, že jednou z příčin je pozdní sklizeň slámy po kombajnech, dále opožděné stavění obilí, posečeného samovazem do panáků a rovněž velmi často opožděné pohrabání obilí mezi panáky. Je proto třeba stále zdokonalovat zařízení a způsoby na sklizení slámy po kombajnové sklizni a družstevníky stále přesvědčovat o tom, že je nutno posečená pole ihned uvolnit pro podmínku, poněvadž tato práce včas a dobře provedená je první zárukou bohatých sklizní v příštím roce.

Vyorávání brambor: Je jedna z nejnamáhavějších a přitom nejméně mechanisovanou prací. Příčina spočívá v nedostatečném vybavení stanic spolehlivým a výkonným strojem na vyorávání brambor. Doposud užívané vyoravače VB-11 se ve všech podmínkách neosvědčily, proto je nezbytně nutno tyto stroje nahradit stroji výkonnějšími a spolehlivějšími.

U vyorávání řepy: je prvořadým úkolem dosáhnout vysoké výkonnosti řepného kombajnu SKEM-3. Dosavadní zkušenosti ukazují, že kombajnéri a jejich pomocníci neovládají doposud důkladně tento vysoce produktivní stroj, a proto jeho využití v řepné sezóně 1953 bylo na zkoumaných stanicích poměrně nízké. Je proto nutné, aby si kombajnéri i jejich pomocníci osvojili dokonale práci i obsluhu kombajnu již před započetím sezóny, poněvadž získávání těchto zkušeností v průběhu vlastních prací v sezóně jest vždy spojeno s velkým risikem ztráty času i důvěry družstevníků.

Rozmetání mrvy: bylo prováděno mnohem více v malých JZD s poměrně malou vzdáleností hnojených honů od hnojišť, proto je tato práce mechanisována více v bramborářské a horské výrobní oblasti, než v kukuřičné a řepářské. Příčina spočívá v tom, že pro velké JZD s velkými vzdálenostmi honů je tato práce příliš drahá. Rovněž samy STS nejeví v těchto oblastech o tuto práci zájem, poněvadž dlouhé a rychlé jízdy s naloženým rozmetadlem způsobují na tomto stroji časté poruchy. Je proto třeba, aby JZD organisovala vývoz chlévské mrvy už v průběhu roku na určené hony do polních hnojišť, odkud by se rozmetala přímo na tentýž hon. Tímto by se výkon rozmetadel mnohonásobně zvýšil a snížila by se jejich poruchovost.

Využití traktorového parku

Využití traktorového parku bylo posuzováno podle výkonu jednotkového traktoru v průměrných hektarech v polních pracích. Při té příležitosti nutno opět poukázat na to, že v dosavadním pojetí průměrného hektaru není správně vyjádřeno množství práce traktorem vykonané, poněvadž mnohem lehčeji se pracuje na půdách rovných a písčitých s velkou výměrou obdělávaných honů, než na půdách kopcovitých a horských s malými parcelami. Tímto rozbořem je dokázáno, že strojní a traktorové stanice, které pracovaly v obtížnějších podmínkách bramborářské a horské výrobní oblasti spotřebovaly na stejné druhy prací o 44,4 % více času a o 17,8 % více pohonných látek, než STS v kukuřičné a řepářské výrobní oblasti.

Navrhujeme proto revisi dosavadního pojetí průměrného ha a jeho změnu v tom směru, aby obtížnost práce byla vyjádřena určitými propočítacími koeficienty.

Z předkládaného rozboru je patrné, že na využití traktorového parku ve zkoumaných stanicích měli rozhodující vliv hlavně tyto činitele: využití pracovní doby, druh vykonané práce, velikost obsluhovaných JZD, a tím i velikost jejich honů, doprava, množství orné půdy, připadající na 1 traktorovou jednotku a struktura traktorového parku.

Ukázalo se, že rozhodující vliv na zvyšování výkonů traktorů má správné využití pracovní doby. Rovněž velikost obsluhovaných JZD působí příznivě. Čím větší byla výměra orné půdy jednoho JZD, tím větší byly výkony traktorů. Některé druhy prováděných prací, na př. přípravné práce k setí a setí samotné ovlivňuje příznivě výkony STS v polních pracích, kdežto práce spojené s pěstováním okopanin působí již méně příznivě na zvyšování celkových výkonů STS v $\emptyset$ ha.

Nemalý význam má též provozování dopravy. Čím více se zkoumané stanice věnovaly dopravě, tím menší byly jejich výkony v polních pracích.

Pokud se týká struktury traktorového parku, bylo dokázáno, že kolové traktory vykazují při propočtu na traktorovou jednotku větší výkony, než traktory pásové. Příčiny byly rozebrány podrobně v rozboru.

Při zhodnocení výkonů s rokem předešlým je vidět potěšitelný vzrůst.

Aby tento růst výkonů byl ještě mohutnější, je třeba rozbořem objevené příznivé vlivy uplatňovat v provozu STS ve stále rostoucí míře a nepříznivé vlivy neustále potlačovat s výjimkou nepříznivě působících některých druhů polních prací, kterým je třeba věnovat takovou péči, aby jejich záporný účinek se přeměnil v opak. Velkým pomocníkem v tomto úsilí mohou být příklady vzorných traktoristů, jejichž zkušeností a pracovních metod je nutno si důkladně všimnout a v široké míře je popularisovat a uplatňovat.

Kombajnová sklizeň obilovin

Ve větší míře než v letech minulých zasáhly do žní 1953 obilní kombajny. Kombajnový park zkoumaných stanic se značně zvýšil a značně se též zvýšila plocha sklizená kombajny. Zároveň s tímto růstem objevily se však průvodní nedostatky. Nejzávažnějším z nich jest pokles výkonů o 4,8 % v propočtu na 1 kombajn proti roku minulému. Některé z hlavních příčin, jež způsobily tento nežádoucí zjev jsou rozebrány v kapitole „Kombajnová sklizeň obilovin“, a nebudeme se jimi proto znovu zabývat. K jejich odstranění bude potřeba učinit celou řadu opatření, z nichž nejdůležitější jsou tato:

1. Věnovat větší pozornost výběru a soustavnému školení kádrů z řad osvědčených pracovníků STS.

2. Zlepšit plánování práce, řízení vlastní sklizně na základě předem vypracovaných plánů a map a instruovat kombajnéry k včasné prověrce jim přidělených honů.

3. Zlepšit organizaci odvozu obilí od kombajnů.

4. Včas zabezpečit náhradní dílce a zorganizovat pružnou opravářskou službu, která by byla schopna vyskytnuvší se technické závady a poruchy urychleně a bezpečně opravit.

5. Zlepšit na základě dosavadních zkušeností a technických možností odvoz slámy po kombajnech, aby bylo možno vykonat na sklizňových plochách v agrotechnických lhůtách též podmítku.

6. Lépe připravovat půdu pro práci kombajnů a přidělovat pokud možno kombajnérům plochy, na kterých pracovali jako traktoristé při orbě a setí.

7. Osvojit si a v široké míře používat pokrokové metody práce vzorných kombajnérů.

Výmlat

Výmlat probíhal na zkoumaných stanicích ještě méně uspokojivě než v minulém roce. Požadavek rychlého výmlatu byl splněn v tomto roce rovněž hůře než před rokem. Proti témuž datu roku minulého došlo v STS v českých zemích ke snížení výkonů o 12,6 %. Tato skutečnost je zářející z toho důvodu, že v tomto roce dostaly zkoumané stanice značné množství kombajnů, jejichž mlátičky měly právě naopak zvýšit výkony v mlácení. Příčiny, které vedly k poklesu výkonů, byly podrobně rozebrány v patřičných kapitolách tohoto rozboru. K odstranění těchto nedostatků bude zvláště třeba: neustále zlepšovat organizaci výmlatu přímo u mláticích garnitur a snižovat na nejnižší míru všechny režijní a ztrátové časy. Zvláště důležitá jest organizace přísunu obilí k mlátičkám tak, aby tohoto byla stále určitá zásoba buď na vozech nebo ve stohu.

Dále je nutno stanicím, které pracují v okresech s horšími provozními podmínkami a menší možností sklizně obilovin kombajny, dodat velké mlátičky v takovém množství, aby na 1 JZD připadala 1 velká mlátička.

Doprava je provozována jako doplňková činnost v období nízkého pracovního zatížení mezi hlavními sezónními pracemi. Aby rušivě nezasahovala do plnění plánu polních prací, bylo zakázáno provozovat dopravu 14 dní před započítáním jednotlivých sezón až do jejich skončení. Průzkumem bylo zjištěno, že mnohé zkoumané stanice nedodržují tento zákaz a provádějí dopravu i v době, kdy by všechny traktory měly pracovat v poli. Je proto třeba řádnou kontrolou se strany vedení STS zajistit dodržování zákazu dopravy a přísně dbát na to, aby nebyla provozována „černá doprava“, spočívající v tom, že místo skutečně provedené dopravy se do výkazu práce zapisuje některý druh polních prací.

Kádry

Problém doplňování strojních stanic stále lepšími pracovníky vystoupil v roce 1953 na zkoumaných STS zvláště palčivě. Ve srovnání s minulým rokem nastal značný úbytek produktivních pracovníků, a to hlavně traktoristů. Naproti tomu administrativní aparát vykazuje dosti velký přírůstek nových kancelářských sil. Vzniká tedy velmi nepříznivá situace, spočívající v úbytku produktivních pracovníků a v přírůstku neproduktivních kancelářských sil. O příčinách odehodu traktoristů bylo mluveno již v rozboru. K jeho zamezení je nutno provést řadu opatření ve směru mzdové politiky a kulturní, sociální a zdravotní péče. Zvláště je nutno uvažovat o zavedení věrnostního přídatku pro traktoristy, po případě o přidělení záhuměnku. Je nutno touto otázkou se zabývat co nejdůkladněji, poněvadž odchod traktoristů z STS jest jedním z nejzávažnějších problémů současné doby, zvláště proto, že se v poslední době klade největší důraz na to, aby si strojní stanice opatřily své vlastní kádry stálých traktoristů a nespolehaly se na traktoristy — členy JZD.

Přesto, že u kategorií technických zaměstnanců došlo k přírůstku, jeví se stále nedostatek úsekových agronomů a úsekových mechaniků. Rozborem byla objasněna a dokázána důležitost práce těchto dvou kategorií zaměstnanců, a proto je třeba vysílat do strojních stanic další řádně vyškolené úsekové agronomy a úsekové mechaniky.

Finanční výsledky

Nejdůležitějším ukazatelem hospodaření strojních stanic je výše vlastních nákladů na 1 $\emptyset$ ha provedených prací. Poněvadž tržby za práce STS jsou pevně stanoveny, je ukazatelem výše vlastních nákladů zisk anebo ztráta na 1 $\emptyset$ ha.

Z jednotlivých nákladových položek, tvořících vlastní náklady jsou to hlavně: mzdy a platy, spotřeba pohonných hmot a spotřeba náhradních dílů na opravy.

Na mzdách a platech se nejvyšší měrou podílejí odměny za práci traktoristům. Rozborem jsme dokázali, že v odměňování traktoristů se vyskytují ještě dosti značné nedostatky. Jedním z nich je stále vysoké procento odměn za hodinovou práci. Příčina nedostatku spočívá v tom, že jakmile se nenajde pro traktoristu práce na traktoru, počítá se mu ihned hodinová práce, ať pracuje nebo ne. Je proto třeba zaučovat traktoristy v době klidu na jiných pracích buď v opravě, nebo je zaměřovat na práce spojené s mechanizací živočišné výroby. Jiným nedostatkem je dále nízké vyplácení prémie za úsporu pohonných hmot a za ušetření strojů. Je to zaviněno

преждевсім špatnou a nedostatečnou evidenci na stanicích. Považujeme za nutné, aby všichni traktoristé dostávali prémie za úsporu pohonných hmot a za úšetření strojů. Je proto třeba všemi prostředky zajistit na stanicích řádnou evidenci, a tím zajistit všem zaměstnancům zaslouženou odměnu.

V řádném hospodaření pohonnými hmotami spatřujeme největší možnosti snižování vlastních nákladů, neboť po mzdách a platech jsou náklady na spotřebu pohonných hmot největší výdajovou položkou v rozpočtu STS. Rozborem bylo dokázáno, že zkoumané STS rok od roku snižují spotřebu pohonných hmot na 1 ϕ ha polních prací, a tím dosahují značných úspor provozních prostředků.

Исследование и анализ главных показателей работы и хозяйствования значительного числа МТС в 1953 году

В заключении укажем на наиболее важные выводы из предложенного анализа в том порядке, в котором следуют отдельные главы.

В общем было обследовано 26 машинно-тракторных станций, работавших во всех производственных областях нашего государства. На 31. 12. 1953 года это количество представляло собой 10,1% всех вообще МТС. Обследованные станции обслуживали в общем 954 ЕСХК II—IV типов, т. е. почти 13,0% всех ЕСХК II—IV типов, имевшихся в нашей республике. Пахотная земля, обрабатываемая этими ЕСХК, охватывает 272.464 га; общая же площадь пахотной земли на рабочих участках обследованных МТС составляет 455.006 га (не считая государственных хозяйств).

В соответствии с трудностью условий работы все 26 МТС были разделены на 2 группы, а именно на I группу и II группу. В I-ю группу были включены МТС с более благоприятными условиями работы, т. е. крупные станции, на участках которых преобладает социалистический сельскохозяйственный сектор с большими площадями пахотной земли в ЕСХК, а тем самым и с незначительной раздробленностью этой земли; большей частью при этом имеются в виду кукурузные и свекловичные производственные области. II-ю группу, наоборот, составляют МТС, имеющие неблагоприятные условия работы; это мелкие станции, на участках которых преобладает единоличник сельскохозяйственный сектор, с небольшими земельными участками ЕСХК и их отдельными кленьями, а тем самым и с большей раздробленностью пахотной земли; это, по преимуществу, МТС, расположенные в картофельных и горных производственных областях.

Основные задачи МТС

Важнейшим заданием машинно-тракторных станций является прежде всего помощь ЕСХК в деле достижения запланированных урожаев, далее стоит задача постоянного подъема уровня механизации полевых работ в ЕСХК в первую очередь тех из них, которые все еще требуют ручного труда так как такая работа в большинстве случаев означает растягивание агротехнических сроков, а тем самым и снижение погектарных урожаев.

Несмотря на то, что в общем масштабе в районах обследованных станций запланированные погектарные урожаи не были достигнуты, при оценке успехов отдельных станций, было установлено, что в целом ряде МТС или же в их районах план был выполнен, часто также, при том в значительной степени, и перевыполнен. Нельзя утверждать, что вина за недостижение запланированных урожаев лежит на машинно-тракторных станциях, так как даже самая лучшая работа трактористов не сопровождается успехом, если со стороны ЕСХК не предприняты и не обеспечены все необходимые мероприятия для достижения этих урожаев.

В приводимом аналитическом обзоре, наоборот, доказывается, что чем больше работ проводит МТС на 1 га пахотной земли, тем выше погектарный урожай сельскохозяйственных культур. Стремление к увеличению доли работ, выполняемых МТС в полеводстве необходимо таким образом в полной мере поддерживать.

Поскольку речь идет о степени механизации полевых работ, то было доказано, что высота уровня механизации зависит прежде всего от структуры посевных площадей. Она тем меньше, чем большее место занимают в структуре посевных площадей пропашные культуры и в первую очередь картофель и свекла. Имеются

две основных причины, вызывающих это явление, первая из них заключается в том, что две названные пропащные культуры нуждаются в течение года при пересчете на один гектар в приложении самого большого количества работы; другая же причина — недостаточное количество соответствующих тракторов и навесных орудий, при помощи которых можно было бы выполнить всю эту большую работу.

Поэтому рекомендуется всем ответственным органам уделить в предстоящие годы большее внимание делу конструкции и производства таких тракторов и навесных орудий, которые решающим образом помогли бы нашим членам кооперативов справиться с самыми трудоемкими работами полеводства, т. е. с выращиванием сахарной свеклы и картофеля. Рекомендуется также уже с сегодняшнего дня уделять повышенное внимание и заботу всем МТС, которые работают в наиболее интенсивных свекловичных и картофельных производственных областях и всеми средствами помогать им с тем, чтобы и они могли правильно выполнять свои обязанности по отношению к вверенным им ЕСХК.

Отрадно констатировать, что по сравнению с 1952 годом механизация полевых работ возросла в среднем на 12,7%, причем в I-ой группе машинно-тракторных станций это увеличение достигло приблизительно 15,5%, в то время как во II-ой группе только 7,5%.

Условия работы

Условия работы на обследуемых станциях определяются двумя главными показателями: 1. почвой (ее распределением между отдельными секторами, ее характером и размещением производственных секторов); 2. характером связи ЕСХК с МТС; имеется при этом в виду прежде всего число ЕСХК, обслуживаемых одной тракторной бригадой, количество пахотной земли, приходящейся на одну тракторную бригаду и количество тракторов МТС, приходящихся на один единый сельскохозяйственных кооператив.

Соотношение пахотной земли и общей земельной площади на обследуемых станциях выражается в следующих приблизительно данных: $\frac{2}{3}$ пахотной земли к $\frac{1}{3}$ остальной земли в I-ой группе и $\frac{1}{3}$ пахотной земли к $\frac{2}{3}$ остальной земли во II-ой группе. При рассмотрении вопроса по отдельным секторам (ЕСХК, государственные хозяйства и единоличный сектор) это соотношение выглядит приблизительно так: $\frac{2}{3}$ пахотной земли ЕСХК и $\frac{1}{3}$ пахотной земли других секторов в I-ой группе, и $\frac{1}{3}$ пахотной земли ЕСХК к $\frac{2}{3}$ пахотной земли других секторов во II-ой группе.

Ближайшее рассмотрение имеющихся данных показало, что это распределение пахотной земли оказало свое влияние на производительность тракторов обследуемых МТС, как при выполнении полевых работ, так и в транспорте.

Благоприятное соотношение между площадью пахотной земли и общей земельной площадью в I-ой группе находит себе отражение в более высокой производительности тракторов при полевых работах, причем эта производительность на 62,9% выше, чем производительность тракторов II-ой группы и наоборот, меньшее количество пахотной земли во II-ой группе открывает большие возможности к занятию транспортом, что также и проявилось в большей на 49,7% производительности тракторов в области транспорта по сравнению с тракторами I-ой группы.

При рассмотрении показателей, показывающих связь МТС с ЕСХК, было установлено, что лучших результатов в работе добились те МТС, которые руководствовались директивами правительственного постановления от 3-го и 7-го марта 1952 г. об улучшении работы МТС, в которых, между прочим, говорится, что необходимо произвести ревизию размещения полевых станций тракторных бригад с точки зрения потребности МТС так, чтобы одна тракторная бригада обслуживала, как правило, 3—4 ЕСХК, причем общая площадь обслуживаемой пахотной земли ЕСХК не должна превышать 800—1000 га; в соответствии с этим должно устанавливаться и количество тракторов в бригадах так, чтобы в одной бригаде было 6—8 тракторов. Из общего числа обследуемых станций эти условия соблюдало только 23,1% МТС, которые добились таким путем наибольшей производительности на тракторную единицу и наименьшего потребления горючего на один усл. гектар полевых работ.

Мы предлагаем поэтому далее продолжать создание новых станков тракторных бригад, причем в ускоренном порядке это нужно прежде всего на тех станциях, тракторные бригады которых обслуживают большое число ЕСХК.

Планирование

Исследуя и разбирая планирование работ МТС, мы пришли к заключению, что практика планирования до сих пор характеризуется крупными недостатка-

ми. При разверстке отдельных видов полевых работ мы встречаемся в большей части обследуемых станций с так называемым минимализмом, заключающимся в установлении более низких запланированных заданий, чем те, которые подсказывались бы объективными реальными возможностями. Такие заниженные задания не только не мобилизуют на достижение лучших результатов, но, наоборот, демобилизуют трактористов и руководящих работников МТС. Одной из опасных форм минимализма является «осторожное планирование», или «планирование с резервами». Эта форма планирования заключается в установлении планов, о которых заранее известно, что они будут перевыполнены без особого увеличения усилий. Речь идет при этом, в первую очередь, о шлейфовании, бороньбе, узкорядном и перекрестном севе зерновых, а также об уборке зерновых сноповязалками.

Мы рекомендуем поэтому всем органам планирования, принимающими участие в планировании работ МТС, ввести такую систему утверждения планов, которая предупреждала бы возможность внедрения указанных тенденций.

Договоры

От своевременного и полного обеспечения запланированных заданий договорами зависит также регулярное и равномерное выполнение запланированных заданий. Заключение договоров является одним из самых важных заданий агрономического обслуживания и вместе с тем также основным звеном связи между МТС и ЕСХК.

Путем нашего обследования мы установили, что делу заключения договоров на обследуемых станциях не было уделено того внимания, которого эта форма деятельности работников МТС заслуживает. Стопроцентное обеспечение годового плана не было достигнуто ни в отношении всех обследованных станций, ни в отношении обеих групп этих станций. Было при этом также установлено, что обеспечение запланированных заданий снижается в направлении от весенних работ к работам осенним; таким образом, наибольшую активность работники МТС обнаруживают весной, а далее в течение года напряженность их усилий слабеет.

Произведенный анализ подтвердил также зависимость выполнения плана от количества заключенных договоров. Чем лучше план был обеспечен договорами, тем совершеннее было также его выполнение.

При обследовании причин, которые вели к недостаточно полному заключению договоров, было установлено, что одна из этих причин кроется в применявшейся до сих пор практике заключения договоров. Большей частью договоры заключаются весной одновременно с разработкой общегодовых производственных планов. При этом в ЕСХК наблюдается обыкновенно стремление к заключению договоров всегда только на самый ближайший сезон, так как план и предполагаемый объем работ для МТС всегда представляются менее точно, чем дальше они отстоят от самого сезона выполнения работ. Таким образом, бывает так, что договоры заключаются только на часть работ, хотя члены кооперативов и знают, что МТС предстоит выполнить значительно большее количество работ. Таким образом эти работы потом выполняются обычно без договорного их обеспечения. При договорах, обусловленных высотой урожая, этот недостаток выступает особенно отчетливо, так как эти договоры необходимо при заключении немедленно регистрировать в районном национальном комитете, и каждое дальнейшее дополнение их связано с определенными затруднениями.

Не менее важным моментом, который подтверждается также приводимым разбором, является наличие при заключении договоров достаточного числа участковых агрономов. Только в 11,5% обследованных МТС, где число ЕСХК, приходящееся на одного участкового агронома составляло 2,7, удалось на 100% обеспечить план договорами, и этот план также выполнить. На других станциях, где на одного участкового агронома приходилось более 6 ЕСХК, стопроцентного обеспечения плана договорами не удалось достигнуть, и из этих МТС 38,5% не выполнили также план.

В качестве одного из главных мероприятий, направленных на устранение этого недостатка, мы предлагаем поэтому обеспечение машинно-тракторных станций достаточным числом политически и в деловом отношении подготовленных участковых агрономов.

Выполнение планов и договоров

Если мы разбираем выполнение планов в соответствии с принципами, изложенными в постановлении партии и правительства об улучшении работ МТС от

3. и 7. III. 1952, где говорится, что план можно считать выполненным только в том случае, если МТС выполнит план отдельных заданий по всем сезонным работам, то мы сможем констатировать, что ни одна из обследованных станций план не выполнила. При оценке, проводимой согласно достигнутому общему результату в услугах без учета отдельных видов работ, мы установим, что план выполнило 61,5% обследованных станций.

Из отдельных сезонных планов лучше всего был выполнен план весенних работ, далее — уборочных работ и на последнем месте — осенних. Выше мы уже сказали, что значительное влияние на выполнение плана имеет его договорное обеспечение. Параллельно с падением договорного обеспечения планов снижается также их выполнение. Серьезным недостатком, оказывающим неблагоприятное влияние на некоторых станциях на ход полевых работ, являлся все еще значительный процент транспортных заданий, осуществляемых в период работ пик.

Поэтому необходимо нужным образом организовать и укрепить агрономическое обслуживание в том смысле, чтобы регулярное заключение договоров на все сезонные работы стало обычным явлением. Далее, необходимо путем ряда мероприятий сильно ограничить транспорт во время сезонных работ пик и соответствующими карательными мероприятиями бороться с так называемым «транспортом из-под полы», заключающемся в том, что трактористы записывают за собой выполнение полевых работ, в то время как на самом деле они были заняты транспортом.

Поскольку речь идет об отдельных основных видах полевых работ, необходимо осуществить некоторые важные мероприятия, а именно:

при пахоте — обеспечить достаточное количество запасных частей к плугам, так как недостаток их оказался одной из главных причин неудовлетворительных показателей;

при посеве зерновых — необходимо, чтобы работники МТС уделяли самое большое внимание организации узкоразрядного и перекрестного сева. Обследование показало, что в наших ЕСХК наблюдается приматаки стихийное стремление применять этот прогрессивный способ сева; однако, машинно-тракторные станции часто не могут выполнить этого желания из-за недостаточного количества узкоразрядных сеялок. Вот почему нужно обеспечить широкий размах производства этих машин, а имеющиеся широкоразрядные сеялки, в соответствии с наиболее оправдавшими себя методами, переделать на узкоразрядные;

При междурядной обработке — иметь в виду, что прополка и окучивание пропашных культур до сих пор относятся у нас к числу наименее механизированных работ. Главная причина этого заключается в решительном недостатке соответствующих культивационных тракторов и навесных орудий. Поэтому необходимо организовать производство нужных для культивизации тракторов и сконструировать наиболее совершенные виды навесных орудий, предназначенных для междурядной обработки. Этими орудиями необходимо потом снабжать, в первую очередь, МТС, обслуживающих интенсивно свекловодство и картофелеводство. Другим важным вопросом в вопросе проведения междурядной обработки обследуемыми станциями оказалось нежелание многих ЕСХК передавать эту работу машинно-тракторным станциям, так как время выполнения этих работ относится к спокойному периоду между весенними работами и сенокосом;

при разбрасывании минеральных удобрений, как это было установлено, достигается низкое выполнение плана и договоров, прежде всего благодаря самому серьезному недостатку минеральных удобрений. Поэтому необходимо радикально увеличить производство этих удобрений, особенно азотистых и фосфорных, так как в отношении этих двух видов удобрений положение особенно критично;

при лущении стерни на некоторых станциях произошло существенное снижение производительности по сравнению с предшествующим годом. Обследованием было установлено, что одна из причин этого явления кроется в поздней уборке соломы за комбайнами, далее — у зерновых, сжатых сноповязалкой, в задержке расстановки крестцов и бабок, а также весьма часто — в запоздании со преданием стеблей колосьев между кресцами. Поэтому необходимо все время совершенствовать оборудование и приемы по уборке соломы за комбайнами и неустанно убеждать членов кооперативов в необходимости сразу же освобождать скошенное поле для лущения стерни, так как эта работа, проведенная должным образом и своевременно, является основной гарантией высокого урожая в следующем году;

при копке картофеля — считаться с тем, что эта одна из наиболее трудоемких и притом наименее механизированных работ. Причина этого заключается в недостаточном оснащении машинно-тракторных станций надежными и производительными картофелекопателями. Применявшиеся до сих пор картофелекопатели VB-11

не во всех условиях, себя оправдала, а поэтому совершенно необходимо заменить эти машины машинами более производительными и надежными;

при кошке сахарной свеклы первоочередным заданием оказывается достижение высокой производительности свеклокомбайном КЕМ-3. Опыт прошлого показывает, что комбайнеры и их помощники до сих пор не владеют в должной мере этой высокопроизводительной машиной, и поэтому ее использование при уборке сахарной свеклы в 1953 году на обследуемых станциях оказалось сравнительно низким. Поэтому необходимо, чтобы комбайнеры и их помощники освоили в совершенстве работу с комбайном и уход за ним уже перед началом сезона, так как приобретение соответствующего опыта в ходе самых работ во время сезона всегда связано с серьезной опасностью потери времени и доверия членов кооператива;

в вопросе **разбрасывания навоза** было установлено, что оно проводилось в значительно большем масштабе в небольших ЕСХК со сравнительно небольшой отдаленностью удобряемых участков от навозохранилищ; поэтому эта работа механизирована больше в картофельных и горных производственных областях, чем в областях кукурузных и свекловичных. Причина заключается в том, что для крупных ЕСХК с большей отдаленностью участков эта работа оказывается слишком дорогой. Также сами МТС не проявляют в таких областях интереса в этой работе, так как продолжительные быстрые переезды с нагруженным навозоразбрасывателем часто вызывают неполадки в этой машине.

Поэтому необходимо, чтобы ЕСХК организовали вывоз навоза уже в течение года на определенные участки в полевые навозохранилища, откуда навоз разбрасывался бы прямо на данном участке. Этим путем производительность навозоразбрасывателей увеличилась бы во много раз и снизилась бы их аварийность.

Использование тракторного парка

Использование тракторного парка расценивалось в соответствии с производительностью отдельного трактора в условных гектарах при проведении полевых работ. При этом необходимо снова обратить внимание на тот факт, что в принятом до сих пор понимании условного гектара неправильно выражается количество работы, выполненной трактором, так как процесс работы значительно легче на почвах ровных и песчаных с большими обрабатываемыми участками, чем на почвах холмистых и горных местностей, разбитых на меньшие участки. Приведенный анализ установил, что машинно-тракторные станции, работавшие в самых трудных условиях картофельных и горных производственных областей, употребили при одинаковом характере работы на 44,4% больше времени и на 17,8% больше горючего, чем МТС в кукурузных и свекловичных производственных областях.

Поэтому мы предлагаем произвести пересмотр существовавшего до сих пор понимания условного гектара и его изменение в том смысле, чтобы трудность работы была учтена в соответствующих пересчетных коэффициентах.

Из предлагаемого обзора видно, что на использование тракторного парка в обследуемых станциях решающее влияние оказали следующие факторы: использование рабочего времени, характер выполненной работы, размеры обслуживаемых ЕСХК, а тем самым и величина их отдельных участков, транспорт, количество пахотной земли, приходящейся на одну тракторную единицу, и структура тракторного парка.

Оказалось, что решающее влияние на подъем производительности тракторов оказывает правильное использование рабочего времени. Также большая величина обслуживаемых ЕСХК оказывает благоприятное влияние. Чем больше была площадь пахотной земли ЕСХК, тем значительно была производительность тракторов. Некоторые виды проведенных работ, как, например, подготовительные работы к севу, сами оказывают благоприятное влияние на производительность МТС при полевых работах, в то время как работы, связанные с выращиванием пропашных культур, оказывают уже менее благоприятное влияние на подъем общей производительности МТС, выраженной в условных гектарах.

Немалое значение имеет также использование тракторов для транспорта. Чем большее внимание уделяет обследуемая станция такому транспорту, тем ниже бывает производительность при полевых работах.

Поскольку вопрос касается структуры тракторного парка, то было доказано, что колесные тракторы дают, при пересчете на тракторную единицу, большую производительность, чем тракторы гусеничные. Причины этого явления были подробно рассмотрены произведенным анализом.

По сравнению с производительностью предыдущего года, можно видеть весьма утешительный прогресс. Для того, чтобы этот рост производительности был еще

внедрять в жизнь при работе МТС во все увеличивающейся мере; неблагоприятные же факторы систематически устранять, за исключением оказывающих неблагоприятное влияние некоторых видов полевых работ, которым нужно уделить такое внимание, чтобы их отрицательное действие превратить в положительное. Существенной помощью в этом деле могут быть примеры передовых трактористов, опыт и трудовые приемы которых необходимо тщательно изучать, широко популяризировать и внедрять в жизнь.

Уборка зерновых комбайнами

При уборочных работах 1953 г. в большей мере, чем в истекшем году были применены зерновые комбайны. Комбайновый парк изучаемых машинно-тракторных станций значительно увеличился, значительно увеличилась также и площадь, убираемая комбайнами. Параллельно с этим ростом установлены были, однако, основные исходные недостатки. Важнейшим из них является уменьшение производительности на 4,8% в пересчете на один комбайн, по сравнению с истекшим годом. Некоторые из основных причин, вызвавших это нежелательное явление, разобраны в главе «Уборка зерновых комбайнами», и мы не будем поэтому снова заниматься этим вопросом. Для устранения этих причин необходимо провести целый ряд мероприятий, особенно важно при этом:

1. Уделить большее внимание отбору и систематическому обучению кадров из рядов зарекомендовавших себя работников МТС.

2. Улучшить планирование работы, руководство собственно уборкой, исходя из вперед разработанных планов и карт и инструктировать комбайнеров относительно своевременной проверки закрепленных к ним участков.

3. Улучшить организацию отвоза зерна от комбайнов.

4. Своевременно обеспечить запасные части и организовать гибкое ремонтное обслуживание, которое было бы способно быстро и хорошо устранять возникшие технические неполадки и аварийность.

5. Руководствуясь накопленным опытом и техническими возможностями улучшить отвоз соломы от комбайнов с тем, чтобы можно было в установленных агротехнические сроки производить на убранных площадях улучшение стерни.

6. Лучше подготовить почву для работы комбайнов и поскольку это возможно отводить под работу комбайнеров участки, на которых они работали как трактористы при пахоте и севе.

7. Освоить и в широкой мере применять прогрессивные методы труда передовых комбайнеров.

Обмолот

Обмолот протекал на обследуемых станциях еще менее удовлетворительно, чем в истекшем году. Требование быстрого обмолота было в этом году выполнено также хуже, чем в предыдущем году. По сравнению с соответствующей датой прошлого года, в чешских землях наблюдалось в МТС снижение на 12,6%. Этот факт удивителен также потому, что в указанном году обследуемые станции получили значительное количество комбайнов, молотилки которых должны были бы, как раз наоборот, увеличить скорость обмолота. Причины, приведшие к снижению производительности, были подробно разобраны в соответствующих главах настоящего аналитического разбора. Для устранения этих недостатков в первую очередь необходимо будет непрерывно улучшать организацию обмолота непосредственно у молотилок, и максимально снижать непроизводительную потерю времени, в частности, простои. Весьма важна такая организация доставки зерновых к молотилкам, при которой имелся бы определенный запас на возах или в скирдах.

Далее, необходимо станциям, которые находятся в районах с худшими условиями работы и с меньшей возможностью уборки зерновых комбайнами, доставить крупные молотилки в таком количестве, чтобы на каждый ЕСХК приходилась одна такая крупная молотилка.

Транспорт

Транспорт является дополнительной деятельностью в период низкой рабочей загрузки в промежутках между основными сезонными работами. Для того, чтобы эта деятельность не нарушала выполнения плана полевых работ, было запрещено

занимались транспортом уже за две недели перед началом отдельных сезонных работ и вплоть до их окончания. Обследованием было установлено, что многие станции, подвергшиеся изучению, не соблюдали этого запрещения и занимались транспортом также и в то время, когда все тракторы должны были работать в поле. Поэтому необходимо путем тщательного контроля со стороны руководства МТС обеспечить соблюдение запрещения транспорта и строго следить за тем, чтобы не проводился «транспорт из-под полы», заключающийся в том, что вместо реально проведенного транспорта записываются за трактористом некоторые виды полевых работ.

Кадры

Проблема пополнения машинно-тракторных станций все лучшими работниками оказалась в 1953 г. на обследуемых станциях особенно острой. По сравнению с истекшим годом, наблюдалось значительное уменьшение продуктивных работников, в первую очередь трактористов. Наоборот, административный аппарат увеличился в связи с привлечением новых канцелярских служащих. Возникла, таким образом, неблагоприятная обстановка, заключающаяся в уменьшении числа продуктивных работников и в увеличении непродуктивного канцелярского персонала. О причинах ухода трактористов уже говорилось в приводимом разборе. Для его прекращения необходимо провести ряд мероприятий в области зарплаты, а также культурно-социального и здравоохранительного обеспечения. В первую очередь необходимо также подумать о прибавке зарплаты трактористам за верность профессии, а в известных случаях о предоставлении им приусадебных участков. Этим вопросом необходимо заняться весьма тщательно, так как уход трактористов из МТС является одной из важнейших проблем современности, особенно в связи с тем, что в последнее время большое значение придается тому, чтобы машинно-тракторные станции имели собственные кадры постоянных трактористов и не полагались на трактористов-членов ЕСХК.

Несмотря на то, что у категории технических служащих констатируется прирост, все еще наблюдается значительный недостаток участковых агрономов и участковых механиков. В произведенном разборе была объяснена и доказана важность работы этих двух категорий служащих, а поэтому необходимо и далее посылать на МТС хорошо обученных участковых агрономов и участковых механиков.

Финансовые результаты

Важнейшим показателем хозяйствования машинно-тракторных станций является высота себестоимости на один усл. гектар проведенных работ. Так как оплата за работу МТС точно установлена, показателем высоты себестоимости является прибыль или убыток на один усл. гектар.

Из отдельных статей, образующих издержки производства, главными являются: зарплата, потребление горючего, потребление запасных частей при ремонте.

В зарплате весьма значительную роль играет оплата труда трактористов. Произведенным разбором установлено, что в системе оплаты труда трактористов наблюдаются еще существенные недостатки. Один из них состоит во все еще высоком проценте оплаты труда по часам. Причина недостатка заключается в том, что в случаях, когда для тракториста нет работы на тракторе, за ним записывается работа по часам безразлично — работает ли он или нет. Поэтому необходимо в период, когда для тракториста нет работы, обучать трактористов иным занятиям — как например, в ремонтной мастерской, или же направить их на работы, связанные с механизацией животноводства. Другим недостатком является низкий уровень премий за экономии горючего и за бережное обращение с машинами. Это вызывается прежде всего плохим и недостаточным учетом на станциях. Мы считаем необходимым, чтобы все трактористы получали премии за экономию горючего и за бережное обращение с машинами. Необходимо поэтому всеми средствами обеспечить на станциях правильный учет, а тем самым обеспечить всем служащим получение заслуженного ими вознаграждения.

В правильном хозяйствовании горючим мы видим главную возможность снижения себестоимости, так как после зарплаты расходы по потреблению горючего оказываются самой крупной расходной статьей в бюджете МТС. В произведенном разборе было доказано, что обследованные МТС из года в год снижают потребление горючего на 1 усл. гектар полевых работ и этим самым добиваются значительной экономии расходов при выполнении работ средств.

In Conclusion we shall point out the most important results of the foregoing analysis, following the order of the individual chapters.

Alltogether 26 machine and tractor stations were examined, operating in all regions of our country. This number constituted 10.1 percent of all machine and tractor stations as of December 31, 1953. The stations investigated served a total of 954 co-operative farms of the Second, Third and Fourth Types, or almost 13.0 percent of the co-ops of this type in our republic. The arable land farmed by these co-ops totals 272,464 hectares, and the total arable land within the purvey of the MTS investigated was 455,006 (not counting state farms).

The 26 MTS were divided according to difficulty of operational conditions into two groups designated as Group I and Group II. Included in Group I were the MTS with more favourable conditions of operation, that is to say the large stations in whose jurisdiction were mainly farms of the socialist sector of agriculture, with large plots of arable land in the co-operative farms, very seldom broken up into smaller parcels, mainly in the maize-growing and sugarbeet-growing regions of production. Group II on the other hand was made up of MTS with less favourable conditions for operation, that is to say, smaller stations in whose jurisdiction were farms mainly of the private sector of agriculture, smaller co-operative farms with smaller plots of land largely broken up and scattered, chiefly in the potato-growing and mountainous regions of production.

Chief Tasks of the MTS

The most important task of the Machine and Tractor Stations is on the one hand to assist the co-operative farms in achieving the planned harvest output, on the other hand to constantly increase in mechanization of field work of the co-ops, mainly the type of work which is still done chiefly by hand, for this work usually means a prolongation of the agrotechnical time-limits and thus a lowering of per-hectare yields.

In spite of the fact that the plan for per-hectare yields was not fulfilled on an over-all scale in the regions covered by the stations investigated, in individual analysis of the stations makes it apparent that a whole series of the MTS had jurisdiction over regions where the plan was fulfilled and often substantially surpassed. One cannot say that the blame for not adhering to the plan of per-hectare yields of the crops. One can therefore fully advocate the principle of increasing bring success if all the necessary measures are not undertaken and assured for their achievement on the part of the co-operative farms.

On the contrary, the analysis we have presented that shows the more work the MTS carries out per hectare of arable land, the greater are the per-hectare yields of the crops. One can therefore fully advocate the principle of increasing the share of the work done by the MTS in crop production.

In regard to the degree of mechanization of crop production, the analysis showed that the level of mechanization is dependent primarily upon the type of crop planted. It is lower when the planting scheme has a larger proportion of root crops, especially potatoes and sugarbeet. There are two main reasons for this situation. One is the fact that these two root crops require the largest amount of work per hectare throughout the year and the other reason lies in a shortage of suitable tractors and tractor-drawn implements which could be used to perform this larger amount of work.

It is therefore recommended that all responsible bodies should devote themselves to a greater degree in the next few years to the construction and production of such tractors and tractor-drawn implements as will be of decisive help to our co-operative farmers in mastering the most arduous work in crop production, that is to say the cultivation of sugarbeet and potatoes. It is also recommended that greater attention be devoted from now on to all MTS which work in the regions of intensive cultivation of sugarbeet and potatoes and that they be aided in every way in order that they might properly carry out their obligations toward the co-operative farms in their jurisdiction.

It is a happy fact that mechanization of crop production increased in 1953 by 12.7 percent as compared with 1951; in this percentage the stations in Group I had an increase of 15.5 percent and in Group II only 7.5 percent.

The operational conditions of the stations investigated are given by two chief factors: (1) land (whether it is in the individual or socialist sector, its type and its location in the production sectors) and (2) the connection between the co-operative farms and MTS, expressed chiefly by the number of co-operative farms served by one tractor brigade, the amount of arable land in the co-operative per tractor brigade, and the number of tractors from the MTS per co-operative farm.

The proportion of arable land to total area covered by the stations investigated is in approximately the following relation: two-thirds arable land to one-thirds other in Group I, and one-third arable land to two-thirds other in Group II. If the division is made according to the various sectors (co-operative farms, state farms and individual farms) the relation is as follows: Approximately two-thirds of the arable land is in co-operative farms and one-third of the arable land is in the other sectors in Group I, while one-third of the arable land is in co-operative farms and two-thirds in the other sectors in Group II.

The analysis showed that this division of arable land did not fail to have its effect on the performance of tractors in the MTS which were investigated, both in the field work and in transportation.

The favourable relation of arable land to other in Group I is reflected in a 62.9 percent higher performance of tractors in field work than was the performance of tractors in Group II. On the other hand, the smaller amount of arable land in Group II made necessary a greater amount of transportation which was shown by the 49.7 percent greater operation of tractors in transportation as compared with Group I.

Analysis of the factors showing the relation between the MTS and co-operatives showed that the best results in operation were achieved by those MTS which were guided by the directives in the government resolution on improving the work of the MTS of March 3 and 7, 1952, which says in this connection among other things: There must be a revision of the allocation of tractor brigade headquarters from the point of view of the needs of the co-operative farm in such a way that one tractor brigade should as a rule serve two to three co-operative farms, while the total area of arable land in co-operatives served by the MTS should not exceed 800 to 1,000 hectares; and according to this the number of tractors in the brigade should be established so that there are six to eight tractors in a brigade. Only 23.1 percent of the total number of stations investigated fulfilled out these conditions, and they achieved the highest performance per tractor unit and had the lowest fuel consumption per hectare of field work.

We therefore propose to proceed further in founding new centres for tractor brigades, more speedily in those stations where the tractor brigades serve a larger number of co-operative farms.

Planning

Investigation and analysis of the planning work for MTS brought us to the conclusion that it still has great faults. In scheduling the individual types of field work we find in the majority of the stations investigated a so-called minimalism, which consists in setting lower tasks in the plan than the actual possibilities can afford. Such targets not only fail to mobilize for the achievement of the best results but demobilize the tractor drivers and leading workers in the MTS. One of the dangerous forms of minimalism is "cautious planning", or "planning with reserves". This form consists in establishing plans which one knows beforehand can be exceeded without increased effort. This has to do chiefly with dragging, harrowing, narrow-row and crisscross sowing of grain, and harvesting of grain with self-binders.

We therefore recommend that all planning bodies which participate in the planning work for MTS should introduce a system of approving plans which would meet these requirements.

Contracts

Systematic and well-coordinated fulfilment of the planned targets depends also on a prompt and full assurance of the planned targets through contracts. The concluding of contracts is one of the most important tasks of the agronomical service and at the same time the chief link connecting the MTS and the co-operative farms,

Investigation showed that in the stations studied, the drawing up of contracts was not given the attention which this form of activity by the workers on MTS deserves. A hundred percent assurance of the annual plan was not achieved on the average in all the stations studied nor on the average in either of the two groups. It was ascertained that fulfilment of planned targets declines from the spring work to the autumn work, and that therefore the greatest activity is shown by the workers on the MTS in the spring and that their efforts flag in the course of the year.

The analysis also confirmed the dependence of plan fulfilment on the number of contracts concluded. The better the plans were assured by contracts, the better was their fulfilment.

In investigating the reasons which led to the insufficiency of contracts it was found that one of them lies in the previous practice in concluding contracts. Most of the contracts are drawn up in the spring at the same time that the annual production plans are worked out. And here the tendency in the co-operative farm is usually to conclude the contract only for the season immediately following, for the plan and estimation of work for the MTS is always less precise the longer it is before the season in which the work is to be done. So it happens that contracts are concluded only for a part of the work even when the co-operative farmers know that they will have much more work for the MTS. This later work is then usually performed without a contract. This shortcoming is particularly striking in the case of per hectare yield contracts for these must be registered at the local National Committee immediately after conclusion of the contract and each further addition brings with it certain difficulties.

No less important as a stimulus, the analysis also confirms, is the allocation of a sufficient number of agronomists in each sector when concluding a contract. Only 11.5 percent of the MTS studied, where the number of co-operatives per district agronomist amounted to 2.7, succeeded in assuring the plan through contracts by 100 percent, and also in carrying out the plan. In the other stations where there were more than six co-operatives to one district agronomist there was not a 100 percent assurance of the plan by contracts and of these MTS 38.5 percent did not even fulfil the plan.

We therefore recommend as one of the chief measures for eliminating this shortcoming the furnishing of machine and tractor stations with a sufficient number of technically and politically trained district agronomists.

Fulfilment of Plans and Contracts

If we evaluate the fulfilment of the plan according to the principle expressed in the resolution of the party and government concerning the fulfilment of work in the MTS issued on March 3 and 7, 1952, where it is stated that the plan can be considered as fulfilled only when the MTS carry out the plan of stated tasks in all seasons, then we see that not one of the stations investigated fulfilled the plans. In an evaluation according to total performance per hectare without regard to type of work, we ascertained that the plan was fulfilled by 61.5 percent of the stations studied.

Of the various seasonal plans, the task of spring work was carried out the best, after this came the harvest work and finally the autumn work. We have already said that the conclusion of contracts had considerable influence on carrying out of the plan. As the contractual obligations of the plan decline, their fulfilment also declines. A serious shortcoming which affects unfavourably the carrying out of field work in some stations is the large amount of transportation which has to be done in periods of peak work.

It is therefore necessary to organize properly and to strengthen the agronomical service in the stations in order that it should be customary to conclude contracts in all seasons. Further measures are also necessary for a drastic restriction in transportation during peak times of seasonal work, and punitive measures must be taken against the so-called "black market" transportation, which means that the tractor driver's record has field work written in it when he has only been transporting goods.

In regard to the carrying out of the various main types of field work, some important measures must be introduced as follows:

in ploughing: assure a sufficient number of spare parts for the ploughs, for a shortage of these was one of the chief reasons for lower performance in ploughing;

in planting grain: it is necessary for MTS workers to devote themselves in the greatest degree to the organization of narrow-row and crisscross planting; investigation showed that there is a spontaneous desire on our co-operative farms to use

this progressive method of planting but the MTS often cannot oblige them because of an insufficiency of narrow-row planters; it is therefore necessary to assure a great increase in the production of these machines and to adjust the former broad-row machines to narrow-row planting according to the best methods which have been tested to date;

inter-row cultivation: weeding and cultivation of root crops are the least mechanized of all field work in our country; the chief reason for this is the great insufficiency of suitable cultivator tractors and tractor-drawn equipment; it is therefore necessary to assure the production of the necessary cultivator tractors and to construct improved types of tractor-drawn instruments for inter-row cultivation; priority on this equipment should then be given to the MTS in areas of intensive sugarbeet and potato production; another important factor in the carrying out of inter-row cultivation by the stations investigated was the unwillingness of many co-operative farms to assign this work to the machine and tractor stations because it falls in the period of lull between spring work and the hay harvest;

spreading of artificial fertilizer: there was a low fulfilment of this type of work in the plans and contract primarily because of the lack of artificial fertilizer. It is therefore necessary to raise substantially the production of artificial fertilizers, especially nitrates and phosphates, because the situation is most critical in regard to these two types;

ploughing under of stubble: here there was a substantial decrease in performance on some stations as compared with last year; investigation showed that one of the reasons for this was the late harvesting of straw after the combines, also the late stacking of grain and also very often a delay in raking up grain between the stacks; it is therefore necessary constantly to improve the organization and methods of harvesting the straw after the combines have harvested and to continually persuade the co-operative farmers of the fact that it is necessary to clear the harvested field immediately so that the stubble may be ploughed under, for if this is done promptly and well it is the first guarantee of an abundant harvest in the next year;

potato digging: This is one of the most arduous and at the same time least mechanized tasks, the reason lies in the insufficient equipment of stations with reliable and efficient machines for digging potatoes; the potato digger VB-11 has not proved itself under all conditions and therefore it is essential that these machines be replaced by more efficient and reliable ones;

digging of sugarbeet: here the primary task is to achieve high efficiency of the sugarbeet combine SKEN-3; experience up to now shows that the combine drivers and their assistants have not yet thoroughly mastered this highly productive machine and therefore its use at the stations studied in the sugarbeet season of 1953 was relatively low; it is therefore necessary for the combine drivers and their assistants to master perfectly the operation and servicing of the combine before the season begins because acquiring this experience in the course of their work during the season is always connected with the great risk of losing time and the confidence of the co-operative farmers;

spreading of barnyard manure: this was carried out to a much greater extent in small co-operative farms with a relatively short distance from the manure pile to the fields to be fertilized and therefore this work is more mechanized in the potato-growing and mountainous regions than in the maize-growing and sugarbeet regions; the reason for this is that for the large co-operative farms with greater distance to the fields this work is too expensive; the MTS themselves have no interest in this work in these regions because long and fast trips with a loaded manure-spreader often cause breakdowns in these machines; it is therefore necessary for the co-operative farms to organize the transportation of barnyard manure during the year to form field manure piles in definite places, from which it could be spread on the same field. In this way the performance of the manure spreaders would be increased many fold and their tendency to break down would be decreased.

Utilization of Tractor Park

The utilization of tractor parks was evaluated according to the performance of one tractor unit per hectare in field work. In this connection we must again point out that in the concept of an average hectare, as used till now, the amount of work performed by the tractor is not properly expressed, for it is much easier to work on level and sandy soils on large plots of cultivated land than on hilly, mountainous soil on small plots. The present analysis shows that MTS which worked in the more difficult conditions of the potato-growing and mountainous regions used 44.4 percent

more time and 17.8 percent more fuel for the same types of work than did the MTS in the maize-growing and sugarbeet-growing regions.

We therefore propose that there should be a revision of the concept of average hectare and that it should be changed to express the difficulty of the work by using certain coefficients of calculation.

From the analysis which we have presented it is evident that in the utilization of the tractor park in the stations studied the following factors were of decisive influence: use of work time, type of work performed, size of the co-op farm served and size of its fields, transportation, amount of arable land per tractor unit and structure of the tractor park.

It was shown that a proper use of work time was of decisive influence in heightening the performance of tractors. Larger size of co-op farms served also had a favourable effect. The larger the size of arable land in each co-op farm, the greater was the performance of the tractors. Some types of work performed, for example, work preparatory to planting had a favourable effect on the performance of the MTS in field work, whereas work connected with the cultivation of root crops had less effect on the increase in overall performance per hectare of the MTS.

Transportation operations also had no little importance. The more the stations in this study devoted themselves to transportation, the less was their performance in field work.

As far as the structure of the tractor park is concerned, it was shown that wheeled tractors give higher performance, calculated per tractor unit than do caterpillar tractors per unit. The reasons for this were analyzed in detail in our study.

In comparing performance with the previous year, a satisfactory growth is seen. In order to make this increase in performance even greater, we must to a growing extent apply the favorable factors in the operation of the MTS and constantly suppress the unfavourable influences with the exception of the unfavourable effects of certain types of field work, to which enough care must be devoted to change their retarding effect into the opposite. Of great help in this endeavour can be the examples of model tractor drivers whose experiences and work methods must be thoroughly observed and popularized and applied on a broad scale.

Harvesting of Grain by Combine

Grain combines were used in the 1953 harvest on a larger scale than in previous years. The combine park of the stations investigated has increased considerably as has also the area harvested by combines. This growth, however, has been accompanied by shortcomings. The most important of these is the decline in performance by 4.8 percent per combine as compared with the previous year. Some of the chief reasons for this undesirable phenomenon are analyzed in the chapter headed "Harvesting of Grain by Combine" and therefore we shall not deal with it again. The elimination of these factors can be achieved by a whole series of measures of which the most important are the following:

1. Devote greater attention to the selection and systematic training of personnel from the ranks of skilled workers in the MTS.
 2. Improve the work in planning, organize each harvest on the basis of plans and maps worked out in advance, and instruct the combine operators to survey promptly the fields in their charge.
 3. Improve the organisation of transporting grain from the combines.
 4. Ensure that repair parts are at hand and organize a smooth-working repair service which could rapidly and surely repair technical faults and breakdowns as they appear.
 5. On the basis of previous experiences and technical possibilities, improve the transportation of straw from the combines in order that the ploughing under of stubble can be carried out on the harvested areas within agrotechnical time limits.
- Prepare the soil better for the work of the combines, and as far as possible assign to each combine operator the plots on which he worked as tractor driver during ploughing and sowing.
7. Learn and use on a broad scale the progressive methods of model combine operators.

Threshing

Threshing was carried out at the stations investigated in a less satisfactory way than in the previous year. The requirement of prompt threshing was not carried out

as well in 1953 as in the year before. In the Czech lands 12.6 percent less grain had been threshed by the MTS than at the same date the year before. This is a startling fact because in 1953 the stations studied had received a considerable number of combines, the threshing equipment of which was to raise the performance in threshing work. The reasons which led to a decline in performance were analyzed in detail in the pertinent chapters of this analysis. To eliminate these shortcomings it will be necessary in particular: to improve constantly the organization of threshing directly at the threshing set-up and to decrease all time lost or spent on preparation. Especially important is the organization of transporting grain to the threshing machines in order that a certain supply will be continually on the wagons or in the stacks.

It is further necessary that stations which operate in districts with worse working conditions and less possibility for harvesting grain by combines, should receive large threshing machines in sufficient amounts so that there is one for each co-operative farm.

Transportation

Transportation is done as a subsidiary activity in a period of lighter work burdens between the chief work seasons. In order that it should not disturb the fulfilment of plan in field work it has been forbidden to do transportation work 14 days before the beginning of the various busy seasons up to their end. Investigation revealed that many of the stations studied do not hold to this prohibition and carry on transportation even in the period when all the tractors should be working in the fields. It is therefore necessary that proper control on the part of the MTS administration should assure that the prohibition against transportation is adhered to and give strict heed that there should be no "black market transportation" — that is, that instead of the transportation actually done, registration is made of some type of field work in the work records.

Cadres

The problem of supplying of the machine and tractor stations with more and better workers stood out in 1953 as an especially urgent one in the stations studied. In comparison with the previous year, a considerable decline in production workers, chiefly tractor drivers, had occurred. In contrast with this, the administrative apparatus showed a quite large addition in new office forces. A very unfavourable situation therefore arises, consisting in a decline in productive workers and a growth in unproductive office forces. The reasons for the tractor drivers leaving were already discussed in the analysis. In order to limit this it is necessary to carry out a number of measures in wage policy and cultural, social and health care. It is especially necessary to consider the introduction of bonus pay for loyalty for tractor drivers, perhaps the allotment of garden plots. It is necessary to deal with this question in the most thorough manner, because the problem of tractor drivers leaving the MTS is one of the most important ones in the present period, especially because in the recent period emphasis has been put on the need for MTS supplying their own cadres of permanent tractor drivers and not relying on those who are members of the co-operative farms.

In spite of the fact that there has been a growth in the category of technical employees, there is still a considerable shortage in district agronomists and district mechanicians. The analysis clarified and showed the importance of the work of these two categories of employees and it is therefore necessary to send to the machine and tractor stations further properly trained district agronomists and district mechanicians.

Financial Results

The most important index of the management of the MTS is the level of the costs of production per hectare of work performed. Since payments for work by the MTS are firmly established, the cost of production is an index of profit or loss per hectare.

Among the individual cost items which make up the cost of production, the chief ones are the following: wages and salaries, fuel consumption, and the rate of turnover of spare parts for repairs.

The greater share of wages and salaries goes to remuneration for work of tractor drivers. The analysis showed that in tractor drivers' remuneration substantial shortcomings are to be found. One of these is the still high percentage paid out in hourly rates. The cause of this shortcoming is that as soon as work is found for a tractor driver on a tractor he is immediately credited with hourly work whether he works or not. It is therefore necessary to train tractor drivers to do other work in periods when work is slack, either in the repair shop or in work connected with the mechanization of livestock production. Another shortcoming is the low rate of premiums paid for savings on fuel and on wear and tear on machines. This is caused primarily by bad and insufficient records in the stations. We consider it necessary for all tractor drivers to receive premiums for savings in fuel and for preventing wear and tear on machines. It is therefore necessary to take every means of assuring proper records in the stations and thus to assure that all employees receive the deserved remuneration.

We consider proper economizing in fuels as the greatest possibility of lowering costs of production, for next to wages and salaries, expenditures on fuel consumption are the largest item in the budget of the MTS. The analysis showed that year by year the MTS studied were lowering the consumption of fuels per hectare of field work and were thus achieving considerable savings in the costs of operation.

Forschungsergebnisse und Analyse der hauptsächlichlichen Anzeiger in Betrieb und Wirtschaftsführung einer grösseren Anzahl von MTS für das Jahr 1953

In dieser Zusammenfassung verweisen wir auf die wichtigsten Resultate der vorgelegten Analyse in der Reihenfolge, wie sie die Folge der einzelnen Kapitel mit sich bringt.

Es wurden insgesamt 26 Maschinen- und Traktorenstationen analysiert, die in allen Erzeugungsbereichen unseres Staates arbeiteten. Diese Anzahl stellt 10,1 % aller MTS zum 31. XII. 1953 dar. Die untersuchten Stationen bedienten insgesamt 954 einheitliche Landwirtschaftsgenossenschaften (ELG) des II.—IV. Typus, also beinahe 13 % aller ELG des II.—IV. Typus in unserer Republik. Das Ausmass des von diesen ELG bearbeiteten Ackerbodens ist 276.464 ha und die gesamte Ackerbodenfläche in den Arbeitsbereichen der untersuchten MTS misst 455.006 ha (ohne die staatlichen Güter).

Je nach der Schwierigkeit der Betriebsbedingungen wurden alle 26 MTS in zwei Gruppen eingeteilt, die als I. Gruppe und zweite Gruppe bezeichnet sind. — In die erste Gruppe wurden alle MTS mit günstigeren Betriebsbedingungen eingeteilt, d. h. die grossen Stationen, in deren Bereiche der sozialistische landwirtschaftliche Sektor überwiegt, mit Grossausmassen von Ackerboden in den ELG und damit auch mit geringer Zersplitterung dieses Bodens, hauptsächlich in den Erzeugungsbereichen von Mais und Rüben. Die zweite Gruppe dagegen bilden die MTS mit minder günstigen Betriebsbedingungen, also kleine Stationen, in deren Bereich der privatwirtschaftliche Landwirtschaftssektor überwiegt, mit kleineren Ausmassen der ELG und ihrer Feldkomplexe und damit auch mit grösserer Zersplitterung des Ackerbodens, hauptsächlich im Erzeugungsbereich von Kartoffeln und in den Gebirgsgegenden.

Die Hauptaufgaben der MTS

Die wichtigste Aufgabe der Motoren- und Traktorenstationen besteht einerseits in der Hilfe für die ELG zwecks Erreichung der geplanten Ernteerträge, andererseits in der unablässigen Erhöhung der Mechanisierung der Feldarbeiten in den ELG und dies hauptsächlich derjenigen, die ständig noch auf manueller Arbeit basieren, denn diese Arbeitsweise bedeutet Verlängerung der agrartechnischen Fristen und damit auch Verringerung der Hektarerträge.

Trotzdem im Gesamtblick im Bereich der untersuchten Stationen der Plan der Hektarerträge nicht erfüllt wurde, ergibt sich bei individueller Beurteilung der Stationen, dass in einer ganzen Anzahl von MTS, bzw. in ihren Arbeitsbereichen der Plan erfüllt und oft sogar um ein Bedeutendes überschritten wurde. Es kann nicht behauptet werden, dass die MTS die Schuld an der Nichteinhaltung der geplanten Erträge haben, denn auch die bestmögliche Arbeit der Traktoristen bringt

keinen Erfolg, wenn von seiten der ELG nicht alle notwendigen Vorkehrungen zur Erreichung der geplanten Erträge getroffen und sichergestellt worden sind.

Die vorgelegte Analyse beweist im Gegenteil, dass die Hektarerträge desto grösser sind, je mehr Arbeit die MTS auf 1 ha Ackerboden vornimmt. Es ist daher möglich, das Prinzip der Erhöhung des Arbeitsanteiles der MTS in der feldwirtschaftlichen Erzeugung in vollem Masse zu empfehlen.

Was den Mechanisierungsgrad der Feldarbeiten anbelangt, wurde durch die Analyse bewiesen, dass die Höhe des Mechanisierungsgrades in erster Linie von der Struktur der Saatflächen abhängt. Er ist desto kleiner, je grösser in der Struktur der Saatflächen der Anteil an Hackfrüchten, insbesondere an Kartoffeln und Rüben ist. Dieser Zustand ist von zwei hauptsächlich Ursachen bestimmt. Die eine besteht darin, dass die genannten Hackfrüchte im Verlaufe des Jahres für sich das grösste Arbeitsquantum je Hektar beanspruchen, während die zweite Ursache darin zu suchen ist, dass nur eine ungenügende Anzahl entsprechender Traktoren und Anhängergeräte vorhanden ist, mit denen es möglich wäre, ein solches Mehrquantum an Arbeit zu leisten.

Es wird daher allen verantwortlichen Organen empfohlen, in den nächsten Jahren der Konstruktion und Erzeugung solcher Traktoren und Anhängergeräte ein erhöhtes Augenmerk zu widmen, da diese Vorrichtungen geeignet sind, unseren Genossenschaftsbauern in entscheidendem Ausmass bei der Bewältigung der schwersten Arbeiten im Agrarerzeugungsbetrieb, d. h. beim Anbau von Rüben und Kartoffeln zu helfen. Gleichfalls wird empfohlen, bereits vom gegenwärtigen Moment an allen jenen MTS erhöhte Aufmerksamkeit und Pflege zu widmen, die in den intensivsten Rüben- und Kartoffelgebieten arbeiten, und ihnen auf alle erdenkliche Weise behilflich zu sein, damit auch sie ordentlich allen ihren Pflichten gegenüber den ihnen anvertrauten ELG nachkommen können.

Erfreulich ist die Feststellung, dass gegen das Jahr 1952 die Mechanisierung der Feldarbeiten im Durchschnitt um 12,7 % gestiegen ist, wobei in der I. Gruppe der Stationen diese Erhöhung annähernd 15,5 % ausmacht, während sie in der II. Gruppe bloss 7,5 % beträgt.

Arbeitsbedingungen

Die Arbeitsbedingungen der untersuchten Stationen werden von zwei hauptsächlich Anzeigern bestimmt: 1. durch den Boden (seine Einteilung zwischen die einzelnen Sektoren, seine Kategorie und Dislozierung in den Betriebssektoren) und 2. durch die Verbindung der ELG und MTS, die hauptsächlich durch die Anzahl der von einer Traktorenbrigade bedienten ELG ausgedrückt erscheint, sowie durch das Ausmass von Ackerboden, der auf eine Traktorenbrigade entfällt, und durch die Anzahl von Traktoren der MTS, die auf eine ELG entfallen.

Das Ackerbodenausmass im Verhältnis zur Gesamtbodenfläche ist bei den analysierten Stationen annähernd folgendes: $\frac{2}{3}$ Ackerboden: $\frac{1}{3}$ anderen Bodens in der I. Gruppe, und $\frac{1}{3}$ Ackerboden: $\frac{2}{3}$ anderen Bodens in der II. Gruppe. Bei Einteilung nach den einzelnen Sektoren (ELG, Staatsgüter und Privatsektor) ist das Verhältnis wie folgt: annähernd $\frac{2}{3}$ Ackerboden der ELG: $\frac{1}{3}$ Ackerboden der anderen Sektoren in der I. Gruppe, und $\frac{1}{3}$ Ackerboden in der ELG: $\frac{2}{3}$ Ackerboden der anderen Sektoren in der II. Gruppe.

Durch die Analyse wurde bewiesen, dass diese Einteilung des Ackerbodens auf die Leistung der Traktoren der untersuchten MTS nicht ohne Einfluss blieb, und zwar sowohl bei den Feldarbeiten, als auch in der Transportleistung.

Der günstige Anteil an Ackerboden in der I. Gruppe widerspiegelt sich in der erhöhten Traktorenleistung bei den Feldarbeiten, die um 62,9 % höher ist als die Traktorenleistung der II. Gruppe; auf der anderen Seite ermöglicht die geringere Menge von Ackerboden in der II. Gruppe eine erhöhte Tätigkeit im Transportsektor, was sich auch in der höheren Transportleistung der Traktoren gegenüber den Traktoren der Gruppe I. um 42,7 % zeigt.

Durch die Analyse der Anzeiger, die die Verbindung zwischen den MTS und ELG darstellen, ist bewiesen worden, dass die besten Betriebsergebnisse von jenen MTS erzielt werden, die im Sinne der Richtlinien des Regierungsbeschlusses vom 3. und 7. März 1952 über die Verbesserung der Arbeit der MTS vorgehen, in denen unter Anderem in diesem Zusammenhang gesagt wurde, dass es notwendig ist eine Revision der Dislokation der Traktorenbrigaden vorzunehmen, und zwar im Interesse der ELG derart, dass eine Traktorenbrigade in der Regel 2—3 ELG zu bedienen hätte, wobei das Gesamtausmass des bedienten Ackerbodens der ELG 800—1000 ha nicht übersteigen soll, und wo auch die Anzahl der Traktoren in einer

Brigade auf 6—8 Stücke festzusetzen ist. Von der Gesamtzahl der untersuchten Stationen haben bloß 23,1 % MTS diese Bedingungen erfüllt, womit sie die höchsten Leistungen je Traktoreinheit und den niedrigsten Treibstoffverbrauch je 1 Durchschnittshektar Feldarbeit erzielten.

Wir schlagen daher vor, weiterhin die Gründung neuer Traktorbrigadezentralen fortzusetzen, und dies beschleunigt insbesondere in jenen Stationen, deren Traktorbrigaden eine hohe Anzahl von ELG bedienen.

Planung

Nach Durchforschung und Analyse der Planarbeiten für die ELG kamen wir zu der Schlussfolgerung, dass die Planungspraxis bisher grosse Mängel aufweist. Bei der Ausschreibung der einzelnen Feldarbeitskategorien begegnen wir in der Mehrzahl der untersuchten Stationen dem sogenannten Minimalismus, der darin besteht, dass niedrigere Planvorschriften ausgeschrieben werden, als sich aus den realen Möglichkeiten ergeben. Solche Aufgaben wirken nicht nur nicht mobilisierend zur Erreichung bestmöglicher Ergebnisse, sondern demobilisieren im Gegenteil die Traktoristen und leitenden Faktoren der MTS. Eine der gefährlichen Formen des Minimalismus ist die „vorsichtige Planung“ oder „Planung mit Reserven“. Diese Form beruht auf der Aufstellung von Plänen, von denen schon im Vorhinein bekannt ist, dass sie ohne erhöhte Anstrengung überschritten werden. Dies betrifft insbesondere die Bodenschleifung, das Eggen, die Schmalstreifen- und Kreuzsaat, sowie die Getreideernteung mittels Bindemaschinen.

Wir empfehlen deshalb allen Planungsorganen, die an den Planungsarbeiten für die MTS beteiligt sind, ein solches Plangenehmigungssystem einzuführen, das obenangeführte Misstände ausschaltet.

Verträge

Von der zeitgerechten und vollständigen Sicherstellung der Planungsaufgaben durch Verträge hängt auch die regelmässige und gleichmässige Erfüllung der geplanten Aufgaben ab. Die Abschliessung von Verträgen ist eine der wichtigsten Aufgaben des agronomischen Dienstes und ist gleichzeitig das Hauptbindeglied in der Verbindung zwischen den MTS und den ELG.

Unsere Überprüfung hat festgestellt, dass der Abschliessung der Verträge nicht jene Sorgfalt gewidmet wurde, die dieser Form der Tätigkeit der MTS — Faktoren zusteht. Eine hundertprozentige Sicherung des Jahresplans wurde weder im Durchschnitt aller überprüften Stationen, noch auch für den Durchschnitt beider Gruppen erzielt. Es wurde festgestellt, dass die Sicherstellung der Planaufgaben von den Frühjahrs- zu den Herbstaufgaben eine fallende Tendenz aufweist, dass also die Mitarbeiter der MTS im Frühjahr die grösste Aktivität bekunden, während sich im Ablaufe des Jahres ihre Tätigkeit abschwächt.

Die Analyse bestätigte auch das Abhängigkeitsverhältnis zwischen Planerfüllung und Anzahl der abgeschlossenen Verträge. Je besser der Plan durch Verträge sichergestellt ist, desto höher erscheint auch seine Erfüllung.

Bei der Untersuchung der Ursachen, die zur ungenügenden Abschliessung von Verträgen führen, wurde festgestellt, dass eine von ihnen in der bisherigen Praxis der Abschliessung der Verträge selbst besteht. In den meisten Fällen werden die Kontrakte im Frühjahr gleichzeitig mit der Ausarbeitung der Pläne abgeschlossen. Dabei besteht in den ELG gewöhnlich die Tendenz, die Verträge bloß für die nächste Saison abzuschliessen, da die Pläne und die Präliminierung der Arbeiten der MTS desto ungenauer sind, je früher vor der Saison sie verfertigt werden. So kommt es dann vor, dass Kontrakte bloß auf einen Teil der Arbeiten abgeschlossen werden, auch wenn die Genossenschaftsbauern wissen, dass sie für die MTS viel mehr Arbeit haben werden. Diese Arbeit wird dann gewöhnlich ohne vertragliche Sicherstellung geleistet. Dieser Mangel erscheint besonders beim Abschluss von Ertragskontrakten, denn diese müssen sofort dem Bezirksnationalausschuss zur Registrierung vorgelegt werden, und jede weitere Ergänzung ist dann mit bestimmten Schwierigkeiten verbunden.

Ein nicht minder wichtiges Moment, das ebenfalls durch die vorgelegte Analyse bestätigt wird, ist beim Kontraktabschluss die genügende Anzahl von Sektoragronomen. Bloß bei 11,5 % der überprüften MTS, wo auf einen Sektoragronomen 2,7 ELG entfielen, gelang es den Plan mit Kontrakten auf 100 % sicherzustellen und diesen Plan auch zu erfüllen. In den anderen Stationen, wo auf einen Sektoragronomen mehr als 6 ELG entfielen, ist eine hundertprozentige Sicherstellung des Planes

nicht gelungen, und von diesen MTS haben 38,5 % auch ihren Plan nicht erfüllt.

Als eine der Hauptmassnahmen zur Beseitigung dieses Missstandes schlagen wir daher vor, für die MTS eine genügende Anzahl fachlich und politisch geschulter Sektoragronomen sicherzustellen.

Die Erfüllung der Pläne und Kontrakte

Wenn wir die Planerfüllung nach den Prinzipien beurteilen, die in der Entschliessung der Partei und Regierung über die Verbesserung der Arbeit der MTS vom 3. und 7. III. 1952 ausgesprochen sind, wo angeführt wird, dass der Plan blos in dem Falle als erfüllt anzusehen ist, wenn die MTS den Plan der namentlichen Aufgaben in allen Saisonen erfüllt, stellen wir fest, dass keine einzige der überprüften Stationen ihren Plan erfüllt hat. Bei Wertung nach der erreichten Gesamtleistung in Durchschnittshektar ohne Rücksichtnahme auf die Kategorie der durchgeführten Arbeiten stellen wir fest, dass 61,5 % der überprüften MTS den Plan erfüllten.

Von den einzelnen Saisonplänen wurde am besten die Aufgabe der Frühjahrs-einheiten erfüllt, danach kamen die Erntearbeiten und zum Schluss die Herbst-arbeiten. Wir haben oben bereits bemerkt, dass die kontraktliche Sicherstellung des Planes einen bedeutenden Einfluss auf seine Erfüllung ausübt. Mit fallender kontraktlicher Sicherstellung der Pläne sinkt auch die Erfüllung. Ein ernstlicher Mangel, der in einigen Stationen den Verlauf der Feldarbeiten ungünstig beeinflusste, war auch der hohe Prozentsatz von Transportarbeiten, die in der Zeit der Spitzen-arbeiten durchgeführt wurden.

Es ist daher notwendig, den agronomischen Dienst in den Stationen zweckentsprechend zu organisieren und zu festigen, damit es zu ständigen, gleichmässigen Kontraktabschlüssen für alle Saisonen kommt. Weiters ist es nötig, durch weitere geeignete Massnahmen die Durchführung von Transportarbeiten während der Zeiten der landwirtschaftlichen Spitzenbeanspruchung stark zu begrenzen, sowie durch Strafbestimmungen den sogenannten „schwarzen Transport“ zu verfolgen, der darin besteht, dass in den Arbeitsausweis der Traktoristen Feldarbeiten eingeschrieben werden, während faktisch Transport betrieben wurde.

Für die Durchführung der einzelnen hauptsächlichsten Kategorien von Feldarbeiten sind notwendigerweise einige wichtige Vorkehrungen zu treffen, und zwar: **für das Ackern:** eine genügende Anzahl von Ersatzteilen der Pflüge ist sicherzustellen, da ihr Mangel eine der Hauptursachen der ungenügenden Leistungen beim Ackern war;

für das Säen des Getreides: es ist nötig, dass die Mitarbeiter der MTS sich im höchsten Masse der Organisation der Schmalstreifen- und Kreuzsaat widmen. Die Ueberprüfungsergebnisse beweisen, dass in unseren ELG der elementare Wunsch besteht, diese fortschrittlichen Methoden für das Säen des Getreides zu praktizieren, doch können die Traktorenstationen oftmals wegen mangeln der Schmalstreifen-Sämaschinen diesem Verlangen nicht entsprechen. Es ist daher notwendig, den mächtigen Aufschwung der Erzeugung dieser Maschinen sicherzustellen und die bisherigen Breitstreifen-Sämaschinen auf schmalstreifige nach den bisher bewährtesten Methoden umzustellen.

Zwischenreihen Kultivierung: das Jäten und Beackern der Hackfrüchte gehört bei uns bisher zu den am wenigsten mechanisierten Arbeiten. Die Hauptursache beruht in dem absoluten Mangel an geeigneten Kultivationsraktoren und Anhängengeräten. Es ist daher notwendig, die Erzeugung der benötigten Kultivationsraktoren in die Wege zu leiten und vollkommene Arten von Anhängengeräten für die Zwischenreihen Kultivierung zu konstruieren. Mit diesem Gerät ist vorrangsmässig die intensive Rüben- und Kartoffelproduktion zu versorgen. Einen weiteren gewichtigen Faktor der Betreibung der Zwischensaaten Kultivierung in den analysierten Stationen bildete auch die mangelnde Bereitwilligkeit vieler ELG, diese Arbeiten den Traktorenstationen zu überlassen, da ihre Zeit in den Zeitabschnitt der Ruhe zwischen den Frühjahrsarbeiten und der Heumahd entfällt;

Kunstdüngerstreuung: bei diesem Arbeitsvorgang wurde blos eine niedrige Plan- und Kontrakterfüllung erreicht, und dies in erster Reihe zufolge absoluten Mangels an Kunstdünger. Es ist daher nötig, die Erzeugung von Kunstdünger wesentlich zu steigern, und zwar besonders der stickstoff- und phosphorhaltigen Sorten, da bei diesen beiden Kategorien die Situation am kritischen war;

Herbstpflugfurche: hier kam es in einigen Stationen zu einem wesentlichen Absinken der Leistungen gegenüber dem Vorjahre. Die Prüfungsergebnisse erweisen, dass eine der Ursachen dieses Absinkes in der späten Einbringung des Strohes nach dem Mähdreschen zu suchen ist, weiters in der verspäteten Aufstellung der Getreide-

mandeln nach der von Bindemaschinen durchgeführten Mahd, sowie auch sehr oft in der verspäteten Zusammenrechnung der Getreideähren zwischen den Mandeln. Es ist daher nötig, die Vorrichtungen und Systeme der Stroheinbringung nach den Mähdreschern ständig zu verbessern, sowie die Genossenschaftsbauern ständig davon zu überzeugen, dass es notwendig ist, das abgeerntete Feld sofort für die Durchführung der Herbstpflugfurche freizumachen, da diese, wenn sie gut und rechtzeitig durchgeführt wird, die erste Voraussetzung für eine reiche nächstjährige Ernte darstellt;

Ausackern der Kartoffeln: dies ist eine der anstrengsten und dabei am wenigsten mechanisierten Arbeiten. Die Ursache dieses Zustandes liegt in der ungenügenden Ausstattung der Stationen mit verlässlichen und leistungsfähigen Maschinen zum Ausackern von Kartoffeln. Die bisherigen Maschinen VB-11 haben sich nicht unter allen Umständen bewährt, sodass es unbedingt notwendig erscheint, diese Maschinen durch verlässlichere und leistungsfähigere zu ersetzen;

Ausackern der Rüben: hier stehen wir vor der erstrangigen Aufgabe, eine hohe Ausnützung des Rübenkombajns SKEM-3 zu erreichen. Die bisherigen Erfahrungen erweisen, dass die Kombajnisten und ihr Hilfspersonal die Bedienung dieser äusserst leistungsfähigen Maschine bisher nur ungenügend beherrschen; — die Folge davon ist, dass ihre Ausnützung in der Rübensaison 1953 in den analysierten Stationen nur verhältnismässig niedrig war. Es ist daher notwendig, dass sich die Kombajnisten und ihre Gehilfen bereits vor Beginn der Saison vollkommen mit der Arbeit und Bedienung dieser Maschinen vertraut machen, da die Erwerbung der nötigen Erfahrungen erst während der Durchführung der eigentlichen Saisonarbeiten immer mit dem grossen Risiko von Zeitverlust und Verlust des Vertrauens der Genossenschaftsbauern verbunden ist;

Stalldüngerstreuung: diese wurde viel intensiver in den kleinen ELG mit verhältnismässig kleiner Entfernung zwischen gedüngten Feldkomplexen und Düngerrufen durchgeführt; daher erscheint diese Arbeit im Kartoffelerzeugungsgebiet und in den Gebirgsgebieten höher mechanisiert als in den Mais- und Rübengebieten. Der Grund liegt darin, dass diese Arbeit für die grossen ELG mit bedeutenden Entfernungen zu ihren Feldkomplexen zu teuer kommt. Aber auch die MTS zeigen in diesen Gebieten für diese Arbeit kein Interesse, da die langen und raschen Fahrten mit aufgelegter Streuvorrichtung auf dieser zahlreiche Beschädigungen verursachen.

Es ist daher nötig, dass die ELG die Abfuhr von Stalldünger bereits im Laufe des Jahres organisieren und zwar auf Feldmilstätten in den betreffenden Feldkomplexen, von wo sie direkt auf dasselbe Feld auszustreuen sind. Dadurch würde sich die Leistung der Schleudermaschinen auf das Mehrfache erhöhen, bei gleichzeitiger Verringerung ihrer Beschädigungsanfälligkeit.

Die Ausnützung des Traktorenparkes:

Die Ausnützung des Traktorenparkes wurde nach der Leistung eines Einheits traktors in Durchschnittshektaren bei der Feldarbeit beurteilt. Bei dieser Gelegenheit muss erneut darauf verwiesen werden, dass bei der bisherigen Bestimmung des Durchschnittshektars das Quantum der von einem Traktor geleisteten Arbeit nicht richtig ausgedrückt erscheint, da es sich viel leichter auf glatten und sandigen Böden bei Grossausmass der bearbeiteten Feldkomplexe arbeitet, als auf hügeligem oder gebirgigem Terrain mit kleinen Parzellen. Durch diese Analyse erscheint bewiesen, dass Maschinen- und Traktorenstationen, die unter den schwierigeren Bedingungen der Kartoffel- und Gebirgserzeugungsrayone arbeiteten, für die gleichen Arbeitskategorien um 44,4 % mehr Zeit und um 17,8 % mehr Betriebsstoff verbrauchten, als die MTS in den Erzeugungsbereichen von Mais und Rüben.

Wir beantragen daher die Revision der bisherigen Definition eines Durchschnittshektars in dem Sinne, dass die Schwierigkeit der darauf geleisteten Arbeit mittels gewisser Durchrechnungskoeffizienten ausgedrückt wird.

Aus der vorgelegten Analyse ist ersichtlich, dass auf die Ausnützung des Traktorenparkes in den überprüften Stationen folgende Faktoren einen entscheidenden Einfluss hatten: die Ausnützung der Arbeitszeit, die Kategorie der geleisteten Arbeit, die Grösse der bedienten ELG und damit auch die Grösse der Feldkomplexe, der Transport, das Ausmass des auf eine Traktoreinheit entfallenden Ackerbodens und die Struktur des Traktorenparkes.

Es hat sich gezeigt, dass die richtige Ausnützung der Arbeitszeit einen entscheidenden Einfluss auf die Erhöhung der Traktorenleistungen ausübt. Auch die Grösse der bedienten ELG wirkt sich entsprechend aus. Je grösser das Ausmass von Acker-

boden einer ELG war, desto grösser waren die Leistungen der Traktoren. Einige Arten der durchgeführten Arbeiten, zum Beispiel die Vorbereitungsarbeiten zum Säen selbst beeinflussen die Leistungen der MTS in den Feldarbeiten günstig, während die mit dem Anbau von Hackfrüchten zusammenhängenden Arbeiten sich schon weniger günstig auf die Erhöhung der Gesamtleistungen der MTS je Durchschnittshektar auswirken.

Einen nicht unbedeutenden Einfluss übt auch der Transport aus. Je mehr sich die untersuchten Stationen dem Transport widmeten, desto geringer waren ihre Leistungen in der Feldarbeit.

Was die Struktur des Traktorenparkes anbelangt, wurde bewiesen, dass Radtraktoren bei Durchrechnung auf eine Traktoreinheit höhere Leistungen aufwiesen, als Bandtraktoren. Die Ursachen dieses Umstandes sind in der Analyse detailliert zergliedert.

Die Vergleichswertung gegenüber den Arbeitsergebnissen des Vorjahres ergibt eine erfreuliche Steigerung. Damit diese Leistungssteigerung noch mächtiger wird, ist es erforderlich, die durch die Ausforschung entdeckten günstigen Einflussfaktoren im Betrieb der MTS in ständig steigendem Ausmass zur Geltung zu bringen, und die ungünstigen Faktoren unablässig zu unterdrücken, mit Ausnahme einiger sich bisher ungünstig auswirkender Feldarbeiten, denen eine solche Sorgfalt zu widmen ist, dass sich ihre negative Wirkung in das Gegenteil verändert. Ein bedeutendes Hilfsmittel bei diesem Bestreben kann das Beispiel musterhaft arbeitender Traktoren sein, deren Erfahrungen und Arbeitsmethoden wir gründlich zu beachten haben, um sie im weitesten Ausmass zu popularisieren und anzuwenden.

Die Getreideernte mit Hilfe von Mähdreschern:

Die Getreidemähdrescher haben in die Erntearbeiten des Jahres 1953 tiefer eingegriffen als in den vorangegangenen Jahren. Der Park dieser Maschinen ist in den geprüften Stationen bedeutend gestiegen und ebenso vergrösserten sich auch die mit ihrer Hilfe abgeernteten Flächen ganz bedeutend. Gleichzeitig mit diesem Wachstum zeigten sich jedoch auch begleitende Misstände: Der ernsthafteste Mangel ist das Absinken der Leistungen gegenüber dem Vorjahre, und zwar um 4,8 % bei Durchrechnung auf einen Mähdrescher. Einige der hauptsächlichsten Ursachen dieser ungünstigen Erscheinung sind im Kapitel „Die Mähdreschergetreideernte“ auseinandergesetzt und wir werden uns daher nicht nochmals mit ihnen befassen. Zu ihrer Abschaffung ist eine ganze Reihe von Vorkehrungen zu treffen, von denen wir die wichtigsten Massnahmen wie folgt anführen:

1. Der Auswahl und der systematischen Schulung der Kader aus den Reihen bewährter Mitarbeiter der MTS muss grössere Aufmerksamkeit gewidmet werden.

2. Die Planungsarbeiten sowie die Leitung der eigentlichen Erntearbeiten auf Grund vorher ausgearbeiteter Pläne und Geländekarten sind zu verbessern; die Bedienungsmannschaft der Mähdrescher ist bezüglich rechtzeitiger genauer Vertrautmachung mit den ihr zugewiesenen Feldkomplexen zu instruieren.

3. Die Organisation der Getreideabfuhr von den Mähdreschern ist zu verbessern.

4. Ersatzteile sind rechtzeitig sicherzustellen und ein elastischer Reparatursdienst ist zu organisieren, der befähigt sein muss, vorkommende technische Mängel und Störungen schnellstens, sicher und ordentlich zu beheben.

5. Die Strohabfuhr von den Mähdreschern ist auf Grundlage der bisherigen Erfahrungen und der gegebenen technischen Möglichkeiten derart zu verbessern, dass es ermöglicht wird, auf den abgeernteten Flächen innerhalb der agrotechnischen Fristen auch die Herbstpflugfurche durchzuführen.

6. Die Basis für die Arbeit der Mähdrescher ist besser vorzubereiten und ihren Leitern sind nach Möglichkeit Flächen zuzuteilen, auf denen sie als Traktorenisten bei Äckern und Saat bereits gearbeitet haben.

7. Die fortschrittlichen Methoden mustergültiger Mähdrescherleiter sind allen in Frage kommenden Mannschaften zu vermitteln und sind in weitestem Ausmass zu praktizieren.

Der Drusch

Der Drusch verlief in den untersuchten Stationen noch unbefriedigender als im Vorjahre. Ebenso wurde das rasche Ausdreschen schlechter als voriges Jahr ausgeführt. Im Vergleich zum gleichen Datum des Vorjahres kam es in den böhmischen

Ländern zu einer Reduzierung um 12,6 %. Diese Tatsache erscheint uns um so befremdender, als in diesem Jahre die analysierten Stationen ein bedeutendes Quantum von Mähdreschern erhielten, deren Dreschmaschinen im Gegenteil die Leistungen im Drusch erhöhen sollten. — Die zu dieser Leistungssenkung führenden Ursachen wurden in den betreffenden Kapiteln dieser Analyse ausführlich besprochen. Zwecks Beseitigung dieser Mängel ist es insbesondere nötig, ständig die Organisation des Drusches direkt bei den Dreschgarnituren zu verbessern und sämtliche Regie- und Verlustzeiten auf das Mindestmass herabzudrücken. Von besonderer Wichtigkeit ist die Organisation des Getreidezuschubes zu den Dreschmaschinen, und zwar derart, dass sich bei diesen ständig eine gewisse Menge Getreide entweder auf den Wagen oder im Schober befindet.

Weiters ist es nötig, jenen Stationen, die in Bezirken mit schlechteren Betriebsbedingungen und einer verringerten Möglichkeit der Getreideabernntung mittels Mähdreschern arbeiten, grosse Dreschmaschinen in einem solchen Quantum zuzuteilen, dass auf jede ELG eine grosse Dreschmaschine entfällt.

Transport.

Der Transport wird als Ergänzungstätigkeit in den Zeiten geringerer Arbeitsbelastung zwischen den hauptsächlichsten Saisonarbeiten praktiziert. Es ist verboten, 14 Tage vor Beginn der einzelnen Saisonen bis zu deren Beendigung Transportarbeiten durchzuführen, damit diese nicht störend in die Planerfüllung der Feldarbeiten eingreifen. Durch die Forschungsergebnisse wurde jedoch festgestellt, dass viele der untersuchten Stationen dieses Verbot nicht einhalten und Transportarbeiten auch zu solchen Zeiten durchführen, zu denen alle Traktoren auf dem Felde arbeiten sollten. Es ist daher erforderlich, mit Hilfe einer seitens der Leitung der MTS durchgeführten ordentlichen Kontrolle die strikte Einhaltung des Transportverbotes sicherzustellen und streng darauf zu achten, dass keine „schwarzen Transporte“, die darin bestehen, dass statt tatsächlich durchgeführter Transportarbeiten irgendwelche Arten von Feldarbeiten in den Arbeitsausweis eingetragen werden.

Die Kader.

Das Problem der Auffüllung der MTS mit ständig besseren Arbeitskräften ist im Jahre 1953 in den untersuchten Stationen besonders brennend in Erscheinung getreten. Im Vergleich zum Vorjahr entstand ein bedeutender Abgang produktiver Mitarbeiter, besonders von Traktoristen. Dagegen zeigt der administrative Apparat einen ziemlich grossen Zuwachs neuer Kanzleikräfte auf. Es entsteht daher eine sehr unliebsame Situation, die auf dem Abgang produktiver und dem Zuwachs unproduktiver Kanzleikräfte beruht. Ueber die Ursachen dieses Abgangs der Traktoristen wurde bereits in der Analyse selbst gesprochen. Zu seiner Verhütung ist eine Reihe von Massnahmen in Hinblick auf die Lohnpolitik und die kulturelle, soziale und gesundheitliche Betreuung vorzunehmen. Besonders ist die Einführung einer Treuezulage für Traktoristen und eventuell auch die Zuteilung eines kleinen Eigenbedarfsfeldes zu erwägen. Es ist unbedingt erforderlich, sich mit dieser Frage auf das Gründlichste zu beschäftigen, da der Traktoristenabgang von den MTS eines der gewichtigsten landwirtschaftlichen Probleme der jetzigen Zeit darstellt, besonders auch deshalb, weil man in der letzten Zeit besonderers Gewicht darauf legt, dass sich die Traktorenstationen ihre eigenen Kader ständiger Traktoristen beschaffen und sich nicht auf die Mitglieder der ELG für den Traktorendienst verlassen.

Trotzdem in der Kategorie der technischen Angestellten ein Zuwachs zu verzeichnen ist, existiert ständig ein bedeutender Mangel an Abschnittsagronomen und Abschnittsmechanikern. Durch die Analyse wurde die Wichtigkeit der Arbeit dieser beiden Angestelltenkategorien aufgeklärt und bewiesen, — es erscheint deshalb notwendig, in die Traktorenstationen weitere ordentlich geschulte Rayonagronomen und Mechaniker zu entsenden.

Die finanziellen Ergebnisse.

Die Höhe der Eigenkosten auf einen Durchschnittshektar durchgeführter Arbeiten stellt den wichtigsten Wirtschaftsindex der MTS dar. Da die Preissätze für die von den MTS durchgeführten Arbeiten fest bestimmt sind, ist der Gewinn oder Verlust je Durchschnittshektar als massgebender Anzeiger der Eigenkosten anzusehen.

Die hauptsächlichsten Posten, aus denen sich die Eigenkosten zusammensetzen, sind die Löhne und Gehälter, der Verbrauch an Betriebsstoff und der Verbrauch von Ersatzteilen zur Durchführung von Reparaturen.

Bei dem Posten der Löhne und Gehälter stellt die Entlohnung der Arbeit der Traktoristen den höchsten Anteil dar. Durch die Analyse haben wir bewiesen, dass in der Traktoristenentlohnung noch ziemlich bedeutende Mängel vorkommen. Einen davon bildet der hohe Prozentsatz der Entlohnung für Stundenarbeit. Der Grund dieses Mangels besteht darin, dass dem Traktoristen im Falle gerade keine eigentliche Traktorenarbeit zu leisten ist, sofort Stundenarbeit verrechnet wird, gleichgültig ob er nun arbeitet oder nicht. Es ist daher notwendig, in der Zeit der Arbeitsruhe die Traktoristen für andere Arbeiten auszubilden, und zwar entweder im Reparaturwesen oder für Mechanisierungsarbeiten in der Viehproduktion. Einen weiteren Misstand stellt die niedrige Prämierung für Einsparungen an Treibstoff und für die Ersparnis an maschinelltem Material dar. Dies wird hauptsächlich durch eine schlechte und ungenügende Evidenzhaltung in den Stationen verursacht. Wir betrachten es als notwendig, dass alle Traktoristen Prämien für Treibstoffeinsparung und für Schonungersparnis an den Maschinen erhalten. Es ist daher in den Stationen mit allen Mitteln eine ordnungsmässige Evidenzierung sicherzustellen, wodurch allen Mitarbeitern verdiente Belohnungen gewährleistet werden können.

In der ordentlichen Bewirtschaftung des Treibstoffmaterials erblicken wir die grössten Möglichkeiten zur Verringerung der Eigenkosten, denn nach den Löhnen und Gehältern, sind die Verbrauchskosten für Treibstoff die höchsten Auslageposten im Budget der MTS. Durch die Analyse wurde bewiesen, dass die überprüften MTS von Jahr zu Jahr ihren Treibstoffverbrauch je Durchschnittshektar Feldarbeit verringern, wodurch sie bedeutende Einsparungen an Betriebsmitteln erzielen.

Některí ekonomičtí ukazatelé vývoje státních statků

Некоторые экономические показатели развития государственных хозяйств
в Чехословакии

Several Economical Indicators of the Development of State Farms in Czechoslovakia

Einige ökonomische Kennziffern für die Entwicklung der tschechoslowakischen
Staatsgüter

M. ZICH

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky

X. sjezd KSČ vytyčil před naším zemědělstvím smělé úkoly, jejichž splněním má dojít k podstatnému zvýšení výroby a k odstranění zaostávání zemědělské výroby, které je dosud brzdou ještě rychlejšího zvyšování životní úrovně našich pracujících.

Také před státními statky stojí, vzhledem k jejich neustálému růstu i důležitosti v zlepšování zásobování potravinami, velké úkoly. Je třeba vidět, že pro jejich splnění naše strana a vláda vytvářely podmínky a vynakládaly prostředky, ale přes dílejší úspěchy nebylo ani podmínek, ani prostředků dostatečně využito a dosavadní hospodářské i finanční výsledky neodpovídají ani možnostem, ani prostředkům na ně vynakládaným.

Chtěl bych proto ve svém článku ukázat, jaký byl dosavadní vývoj a výsledky činnosti státních statků, jaké jsou možnosti a co je třeba učinit, aby státní statky se s úkoly dobře vypořádaly.

Státní statky za první republiky

Základem pro vznik státních statků za první republiky byly konfiskované císařské statky, jakož i některé statky získané přidělem z první pozemkové reformy.

Byly spravovány společně se státními lesy, jako státní podnik soukromohospodářské povahy, podle zásad obchodního hospodaření. K 1. lednu 1929 v rámci tohoto podniku spravovaly státní statky 24.778 ha zemědělské půdy, 11.172 ha rybníků a přidružený zemědělský průmysl. K 1. lednu 1938 vzrostly státní statky na 46.476 ha zemědělské půdy, která byla v jejich kmenovém jmění, na 12.812 ha rybníků, při stejném rozsahu průmyslových závodů jako v roce 1929.

Přitom ve vlastní režii obhospodařovaly na 24.239 ha zemědělské půdy, 17.0291 ha pronajaly velkoburžoasním koncernům, hlavně Stoupalově akciové společnosti pro průmysl cukrovarnický a jiným, 5221 ha pronajaly malým pachtýřům.

Jakých výrobních výsledků dosahovaly, ukáže několik ekonomických ukazatelů. Uvedená výměra státních statků byla rozložena z 51 % v oblasti řeparské, ze 46 % v oblasti bramborářské a ze 3 % v oblasti horské, většinou na nejlepších půdách.

Struktura osevních ploch byla taková, že na 40 % půdy se pěstovaly obilniny, na 19 % půdy okopaniny, na 37 % pícniny a ostatní plodiny na 4 %. Hlavní plodinou z obilovin byla pšenice a ječmen, největší plochu okopanin zaujímal cukrovka a pak brambory, z pícnin na orné půdě se pěstovala vojtěška a jetel.

Celkem se tehdy vyrábělo na státních statcích asi 250.000 q obilovin a 1.000.000 q okopanin.

Šlechtění osiv, a to hlavně pšenice a ječmene, prováděla pouze šlechtitelská stanice ve Velkých Pavlovicích. Hnojení půd se provádělo podle živin plodinou odebíraných z půdy a odběr živin se zjišťoval ve vlastních vegetačních stanicích.

K obdělávání půdy se používalo koňských a volských potahů, mechanizační prostředky představovalo 15 parních oracích garnitur a 54 kolových traktorů.

V roce 1937 se dosáhlo v rostlinné výrobě sklizně 25,5 q pšenice z 1 ha, 20,6 q žita, 25,9 q ječmene, 24,6 q ovsa, 172,6 q brambor a 378 q cukrovky.

V živočišné výrobě chovaly tehdy státní statky asi 20.000 kusů hospodářských zvířat, které v přepočtu na velké dobytčí jednotky (1 VDJ = 500 kg ž. v.) představovaly asi 15.000 velkých dobytčích jednotek, takže na 1 VDJ připadalo 1,66 ha zemědělské půdy.

V živočišné výrobě převládalo mlékaření, krávy se většinou připouštěly, ale telata se ve čtyřech týdnech odprodávala na jatky. Plemenářství se neprovádělo téměř vůbec. Více než 30 % krav ročně se po vydojení brakovalo na maso, bez ohledu na původ a předpoklady zvířete k další užitkovosti a plemenitbě. Na jejich místo se ročně kupovalo od různých velkoobchodníků s dobytkem přes 3000 krav, většinou ze Zakarpatské Ukrajiny, kde byly vykořisťovatelským způsobem nakupovány od nejdrobnějších rolníků a bezemků. Přechodem na lepší krmení se nejen značně zvyšovala užitkovost těchto dosud ve špatných podmínkách chovaných dojníc, ale dosahovalo se i značného přírůstku na váze. Od 1 dojnice se v té době na státních statcích nadojilo průměrně 9,05 litru mléka denně a celková roční výroba mléka byla asi 30 milionů litrů mléka. Prasat se chovalo na státních statcích 3271 kusů, z toho 485 prasnic; ovcí se chovalo 485.

Státní statky hospodařily na 121 dvorech, na nichž bylo zaměstnáno 188 úředníků (z nich 111 hospodářských), 410 podúředníků a zřízenců) z nich 246 hospodářských — různých řemeslníků) a 7565 stálých zemědělských dělníků — deputátníků, takže na 100 ha zemědělské půdy připadalo 0,78 úředníků, 1,75 zřízenců a 321 stálých dělníků. Špičkové práce byly zvládnuty značným počtem sezónního dělnictva, hlavně ze Slovenska.

Výsledky hospodaření státních statků nebyly ztrátové a v době konjunktury dosahovaly i zisků. Těchto výsledků bylo dosaženo kapitalistickým, vykořisťovatelským způsobem hospodaření, hlavně vykořisťováním dělnictva, placením co nejnižších mezd, neboť tehdejší nezaměstnanost nutila pracovat za jakýchkoliv mzdových podmínek.

Platy zemědělského dělnictva byly hodinové, jen u deputátníků měsíční, a proti platům vedoucích a ostatních technických a kancelářských zaměstnanců značně nižší. Tak v době, kdy měsíční náklad na 1 úředníka činil v průměru 2150 Kčs, dostávali zemědělstí dělníci za svou práci od

časných hodin ranních do noci na dnešní dobu neuvěřitelně nízký plat. *Roční plat*, kromě naturálních požitků, byl:

Rok	Krmič Kčs	Kočí Kčs	Děvečka Kčs
1935	1.235 – 1.820	1.105 – 1.680	1.040 – 1.495
1938	1.547 – 2.080	1.417 – 1.950	1.352 – 1.753

K těmto ročním mzdám byly vydávány doputáty v naturáliích, jejichž hodnota byla v roce 1934 oceněna částkou 337,60 Kčs měsíčně, takže naturálie, které pracovník dostal, činily více než dvě třetiny jeho mzdy. Tak byli placeni stálí zaměstnanci, ale daleko ubožejší byla mzda sezónních pracovníků, kteří neměli, kromě nepatrné prémie v bramborách, žádný nárok na naturálie. Jejich hodinová mzda byla:

Rok	Dospělí muži Kčs	Dospělé ženy Kčs	Osoby pod 16 let Kčs
1935	1,00 – 1,35	0,70 – 1,00	0,70 – 0,95
1938	1,20 – 1,60	0,80 – 1,05	0,65 – 0,85

Jakými úkoly se státní statky zabývaly a jaké politické cíle sledovaly, vyplývá z projevu tehdejšího předsedy vlády Malypetra, který na dotaz poslanců odpovídá v tom smyslu, že státní statky mají pro stát veliký význam ve směru sociálním, zejména při panující tehdejší nezaměstnanosti, poněvadž zde nachází obživu mnoho tisíc rodin, hlavně ze Slovenska, a tak státní statky přispívají ke konsolidaci státu. Ale hlavní význam státních statků vidí v tom, že jako velký zemědělský podnik odebírají mnoho průmyslových výrobků, což při rozdrobení půdní držby nebude možno.

Z toho, co bylo uvedeno, vidíme, že sice již za první republiky existovaly státní statky, třebaže malé a bezvýznamné, zabývaly se však převážnou většinou výrobou rostlinnou, přikládajíce tak politické koncepci agrární politiky buržoasní republiky, představované statkářskými velmoži, státním obilním monopolem, bursou, agrárním velkokapitálem a v cizím podruží sloužícím průmyslem. Jejich charakter, jejich výroba a organizace byly odrazem řádu, ve kterém existovaly. Byl to charakter kapitalistický, statkářský se všemi znaky a důsledky kapitalistického řádu, udržující celé zemědělství na nízké úrovni a vykořisťující nejen zemědělské dělnictvo, ale i malé a střední rolníky.

Okupace a válka zavedla sice změny do organizace státních statků tím, že byly odděleny od státních lesů a spravovány samostatně, ale jen proto, aby je bylo možno drancovat a zcela využít pro imperialistickou válku německých okupantů.

Vývoj a výsledky hospodaření státních statků, dosažené do konce r. 1948

Po osvobození naší republiky slavnou Sovětskou armádou nebyly v prvních dvou letech úkoly a cíle státním statkům stanoveny, avšak vyplývaly i pro ně z Košického programu československé vlády Národní fronty.

Šlo zejména o obnovení hospodářského života státních statků, rozrušeného zrádci a okupanty (vyčíslené škody způsobené statkům okupací činily 265 milionů korun), o rychlé znovuoživení výroby, o rychlé obdělání každé pídky půdy z celkové výměry 67.599 ha zemědělské půdy, kterou v té době statky spravovaly, a o postupné zvyšování zemědělské výroby.

Zákon o dvouletém plánu, přijatý v roce 1946, postavil před státní statky, jejichž růst tehdy začal, úkoly docela jiné, než měly za předmnichovské republiky.

Při odstraňování škod způsobených okupací měly dosáhnout předválečné úrovně ve výrobě rostlinné a živočišné, vyšlechtit a dodávat zemědělství nejhodnotnější a nejlepší druhy osiv, sádky a semen, jakož i nejlepší plemenná zvířata. Přitom měly být nositelem zemědělského pokroku při jeho uplatňování v praxi.

Jak pro výrobu rostlinnou, tak i živočišnou stanovil dvouletý plán úkoly tak, aby do konce roku 1948 bylo na státních statcích dosaženo předválečné výroby.

Pro nepřiznivý rok 1947, neustálý růst půdní držby, jakož i jiné příčiny, nesplnily státní statky úkoly dvouletého plánu a dosáhly v roce 1948 hektarových výnosů:

pšenice	24,2 q	ovsa	22,7 q
žito	19,8 q	cukrovky	251,9 q
ječmene	25,9 q	bramborů	109,2 q

Vyrobily tak v roce 1947 322.000 q obilovin, v roce 1948 628.000 q obilovin. Okopanin vyrobily v roce 1947 750.000 q a v roce 1948 1.510.000 q.

Ve výrobě živočišné byly jen výjimečně splněny plánované stavy hospodářského zvířectva a také užitek nedosáhla plánem stanovené výše. Koncem roku 1948 bylo chováno 85.000 kusů hospodářských zvířat, které představovaly 36.045 velkých dobytčích jednotek.

Průměrná roční dojivost byla 2059 litrů, takže i při vyšším počtu krav se vyrobilo v roce 1948 jen 26,5 mil. litrů mléka.

V roce 1948 bylo započato s rozšiřováním chovu prasat, ovcí, drůbeže a s technickou inseminací skotu.

Mzdy zemědělského dělnictva ani v této době nedosahovaly ještě výše nutné pro zajištění vyšší životní úrovně, i když proti předválečným značně vzrostly.

Deputátníci dostávali tyto roční mzdy:

Rok	Krmíč Kčs	Kočí Kčs	Děvečka Kčs
1945	7.410—8.100	6.740—7.300	5.440—6.000
1948	15.240	14.100	

Hodinová mzda zemědělského dělnictva byla v roce 1948 u dospělých Kčs 7,50, u osob pod 16 let 6 Kčs.

Zůstal tak i v tomto období na státních statcích starý, šafářský způsob hospodaření, kterému nakonec odpovídaly i dosažené výrobní výsledky, dále ovlivňované velkou rozdrobeností půdní držby, záškodnickým způsobem hospodaření a nepatrnými ještě zkušenostmi v organizování zemědělských podniků na socialistických zásadách. Proto také hospodaření státních statků bylo špatným příkladem a státní statky nesplnily své poslání.

Dnem 1. ledna roku 1949 byl zřízen národní podnik Československé státní statky (ČSSS) z části státního podniku Československé státní lesy a statky a ze státního podniku Pokusné statky výzkumných ústavů zemědělských.

V době vytvoření národního podniku převzaly Československé státní statky asi 1,9 % zemědělské půdy ve státě. Nový národní podnik přebíral hned v počátcích desítky tisíc hektarů měsíčně a rychle rostl. Byla to hlavně půda panských velkostatků, zbytkových statků, církevních statků, majetek Schwarzenbergů, půda horských pastevních družstev, půda opuštěná osídlení nebo neosídlená a půda zemských statků po zrušení zemského zřízení.

Tak se již během roku 1949 staly státní statky největším hospodářem na zemědělské půdě ve státě a změnily se v ještě důležitějšího činitele v zemědělské výrobě, než tomu bylo ve dvouletce. Během celého období růst půdní držby neustále trvá.

Tak vezmeme-li stav půdní držby orné půdy ke dni 1. 10. 1948 za 100 %, narostla orná půda k 31. 12. 1949 na 550 %. Do 31. 12. 1954 došlo k dalšímu růstu orné půdy na 173,7 % stavu k 31. 12. 1949.

Přitom není bez zajímavosti, že zatím co od konce roku 1950 až do konce roku 1953 vzrostla půdní držba o 17,4 % stavu k 31. 12. 1950, ač pohyb v rámci půdního fondu byl značně větší na jedné straně předáváním půdy JZD ve vnitrozemí a na druhé straně přebíráním půdy v pohraničí, vzrostla dále půdní držba během roku 1954 o 14,3 % plochy k 31. 12. 1950, neboli skoro o tolik, jako za předcházející tři roky. Růst půdní držby dále pokračuje.

Provedeným šetřením na statcích v českých krajích se zjistilo, že ustálenou půdní držbu, kde změny během roku 1954 nepřesáhly 5 % z plochy k 1. 1. 1954, mělo jen 18 % statků. Naproti tomu 59,4 % statků mělo pohyb půdní držby od 5 do 25 % a 22,6 % statků větší než 25 %. To značí, že půdní fond státních statků nebyl stabilisován.

Přitom pohyb půdního fondu v pohraničí skoro ustal a dochází většinou jen ke vzrůstu půdní držby. Ve vnitrozemí dochází ještě k přesunům nejen růstem, ale i směnou jednotlivých parcel mezi státními statky a JZD.

I když došlo k značnému vzrůstu půdy, která ke konci roku 1954 dosáhla přes 10 % z celostátní výměry orné půdy, neodstranil tento růst jeden nepříznivý zjev, a to zvětšování roztržitosti půdy státních statků a vznikání velkého počtu závodů, tvořících neorganický celek.

Tak proti sovchozům, které jsou objekty s velkými scelenými plochami, rozdělenými jen s provozního hlediska na oddělení, která navzájem souvisí, a farmy, je roztržitěná půdní držba u nás organizačně začleněna do státního statku, který je řídicí a účetní jednotkou, rozpýlenou po celém okrese se vzdáleností i několika desítek kilometrů mezi odděleními a farmami.

Tak na př. státní plemenářský statek Pelhřimov (trust Jihlava) leží ve 3 okresech a je rozdělen na 5 oddělení s 19 farmami. Vzdálenosti oddělení od ředitelství statku jsou velmi nesouměrné: dvě oddělení jsou vzdálena méně než 5 km, jedno 25 km a další dvě kolem 60 km. Přitom průměrná vzdálenost farem od oddělení je asi 10 km.

Uvnitř oddělení je půdní držba roztržitěná na několik kusů, které netvoří souvislý celek, ale leží na různých místech katastru.

Tak u statku Pelhřimov, kde nebyla provedena hospodářsko-technická úprava půdy, si statek podle možnosti vytvářel větší půdní celky v jednotlivých katastrech. Ale přesto se velikost jednotlivých parcel pohybuje od 2 do 20 ha; těžištěm jsou parcely o velikosti 5—10 ha, které jsou příliš malé, než aby při obdělávání mohly být řádně a hospodárně využity. Obdobně je tomu i na statku Tábor, který má své pozemky rozmístěny rovněž v rámci tří okresů; průměrná velikost provozoven tohoto statku činí jen 87 ha.

Hospodářsko-technická úprava půdy byla v 15,7 % státních statků v českých krajích provedena na 95 % plochy jejich půdního fondu; u 42,9 % byla provedena na více než 50 % plochy půdního fondu a u 41,4 % nejvýše do 50 % plochy nebo nebyla provedena vůbec.

Tak hlavní výrobní prostředek — půda — mnohdy neodpovídá potřebám vzorné socialistické velkovýroby, zvyšující co nejlepším využitím mechanizace produktivitu zemědělské práce na scelených lánách, umožňujících i zhospodárnění výroby. Podle stavu k 31. 12. 1954 průměrná výměra státního statku činí 4317 ha zemědělské půdy a 3153 ha orné půdy, oddělení 727 ha zemědělské půdy a 531 ha orné půdy.

Při čemž v českých krajích:

výměru do 3.000 ha orné půdy má	32,8 % statků
výměru do 4.000 ha orné půdy má	14,8 % statků
výměru do 5.000 ha orné půdy má	10,1 % statků
výměru do 6.000 ha orné půdy má	4,7 % statků
výměru do 7.000 ha orné půdy má	1,6 % statků
výměru nad 7.000 ha orné půdy má	3,2 % statků

Přitom ze statků v českých krajích má výměru zemědělské půdy do:

2.000 ha	11,7 % statků	do 6.000 ha	12,5 %
3.000 ha	28,8 % statků	do 7.000 ha	5,5 %
4.000 ha	18,1 % statků	nad 7.000 ha	7,8 %
5.000 ha	15,6 % statků		

Rostlinná výroba

Z celkové plochy orné půdy bylo zařazeno do oblasti řepářské 46,4 % statků, do oblasti kukuřičné 6,2 %, do oblasti bramborářské 41 % a do oblasti horské 6,4 %; to značí, že státní statky mají půdu rozloženu ve všech oblastech.

Výškové rozložení půdní držby státních statků v českých krajích je takové, že do 400 m nadmořské výšky je rozloženo 41 %, do 700 m nadmořské výšky 44 % a nad 700 m 15 % zemědělské půdy.

Při neustálém pohybu půdy nebylo možno organisovat pevné osevní postupy, které podle usnesení strany a vlády ze dne 16. dubna 1952 měly být v zásadě zavedeny do roku 1955.

Osevní plochy hlavních plodin proti roku 1949 vzrostly v roce 1954 takto (r. 1949 = 100 %):

Obiloviny	na 171,7 % a činily z celkové orné půdy 41,9 %
z toho: chlebové	152,1 % a činily z celkové orné půdy 20,1 %
krmné	191,2 % a činily z celkové orné půdy 20,8 %
Krmné okopaniny	138,5 % a činily z celkové orné půdy 2,7 %
Pícniny na orné půdě	297,2 % a činily z celkové orné půdy 29,0 %
Brambory	239,3 % a činily z celkové orné půdy 7,8 %
Cukrovka	174,5 % a činily z celkové orné půdy 6,1 %
Olejniný	101,0 % a činily z celkové orné půdy 3,2 %
Luštěniny	114,7 % a činily z celkové orné půdy 3,9 %

Značný růst půdní drážby ovlivňoval hektarové výnosy a spolu s počasím byl příčinou jejich značného kolísání, hlavně u chlebovin v roce 1954. Hektarové výnosy proti roku 1949 (= 100) v roce 1954 byly tyto:

pšenice	83,8 %	při čemž proti průměru ČSR byly	87,4 %
žito	89,7 %	při čemž proti průměru ČSR byly	89,2 %
ječmen	103,3 %	při čemž proti průměru ČSR byly	101,6 %
oves	110,1 %	při čemž proti průměru ČSR byly	105,8 %
luštěniny jedlé	70,4 %	při čemž proti průměru ČSR byly	—
řepka	80,0 %	při čemž proti průměru ČSR byly	95,1 %
cukrovka	140,4 %	při čemž proti průměru ČSR byly	83,5 %
brambory	113,3 %	při čemž proti průměru ČSR byly	62,4 %

Vpředu jsem uvedl, jakých průměrných hektarových výnosů dosáhly státní statky za první republiky.

Těchto výnosů bylo dosaženo státními statky v českých krajích v letech 1952—1954 jen na těchto osevních plochách:

	1952	1953	1954
u pšenice (v % osevní plochy)	20,6	17,3	—
u žita (v % osevní plochy)	6,4	13,3	5,2
u ječmene (v % osevní plochy)	2,7	—	—

U brambor a cukrovky, to jest u plodin s vysokými nároky na ruční práce, se v roce 1952—1954 hektarových výnosů, dosahovaných v roce 1937, nedosáhlo. Přitom osevní plochy jednotlivých plodin byly značně větší než celková výměra státních statků v roce 1937.

Důležitým ukazatelem výsledků výroby je, kolik se vyrobí hlavních a rozhodujících rostlinných výrobků na 100 ha orné půdy. Ukazuje se, že na 100 ha orné půdy se vyrobilo:

	1949	1954
pšenice v q	255,4	199,1
žito v q	142,4	101,9
ječmen v q	173,0	222,1
len v q	30,8	29,7
cukrovka v q	1.004,0	1.226,9
brambory v q	409,7	639,5

V roce 1954 se tedy vyrobilo na 100 ha orné půdy méně obilovin než v roce 1949 hlavně vlivem nepříznivého počasí a značného růstu ploch orné půdy po 1. 10. 1954, které pak výsledek porovnání skreslují. Absolutní sklizně chlebového obilí rostly až do roku 1953. V roce 1954 klesly pod celkovou sklizeň roku 1953, ale přesto činily u pšenice 135,4 % a u žita 124,3 % proti sklizni roku 1949, zatím co okopaniny mají pravidelný růst celkového objemu výroby až do konce roku 1954.

Vyrobilo se jich také celostátně na 100 ha orné půdy více než v roce 1949, a to u brambor zvýšením ploch, u cukrovky zvýšením hektarových výnosů. Nerovnoměrný růst půdní drážby a tím změna skladby hlavních plodin ovlivnily celkovou výrobu jednotlivých druhů tak, že při vzrůstu plochy orné půdy na 173,7 % proti roku 1949 činila v roce 1954 výroba pšenice jen 135,4 %, žita 124,3 %, ječmene 223,1 %, řepky 133,9 %, lnů a lnu 167,5 %, cukrovky 212,3 % a brambor 271,2 %.

Dodávky rostlinných výrobků

Rozhodující je, jak bylo využito půdy pro zajištění výživy našich pracujících.

Podíl dodávek státních statků na celostátních dodávkách činil v roce 1954:

u pšenice	9,8 %	u žita	6,0 %	u ječmene	7,3 %
u řepky	20,5 %	u brambor	2,9 %	u cukrovky	12,9 %

Ukazuje se, že použití vyrobených množství na dodávky do centrálních fondů bylo značně horší v roce 1954 než v roce 1949 u chlebového obilí, neboť značné množství chlebového obilí (skoro o 50 % vyšší než v roce 1953) bylo prodáno v roce 1954 zaměstnancům, a to ne jako prémie za dosažené lepší než plánované výsledky, ale jako přímý volný odprodej. Pokles u ječmene a brambor vznikl tím, že v roce 1954 se dodávaly jen z množitelských ploch, aby byla posílena vlastní krmivová základna.

Podrobnější ekonomický rozbor výrobních výsledků jednotlivých statků a jejich roztržení do výrobních oblastí ukázal, že jsou značné rezervy a možnosti ke zvyšování hektarových výnosů, bude-li použito jak správných, agrotechnických opatření, tak i hmotného zainteresování na dosažení lepších výrobních výsledků.

Použijí srovnání jen tří hlavních plodin: pšenice, cukrovky a brambor, i když i u ostatních je situace obdobná. Tak po roztržení státních statků (v českých krajích) do výrobních oblastí a zjištěním dosažených hektarových výnosů se ukázalo, že v roce 1953 se na státních statcích v řepařské oblasti pěstovalo 65,1 % pšenice z celkové osevní plochy pšenice, při čemž sklizeň z těchto ploch činila 69 % z celkové sklizně. V roce 1954 bylo v řepařské oblasti umístěno 62,1 % osevní plochy pšenice, ale sklizeň z této plochy činila jen 63,7 % celkové sklizně. Zajímavé je procentické propočítávání dosažených hektarových výnosů u pšenice ve všech oblastech za r. 1953 a 1954, jak to ukazují tyto tabulky:

Rok 1953

Pšenice

Oblast	Osevní plocha		Hektarový výnos — q								
			nad 24,—	22— 24	21,6— 22	21,6 20—	18— 20	16— 18	14— 16	12— 14	pod 12
řepařská	%	100	38,5	22,9	20,0	2,4	10,0	6,2	—	—	—
kukuřičná	%	100	—	—	—	—	32,4	—	19,8	47,8	—
bramborářská	%	100	8,1	11,4	7,9	9,0	9,2	17,3	14,6	14,6	7,9
horská	%	100	4,8	—	—	—	1,9	20,0	—	25,0	48,3
celkem	%	100	27,3	17,9	15,1	3,9	11,3	8,9	5,3	7,6	2,7

Rok 1954

Pšenice

Oblast	Osevní plocha		Hektarový výnos — q					
			20—22	18—20	15,6—16	14—15,6	12—14	pod 12
řepařská	%	100	8,8	21,8	25,6	3,0	18,2	22,6
kukuřičná	%	100	—	—	20,2	21,2	58,6	—
bramborářská	%	100	11,0	8,3	25,4	16,7	38,0	0,6
horská	%	100	—	4,5	27,3	1,4	28,3	38,5
celkem	%	100	8,6	16,0	25,1	8,3	27,2	14,8

Propočet ukázal, že na př. jen na těch plochách pšenice pěstované v řepařské oblasti, kde nebylo dosaženo ani celostátního průměrného hektarového výnosu, dosažením průměrného hektarového výnosu jako na plo-

chách, na nichž bylo dosaženo vyššího hektarového výnosu v řepařské oblasti, než činil celostátní průměr, bylo možno vyrobit v roce 1953 o 51.522 q pšenice více, t. j. více než o 9 % výroby pšenice v této oblasti.

V roce 1954 bylo by možno vyrobit za stejných předpokladů o 78.375 q pšenice více, t. j. skoro o 12 % více, než zde bylo skutečně vyrobeno. Jde tedy o značné rezervy, pro jejichž využití je třeba stále vytvářet podmínky.

Další plodinou, kde ještě jsou ve výrobě značné rezervy a která je důležitá i pro zlepšení vlastní krmivové základny, je cukrovka.

Rok 1953

Cukrovka

Oblast	Osevní plocha		Hektarový výnos — q										
			nad 275	260— 275	245— 260	230— 245	225— 230	215— 225	200— 215	180— 200	165— 180	150— 165	pod 150
řepařská	%	100	11,8	15,1	4,3	6,0	13,1	7,0	11,4	11,2	7,0	8,6	4,5
kukuřičná	%	100	—	—	—	—	—	—	—	—	35,6	17,8	46,6
bramborářská	%	100	3,7	22,4	12,0	—	9,8	1,9	30,7	—	2,2	9,0	8,3
celkem	%	100	10,4	14,8	4,7	5,1	12,0	6,2	12,4	9,6	8,4	9,2	7,2

Rok 1954

Cukrovka

Oblast	Osevní plocha		Hektarový výnos — q									
			nad 275	255—275	245—255	230—245	215—230	200—215	180—200	165—180	150—165	pod 150
řepařská	%	100	—	20,8	29,1	—	25,9	6,2	13,3	2,5	2,2	—
kukuřičná	%	100	—	15,7	16,5	—	—	67,8	—	—	—	—
bramborářská	%	100	—	15,2	17,2	1,2	23,0	15,6	14,1	3,6	0,2	7,1
celkem	%	100	—	19,9	27,2	0,2	23,9	11,3	12,4	2,4	1,8	0,6

Na statečích ležících v řepařské oblasti se pěstovalo z osevní plochy cukrovky v roce 1953 85,2 % a v roce 1954 se pěstovala na 84 % z celkového úkolu. Dosažením průměrných hektarových výnosů, vypočtených podle stejných zásad, jako bylo uvedeno u pšenice, vyrobilo by se navíc v roce 1953 asi 500.000 q a v roce 1954 241.752 q.

Ještě větší možnosti ke zvýšení výroby jsou v pěstování brambor, které při zajišťování vysoké výroby vepřového masa jsou důležitou složkou výkrmu prasat. V následujících tabulkách je uvedeno srovnání, na jakém procentu plochy byly dosaženy uvedené hektarové výnosy ostatních brambor (mimo plochy brambor raných a průmyslových) za rok 1953 a 1954 ve všech oblastech v českých krajích.

Rok 1953

Brambory

Oblast	Osevní plocha		Hektarový výnos — q						
			nad 130—	115—130	105—115	90—105	75—90	60—75	60 a pod
řepařská	%	100	5,6	15,4	24,1	1,9	31,8	7,7	13,5
kukuřičná	%	100	—	37,7	41,2	—	21,1	—	—
bramborářská	%	100	19,0	10,8	25,5	2,7	15,9	14,4	11,7
horská	%	100	7,4	6,6	17,1	7,5	17,5	43,9	—
celkem	%	100	13,0	12,6	24,6	2,8	21,5	14,4	11,1

Oblast	Osevní plocha		Hektarový výnos — q						
			nad 130—	110—130	90—110	85—90	70—85	50—70	pod 50
řepařská	%	100	12,1	17,3	41,6	4,9	6,2	13,1	4,8
kukuřičná	%	100	—	3,8	61,6	—	34,6	—	—
bramborářská	%	100	10,4	8,2	21,5	3,7	12,7	19,9	23,6
horská	%	100	—	—	—	—	—	42,9	57,1
celkem	%	100	9,4	9,9	26,2	3,5	9,9	19,9	21,2

Z celkové plochy ostatních brambor se pěstovalo v roce 1953 v bramborářské oblasti 55 % a sklídilo se 58 % z celkové sklizně ostatních brambor v českých krajích.

Dosažením průměrného hektarového výnosu v bramborářské oblasti na celé osevní ploše ostatních brambor v takové výši, který by odpovídal průměru výnosů z ploch v této oblasti, na nichž bylo dosaženo hektarového výnosu nad celostátní průměr, dosáhlo by se sklizně brambor asi o 297.000 q, to je skoro o čtvrtinu vyšší a přitom by průměrný hektarový výnos celé oblasti nepřesáhl 130 q.

V roce 1954 bylo by možno zvýšit sklizeň brambor nejméně o 525.000 q, to je více o dvě pětiny sklizně v této oblasti a přitom by se hektarový výnos pohyboval kolem 120 q, neboť z celkové osevní plochy brambor se v bramborářské oblasti pěstovaly na 48 %, při čemž se sklídilo asi 51 % z celkové sklizně ostatních brambor v českých krajích. Již procento sklizně z celkové sklizně ukazuje, že jsou v této oblasti ve výrobě brambor značné rezervy a že nevyrobení těch množství, pro která jsou v oblasti podmínky, nelze omlouvat jen nedostatkem chlévské mrvy, ale že tkví i v jiných příčinách, jako na př. v nesprávné agrotechnice a provádění sklizně a j.

Živočišná výroba

Těžištěm výroby státních statků je živočišná výroba. Dosáhla značného vzestupu, jehož dosažení za kapitalismu by nebylo možné. Přitom se v ní projevují také největší nedostatky, vyplývající jak z nedostatku odborně zdatných pracovníků v živočišné výrobě, tak i z ostatních příčin, hlavně z nedostatečného zajištění vlastní krmivové základny a z nedostatečné pravidelné denní péče o vypěstování kvalitního plemenného materiálu a dosažení co nejlepší užitkovosti od stavů zvířat, která jsou chována na státních statcích. Několik ukazatelů nejlépe vyjádří rychlý růst stavů zvířat.

U skotu došlo v roce 1949 ke vzrůstu proti roku 1948 na 704 %, ale k 31. XII. 1954 dosáhl pak stav skotu 201,5 % stavu v roce 1949. Z toho dojnice, u kterých v roce 1949 došlo ke vzrůstu na 623 % proti roku 1948, dosáhly do konce roku 1954 261,3 % zvýšeného stavu v roce 1949.

Přitom růst stavů skotu nestačil růstu půdní držby, ke kterému došlo v letech 1953 a 1954, takže zatížení stavy skotu na 100 ha zemědělské půdy k 1. III. 1955 kleslo proti začátku roku 1953 na 86 %, neboť se přejímala půda v oblastech, kde bylo třeba budovat nové stáje a stavy zde zvyšovat vlastním odchovem.

U prasat došlo do konce roku 1949 ke vzrůstu na 906 % proti roku

1948 a stavy koncem roku 1954 dosáhly 166,4 % stavů z roku 1949. Přitom stavy prasnic, které v roce 1949 vzrostly na 556 % stavů z roku 1948, vzrostly do konce roku 1954 na 162,3 % stavů z roku 1949.

Stavy ovcí rostou ještě rychleji. Tak proti roku 1948 vzrostly v roce 1949 na 1552 % a dále do konce roku 1954 dosáhly 265,4 % stavu roku 1949.

Také u slepic byl obdobný vývoj, neboť proti roku 1948 došlo v roce 1949 ke vzrůstu na 2208 %, při čemž ale růst stavů slepic pokračoval a ke konci roku 1954 dosáhl 398,5 % stavu roku 1949.

V roce 1949 připadlo na 100 ha zemědělské půdy 33,10 velkých dobytčích jednotek, z nichž 71 % připadlo na skot a koně, 27 % na prasata, 1,5 % na ovce a 0,5 % na ostatní zvířata.

Proti roku 1948, kdy se skladba stavů zvířat skládala z 82 % skotu a koní, 15,7 % prasat, 2 % ovcí a 0,3 % ostatních zvířat, došlo při více než čtyřnásobném vzrůstu velkých dobytčích jednotek a při vzrůstu zatížení na 100 ha zemědělské půdy více než o třetinu, ke zvýšení stavu prasat o 11,3 % v zatížení na 100 ha zemědělské půdy, a to na úkor skotu a koní.

Tato skladba se v podstatě udržela až do konce roku 1954, došlo jen k většímu zatížení ovcemi, neboť přebírání půdy převažovalo v oblastech pohraničních, kde pro chov ovcí byly dobré podmínky. Koncem roku 1954 činilo zatížení na 100 ha zemědělské půdy 60,81 velkých dobytčích jednotek, z nichž připadlo 67 % na skot a koně, 28 % na prasata, 4 % na ovce a 1 % na ostatní zvířata. Propočít je ovlivněn značným růstem půdy ke konci roku 1954, který snížil zatížení velkými dobytčími jednotkami na 91,6 % zatížení ke konci roku 1953. Bude proto třeba všemi prostředky, od snížení hynutí — až po omezení dodávek na jatky, zajišťovat, aby vzrůst stavu dobytka, hlavně v pohraničí, byl co největší a vyrovnal tak nezdravý pokles zatížení na 100 ha zemědělské půdy, který, nebude-li v krátké době odstraněn, ovlivní i výnosy rostlinné výroby.

V celkovém promítnutí zatížení stavy zvířat na 100 ha zemědělské půdy (u prasat a prasnic na 100 ha orné půdy) se ukazuje, že i při prudkém růstu půdy se zatížení zvyšuje, jak ukazují tato čísla:

	1949	1954	Index 1949 = 100
skot kusů	38,1	46,0	120,74
dojnice kusů	14,4	19,7	136,81
prasata kusů	134,7	129,3	95,99
prasnice kusů	12,0	11,3	94,17
ovce kusů	19,3	32,0	165,80
drůbež kusů	50,5	66,1	130,89

Ve velkých dobytčích jednotkách došlo proti jejich počtu v roce 1948 ke zvýšení víc než 12krát, což dostatečně ukazuje rychlost vzrůstu stavů, ale také upozorňuje na širokou problematiku, která tím v živočišné výrobě vznikala. Živočišná výroba, i když v jednotlivých letech nebylo dosahováno plnění stavů tak, jak předpokládal plán, udržovala vzestupnou tendenci. Docházelo tak k rozporu mezi rostlinnou a živočišnou výrobou v zajištění vlastní krmivové základny. Tento rozpor byl ještě zvětšován neplněním výnosů, hlavně krmných plodin v rostlinné výrobě, čímž živočišná výroba byla odkázána na příděly, hlavně jaderných krmiv, z centrálních fondů, jejichž pravidelnost nebylo možno zaručit. Při rychlém růstu stavů nebyl zajišťován dostatečný předstih ani ve výstavbě stájí, stavy bylo třeba umísťovat v objektech, kde pro zvýšené stavy nebyla již dostatečná produkce krmiv, a naproti tomu na půdě, kde mohla být do-

statečná produkce krmiv, stavy dobytka nemohly být zvyšovány pro nedostatek stájových prostorů.

Nevzrůstala proto se vzrůstem stavů zvířat jejich užitkovost tak, jak předpokládá státní plán.

Přitom však byla spotřebována taková množství krmiv, jaká by při správné krmné technice zajistila plánovanou užitkovost. Při vysokém hynutí zvířat, které ještě na státních státcích je, došlo tak spolu se špatnou krmnou technikou k proplýtvání značného množství krmiv, aniž se jejich spotřeba projevila na výsledcích výroby.

Dodávky hlavních živočišných produktů splnily státní statky v roce 1954 poměrně dobře, ovšem při nesplnění výroby podle plánu buď na úkor stavů nebo průměrných váh, nebo na úkor vlastních nákladů, to značí bez zřetele na hospodárnost.

Dodávky byly splněny za rok 1954 takto:

jatečný skot na	113,3 %	mléko na	91,7 %
jatečná telata na	75,6 %	vejce konsumní na	91,6 %
jatečná prasata na	99,4 %	vlna na	110,0 %
jatečná drůbež na	109,6 %	ovčí sýr na	98,3 %
jatečné ovce na	117,1 %	med na	121,8 %

Srovnání růstu dodávek na 1 ha půdy v roce 1949 a 1954 ukazuje, že bylo dodáno

	1949	1954	Index 1949 = 100
hovězího masa na 1 ha zemědělské půdy	25,5 kg	45,2 kg	177,2 %
vepřového masa na 1 ha orné půdy	77,7 kg	153,7 kg	197,8 %
mléka na 1 ha orné půdy	266,7 l	446,1 l	167,3 %
mléka na 1 ha zemědělské půdy	219,9 l	326,1 l	148,3 %

Že došlo ke splnění dodávek na úkor stavů a průměrných váh, ukaže srovnání, kolik bylo vyrobeno a kolik dodáno na 1 ha půdy v r. 1954:

	vyrobeno	dodáno	% z výroby
u skotu (včetně telat) na 1 ha zem. půdy	38,4 kg	45,2 kg	117,7 %
mléka na 1 ha zemědělské půdy	426,0 l	326,1 l	76,5 %
vepřového masa na 1 ha orné půdy	132,6 kg	153,7 kg	116,7 %

Podíl dodávek státních statků na celkovém výkupu živočišných produktů činil

	1949	1954
u hovězího dobytka včetně telat	5,2 %	9,0 %
u prasat	15,4 %	29,3 %
u mléka	6,3 %	14,9 %
u vajec	0,5 %	3,6 %
u vlny	—	27,5 %
u drůbeže	6,0 %	13,8 %

I v živočišné výrobě jsou značné rezervy, a to jak ve zvyšování užitkovosti, tak i v snižování hynutí zvířat, hlavně mláďat.

Jen úhyny prasat na žiru představují ztrátu 20.888 q masa, úhyny selat představují odchov skoro od 10.000 prasníc, hynutí telat skoro 8 % z narozených a ve finančním vyjádření představuje hynutí mladého dobytka a zvířat ve výkrmu 7,16 % nákladů na tato zvířata, čímž se značně zvyšují vlastní náklady na živočišnou výrobu.

Výsledky státních statků Židlochovice, Velké Pavlovice, Lnáře, Pel-

hřimov, Galanta, Bajč, Senec a jiných, jakož i výsledky nejlepších pracovníků ukazují, kam až je možno dojít v mobilisování rezerv ve výrobě, při zvyšování užitekivosti a z hospodárnování výroby.

Tak státní statek Židlochovice, vyznamenaný Rudým praporem vlády za dosažené výsledky v I. čtvrtletí 1955, dosáhl v živočišné výrobě těchto výsledků:

Dojivost na krávu a den 7,47 litru, přírůstek u prasat na žíru denně 0,47 kg, odchov od 100 krav 19,8 kusů telat a od 100 prasnic 239 selat; stavy skotu z časového plánu k 31. III. 1955 splnil na 101,9 %, z toho dojnice na 101,7 %, stavy prasat splnil na 104,4 %, z toho prasnice na 106 %; stavy slepic splnil na 114,5 %. Přitom splnil čtvrtletní plán dodávek dosažením lepší užitekivosti u mléka na 127 %, vepřového masa na 149 %, hovězího masa na 152 %, konsumních vajec na 145 % čtvrtletního plánu.

Dbal také zásad hospodárnosti a i při zvýšení objemu výroby čerpal mzdový fond jen na 99,5 % plánu a značně snížil vlastní náklady na výrobu mléka, masa i vajec, a proto si právem propůjčení vysokého vyznamenání zasluhuje.

Velmi dobrých výsledků dosáhl též statek Velké Pavlovice, vyznamenaný již po druhé Rudým praporem ministerstva a svazu ROH, se kterým statek Židlochovice uzavřel soutěžní smlouvu na dosažení lepších výsledků hospodaření v roce 1955.

Výsledky, jichž bylo dosaženo v roce 1954 nejlepšími pracovníky i pracovními kolektivy většinou správnou péčí a řádným ošetřováním svěřených zvířat, dodržováním denního pracovního pořádku a správnou krmnou technikou, jsou jasným dokladem toho, že správně organisované a systematicky prováděné práce, využívající nejnovějších vědeckých poznatků i zkušeností nejlepších pracovníků, musí vést k růstu živočišné výroby při snižování vlastních nákladů.

Tak četa soudr. Borodinové z farmy Hořiněves ze státního statku Smiřice dosáhla od 77 dojnic roční dojivosti na dojnici 4077,5 litru a 100 % natality.

Soudr. Jurinová z farmy Tomašikovo ze státního statku Galanta dosáhla od 10 dojnic roční dojivosti 5345,5 litru na dojnici.

Na farmě Semtín státního statku Votice pracuje jako ošetřovatel 41 prasnic soudr. Rudolf Wirlitsch, který od každé prasnice odchoval 17,3 selat. Soudr. Jan Zeman, který pracuje na farmě Pohořelice, státní statek Miroslav, odchoval od každé z 50 prasnic, které ošetřuje, 17,11 selat.

Nejlepšího přírůstku u prasat na žíru dosáhl soudr. Josef Senota, který na oddělení Rycholka státního statku Smiřice ošetřuje 225 prasat na žíru a bez předvýkrmu dosáhl průměrného denního přírůstku 0,65 kg při spotřebě 4,39 kg ovesných jednotek na 1 kg přírůstku.

Na statku Hřebeny pracuje jeden z nejlepších kolektivů pracovníků v drůbežárnách, neboť od 1270 nosnic dosáhl roční snůšky 184,5 vajec na nosnici. U kuřat vylíhnutých ve vlastní líně se pohybuje hynutí kolem 4,5 %, což při kapacitě několika desítek tisíc kusů je značně velký úspěch.

Na statku Krásný Dvůr, farma Oploty, pracuje jako ovčák soudruh Jan Dyrč. Za rok 1954 odchoval od 206 bahnic 249 jehňat (120,9 %) a nastříhal 5,14 kg vlny na každou ovcí.

Všechny uvedené skutečnosti potvrzují správnost slov náměstkyně předsedy vlády soudr. ing. Jankovcové, která pronesla na společném zasedání strany a vlády dne 29. III. 1955:

„Jen zavedením pořádku do státních statků získali bychom tisíce tun masa bez jakýchkoliv dalších nákladů.“

Bylo již uvedeno, jaké byly pracovní poměry na státních statecích. Tak za první republiky na 100 ha zemědělské půdy pracovalo a práci řídilo 32,10 stálých dělníků, 0,78 úředníků a 1,75 zřízenců. V roce 1948 bylo na 100 ha zemědělské půdy 27,7 stálých i sezónních dělníků a 2,70 úředníků a zřízenců.

V roce 1954 připadlo na 100 ha zemědělské půdy 18,30 stálých dělníků, 1,44 techniků a 0,69 administrativních úředníků.

Stavy pracovníků stouply proti roku 1949 na 212 % v roce 1954 a jejich průměrné mzdy na 111 % r. 1949.

Hrubá hodnota výroby v roce 1954 na jednoho zaměstnance dosáhla 117,5 % hrubé hodnoty výroby roku 1949, rostla tedy rychleji, než rostly mzdy a platy, i když jejich podíl z celkových nákladů v porovnání s rokem 1949, kdy činily 30,5 % z celkových nákladů, stoupl na 41,09 % (včetně národního pojištění) z celkových nákladů roku 1954. Příklad tak na každou korunu tržeb (včetně dotací) 0,65 Kčs mezd včetně národního pojištění. Ve výrobě rostlinné bylo dosaženo na 1 redukováný hektar (ze stavu k 30. IX. 1954) hrubé hodnoty výroby 2296 Kčs; ve výrobě živočišné na 1 velkou dobytčí jednotku (ze stavu 30. IX. 1954) 4644 Kčs a na jednu měrnou jednotku 3269 Kčs.

I když zatím uváděné ukazatele v průměru vykazují zlepšení, provede-li se podrobnější ekonomický rozbor, ukáže se situace daleko horší.

Tak provede-li se rozbor plánu vlastních nákladů v rostlinné a živočišné výrobě, jakož i hospodářského výsledku realizace na statecích (v českých krajích, zjistí se, že v roce 1954 v rostlinné výrobě skutečné celkové vlastní náklady nepřekročily celkové plánované vlastní náklady podle VFP — 54 jen u 16,4 % statků; až do 10 % skutečné náklady překročily plánované u 26,6 % statků a u zbývajících 57 % statků překročily skutečné vlastní náklady o více než 10 % náklady plánované ve výrobních finančních plánech.

V živočišné výrobě skutečné celkové vlastní náklady nepřekročily plánované ve VFP-54 jen u 26,6 %; o 10 % překročilo plánované vlastní náklady 33,6 % statků a o více než 10 % překročilo proti VFP-54 náklady na živočišnou výrobu 39,8 % statků.

To se projevilo v překročení vlastních nákladů a tím i ve zdražení výrobků, hlavně krmiv, osiv a steliv, a ovlivní kalkulace roku 1955.

Ale nedosažená užítkovost i výnosy ovlivnily také tržby z realizace výrobků státu. Plánovaných tržeb ve skutečnosti dosáhlo 25,9 % statků, přes 85 % plánovaných tržeb dosáhlo 44,6 % a zbývajících 29,5 % statků nedosáhlo ani 85 % plánovaných tržeb ve VFP-54.

Z á v ě r

Vývoj hospodaření státních statků ukazuje, že pokračování v něm by znamenalo vážnou brzdu v uskutečňování zvyšování hmotné a kulturní úrovně lidu. Vzhledem k této vážné skutečnosti je nutné, aby na státních statecích nastal rozhodný obrat k lepšímu hospodaření. Aby k němu došlo, bude nutno skoncovat s nynější lhostejností k závadám, svést rozhodný boj s neodpovědností a lajdáctvím, za nedotknutelnost socialistického vlastnictví, za pracovní a státní disciplínu.

Směrnice X. sjezdu KSČ uložily státním statkům zlepšit hospodaření a zároveň naznačily cestu, která vede ke zlepšení.

Zasedání ÚV KSČ v únoru 1955 zdůraznilo, že k zajištění úkolů daných X. sjezdem KSČ bude třeba na státních statcích zlepšit organisátorskou činnost, změnit způsob řízení výroby opuštěním administrativní metody a přikročením k přímému organisování výroby.

Zajistit všechny úkoly a zlepšit hospodaření bude možno tehdy, když budou všichni zaměstnanci státních statků seznámeni při rozbořech o plnění plánu s výsledky své práce a za pomoci socialistických závazků a socialistického soutěžení i hmotného zainteresování na výsledku své práce zapojení do boje za vyšší a hospodárnější výrobu, za zvyšování produktivity práce, za snižování vlastních nákladů.

Некоторые экономические показатели развития государственных хозяйств в Чехословакии

В государственных хозяйствах хозяйство ведется таким образом, что продолжать вести его попрежнему значило бы серьезно тормозить дело повышения материального и культурного уровня населения. Принимая во внимание этот важный факт, необходимо добиться того, чтобы в государственных хозяйствах наступил решительный поворот к лучшему. Для достижения этого нужно будет покончить с равнодушием и недостатками, вступить в решительную борьбу с безответственностью и лодырничеством, за неприкосновенность социалистической собственности, за трудовую государственную дисциплину.

Директивы X-го Съезда КПЧ предписывают государственным хозяйствам улучшить ведение хозяйства и одновременно указывают путь, ведущий к такому улучшению.

На февральском пленуме ЦК КПЧ (1955 г.) было подчеркнуто, что для обеспечения выполнения заданий, выдвинутых X-м Съездом КПЧ, необходимо будет улучшить организационную работу в государственных хозяйствах и изменить способ руководства их производством, отказавшись от административных методов и приступив к непосредственной организации производства.

Обеспечить все задания и улучшить ведение хозяйства можно будет лишь тогда, когда все работники государственных хозяйств смогут, при разборе выполнения плана, познакомиться с результатами своей работы и будут вовлечены, путем социалистических обязательств, социалистического соревнования и материальной социализации производства, за подъем производительности труда, за снижение интереса в результатах своей работы, в борьбу за повышение и расцебестоимости продукции.

Several Economical Indicators of the Development of State Farms in Czechoslovakia

The existing development of the economy of State farms shows that continuation of the present trend would seriously handicap the realization of higher material and cultural standard of the people. Owing to this serious state of affairs it is necessary that a radical change should be introduced with the view of achieving greater economy in State farms. To this end it will be necessary to make an end to the present indifference towards defects, to wage a decisive struggle against irresponsibility and negligence, and for inviolability of Socialist property and working and State discipline.

The directives of the Tenth Congress of the Communist Party of Czechoslovakia

imposed on the State farms the duty of improving their economy and outlined at the same time the course which should be followed.

The meeting of the Central Committee of the Czechoslovak Communist Party in February 1955 emphasized that in order to secure the fulfilment of the tasks set by the Tenth C. P. Congress it will be necessary to improve the organizational activity and to change the present system of production control by abandoning the administrative method and proceeding with a direct organization of production.

It will be possible to secure the fulfilment of all the tasks and to improve the economy only if all the employees of State farms are made acquainted during the analysis of the fulfilment of the plan with the results of their work and if the employees are persuaded by Socialist pledges and Socialist competition, and also by having material interest on the results of their work, to join the struggle for higher and more economic production, for increasing the productivity and lowering production costs.

Einige ökonomische Kennziffern für die Entwicklung der tschechoslowakischen Staatsgüter

Die Entwicklung der Wirtschaftsführung unserer Staatsgüter beweist, daß das Verharren in dieser Art der Wirtschaftsführung einen großen Hemmschuh bei der Hebung der materiellen und kulturellen Lebenshaltung des Volkes bedeuten würde. Mit Rücksicht auf diese schwerwiegende Tatsache ist es erforderlich, daß auf den Staatsgütern ein entscheidender Umschwung zur besseren Wirtschaftsführung eintritt. Zu dessen Verwirklichung wird es nötig sein, der bisherigen Gleichgültigkeit gegenüber den bestehenden Mängeln ein Ende zu bereiten, der Verantwortungslosigkeit und Schlamperei einen entschiedenen Kampf anzusagen, den Kampf um die Untastbarkeit des sozialistischen Eigentums, um die Arbeits- und Staatsdisziplin.

Die Richtlinien des X. Parteitags der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei haben den Staatsgütern nahegelegt, ihre Wirtschaftsführung zu verbessern und ihnen gleichzeitig den Weg zu dieser Besserung gewiesen.

Die Tagung des Feberplenums 1955 des Z. K. der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei hat hervorgehoben, daß es zwecks Sicherung der vom X. Parteitag der KPdTSCH gestellten Aufgaben nötig sein wird, in den Staatsgütern die organisatorische Tätigkeit zu verbessern, die Art der Produktionsleitung zu verändern, d. h. von der administrativen Methode Abstand zu nehmen und zur direkten Organisation der Produktion überzugehen.

Es wird jedoch nur dann möglich sein, alle Aufgaben sicherzustellen und die Wirtschaftsführung zu verbessern, wenn alle Mitarbeiter der Staatsgüter bei der Analyse der Planerfüllung mit den Ergebnissen ihrer Arbeit bekanntgemacht werden und mit Hilfe sozialistischer Selbstverpflichtungen und des sozialistischen Wettbewerbs, sowie der materiellen Interessiertheit an den Ergebnissen ihrer Arbeit, mit herangezogen werden zum Kampf um die Steigerung der Produktion, um die Wahrung des Sparsamkeitsprinzips, um die Steigerung der Arbeitsproduktivität, um die Senkung der Selbstkosten.

ОБСАН — СОДЕРЖАНИЕ

Stárek V.: Výzkum a rozbor hlavních ukazatelů provozu a hospodaření většího počtu STS za r. 1953

Исследование и анализ главных показателей работы и хозяйствования значительного числа МТС в 1953 году

Research and Analysis of Chief Indices of Operation and Management of 26 Machine Tractor Stations in 1953

Forschungsergebnisse und Analyse der hauptsächlichen Anzeiger in Betrieb und Wirtschaftsführung einer größeren Anzahl von MTS für das Jahr 1953

253

Zich M.: Někteří ekonomičtí ukazatelé vývoje státních statků

Некоторые экономические показатели развития государственных хозяйств в Чехословакии

Several Economical Indicators of the Development of State Forms in Czechoslovakia

Einige ökonomische Kennziffern für die Entwicklung der tschechoslowakischen Staatsgüter

355

Socialistická věda pomáhá socialistické praxi

**Z VYDANÝCH KNIH
ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÝCH VĚD**

Westsik: Výsledky pokusů s osevními postupy na písčitých půdách.

Překlad významné práce předního maďarského autora, přinášející obsáhlé materiály k zlepšení jakosti málo úrodných půd. Obsahuje výsledky dvacetiletých pokusů s osevními postupy, jejich hodnocení a směrnice, jak lze výsledků těchto pokusů v zemědělské praxi co nejúčelněji využít. Kniha je určena agronomům a vedoucím pracovních skupin STS, státních statků a JZD.

Cena kart. výtisku je Kčs 26,80.

Vědecké práce

Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky ČSAZV

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky předkládá v této ročence naší zemědělské veřejnosti některé výsledky své výzkumné činnosti.

1. Svoboda — Výsledky průzkumu společných žňových prací v JZD.
2. Piskáček — Ekonomický průzkum osobních doplňkových hospodářství členů JZD.
3. Čížek — Výzkum a rozbor hospodaření státních statků.
4. Kožíšek — Výsledky ekonomického výzkumu JZD vyšších typů.

(Vychází kart., v rozsahu 228 stran — cena Kčs 51,40)

Doporučujeme uvedené knihy Československé akademie zemědělských věd všem zájemcům o řešení otázek zemědělského výzkumu a jeho účinné přenášení do zemědělské praxe. Knihy vycházejí v omezeném nákladu.

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÝCH VĚD,

tisk a nábor, Praha XII, Slezská 7

Vytiskla Mladá fronta, n. p., Praha II, Legerova 22.

Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze čís. 130.110-IIIa-1937
a ředitelstvím v Brně čís. 107.947-IIIa-1940.
Dohlédací poštovní úřad Brno 2 a Praha 022.